

Vármegyei Esélyteremtő Paktum

Pest Vármegye Önkormányzata

készült a TOP Plusz-3.1.3-23 Helyi humán fejlesztések c. projekt
keretében, az **irányító hatóság által kiadott tervezési útmutató**
alapján

2024. szeptember 30.

Készítette: TERRA STÚDIÓ Területi Kutató Tervező Tanácsadó Iroda Kft.

Tartalomjegyzék

I	Vezetői összefoglaló.....	7
II	A Vármegyei Esélyteremtési Paktum tervezésének háttere	10
III	Egészségügyi alap- és szakellátások	13
III.1	Egészségügyi alapellátások.....	13
III.1.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői	14
III.1.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői	15
III.1.3	Egészségügyi alapellátások tervezett beavatkozásai	19
III.2	Egészségügyi szakellátások.....	24
III.2.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői	24
III.2.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői	25
III.3	Egyéb egészségügyi ellátások, szolgáltatások	29
III.3.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői	29
III.3.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői	31
IV	Szociális alap- és szakellátások.....	39
IV.1	Szociális alapszolgáltatások.....	39
IV.1.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői.....	39
IV.1.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői	41
IV.1.3	Szociális alapellátások tervezett beavatkozásai	42
IV.2	Szociális szakellátások	46
IV.2.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői.....	46
IV.2.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői	46
V	Gyermekjóléti alapellátás és gyermekvédelmi szakellátás	49
V.1	Gyermekjóléti alapellátások.....	49
V.1.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői	49
V.1.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői:.....	50
V.2	Gyermekvédelmi szakellátások	56
V.2.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői	56
V.2.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői:.....	56
VI	Oktatás-képzés teljes szolgáltatási köre.....	58
VI.1	Köznevelési alapfeladatok.....	58
VI.1.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői	58
VI.1.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői	61
VI.1.3	A köznevelési alapfeladatok tervezett beavatkozásai.....	64

VI.2	Felnőttképzés	77
VI.2.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői	77
VI.2.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői	77
VI.2.3	A felnőttképzés tervezett beavatkozásai.....	79
VI.3	Egyéb oktatási, képzési feladatok	85
VI.3.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői.....	85
VI.3.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői	87
VI.3.3	Az egyéb oktatási, képzési feladatok tervezett beavatkozásai	89
VII	Lakhatás, közszolgáltatások, infrastruktúra	98
VII.1	Lakhatás, lakásállomány.....	98
VII.1.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői.....	98
VII.1.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői	100
VII.1.3	A lakhatás, lakásállomány tervezett beavatkozásai	102
VII.2	Közszolgáltatások	106
VII.2.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői.....	106
VII.2.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői	107
VII.2.3	A közszolgáltatások tervezett beavatkozásai	108
VII.3	Infrastruktúra	112
VII.3.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői.....	112
VII.3.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői	113
VII.3.3	Az infrastruktúra tervezett beavatkozásai	114
VII.4	Bűnmegelőzés és közbiztonság.....	119
VII.4.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői.....	119
VII.4.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői	119
VII.4.3	A bűnmegelőzés és közbiztonság tervezett beavatkozásai.....	120
VIII	Közösségi programok a hátrányos helyzetű csoportokat érintően a társadalmi befogadás, társadalmi kohézió és identitás, munkaerőpiaci kompetenciák, együttműködés erősítésére	129
VIII.1	Mélyszegénységben élő gyermekek, roma gyermekek, illetve fiatal felnőttek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások.....	129
VIII.1.1	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői	129
VIII.1.2	A mélyszegénységben élő gyermekek, roma gyermekek, illetve fiatal felnőttek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások tervezett beavatkozásai.....	131
VIII.2	Sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások.....	133
VIII.2.1	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői	133
VIII.2.2	A sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások tervezett beavatkozásai.....	135

VIII.3	Ifjúságot célzó tevékenységek.....	138
VIII.3.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők.....	138
VIII.3.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők.....	139
VIII.3.3	Az ifjúságot célzó tevékenységek tervezett beavatkozásai.....	140
VIII.4	Helyi kulturális közösségfejlesztési folyamat.....	142
VIII.4.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők.....	142
VIII.4.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők.....	143
VIII.4.3	A helyi kulturális közösségfejlesztési folyamat tervezett beavatkozásai.....	145
VIII.5	Vármegyei és térségi identitás erősítése, térségfejlesztési együttműködések.....	148
VIII.5.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők.....	148
VIII.5.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők.....	150
VIII.5.3	A vármegyei és térségi identitás erősítéséhez, térségfejlesztési együttműködésekhez kapcsolódó tervezett beavatkozások.....	151
VIII.6	Roma nők foglalkoztatását elősegítő felzárkózási programok.....	156
VIII.6.1	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők.....	156
VIII.6.2	A roma nők foglalkoztatását elősegítő felzárkózási programok tervezett beavatkozásai	157
VIII.7	Digitális kompetenciafejlesztés.....	158
VIII.7.1	Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők.....	158
VIII.7.2	Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők.....	159
VIII.7.3	A digitális kompetenciafejlesztés tervezett beavatkozásai.....	161
IX	Összegzés.....	167
IX.1	A vármegyében élő hátrányos helyzetű csoportok körében feltárt szolgáltatási hiányok, valamint megoldási/beavatkozási lehetőségek átfogó, összegző bemutatása.....	167
IX.1.1	Egészségügyi alap- és szakellátások.....	167
IX.1.2	Szociális alap- és szakellátások.....	171
IX.1.3	Gyermekjóléti alapellátás és gyermekvédelmi szakellátás.....	173
IX.1.4	Oktatás, képzés.....	175
IX.1.5	Lakhatás, közszolgáltatások, infrastruktúra.....	181
IX.1.6	Közösségi programok.....	184

I Vezetői összefoglaló

A Terület- és településfejlesztési Operatív Program (TOP Plusz) 3.1.3-23 felhívás keretében a Vármegyei Felzárkózási Fórumok és a Vármegyei Közgyűlések által elfogadott Vármegyei Esélyteremtő Paktumokhoz (VEP) illeszkedő tevékenységek megvalósítására kerül sor. Mivel Pest Vármegyének a 2014-2020 közötti uniós programozási időszakban nem volt ilyen tartalmú projektje, ezért az alapoktól szükséges elindulnia, ennek fontos eleme a megyei tervek – így a jelen Vármegyei Esélyteremtő Paktum dokumentum – elkészítése. A megvalósításhoz kapcsolódóan létre kell hoznia a Vármegyei Felzárkózási Fórumot, és a Vármegyei Esélyteremtő Paktumot, amelyek fő eredményei a Szolgáltatási Út Térképen (SZÚT) alapuló települési önkormányzati és intézményi együttműködések lesznek. Ezek az együttműködések a települések helyi szereplőinél rendelkezésre álló eszközök, szolgáltatások, intézmények felhasználásával megoldásokat nyújthatnak a települési szinten jelentkező hiányok ellátására.

A TOP Plusz-3.1.3-23 kódszámú Helyi humán fejlesztések c. projekt a felzárkózáspolitikában új szemléletet hozott, mert az elmúlt egy évtizedben teret nyertek azok a megközelítések, amelyek az alsóbb szinteken kezdeményezték a problémák, a megoldandó nehézségek azonosítását és az azokhoz javasoltak beavatkozásokat. Ezzel – a projekthez újonnan csatlakozó – Pest vármegye járásai és települései lehetőséget kapnak, hogy egyértelműbben fogalmazhassák meg az egyéni érdekeik és sajátosságaik alapján meghatározható céljaikat, illetve elősegítsék, hogy a hátrányos helyzetű csoportok új lehetőségekhez jussanak.

Pest vármegyében a járásokban és a településeken élőknel érzékelhető és ugyanakkor valamennyire elvárható, hogy maguk is elkötelezettebbek, összetartóbbak, képzetesebbek, tudatosabbak akarjanak lenni, mert csak akkor lehet jobb gazdaságot, jobb környezetet és jobb társadalmat építeni. Ennek megoldása nem egyszerű feladat, hiszen a megye társadalmi és gazdasági szerkezete meglehetősen mozaikos, de sokban hasonló problémákkal küzdő koncentrikus gyűrűkben veszi körbe az ország fővárosát (hazánk egyeltelen nagyvárosi térségét).

A Helyi humán fejlesztések című projekt (TOP Plusz-3.1.3) fő célja a Pest Vármegyei Esélyteremtő Paktum szintjén a **felzárkózáspolitikai együttműködések támogatása** a helyi esélyegyenlőségi programokhoz kapcsolódóan. További célja a **megyei szintű koordinációs és konzultációs rendszer kialakítása**. Annak érdekében, hogy a felzárkózáspolitikai együttműködések Pest vármegyében is kialakuljanak, rendszeressé kell válnia és esélyteremtő módon kell hatni az egyes települések lakosságának életére. Ilyen módon növelve a lakosság számára a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést.

Ugyanakkor összehangolni és lehatárolni szükséges a TOP Plusz-3.1.1-21 kódszámú „Vármegyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések Pest vármegyében” című projekt fejlesztéseivel, amelynek keretében Pest Vármegye Önkormányzatának vezetésével foglalkoztatási és gazdaságfejlesztési együttműködések jönnek létre.

Fontos kiemelni azt is, hogy a Paktum céljaihoz nem kizárólagosan a TOP Plusz 3.1.3-as projekt forrásai járulnak hozzá, hanem számos infrastruktúra-fejlesztést támogató uniós és hazai forrás (ideértve pl. Pest Vármegye Területfejlesztési Programját, vagy a TOP Plusz egészségügyi infrastruktúra fejlesztési, vagy bölcsődefejlesztési keretét).

A Pest Vármegyei Esélyteremtő Paktum rész céljai:

- a szolgáltatáshiányok kiküszöbölése, a speciális problémák megoldása az esélyegyenlőséget és felzárkózást érintő új együttműködések létrehozása,
- a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, összehangolása;
- a szemléletformáló tevékenységek megvalósítása,
- a hátrányos helyzetű célcsoportokat érintő beavatkozások összehangolása,
- a szociális alapszolgáltatásokhoz és gyermekjóléti alapellátásokhoz kapcsolódó szemléletformálás,
- egészségfejlesztési és egészségügyi prevenciós programok szervezése.

A Pest Vármegyei Esélyteremtő Paktum keretében megvalósuló együttműködések,

- hatékonyabbá teszik az önkormányzatok közötti párbeszédet, tudáscserét a feladatellátást és ezáltal segítik a szolgáltatási hiányok felszámolását, meglévő eszközök és szolgáltatások összehangolását;
- segítik a települési önkormányzatok számára a helyi esélyegyenlőségi programjaik (HEP) elkészítését, felülvizsgálatát, végrehajtását;
- lehetővé teszik, hogy a résztvevő kistélepülések is szakmai támogatáshoz juthatnak;
- lehetőség nyílik az önkormányzatok és az állami fenntartásba került intézmények által ellátott közszolgáltatások megszervezésének finomhangolására, az esélyteremtés érvényesítésére;
- segítik a tartós szegénységben élők és romák integrációját és a velük foglalkozó szervezetek hatékonyabb beavatkozásait a támogató fejlesztésekbe;
- lehetővé teszik az innovatív megoldásokat, a periférikus élethelyzetben élők közösségek segítésére irányuló programokat;
- támogatják olyan helyi szinten jelentkező problémák megoldását, amelyek túlmutatnak az adott településen és csak több település összefogásával kezelhetőek hatékonyan és gazdaságosan.

Pest vármegyében a 18 járás és 187 település koordinálása, összehangolása bonyolult feladat, együttműködésekben előfordulhat, hogy nem tudják megoldani a felmerült problémákat. Ennek megoldására a projekt keretében vármegyei szintű egyeztetési fórumot hozott létre Pest Vármegye Önkormányzata.

A Vármegyei Felzárkózási Fórum fő feladata:

- a hátrányos helyzetű csoportok felzárkózását segítő vármegyei szintű egyeztetési, konzultációs rendszer működtetése,
- a vármegye településein élő hátrányos helyzetű csoportokat érintő szolgáltatáshiányokra vonatkozó megoldások keresése,
- a települések helyi esélyegyenlőségi programokhoz kapcsolódó feladatellátásának segítése,
- a területi és ágazatközi együttműködések erősítése,
- a tapasztalatcsere biztosítása a programokat megvalósítók között,
- a felzárkózási szempontok lokális, és horizontális érvényesítése,
- megvitatni és véleményezni a szolgáltatási útképet (SZÚT) és a VEP stratégiát.

A stratégiát és a SZÚT-ot is figyelembe véve gyakorlatias, valódi esélyeket teremtő fellépések szükségesek a társadalom peremére szorultak felzárkózásának eléréseért. Ilyen a munkaerő-piaci integráció, az esélyteremtő oktatás, az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, a lakhatási feltételek javítása, a szegény családban élő gyermekek helyzetének javítása. Nélkülözhetetlen

továbbá az alkalmazott eszközök és módszerek hatékonyságának **és hasznosulásának folyamatos figyelemmel kísérése**, a monitoring-rendszer szisztematikus működtetése, a tapasztalatok, jó gyakorlatok tanulságainak hasznosítása. A felzárkózás-politika alapelveként hangsúlyozni kell a kölcsönösséget, azt, hogy felzárkózásról és nemcsak felzárkóztatásról beszélünk.

A szociális biztonság megteremtése, az elszegényedés veszélyével küzdők segítése stratégiai ügy. A hátrányos élethelyzet generációkon keresztüli átörökítése az egész társadalom stabilitását veszélyezteti, a munkanélküliség pedig az egész társadalom jólétét megalapozó gazdasági fejlődést gátolja. Az érintetteket nem áldozatként vagy bűnbakként, hanem partnerként kell kezelni, olyan közösség tagjaként, amelyet csak az egyéni esélyteremtés új formáinak alkalmazásával sikerülhet olyan helyzetbe hozni, hogy cselekvő, felelős részese legyen a társadalomnak.

A diszkrimináció – mint a közösségi együttélés problémája – elleni küzdelem legalább éppen annyira közösségi, mint egyéni feladat. Leghatékonyabban fellépni ellene a társadalmi problémák, a szegénység okainak kezelésével lehet. Miközben a beavatkozásoknak minden esetben az egyes emberről kell szólnia, egyúttal a családok és a közösség egészének érdekeit is szem előtt kell tartaniuk.

Egyéni szinten konkrét megoldásokra van szükség a hétköznapi napi megélhetési problémáinak kezelésében. Egyúttal olyan, a közösségek szempontjából is értelmezhető és használható programokat kell alkotni, olyan intézkedéseket kell hozni, amelyek egyszerre nyújtanak segítséget ma, és kínálnak perspektívát a jövőre is. Társadalmi szinten a gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése átfogó, több ágazatot, szakterületet érintő programokon keresztül valósulhat meg eredményesen.

A közszolgáltatásokhoz való jobb hozzáférést szolgálják a lakókörülményeket segítő komplex programok, melyek a lakóhelyek felújításán és a szegregált lakókörnyezetek felszámolásán túl a közösségi szolgáltatások elérhetőségét is biztosítják. A szociális szolgáltatások, megvalósuló központi irányításának célja az e területeken tapasztalható térségi és minőségi egyenlőtlenségek kiküszöbölése, a hiányok orvoslása.

A Pest Vármegyei Esélyteremtő Paktum a Szolgáltatási Út Térképek által feltárt vármegyei **szolgáltatáshiányokra ad választ, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés erősítését célozva**. Holisztikus cél a **társadalmi megújulás**, mely a Pest Vármegye Területfejlesztési koncepcióban is kiemelt, átfogó cél: testben és lélekben egészséges, együttműködő egyének és közösségek éljenek a vármegyében. Az egyén boldogulása a társadalom megfelelő működésének az alapja, ehhez magas színvonalú egészségügyi, oktatási, rekreációs és kulturális szolgáltatások, és az azokhoz való egyenlő hozzáférés szükséges. Azok a személyek képesek egészséges, jól működő társadalmat építeni, akik testi és lelki egészséggel rendelkeznek, vagy valamilyen betegség, fogyatékosság mellett megfelelő ellátásban részesülnek, kiegyensúlyozottak, megfelelő öntudattal és önértékeléssel bírnak.

A Vármegyei Esélyteremtési Paktum (VEP) alapelveiben **illeszkedik a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiában (NTFS) meghatározott célokhoz** és szemléletmódhoz. Az NTFS alapvető szemléletváltást végzett a szegénység elleni és roma politikában.

A Vármegyei Esélyteremtési Paktum a **Szolgáltatási Út Térkép alapján, az abban felvetett problémákra megoldási javaslatokat, eszközöket, jó gyakorlatokat mutat** be. Felméri és beazonosítja a vármegye településein a helyi közösségi erőforrásokat, eszközöket, lehetőségeket, beazonosítja az esélyegyenlőség gyakorlati érvényesítése során a szükséges együttműködések, a releváns szervezeteket, a megfelelő intézményeket. Beazonosítást követően komplex javaslatokat, intézkedéseket határoz meg a projekt által létrejött együttműködések megerősítésére és fenntartására.

II A Vármegyei Esélyteremtési Paktum tervezésének háttere

Pest Vármegyének a 2014-2020 közötti uniós programozási időszakban nem volt vármegyei esélyteremtő paktum stratégiája, ezért az alapoktól kellett a tervezési folyamatot indítani. 2023-ban széles partneri kör bevonásával elkészültek a Szolgáltatási Út Térkép (SZÚT) és a Vármegyei Esélyteremtő Paktum (VEP). Az **Irányító Hatóság azonban 2024. év elején közreadta a SZÚT és VEP kidolgozásához kapcsolódó Módszertani Útmutatót és sablon dokumentumokat, mely a korábbi dokumentumok átdolgozását, további felmérések elvégzését követelte meg.** Ennek mentén 2024 őszére a Pest Vármegyei SZÚT és VEP felülvizsgálata megtörtént, jelen dokumentum a módszertani útmutató és sablon szerint felülvizsgált VEP.

Magyarországon a társadalmi felzárkózáspolitikai az elmúlt években alapjaiban átalakult. A fejlesztéspolitikai környezetben hangsúlyos szerepe van a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiának, az Egészséges Magyarország 2021–2027 Nemzeti Egészségügyi Programnak, Tartós Ápolás-Gondozásra Vonatkozó Stratégiának (2030). Ugyanakkor szükséges külön foglalkozni az Európai Unió számára készített köznevelési stratégia 2021-2030 célrendszerével is, amely a köznevelés-fejlesztés meghatározó törekvéseit emeli ki.

A VEP célcsoportjai, összhangban a kapcsolódó jogszabályokkal és pályázati felhívásokkal a gyermekek, az idősek, a fogyatékkal élők, a szegénységben élők, vagy szegénység által veszélyeztetettek, a romák és a nők.

A Vármegyei Esélyteremtő Paktum széles adatkörre alapoz: egyrészt támaszkodik a Szolgáltatási Út Térkép összeállítása során feldolgozott vármegyei statisztikai adatokra, valamint az önkormányzatok és intézményeik számára több témában kiküldött, a szolgáltatáshiányokra és az igényfelmérésre szolgáló kérdőívek eredményeire. Ezek főbb témakörei a következők voltak:

- Egészségügyi alap- és szakellátások keretében nyújtott szolgáltatások
- Szociális alap- és szakellátás, valamint gyermekjóléti alapellátás és gyermekvédelmi szakellátás keretében nyújtott szolgáltatások
- Oktatás-képzés teljes szolgáltatási köre
- Lakhatás, közszolgáltatások és infrastruktúra
- Közösségi programok

A szolgáltatáshiányokra összpontosító felmérések online módon zajlottak két körben: 2023-ban 45 település válaszaira alapozva készült el a VEP tervezete, amelyet a sablon alapján 4 tematikus (szociális, kulturális, oktatási és önkormányzati) kérdőív lekérdezése követett 2024 augusztusában, amelyből összesen 141 válasz érkezett be. Ezek alapján széleskörű információt kaptak a tervezők arról, hogy a helyi szereplőknél rendelkezésre álló eszközök, szolgáltatások, intézmények stb. felhasználásával milyen megoldások szükségesek a települési szinten jelentkező hiányok ellátására.

A VEP egy keretrendszert hoz létre, amelyhez illeszkedve az érintett önkormányzatok és intézményi szereplők összehangolhatják tevékenységüket és ehhez uniós vissza nem térítendő támogatást is igénybe vehetnek három éven keresztül.

A Paktum megvalósítását elsősorban a TOP Plusz 3.1.3-as pályázati standard pályázati rendszerben működő felhívás B) főtevékenysége szolgálja, amelynek keretére a települési önkormányzatok vezette konzorciumok pályázhatnak. Kiemelendő, hogy a Paktum keret jellege miatt nem kizárólagosan a TOP Plusz 3.1.3-as projekt forrásai járulnak hozzá a megvalósulásához, hanem számos más pályázati és központi költségvetési támogatási konstrukció, így például az infrastruktúra-fejlesztést támogató uniós és hazai források (ideértve pl. Pest Vármegye Területfejlesztési Programját, a TOP Plusz egészségügyi infrastruktúra fejlesztési, vagy bölcsődefejlesztési keretét).

A Vármegyei Esélyteremtő Paktumot a Pest Vármegyei Önkormányzat fogadja el, a Vármegyei Felzárkózási Fórum támogató döntése alapján.

A VEP célja, hogy

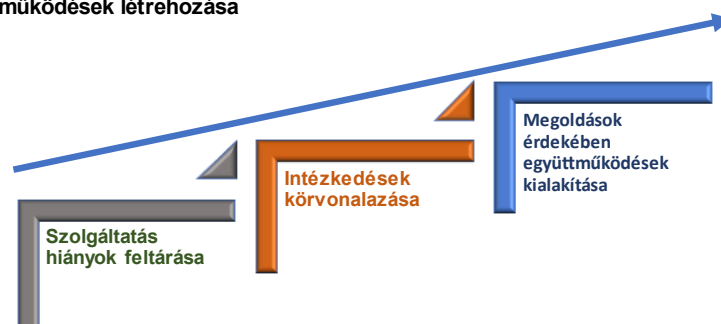
- a felzárkózás vármegyei szinten is létre jöjjön,
- a felzárkózás esélyteremtő módon hasson vissza az egyes települések lakosságának életére,
- növelje a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést.

A vármegyei szinten zajló együttműködések hatékonyabbá teszik a szociális feladatellátást. Emellett az önkormányzatok közötti párbeszédet, tudáscserét elősegítik, ezáltal segítik a szolgáltatási hiányok felszámolását, a meglévő eszközök és szolgáltatások összehangolását, továbbá hatékonyabb kihasználását. Ily módon önkormányzati együttműködésben résztvevő kistérségek is szakmai támogatáshoz juthatnak. Ugyanakkor a két évenként az önkormányzatok által felülvizsgálandó helyi esélyegyenlőségi programok (HEP) elkészítéséhez, végrehajtásához is segítséget adnak.

Az esélyteremtés megvalósításával megtörténik a közszolgáltatások megszervezésének finomhangolása mind az önkormányzati, mind az állami fenntartásba került intézmények esetében. A projekt másik fontos vonulata, hogy a tartós szegénységben élők és romák integrációja hatékonyabban megvalósulhat és a velük foglalkozó szervezetek eredményesebb beavatkozásait segítő innovatív megoldások valóra válhatnak.

A VEP alapján megvalósuló projektekben különösen azoknak az együttműködésére, koordináló szerepére van szükség, akik társadalmi helyzetüknél fogva erőteljesebben alakíthatják a társadalmi felzárkózással kapcsolatos gondolkodásmódot, erősíthetik a helyi közösségek és egyének támogató hozzáállását, az érintettek aktív bevonását, valamint képesek létrehozni a területen tevékenykedő szereplők közötti együttműködések.

Együttműködések létrehozása

A TOP Plusz 3.1.3-as projekt keretében a Vármegyei önkormányzatnak és a helyi önkormányzatoknak egyaránt lesznek lehetőségei a hiányosságok megszüntetésére, a problémák orvoslására – akár egyedi projektek, akár kísérleti jellegű projektek, akár hálózat- és szolgáltatásfejlesztések formájában.

Ezek határfoka annál nagyobb lesz, minél több együttműködési lehetőséget sikerül azonosítani, majd pedig fenntartható együttműködések kialakítani, az önkormányzati szféra, és a civil szolgáltatás-biztosítók részvételével.

III Egészségügyi alap- és szakellátások

Pest vármegye egészségügyi alap- és szakellátásáról általánosságban elmondható, hogy kisebb-nagyobb mértékben a fővárosi ellátórendszerre támaszkodik. Ezzel párhuzamosan elszívó hatás is jelentkezik, hiszen az orvosok közül kevesen választják a megyében működő egészségügyi intézményeket a jobban felszerelt, nagyobb presztízsű fővárosi intézmények helyett. Ez meglátszik az orvosok kor szerinti megoszlásában is, mivel **a megyében a 40 évesnél fiatalabb orvosok aránya 28% volt, szemben az országosan jellemző 34%-kal.**

A kormányprogramnak az egészségügyre vonatkozó fejezetében a népegészségügyet érintő rész hangsúlyozza, hogy **az egészségügy legfontosabb feladata az egészségmegőrzés, a prevenció.** Betegségmegelőzésre összpontosító, egészségtudatos társadalmat építő, hatékony és hosszú távú programra van szükség, kiemelten a szív-érrendszeri, valamint a daganatos betegségek, illetve más krónikus nem fertőző betegségek megelőzése, szűrése és gyógyítása, a lelki egészség fejlesztése és az egészséges környezet biztosítása érdekében.

Az egészségügyi infrastruktúra fejlesztése, az alap- és szakellátáshoz való hozzáférés biztosítása mellett az **egészségtudatos életmód erősítése** – különösen a leszakadó vagy leszakadással veszélyeztetett járásokban – kiemelt feladat, ugyanakkor a legnagyobb kihívást a hatékony működéshez szükséges humánerőforrás biztosítása jelenti, amely a teljes szolgáltatási spektrumra jellemző. A tervezett beavatkozásoknál fontos cél, hogy a teljes életciklust lefedjék, azaz már az egészséges életkezdet feltételei is adottak legyenek. Az alapellátás során nagy hangsúlyt kell fektetni az egészségfejlesztési, szűrési és gondozási tevékenységekre oly' módon, hogy azt a vármegye lakosai a lehető legnagyobb arányban helyben igénybe tudják venni. Ez különösen azokban a járásokban kiemelkedően fontos, ahol az idősek és szegénységben élők nagy számban vannak jelen, hiszen ők fizikai és/vagy anyagi korlátaik miatt nem tudnak hozzáférni a szolgáltatásokhoz.

III.1 Egészségügyi alapellátások

A szakellátás és háziorvosi ellátás **infrastrukturális helyzete javult az elmúlt időszakban**, de a fenntartásban és üzemeltetésben további jelentős megtakarításokat lehetne elérni. Az intézményekben a használt eszközök átlagéletkora is jelentős probléma. Az egészségügy terén a legnagyobb probléma a humán erőforrás-utánpótlás terén van. A háziorvosi szolgálatban túl nagy számú a helyettesítés, ami közel sem nyújtja ugyanazt a szolgáltatási minőséget. A háziorvosok előregedése is növeli a gondot. Nehézséget okoz az iskolaorvosok és védőnők hiánya is. Az orvoshiány, szakszemélyzet hiánya, előregedése, nem megfelelő eszközellátása együttesen eredményezik azt a benyomást, hogy nem megfelelő az egészségügyi ellátás színvonala. A tehetősebbek közül így egyre többen fordulnak a magán egészségügyi szolgáltatók irányába.

Az egészségügy terén fontos a betegségek megelőzése, az egészségmegőrzés, a népegészségügy fejlesztése szűrőprogramokkal és az alapellátás fejlesztésével. A háziorvosi ellátás kapuóri szerepének erősítésével a szakellátás tehermentesíthető, az ellátórendszer hatékonysága növelhető. Az egészségügyi kezelések során szükséges a szolgáltatások elérhetőségének javítása; az alapellátásban dolgozók kompetenciáinak fejlesztése, felelősségi körének és kapacitásainak átalakítása; prevenciók tevékenységének megerősítése. Az alapellátásban résztvevő szereplők együttműködésének erősítése,

a praxisközösségek további támogatása, beteg- és emberközpontú, lakóhely-közeli ellátási modell felé történő elmozdulás.

III.1.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

Háziorvosi, házi gyermekorvosi, fogorvosi alapellátások, alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátás

Az **egészségügyi alapellátásban** Pest vármegyében 648 orvos vett részt 2021-ben. Közülük 184-en gyermekorvosi praxist, 78-an felnőtt- és gyermekorvosi praxist, illetve 386-an felnőtt orvosi praxist vittek. Az egészségügyi alapellátásban dolgozó orvosok **száma az elmúlt 10 év során alig változott**, ami egyfelől kedvező, hiszen országosan a háziorvosok száma számottevően csökkent, másrészt a **vármegye népességnövekedését tekintve már korántsem kedvező adat.**

A **vármegye felnőtt és gyermek háziorvosai leterheltek**, betegforgalmuk annak ellenére is nagy, hogy a lakosság egészségi állapota valamivel kedvezőbb, mint az országos átlag, ráadásul a betegforgalom nagyságában nagyok a területi egyenlőtlenségek is. **A házi gyermekorvosok terheltsége** egyfelől a **gyors népességnövekedés** miatt kialakuló (Dunakeszi járás), másfelől a **helyi szociális problémákra visszavezethető orvoshiány** (Dabasi, Ceglédi, Nagykátai, Ráckevei járások). A betegforgalom nagyságára jellemző, hogy a Nagykátai, Ráckevei és Dunakeszi járásban közel 50%-kal több esettel kell a házi gyermekorvosoknak megbirkózni, mint országosan. **A felnőtt háziorvosi ellátásában ilyen mértékű különbségek nincsenek, a legmagasabb betegforgalmat a Nagykátai, Nagykőrösi és Ráckevei járások** felnőtt háziorvosai bonyolítják, ahol 15-30 százalékkal magasabb a háziorvosok forgalma az országos átlagnál. Szintén negatívum, hogy a fejlesztendő járásokban vannak nagyobb számban **olyan praxisok, amelyeket a háziorvosok és házi gyermekorvosok helyettesítésben látnak el.**

Ez utóbbi tendenciával részben összefügg, hogy **számos betöltetlen háziorvosi álláshely** található a vármegyében. Számuk ugyan valamelyest csökkent a 2021. évi állapothoz képest, ám még mindig van olyan település, ahol már **közel egy évtizede nem találunk háziorvost** a betöltetlen álláshelyre. A leghosszabb ideje betöltetlen álláshelyek a Nagykátai járás településein vannak.

Vannak olyan Pest vármegyei **települések**, amelyekben **sem háziorvosi, sem gyermek háziorvosi szolgálat nem található helyben, így összesen 9511 felnőtt és 7164 gyermekkorú lakos nem tud helyben igénybe venni háziorvosi szolgáltatást.**

Pest vármegyében 2020-ban 365 fogorvosi szolgálat működött, a fogorvosok 451 ezer esetben 1 millió 333 ezer beavatkozást végeztek. Az egy esetre jutó beavatkozások számában jelentős különbségek nincsenek, a vármegyei átlag megfelel az országos trendeknek.

Az önkormányzatok az egészségügyi alap- és járóbeteg szakellátás területén tulajdonosként és intézményfenntartóként jelennek meg. **Az egészségügyi szolgáltatásokat nyújtó épületek állapota összességében rosszabb, mint az országos átlag:** az épületek 1%-a már nem újítható fel gazdaságosan, így esetükben a kiváltásról kellene minél hamarabb gondoskodni. Az épületállomány további 5%-a csak teljes felújítással hozható az elvárt színvonalra, 40% esetében részleges felújítása lenne szükség.

Védőnői és iskola-egészségügyi ellátások (iskolaorvosi, iskola-fogorvosi, iskola védőnő)

Pest vármegyében 2020-ban **185 védőnői szolgáltatót** finanszíroztak az önkormányzatok. A 185 védőnői szolgálatban összesen **615 védőnőt foglalkoztattak**, akiknek a döntő többsége (80%-a) területi ellátást is vállalt. A NEAK 2023. júliusi kimutatása alapján a megyében **25 településen voltak betöltetlen védőnői helyek.** A védőnők között gyakori, hogy több oktatási intézményben is ellátják a

védőnői feladatokat, emellett területi ellátást is nyújtanak. Egy védőnőre ma mindössze 23 újszülött jut évente, amely kiemelkedően jó arányt mutat. Szakértői vélemények szerint az egy védőnőre jutó újszülöttek számát célszerű 32-38 közé emelni.

Az egészségügyi alapellátás feladatai közé tartozik az **iskola- és ifjúságégeszségügyi (iskolaorvosi) ellátás is**. A vizsgált időszakban **110 oktatási, nevelési intézményben volt betöltetlen iskolaorvosi álláshely**, amely vármegyei oktatási intézmények közel 14%-át teszi ki.

Szűrővizsgálatok, egyéni egészségfejlesztés

A kérdőíves felmérés eredményei szerint a 45 válaszadó település közül 29-ben van rendszeres prevenciós szűrővizsgálat, amelyek közül a leggyakoribb a tüdőszűrés. Néhány településen kiterjedt prevenciós szűrővizsgálatokra is sor kerül, a szűrővizsgálatokon való részvétel összességében megfelelő, sőt néhány település (pl. Szada, Kakucs és Szob) azt kiemelkedőre értékelte.

Az egészséges népesség a társadalmi célok elérésének kulcstényezője. Az egyenlőtlenség, a társadalmi lejtő meredekségének csökkentése mindenki egészségét és jóllétét javítja. A jó egészség jobb életminőséggel jár együtt, javítja a munkaerő termelékenységét, növeli a tanulási kapacitást, megerősíti a családokat és a közösségeket, támogatja a fenntartható lakóhelyi és a természeti környezetet, hozzájárul a biztonsághoz, a szegénység és a kirekesztés csökkenéséhez. A jó egészség önmagában is jelentős egyéni és társadalmi érték, ugyanakkor egyéni és társadalmi erőforrás is. A lakosság jó egészsége a fenntartható gazdasági növekedés záloga. A jó egészségi állapot eléréséhez biztosítani kell az egészség előfeltételeit, a hatékony egészségfejlesztést, az egészség védelmét, a betegségek megelőzését, valamint a beteg emberek gyógyítását.

Pest vármegye népességének jelenlegi életmódja összességében nem megfelelően egészségtudatos, a helyzet egészségügyi és társadalmi kockázatot rejt magában. A lakosság egészségi állapota térségenként változó, de általánosságban nem kielégítő. Az egészség hosszú távú megőrzéséhez **egészségtudatos magatartás** kialakítására van szükség. Az egészség megvédésétől az egészség fejlesztéséig jelentős a szemléletbeli váltás. Egészségfejlesztés az a folyamat, amely módot ad az embereknek egészségük és az egészségüket meghatározó tényezők fokozott kézbe tartására, ezáltal egészségük javítására. Az egészségfejlesztés az egészségkultúra tudatos fejlesztése, amelynek során az emberek egészséggel kapcsolatos műveltségük, illetve az egészséget támogató magatartásuk által folytatnak tudatos preventív tevékenységet, a megbetegedések kivédésére.

Az egészségügyi fejlesztési programok alapvetően az ellátórendszer fejlesztésére fókuszálnak, de az élet számtalan területén van tennivaló az egészséges életmód megtanulása, kialakítása és gyakorlása terén, a szemléletváltogatás elindításában, ami az egészség megőrzésére, a prevencióra, az egészséges táplálkozásra, a testmozgás rendkívüli jelentőségére utal.

III.1.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői

A szükséges beavatkozások elsődleges célcsoportjai a gyermekek, a gyermeket nevelő családok, az idősek és a fogyatékkal élők, de a szegénységben élőket, nőket is érintik. Területi szempontból mind az agglomerációs, mind a leszakadó térségek relevánsak, de eltérő fókusszal.

A 25 leggyakoribb betegség közül a vármegyében mindegyik fajlagos előfordulása kedvezőbb az országos átlagnál. A betegségek közül általában véve **a keringési betegségek a leggyakoribbak**. Az országosnál kedvezőbb egészségügyi helyzetet jelzi a táppénzes esetek alakulása is: **kevesebb mint feleannyiszor** kellett a vármegye dolgozóinak **táppénzt** kivenni valamilyen betegség miatt, mint országosan, ugyanakkor az **egy esetre jutó táppénz hossza 2,5 nappal hosszabb** volt.

A vármegyében az 5 évesnél idősebbek közül **89 ezren** éltek **valamilyen fogyatékkal**. A fogyatékkal vagy súlyos korlátozásokkal élők között **a nők, illetve a 65 év feletti idősök vannak túlsúlyban**. A fogyatékkal élők között a **legnagyobb számban a mozgásukban korlátozottak** vannak (50 ezer fő), viszonylag magas a **látás- és hallássérültek száma** is (22 ezer, illetve 18 ezer fő). Az **autizmusban, spektrumzavarral** élők döntő **többsége** ugyanakkor **férfi**, amely a többi fogyatékoságot okozó faktorhoz képest éppen fordított arányt mutat.

1722/2018. (XII. 18.) Korm. határozat alapján **az egészségügy fejlesztése során kiemelten kell kezelni a társadalmi felzárkózást, az esélyegyenlőséget és a területi szempontokat, a kevésbé fejlett térségek, vidéki térségek, kistelepülések, hátrányos helyzetű térségek esélyegyenlőségét és felzárkózását, kiemelten a roma közösségek által lakott települések fejlesztését.**

Különösen **a megelőzés területén fontos a népegészségügy fejlesztése, a szűrővizsgálatok kiterjesztése, az ezekben való szakmaközi együttműködések** (köznevelés, szociális ellátás, helyi infrastrukturális fejlesztések (orvosi eszközök, védőnői szolgáltatás eszközei), az alacsony küszöbű szolgáltatások körének bővítése, a közlekedés és technikai szolgáltatások (úthálózat, betegszállítási szolgáltatások) és az egészségügyi ellátások digitális fejlesztése. A társadalmi kohézió és az egészségműveltség erősítésében kiemelt szerepe van/lehet a Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni közértávú stratégia megvalósulásának.

Háziorvosi, házi gyermekorvosi, fogorvosi alapellátások, alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátás

A vármegyében élők **születéskor várható élettartama** a férfiak esetében az országosnál valamivel kedvezőbb, míg a **nőknél** az országos értéknél majdnem **két évvel rövidebb**. Az ezer lakosra jutó **regisztrált betegségek száma** Pest vármegyében éppúgy, mint országosan valahol **45 éves kor felett kezd el jelentősen emelkedni**. Összességében a vármegyei érték minden korosztályban jelentősen elmarad az országostól, a fajlagos különbség 65 év felett kezd el csökkenni, 75 év felett pedig nagyjából kiegyenlítődik.

Kimutatható összefüggés az egyes települések, járások szociális és gazdasági helyzete, valamint az egészségügyi alapellátásban felmerülő problémák között. **Azokon a településeken, ahol magas a képzetlen, szegény népesség aránya, sokkal nehezebben találunk olyan képzett szakembereket, orvosokat, védőnőket, akik a nehéz körülmények ellenére választják munka- és lakóhelyüknek az adott települést, térséget.** Ennek következménye, hogy Pest vármegyében is **a fejlesztendő járásokban van nagyobb számban olyan szolgálat, amelyet a háziorvosok és házi gyermekorvosok helyettesítésben látnak el. A felnőtt háziorvosi ellátásban a Nagykátai, Nagykőrösi járásokban a szolgáltatások ötödét, míg az Aszódai és Szobi járásokban a szolgálatok negyedét helyettesítésben látják el.** A gyermekorvosi szolgálatok esetében a helyettesítési aránya a Ráckevei járásban 40%, de a Nagykátai és Dabasi járásokban is 30% körül mozog. A helyettesítésben ellátott településeken természetesen mindez a szolgáltatás elérhetőségét, minőségét, ha nem is nagy mértékben, de rontja.

Az Országos Kórházi Főigazgatóság friss, 2023. július 1.-jei adatai alapján számos betöltetlen háziorvosi álláshely található a vármegyében. Számuk ugyan valamelyest csökkent a 2021. évi állapothoz képest, ám **még mindig van olyan település, ahol már közel egy évtizede nem találunk háziorvost a betöltetlen álláshelyre. A leghosszabb ideje betöltetlen álláshelyek a Nagykátai járás településein vannak** (Szentmártonkáta, Tápiógyörgye, Tápiószele, Tápióbicske, Úri, Tápiószentmárton).

Vannak olyan Pest vármegyei települések, amelyekben sem háziorvosi, sem gyermek háziorvosi szolgálat nem található helyben, így az ott élők számára valamely közeli településre kell eljárni, amennyiben orvosi ellátásra van szükség. Ennek oka általában az, hogy **a település népessége olyan kicsi, hogy ott háziorvosi szolgálat nem üzemeltethető gazdaságosan** (nem felel meg az új praxis

létrehozásához szükséges feltételeknek). Mindezek következtében a vármegyében összesen 9511 felnőtt és 7164 gyermekkorú lakos nem tudott helyben igénybe venni háziiorvosi szolgáltatást.

Védőnői és iskola-egészségügyi ellátások

A hátrányos helyzetű kistérségek lakóinak ellátása nagyobb kihívást jelent a védőnői munka szempontjából, egyben annak legfontosabb színterei: a veszélyeztetett gyermekek aránya többszöröse más térségek arányához képest, míg az egészségügyi szolgáltatóktól érkező gyermekvédelmi jelzések több, mint 75%-a védőnői jelzés. Éppen a hátrányosabb helyzetű térségekben van szükség nagyobb arányban a potenciális lakóhely-közeli prevenciók ellátásaira, ennek ellenére éppen itt a legnehezebb a védőnői ellátáshoz való hozzáférés biztosítása. A többletfeladat olyan szolgáltatóknál jelentkezik, akik eleve túlterheltek, miközben munkájuk kiemelten fontos a gyermekek egészsége és a róluk való gondoskodás szempontjából.

Védőnőket érintő létszámihiány okozza a védőnők túlterhelését, átlagon felüli feladatmennyiségét a hátrányos helyzetű településeken és az ott élő többségében hátrányos helyzetű lakosság körében.

Szűrővizsgálatok, egyéni egészségfejlesztés

Kormányzati prioritás az egészségügyi ellátórendszer folyamatos fejlesztése a fő betegségeket jelentő népbetegségekre, a gyermekegészségügyre és a prevencióra fókuszálva.

A vármegye lakossága összességében egészség tudatosabb életvitelt folytat, mint az országos átlag. Ezt a tényt támasztja alá, az **elhízás** a vármegyében valamivel **kevésbé jellemző, mint országosan**, azonban **az elhízástól szenvedők aránya** már **megaladja az országos trendeket.** **A dohányosok aránya a fővárost leszámítva kedvezőbb** az országos átlagnál, amely mögött részben a magasabb iskolázottság, illetve a városias kulturális háttér áll. **Alkoholfogyasztás** tekintetében már vegyesebb a kép: **az alkoholt egyáltalán nem fogyasztók aránya** a fővároson kívül itt a **legalacsonyabb**, de a rendszeresen alkoholt fogyasztók közül regionális összehasonlításában **Pest vármegyében vallották magukat a legtöbben nagyivónak.** Ez a kiemelkedően magas arány rengeteg problémát vet fel, hiszen az alkoholfogyasztás sok negatív társadalmi és egészségügyi problémát vet fel, illetve generál.

Bár a hazai lakosság **várható élettartalma** közelít az Európai Unió átlagához, a **roma népesség** vonatkozó adata továbbra is **jelentősen elmarad** ettől. Ezért célzott, elsősorban az egészségkárosító viselkedési szokások megelőzésére és az alapellátás fejlesztésére, jobb elérhetőségére irányuló beavatkozások szükségesek az egészségügyi indikátorok lényegi javítása érdekében, amelyek a fizikai mellett a mentális egészségre is kiterjednek.

Az iskolázottság szerint nagy eltérések mutatkoznak a várható élettartamban: a legalacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező férfiak átlagban 12 évvel rövidebb ideig élnek, mint a legképzettebbek, míg a szakadék több mint 4 év a nők esetében. A KSH NKI becslése alapján a romák esetében átlagosan mintegy 5 évvel volt alacsonyabb az érték, amely különbség a demográfiai előrebecslések szerint csak kismértékben csökken 2050-ig.

A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, köztük a roma lányok, egészségének javításában nagy szerepe van a méhnyak-szűrésnek és az ezt végző területi védőnőknek.

Hajléktalanok háziiorvosi ellátására kijelölt szolgálat a megye településein nem található, dedikáltan az ő ellátásukra szakosodott szolgálatok a fővárosban, illetve a környező nagyvárosokban (Szolnok, Kecskemét, Tatabánya, Székesfehérvár) működnek.

Az egészségi állapot alakulásában a pszichoszociális tényezőknek, elsősorban a megélt stressz mértékének alapvető szerepe van. A stressz mértéke szorosan összefügg egyrészt szintén az egyén társadalmi státuszával, másrészt a társadalom kulturális jellegzetességeivel, elsősorban a társadalmi

kohézió szintjével. Az egészség az ember testi, lelki és szociális jólétét jelenti, nem csupán a betegség vagy fogyatékoság hiányát. A lelki egészségben élő ember észleli saját képességeit, lehetőségeit, képes megbirkózni az élet kihívásaival, a stresszel, hatékonyan, eredményesen tud dolgozni, és hozzájárulni a közösségéhez. A magyar lakosság kedvezőtlen egészségi állapotában az életmód mellett alapvető a lelki/magatartási tényezők szerepe, az erkölcsi értékrend változik, de még bizonytalan, alacsony a személyes és a társadalmi bizalom, beszűkültek a személyközi kapcsolatok, és jellemzően hiányos a mindennapi élet kihívásaival, problémáival szembeni lelki-szellemi megküzdési és reziliencia képesség.

A mai XXI. századi társadalomban gyors ütemben növekszik a **lelki betegségben szenvedők** száma is. A genetikai háttéren túl, a felgyorsult életmód, a gazdasági nehézségek következtében fokozottabban jelentkező stressz, a támogató emberi kapcsolatok csökkenő száma miatt az egyes életszakaszokban jelentkező lelki terhek elmélyülnek, amely folyamatot tovább nehezíti a lelki betegségekkel szembeni tolerancia alacsony mértéke, az ilyen eredetű problémák lekicsinyítése, gyakran szegényletes volta. A lélekben egészséges ember képes a mindennapi életben szükségszerűen jelentkező külső és belső hatásokra megfelelő válaszreakciót adni.

A 1722/2018. (XII. 18.) Korm. határozattal elfogadott Nemzeti Mentális Egészségügyi Program hozzájárul az a lelki egészség fenntartásával és fejlesztésével, a mentális zavarok megelőzésével, elsősorban preventív intézkedései kiterjednek a gyermekek egészséges felnevelésére, az iskolai- és a kapcsolati erőszak csökkenésére és közösségfejlesztésre.

A **prevenációs programok** hosszú távon érnek be, emiatt nem célszerű elhanyagolni a fekvő- és járóbeteg ellátást sem. Az egészségügyi infrastruktúra fejlesztése révén javulnak a gyógyítás és ezáltal a gyógyulás körülményei és esélyei. Az egészségügyi infrastrukturális beruházások társadalmi haszna sokrétű: csökkenti a fenntartási költségeket, egyúttal csökkenti a kibocsátást, energiafelhasználást, végül javítja a gyógyulás esélyeit, amellyel további jelentős összegeket hagy a költségvetésben, illetve javítja az itt élők biztonságérzetét és csökkenti a stresszt.

III.1.3 Egészségügyi alapellátások tervezett beavatkozásai

Lakossági hozzáférés javításához tervezett beavatkozások

III.1-1. táblázat: A köznevelési alapfeladatok LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1	Orvoshiány, szakszemélyzet, védőnők hiánya, előregedése	A vármegyében 51 tartósan betöltetlen háziorvosi álláshely van, van olyan település, ahol már egy évtizede nem találnak háziorvost. A háziorvosok előregedése a probléma növekedésével fenyeget. Gond az iskolaorvosok és védőnők hiánya is.	<ul style="list-style-type: none"> • Humán erőforrás-hiányos területek egészségügyi alapellátásának megerősítése • kiterjesztett hatáskörű ápoló alkalmazása, • dentálhigiénikus alkalmazása; • Esetmenedzser alkalmazása a háziorvosi ellátás támogatására • Egészségügyi dolgozók mentális támogatása; • Háziorvosi praxisközösségek, egészségházak széleskörű együttműködésre épülve 	hosszútáv (1-8 év)	Belügyminisztérium Orvosi Kamara Pest vármegyei Önkormányzat, települési önkormányzatok (kiemelten a Nagykátai, Ceglédi, Dabasi, Nagykőrösi, Szobi járás önkormányzatai)	Belügyminisztérium	igen
2	A népesség egészségtudatossága, annak hiánya	A dohányzás, az alkoholfogyasztás mérséklése társadalmi és egészségügyi szempontból is fontos, ahogyan a nem megfelelő táplálkozás is jellemző. Az egészségtudatos magatartással számos probléma súlya csökkenthető.	<ul style="list-style-type: none"> • Egészség-fejlesztő és egészség-tudatosságot erősítő képzési programok • Az egészséges táplálkozással kapcsolatos ismeretek fejlesztése települési szinten. • Életmódváltó és közösségi egészségnevelési programok megvalósítása. 	rövidtáv (1-3 év)	önkormányzatok, civil szervezetek (kiemelten az Aszódi, Ceglédi, Dabasi, Nagykátai, Nagykőrösi, Ráckevei, Monori járásban)	Belügyminisztérium	igen
3	A lakosság egészségi állapota	A vármegyében a népesség egészségesen várható élettartama az országosnál alacsonyabb. A leggyakoribb halálokok a daganatos és keringési rendszer betegségei. A szűrővizsgálatok fontossága kiemelt, a rendszeres szűrési programokon történő részvétellel az egyén élettartama meghosszabbítható, a	<ul style="list-style-type: none"> • Egészségtudatos életmód és prevenció ösztönzése • Jogszabályban rögzített, térítésmentes, életkor szerinti szűrővizsgálatokon való részvételre ösztönzés, egyéni állapotfelmérés és kockázatbecslés, illetve az ehhez kapcsolódó egyéni tanácsadás, 	középtáv (1-5 év)	Pest vármegye, de kiemelten az Aszódi, Ceglédi, Gyáli, Monori, Ráckevei, Szobi járás	Belügyminisztérium	igen

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
		súlyos betegségek időben történő felismerésével a gyógyulás valószínűsége növelhető.	továbbá a szűrővizsgálatok helyben történő biztosítása.				
4	Egészségügyi infrastruktúra minősége	Az önkormányzati tulajdonú, egészségügyi célt szolgáló épületek 45%-a felújításra szorul 1%-kiváltandó.	<ul style="list-style-type: none"> • Hatékonyan működő egészségügyi ellátórendszer kialakítása • Az egészségügyi célokat szolgáló épületek felújítása, az ellátórendszer infrastruktúrájának fejlesztése. 	középtáv (1-5 év)	Belügyminisztérium Pest vármegye Önkormányzata	Pest vármegye Önkormányzata	nem

Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

III.1-2. táblázat: A köznevelési alapfeladatok hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
GYERMEKEK							
1.	Gyermekeháziorvos, iskola-orvos, védőnő hiány, elöregedés	Gond az iskolaorvosok és védőnők hiánya.	• Egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása	hosszútáv (1-8 év)	önkormányzatok (kiemelten a Nagykátai, Ceglédi, Dabasi, Nagykőrösi, Szobi járásban)	Pest vármegye Önkormányzata	igen
IDŐSEK							
2.	Orvoshiány, szakszemélyzet hiánya, elöregedése	A házi orvos és szakorvoshiány növekszik, folyamatosan szűkül az egészségügyi szakellátáshoz való hozzáférés lehetősége (egyre többet kell várni és egyre messzebb kell utazni a megfelelő szakellátás érdekében). Az alternatív (fizető) ellátások az alacsony jövedelműek részére nem elérhetőek.	• Megfelelő orvoslétszám biztosítása	hosszútáv (1-8 év)	önkormányzatok (kiemelten a Nagykátai, Ceglédi, Dabasi, Nagykőrösi, Szobi járásban)	Pest vármegye Önkormányzata	igen
3.	Méltányos, egyéni sajátosságokat figyelembe vevő egészségügyi alapellátás anomáliái	Az idősek egyéni egészségfejlesztése, a szűrővizsgálatok elérhetősége, illetve az otthoni ellátások elérése sok akadályba ütközik	• Egyéni egészségfejlesztés, szűrővizsgálatok, illetve otthoni ellátások biztosításának fejlesztése	rövidtáv (1-3 év)	önkormányzatok, Orvosi Kamara, önkormányzatok, civil szervezetek	Pest vármegye Önkormányzata	igen
NŐK							
4.	A női lakosság egészségi állapota kedvezőtlen	Pest vármegyében a női népesség egészségesen várható élettartama az országos átlagnál jelentősen alacsonyabb.	• Egészség-fejlesztő és egészség-tudatosságot erősítő képzési programok • A szűrővizsgálatok fontossága kiemelt, a szűrési programokon történő részvétellel az egyén élettartama meghosszabbítható, a	rövidtáv (1-3 év)	önkormányzatok (kiemelten a Aszódi, Ceglédi, Gyáli, Monori, Ráckevei, Szobi járásban)	Pest vármegye Önkormányzata	igen

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
			súlyos betegségek időben történő felismerésével a gyógyulás valószínűsége növelhető.				
5.	Speciális egészségügyi szolgáltatások problémás elérhetőséges	A nők számára elérhető egészségügyi szolgáltatások hiánya számos településen	<ul style="list-style-type: none"> • Egészségügyi, helyben elérhető szolgáltatások megvalósítása: • Szülésre / családdá válásra felkészítő tanácsadás. • Az anyák egészségtudatos magatartását, mentális egészségfejlesztését támogató közösségi tevékenységek és kommunikációs kampányok megvalósítása (pl.: a csecsemő anyatejjes táplálásának/szoptatásának népszerűsítése; a kisgyermek otthoni táplálásában az egészséges táplálkozás (kevesebb só, cukor fogyasztása, vízivás fontosságának hangsúlyozása) népszerűsítését célzó előadások szervezése). • A méhnyak-szűrés megfelelő, lakóhelyhez közeli biztosításának szükségessége 	rövidtáv (1-3 év)	Orvosi Kamara, önkormányzatok, civil szervezetek	Pest vármegye Önkormányzata	igen
6.	Mentális egészségi problémák növekedése	A nők számára elérhető egészségügyi szolgáltatások hiánya számos településen	<ul style="list-style-type: none"> • Mentális egészségfejlesztés – kitérve az önbántalmazás és a kapcsolati erőszak fogalmakra, valamint a stresszoldásra és a kiegészítő megelőzésére, minimalizálására, kezelésére. 	rövidtáv (1-3 év)	Orvosi Kamara, önkormányzatok, civil szervezetek	Pest vármegye Önkormányzata	nem
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
7.	Akadálymentesség hiánya	Akadálymentesen elérhető egészségügyi szolgáltatások hiánya számos településen	<ul style="list-style-type: none"> • Egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása: 	hosszútáv (1-8 év)	Orvosi Kamara, önkormányzatok, civil szervezetek	Pest vármegye Önkormányzata	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
8.	A népesség egészségtudatossága, annak hiánya	A szegénységben élők, vagy szegénység által veszélyeztetettek esetében különösen nagy a szenvedélybetegségek kialakulásának kockázata, a túlzott dohány, drog és alkoholfogyasztás. Sajnos, az elhízás is nagyobb mértékben érinti a kisebb jövedelműeket, alacsony végzettségűeket.	<ul style="list-style-type: none"> • Egészség-fejlesztő és egészségtudatosságot erősítő képzési programok • Az egészségtudatos magatartással számos probléma súlya csökkenthető. • Lakossági szűrőprogramok indítása • Szexuális felvilágosító programok megvalósítása a fiatal (14-16 éves) korosztály esetében. • Szerhasználatot megelőző programok iskoláskorú korosztály esetében. • Dohányzásról való leszokást, ill. alkohorról való leszokást támogató programok, szolgáltatások megvalósítása. 	középtáv (1-5 év)	önkormányzatok (kiemelten a Aszódi, Ceglédi, Dabasi, Nagykátai, Nagykőrösi, Ráckevei, Monori járásban)	Pest vármegye Önkormányzata	nem

III.2 Egészségügyi szakellátások

Az egészségügyi infrastruktúra fejlesztése révén javulnak a gyógyítás és ezáltal a gyógyulás körülményei és esélyei. Az egészségügyi infrastrukturális beruházások társadalmi haszna sokrétű: csökkenti a fenntartási költségeket, egyúttal csökkenti a kibocsátást, energiafelhasználást, végül javítja a gyógyulás esélyeit, amellyel további jelentős összegeket hagy a költségvetésben, illetve javítja az itt élők biztonságérzetét és csökkenti a stresszt. Az elmúlt időszakban sajnos a Pest vármegyei kórházak érdemi nagyságrendű fejlesztési támogatást alig kaptak, a fejlesztési források nagyságrendje esetenként még állagmegóvásra sem volt elegendő.

A szakellátás némileg kedvezőbb **infrastrukturális helyzetben** van, de a fenntartásban és üzemeltetésben – például épületenergetikai beruházások révén – további jelentős megtakarításokat lehetne elérni.

III.2.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

Az egészségügyi alapellátást egészíti ki az egészségügyi szakellátás, amelynek tekintetében **a vármegye egészségügyi rendszere nagyban támaszkodik a fővárosra, így ezer lakosra jóval kevesebb orvos jut a megyében, mint országosan. A 10 ezer lakosra jutó kórházi ágyak száma is relatíve alacsony**, amely szintén a főváros-közelség miatt van. A legutóbbi ágyszám csökkentések miatt tovább romlott az addig is alacsony fajlagos kapacitás.

Az elmúlt időszakban a Pest vármegyei kórházak érdemi nagyságrendű fejlesztési támogatást alig kaptak, a fejlesztési források nagyságrendje esetenként még állagmegóvásra sem volt elegendő. Infrastruktúra és eszköz-fejlesztés szempontjából hátrányos kiinduló helyzetet jelentett a Közép-magyarországi régió, így Pest megye egészségügyi szolgáltatói számára, hogy az EU-s források elosztásánál fejlett térségnek minősültek, így az elmúlt uniós programozási ciklusokban alacsonyabb összegű források váltak elérhetővé számukra.

Az általános járóbeteg-szakellátást a vonatkozó jogszabályok szerint a beteg lakóhelyének közelében kell biztosítani. A vármegyében **önállóan**, azaz nem a helyi kórház által **működtetve 25 szakrendelő** található, **működési területük általában széleskörű**, ez alól csak a kiskunlacházi, a fóti, a pomázi szakrendelők jelentenek kivételt, mivel ezekben 10-nél kevesebb szakrendelés működött. Azokon a településeken, ahol kórház is található, gyakran a **városi kórház látja el a járóbeteg szakellátást** több területen is. A vármegyében több helyen találunk olyan szakrendeléseket, amelyek a **települési egészségházban** a háziorvosi szolgálatot egészítik ki, amelyek **általában fogászati szakrendelések**.

A vármegye területi elhelyezkedéséből adódóan **a fővárosi rendelőintézetek és kórházak szolgáltatásai is hozzájárulnak a megye járóbeteg szakellátásához**, így az **ezer lakosra jutó megjelenési esetek és beavatkozások száma alacsonyabb, mint az országos érték**. Mindezek ellenére azoknak a rendelőintézeteknek, amelyek **ellátási centrumok, és több, vagy igényesebb szakellátást is működtetnek, kiemelkedő, az országos átlagot jelentősen meghaladó a betegforgalma**. Példaként említhető Törökbálint, de zsúfoltak a járóbeteg szakellátások Veresegyházán, Cegléden, Pilisvörösváron, Ráckevén, Kistarcsán, Dabason, Százhalombattán, Vácson, Szentendrén és Abonyban is.

Fekvőbeteg ellátás tekintetében a megye sokkal nagyobb mértékben támaszkodik a főváros intézményeire, mint a járóbeteg szakellátás területén. A vármegyei lakosok közül csak 22% az, akit helyben ápolnak, míg a fekvőbetegek 70%-át a főváros egészségügyi intézményeiben ápolják. Ki kell emelni a környező vármegyét is, mivel különösen a **peremhelyzetű járások lakosai** inkább a **közelebbi megyeszékhelyeken** található intézményekben találnak ápolásra.

A fekvőbeteg ellátást végző intézmények között az állami intézményeké a legnagyobb szerep, a vállalkozási, egyházi, vagy egyéb fenntartású intézményekben működő ágyak száma az állami intézményektől jelentősen elmarad.

A vármegye kórházai közül a legmagasabb ágykihasználtsággal a ceglédi Toldy Ferenc Kórház és Rendelőintézet működött (57%), amelyet a váci Jávorszky Ödön Kórház (55%), illetve a Pest Megyei Flór Ferenc Kórház (50%) követ. A legnagyobb kihasználtsággal általánosságban a belgyógyászatok, a kardiológiai, a pszichiátriai osztályok működtek. Külön kiemelendő, hogy a **rehabilitációs, betegellátási szolgáltatást nyújtó intézmények kihasználtsága minden esetben magas, 60-90% közötti**, ami azt jelzi, hogy a krónikus, ápolásra szoruló betegek számára nem áll rendelkezésre elegendő férőhely.

A vármegyében 2022-ben összesen 269 gyógyszertár és 56 fiókgyógyszertár működött, ezzel párhuzamosan a települések nagyjából 10%-ában, azaz összesen 19 településen nem volt helyben elérhető patika. A legtöbb ilyen település a Szobi járásban volt, itt – főleg a kistelepüléseken – valóban gondot okoz, hogy helyben nem lehet hozzájutni a szükséges gyógyszerekhez, miközben az idősök aránya magas a népességben belül, illetve a tömegközlekedés sok esetben nem elég fejlett.

A gyógyszertári szolgáltatás hiánya összességében valamivel több mint 16 ezer embert érint a vármegyében. A Ráckevei, Váci járásokban is viszonylag sok településen nem volt helyben elérhető patika. Az agglomerációban a fővároshoz, illetve nagyobb településhez közelebbi falvak esetében a jó közlekedés, illetve a magasabb életszínvonal miatt kevesebb gondot okoz a helyben elérhető gyógyszertár hiánya. Országos probléma, hogy a gyógyszertárak jövedelmezősége csökken, különösen a gyéren lakott településeken. Az ellátatlan települések átlagos népessége mindössze 843 fő, azaz érthető, hogy helyben nem éri meg ilyen szolgáltatást nyújtani. Ugyanakkor vannak közöttük olyan települések, amelyek lakossága már indokolná a helyi gyógyszertár megnyitását.

III.2.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői

A hátrányos helyzetűek hozzáféréseit leginkább a szakellátás területi koncentráltsága, így az azokhoz való eljutás akadályozza különböző csoportok esetében. Jellemzően az egészségügyi szakellátások (járóbeteg szakellátás, fogorvosi szakellátás, fekvőbeteg szakellátás) csak néhány központi településen érhető el, az eljutás a szegénységben és a fogyatékkal élők számára egyaránt nehéz, de az idősök, vagy gyermekek ellátása is lehet problémás több járásban.

A legnagyobb probléma, hogy – elsősorban az elöregedő népességű kistelepüléseken – összességében azonban nagyszámú idős nem jut megfelelő egészségügyi ellátáshoz. A várható élettartam emelkedésével országosan, de a vármegyében élő idősök száma is növekszik. A magukat nehezen ellátni tudó idősök számának emelkedése az egészségügyi, és a szociális ellátás számára kihívást jelent, hiszen több településen hiányoznak, vagy az egészségügyi problémákkal küzdő idősök számára nehezen elérhetőek a releváns szolgáltatások.

További erőfeszítést igényel a hátrányos helyzetű, szegénységben élő és különösen roma személyek megfelelő hozzáféréseinek javítása a megfelelő egészségügyi ellátásokhoz. Ezek következnek a területi szegregáltságból, a legális munkajövedelem hiányából, a szakemberhiányból, továbbá a roma kultúrában, hagyományokban gyökerező szemérmesség és tabuk jelenlétéből (pl. nőgyógyászat, urológia), ami gátolja az orvosi vizsgálatokon, szűréseken való részvételt.

III.2-1. táblázat: Egészségügyi szakellátások LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	Orvoshiány, szak személyzet hiánya, elöregedése	A szakorvoshiány növekszik, folyamatosan szűkül az egészségügyi szakellátáshoz való hozzáférés lehetősége (egyre többet kell várni és egyre messzebb kell utazni a megfelelő szakellátás érdekében)	<ul style="list-style-type: none"> • Humán erőforrás-hiányos területek egészségügyi alapellátásának megerősítése • kiterjesztett hatáskörű ápoló alkalmazása • Egészségügyi dolgozók mentális támogatása; 	hosszútáv (1-8 év)	Belügyminisztérium, Orvosi Kamara, önkormányzatok, civil szervezetek	önkormányzatok	nem
2.	Egészségügyi infrastruktúra minősége	Az egészségügyi célokat szolgáló épületek felújítása, egészségügyi ellátórendszer infrastruktúrájának fejlesztése szükséges	<ul style="list-style-type: none"> • Egészségügyi szakellátás intézményeinek és Pest vármegyei kórházak fejlesztése • Hatékonyan működő egészségügyi ellátórendszer kialakítása • Az egészségügyi célokat szolgáló épületek felújítása, egészségügyi ellátórendszer infrastruktúrájának fejlesztése. 	középtáv (1-5 év)	Belügyminisztérium, önkormányzatok	önkormányzatok	nem
3.	Egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés problémái	Több településen nem elérhető számos egészségügyi szakellátási szolgáltatás	<ul style="list-style-type: none"> • Egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása: • Gyógy pedagógiai szolgáltatások fejlesztése gyermekek részére; • Gyógytornászai szolgáltatás elérhetősége és fejlesztése. 	középtáv (1-5 év)	Belügyminisztérium, önkormányzatok	önkormányzatok	nem

III.2-2. táblázat: Egészségügyi szakellátások hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
GYERMEKEK							
1.	Egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés problémái	Több településen nem elérhető számos gyermek-egészségügyi szakellátási szolgáltatás	<ul style="list-style-type: none"> • Egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása • Gyógypedagógiai szolgáltatások fejlesztése gyermekek részére 	középtáv (1-5 év)	önkormányzatok	önkormányzatok	nem
IDŐSEK							
2.	Egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés problémái	Több településen nem elérhető számos egészségügyi szakellátási szolgáltatás	<ul style="list-style-type: none"> • Egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása • Gyógytornászai szolgáltatás elérhetősége és fejlesztése. 	középtáv (1-5 év)	önkormányzatok	önkormányzatok	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
3.	Egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés problémái	Több településen nem elérhető számos egészségügyi szakellátási szolgáltatás	<ul style="list-style-type: none"> • Egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása 	hosszútáv (1-8 év)	önkormányzatok	önkormányzatok	nem

III.3 Egyéb egészségügyi ellátások, szolgáltatások

Az egyéb egészségügyi ellátások, szolgáltatások (szülészeti ellátás, orvosi rehabilitáció, betegszállítás, mentés, mozgó szakorvosi szolgálat, egyéb egészségfejlesztési tevékenységek, egészségfejlesztési iroda) terén is vannak a vármegyében szolgáltatási hiányosságok.

Hazánk lakosságának egészségi állapotának mutatói még mindig elmaradnak a legtöbb uniós országtól, ami részben az egészségtelen életmódra, részben pedig az egészségügyi ellátás korlátozott hatékonyságára vezethető vissza. A dohányzás szintje, a túlzott mértékű alkoholfogyasztás és az elhízás mértéke (gyermekek és felnőttek között egyaránt) a legmagasabbak között van az EU-ban, és ezek mind hozzájárulnak a szív- és érrendszeri betegségekkel és a rákkal összefüggő halálozás magas arányához.

Kiemelt feladat a népegészségügyi problémák csökkentése, az alapellátás prevenciók tevékenységének fokozása, szerepének erősítése, valamint lakosság egészségmagatartásának, egészségtudatosságának fejlesztése, növelése.

Az egészséges népesség a társadalmi célok elérésének kulcstényezője. Az egyenlőtlenség, a társadalmi lejtő meredekségének csökkentése mindenki egészségét és jóllétét javítja. A jó egészség jobb életminőséggel jár együtt, javítja a munkaerő termelékenységét, növeli a tanulási kapacitást, megerősíti a családokat és a közösségeket, támogatja a fenntartható lakóhelyi és a természeti környezetet, hozzájárul a biztonsághoz, a szegénység és a kirekesztés csökkenéséhez. A jó egészség önmagában is jelentős egyéni és társadalmi érték, ugyanakkor egyéni és társadalmi erőforrás is. A lakosság jó egészsége a fenntartható gazdasági növekedés záloga. A jó egészségi állapot eléréséhez biztosítani kell az egészség előfeltételeit, a hatékony egészségfejlesztést, az egészség védelmét, a betegségek megelőzését, valamint a beteg emberek gyógyítását.

III.3.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

Pest vármegye népességének jelenlegi életmódja összességében nem megfelelően egészségtudatos, de ezzel nem tér el jelentősen az országos vármegyei átlagtól, viszont a helyzet egészségügyi és társadalmi kockázatot rejt magában. A lakosság egészségi állapota térségenként változó, de általánosságban nem kielégítő. Az egészség hosszú távú megőrzéséhez **egészségtudatos magatartás** kialakítására van szükség. Az egészség megvédésétől az egészség fejlesztéséig jelentős a szemléletbeli váltás. Egészségfejlesztés az a folyamat, amely módot ad az embereknek egészségük és az egészségüket meghatározó tényezők fokozott kézbentartására, ezáltal egészségük javítására. Az egészségfejlesztés az egészségkultúra tudatos fejlesztése, amelynek során az emberek egészséggel kapcsolatos műveltségük, illetve az egészséget támogató magatartásuk által folytatnak tudatos preventív tevékenységet, a megbetegedések kivédésére.

Az egészségügyi fejlesztési programok alapvetően az ellátórendszer fejlesztésére fókuszálnak, de az élet számtalan területén van tennivaló az egészséges életmód megtanulása, kialakítása és gyakorlása terén, a szemléletválttatás elindításában, ami az egészség megőrzésére, a prevencióra, az egészséges táplálkozásra, a testmozgás rendkívüli jelentőségére utal. A kérdőívvezés tanulsága szerint a leggyakoribb témák a prevenciók programok között az egészségnevelési programok és a droprevenció.

A mai XXI. századi társadalomban gyors ütemben növekszik a lelki betegségben szenvedők száma is. A genetikai háttéren túl, a felgyorsult életmód, a gazdasági nehézségek következtében fokozottabban jelentkező stressz, a támogató emberi kapcsolatok csökkenő száma miatt az egyes életszakaszokban jelentkező lelki terhek elmélyülnek, amely folyamatot tovább nehezíti a lelki betegségekkel szembeni tolerancia alacsony mértéke, az ilyen eredetű problémák lekicsinyítése, gyakran szegényletes volta. A lélekben egészséges ember képes a mindennapi életben szükségszerűen jelentkező külső és belső hatásokra megfelelő válaszreakciót adni.

A TOP Plusz egészségügyi infrastruktúra fejlesztését célzó beavatkozásaihoz nagyon jól illeszthetőek a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférés megerősítését célzó fejlesztések, amelyek az **egészségügyi szolgáltatások informatikai támogatása** révén járul hozzá az ellátás színvonalának javításához, a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés előmozdításához.

Az **Egészségfejlesztési Irodák** járási szinten a lakóhelyközeli prevenciós szolgáltatások biztosításában támogatják és erősítik az alapellátást, melynek keretében elsősorban közösségi, csoportos egészségfejlesztési szolgáltatásokat nyújtanak nem csak az egészséges, hanem a már ismert betegséggel élők számára is (pl. mozgásprogramok, betegklubok, stb.), továbbá a helyi igényeknek megfelelően egyéni tanácsadások keretében is segítik a lakosság egészségmagatartásának fejlesztését, valamint aktívan részt vesznek a lakosság szervezett népegészségügyi szűrésekre történő mozgósításában is. Az Egészségfejlesztési Iroda (EFI) nagy része rendelkezik lelki egészségfejlesztő funkcióval is (**Lelki Egészség Központ, LEK**). Az EFI a lakosságközeli és térítésmentes egyéni és közösségi egészségfejlesztési szolgáltatások megvalósításával és széles partnerhálózat kialakításával, az adott járás közösségének aktív és integrált részét képezi. Tevékenységük célcsoportja a várandósoktól kezdődően a kisgyermekes családokon át, az iskolások és fiatalok, valamint az aktív felnőttek mellett az idősek is, részükre szükségleteiknek megfelelő módon, helyen és időben nyújtanak egyéni életmód tanácsadást, illetve olyan közösségi programokat, melyek segítik az egészség választását. Ennek köszönhetően a lakoságnak az a része is könnyebben elérhető, akik eddig nem voltak motiváltak az egészségfejlesztési programokba történő részvételben vagy nem jutottak el hozzájuk az országos népegészségügyi kommunikációban megfogalmazott üzenetek. A LEK funkcióval rendelkező EFI-k tevékenységei közül kiemelkedő

- A lakosság, azon belül kiemelten a családok lelki egészségének támogatása együttműködésben az egyházakkal, civil szervezetekkel és helyi közösségekkel.
- Magas kockázatú csoportok számára nyújtott, mentális segítő szolgáltatások nyújtása.
- Munkahelyi lelki egészség fejlesztésére alkalmas programok, jó gyakorlatok bevezetése.
- Depresszió és öngyilkosság megelőzési programok megvalósítása.
- Szemléletformáló (a megbélyegzést csökkentő) és a függőség megelőzését segítő közösségi programok megvalósítása.
- Az önszorgító csoportok létrejöttének és működtetésének támogatása.

A szűréseken/vizsgálatokon való részvételi arány emelését célozza a „Helybe visszük a vizsgálatokat” program, amely keretében, lakóhely közeli szolgáltatásként az egyenlő-esélyű hozzáférést egészségfejlesztési buszok és modern mammográfival felszerelt szűrőbuszok segítik. Az általános iskola VII. osztályát végző, 12. életévüket betöltött leányok térítésmentesen kaphatják meg a humán papilloma vírus (HPV) elleni védőoltást, ezzel is növelve a fertőzés megelőzését, a roma lányok átoltottsága szinte teljes körű. Uniós forrásból elindult a népegészségügyi célú, szervezett vastagbél-szűrési program az 50-70 év közötti férfi és nő céllakosságra kiterjedően.

Az uniós forrásból finanszírozott felzárkózási programok többségének, kiemelten a gyermekekre célzó programoknak fontos része az **egészségügyi kapcsolódás** (védőnő, házi gyermekorvos, házi orvos, szűrések stb.), a komplex telepprogramoknak is hangsúlyos elemei az egészségügyi szűrések, felvilágosító, megelőző tréningek szervezése. A tréningek tematikája többek között az egészséges életmód, egészséges étkezés, az anyaságra való felkészítés és a szenvedélybetegségek elkerülése.

III.3.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők

A hátrányos helyzet és a szegénység egyik – sajnálatos és gyakori – következménye a **rossz egészségi állapot, illetve az ezt valószínűsítő tényezők átlagosnál jellemzőbb elterjedtsége**. A mérésekhez használt mutatószámok lefedik a különböző életkorokat és életmód kockázatokat objektív (pl. születéskor várható élettartam) és szubjektív mutatókkal (dohányzás, alkoholfogyasztás, HIV/Hepatitis szűrés, tájékoztatás, kezelésbe juttatás) egyaránt. A társadalmi helyzet az egészségi állapot és a környezet közötti összefüggések meghatározók a beavatkozások szempontjából is: „Az egészségi állapot területi egyenlőtlenségeiben jelentős mértékben a különböző térségek társadalomszerkezetében mutatkozó eltérések érhetők tetten. Ugyanakkor az adott térség kockázati tényezői – pl. környezetszennyeződés, lakásviszonyok, egészséges ivóvíz, az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés különbségei stb. – is szerepet játszanak.”

A **szubjektív egészségérzet** alapján az aktív korú magyar népesség több mint fele saját megítélése szerint egészségi állapotát jónak vagy nagyon jónak értékeli, s arányuk kismértékben emelkedett az elmúlt 10 évben. A férfiak számottevően jobban ítélik meg saját egészségüket, mint a nők.

A **roma lakosság egészségi állapota** lényegesen kedvezőtlenebb a lakosság egészéhez képest, bár az egyes betegségi kockázatok eltérőek a lakhatási körülményektől és az egészségmagatartástól függően. Az egészségi problémák alapvetően nem roma specifikusak, legtöbbször a szegénységgel járnak együtt. A célzott egészségfelmérések eredményei szerint a telepeken élő roma népesség és az általános magyar felnőtt lakosság egészség-magatartása sok, de nem minden szempontból eltérő. Az elhízás szempontjából romlott, a dohányzást és a vitamindús táplálkozást tekintve viszont javult a telepeken élő felnőttek egészségmagatartása a népesség egészéhez képest. Ezek összefüggésbe hozhatók a dohány- és élelmiszerkereskedelem változásaival, illetve a kibővült közfoglalkoztatással. Összességében javult a romák egészségi állapota, de a legkedvezőtlenebb társadalmi-gazdasági státuszú, szegregáltan élő romák jellemzően kritikus egészségi állapota jelentősen rontja az egészségstatisztikát.

A romák körében a dohányzók aránya több mint kétszerese a nem romákénak a 2014-es – a kis elemszám miatt alacsony megbízhatóságú, de az arányokat jelző – adatok szerint. Ugyanezt mutatják a 2016-os mikrocenzusból számított adatok is, amelyek a romák esetében 62%-os, míg a nem romáknál 25%-os napi dohányzást mutatnak (mindkét társadalmi csoport esetében mintegy 10-10 százalékponttal többen dohányoznak a férfiak, mint a nők).

A romák – és köztük különösen a roma nők – az alkoholfogyasztás tekintetében lényegesen egészségesebb életmódot folytatnak (körükben az alkoholt egyáltalán nem fogyasztók aránya 30%-os volt 2016-ban, szemben a nem romák 40%-os arányával; a roma nőknek mintegy 3%-a volt nagyívó vagy mértékletes ivó, szemben a nem roma nők 11%-os és a roma férfiak 25%-os arányával).

Kiemelkedő igény mutatkozik az egészségügyi szolgáltatásokra, különösen azok számára, akik nem rendelkeznek társadalombiztosítással. A kérdőívek tapasztalatai szerint fontos a pszichés támogatás, valamint a gyógyszerek és gyógyászati segédeszközök (pl. szemüveg) szükségessége is.

Több válaszadó szerint szükség lenne szociális munkásokra, pedagógusokra, gyógypedagógusokra, mentálhigiénés szakemberekre és egészségügyi dolgozókra (pl. védőnő, gyermekápoló). A programok lebonyolításában fontos szereplők lehetnek a védőnők, szociális munkások, konduktorok és fejlesztő pedagógusok, akik szakértelmükkel segítenék a hátrányos helyzetű résztvevőket. Általánosan 1-3 fő szakember elegendő lehet egy-egy program sikeres lebonyolításához.

III.3-1. táblázat: Az egyéb egészségügyi ellátások, szolgáltatások LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	Egészségügyi, helyben elérhető szolgáltatások szükségessége	Az egészségfejlesztés területén fontos a speciális célcsoportok számára a helyben elérhető szolgáltatások megvalósítása, s a programokra való eljutás segítése	<p>Egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása</p> <ul style="list-style-type: none"> • Életmódváltó és közösségi egészségnevelési programok megvalósítása. • Dohányzásról való leszokást, ill. alkohollal való leszokást támogató programok, szolgáltatások megvalósítása. • Szülésre / családdá válásra felkészítő tanácsadás. • Az anyák egészségtudatos magatartását, mentális egészségfejlesztését támogató közösségi tevékenységek és kommunikációs kampányok megvalósítása (pl.: a csecsemő anyatejes táplálásának népszerűsítése; a kisgyermek otthoni táplálásában az egészséges táplálkozás (kevesebb só, cukor fogyasztása, vízvás fontosságának hangsúlyozása) népszerűsítését célzó előadások szervezése). 	rövidtáv (1-3 év)	KLIK, önkormányzatok, civil szervezetek	önkormányzatok	nem
2.	Egészségfejlesztés és egészség-tudatosságot erősítés szükségessége	A dohányzás, az alkoholfogyasztás mérséklése társadalmi és egészségügyi szempontból is fontos kérdés, ahogyan a nem megfelelő táplálkozás is jellemző a lakosság körében. Az egészségtudatos magatartással számos probléma súlyos csökkenthető. Különös figyelmet kell fordítani azokra, akik szegénységben élnek, vagy szegénység által veszélyeztetettek, hiszen az	<ul style="list-style-type: none"> • Egészségfejlesztő és egészségtudatosságot erősítő képzési programok megvalósítása, a programokra való eljutás segítése • Életkor szerinti szűrővizsgálatokon való részvételre ösztönzés, egyéni állapotfelmérés és kockázatbecslés, egyéni tanácsadás, továbbá a szűrővizsgálatok helyben történő biztosítása • Mentális egészségfejlesztés • Felvilágosító programok • Szerhasználatot megelőző programok • Az egészséges táplálkozással kapcsolatos ismeretek fejlesztése • Betegségmegelőzés és betegségfelismerés • Balesetmegelőzés, elsősegélynyújtás képzés • Digitális egészségértés fejlesztése. 	rövidtáv (1-3 év)	KLIK, önkormányzatok, civil szervezetek	önkormányzatok	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
		esetükben különösen nagy a szenvedélybetegségek kialakulásának kockázata, a túlzott dohány, drog- és alkoholfogyasztás. Az elhízás is nagyobb mértékben érinti a kiszolgáltatottakat, alacsony végzettségűeket.	<ul style="list-style-type: none"> Fogyatékkal élő személyek társadalmi befogadásának elősegítése Pozitív pszichológiai tématerülettel összefüggő programok szervezése. Egészségtudatosság, egészséges magatartás érdekében tájékoztatók, kampányok szervezése, a népegészségügyi rendszer és annak részeként az iskolai egészségvédelem további fejlesztése, a virtuális környezetek túlhasználásával kialakuló függőségekre, a megőrzésre, kihasználásra vonatkozó kockázatok csökkentését célzó, a célcsoport életkörülményeit figyelembe vevő felvilágosító és gondozói programok. 				
3.	Alacsony a gyermekek körében a mozgással töltött idő	A gyerekek kevés időt töltenek sporttal, mozgással, mely egészségi problémákhoz vezet. Meg kell teremteni bevonásukat különböző szinteken együttműködések biztosítása révén	<ul style="list-style-type: none"> Egészségfejlesztést célzó sport és testmozgás programok Óvodai mozgásfejlesztés a mozgástanítás és a gyermeksport területén. Óvodapedagógusok aktív bevonása, szakmai támogatása. Grassroots szellemiségű (élmény- és játékközpontú pedagógiát alkalmazó, alapvető mozgáskészségek fejlesztését célzó) óvodai gyermek sportprogramok (egészségnevelést is magába foglaló) szervezése, bevonva a közösségi tereket és a kulturális intézmények erre alkalmas területeit. Általános iskolai oktatás kiegészítése iskolán, tanítási időn kívüli (egészségnevelést is magába foglaló) sport programokkal 	rövidtáv (1-3 év)	KLIK, önkormányzatok, civil szervezetek	önkormányzatok	nem
4.	Hiányos lakossági gyakorlat erősítése a betegségek és sérülések megelőzése,	A lakosság általában csupán a súlyos tünetállapotok esetében keresi fel háziorvosát, vagy a legközelebbi szűrőállomást, s nem a potenciális	<ul style="list-style-type: none"> Egészségfejlesztés és egészségügyi prevenciók programok szervezése, a programokra való eljutás segítése Tematizált képzési programok, lakossági gyakorlatorientált képzés a betegségek és 	rövidtáv (1-3 év)	egészségfejlesztési segítő szakma	önkormányzatok, civil szervezetek	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
	felismerése, kezelése területén	megbetegedések, kóros állapotok kialakulása előtt – korai szakaszban – fordulnak szakemberhez Betegségmegelőzés és betegség-felismerés, elsősegélynyújtás	sérülések megelőzésének, azok felismerésének, kezelésének lehetőségeiről <ul style="list-style-type: none"> • Betegségmegelőzés és betegség-felismerés a felnőtt lakosság körében (a testi tünetek észlelésének, testi önvizsgálat módszereinek átadása), lehetséges témák: Táplálkozási tanácsadás, Önvizsgálat – betegség-felismerés, Egészségfejlesztési alapismeretek stb. • Balesetmegelőzés, elsősegélynyújtás képzés szülők számára, olyan előadások, ahol gyermekéleteket menthet a gyors és szakszerű elsősegélyt nyújtó fellépés. Lehetséges témák: lázgörcs, fulladás, félrenyelés, mérgezés, allergia, ütőeres vérzés, magasból esés, égés, bőlcsóhalál. Az idénybalesetek megelőzésére vonatkozóan a képzésen hívják fel a résztvevők figyelmét a lehetséges veszélyekre (pl.: ünnepek alkalmával főzés következtében bekövetkezett gyakran súlyos gyermek- égési sérülések stb.), melynek következtében tudatosabbá válhatnak a képzést elsajátító szülők. • Balesetmegelőzés, elsősegélynyújtás képzés a szülők számára, különös tekintettel a veszélyes anyagokkal (vegyszerekkel, mérgező anyagokkal, gázokkal, pl.: szén-monoxiddal) kapcsolatos ismeretek bővítésére a gyermekek/felnőttek körében előforduló mérgezések megelőzésére 				
5.	Egészségfejlesztési Irodák (EFI) és Lelki Egészség Központok (LEK) szolgáltatásainak bővítése	Szakemberhiány	<ul style="list-style-type: none"> • Egészségfejlesztési Irodák (EFI) és Lelki Egészség Központok (LEK) fejlesztése (szakemberek létszámának növelése, mentálhigiénés szolgáltatások nyújtása), a szinergiák kihasználása a praxisközösségekkel 	hosszútáv (1-8 év)	Belügyminisztérium, egészségfejlesztési segítő szakma, civil szervezetek, Orvosi Kamara	központi kormányzat, önkormányzatok, civil szervezetek	nem

III.3-2. táblázat: Az egyéb egészségügyi ellátások, szolgáltatások hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
GYERMEKEK							
1.	A gyermekkorú népesség egészségtudatossága, annak hiánya	A dohányzás, az alkohol fogyasztás mérséklése társadalmi és egészségügyi szempontból is fontos, ahogyan a nem megfelelő táplálkozás is jellemző. Sajnos, az elhízás is nagyobb mértékben érinti a gyerekeket. Az egészségtudatos magatartással számos probléma súlya csökkenthető. Hangsúlyt kell helyezni az egyéni egészségfejlesztésre, szűrővizsgálatokra	<ul style="list-style-type: none"> • Egészség-fejlesztő és egészségtudatosságot erősítő képzési programok • Az egészségtudatos magatartással számos probléma súlya csökkenthető. • Lakossági szűrőprogramok indítása • Az egészséges táplálkozással kapcsolatos ismeretek fejlesztése települési szinten. • Szexuális felvilágosító programok megvalósítása a fiatal (14-16 éves) korosztály esetében. • Szerhasználatot megelőző programok iskoláskorú korosztály esetében. • Dohányzásról való leszokást, ill. alkohorról való leszokást támogató programok, szolgáltatások megvalósítása. • Digitális egészségértés fejlesztése. 	rövidtáv (1-3 év)	KLIK, önkormányzatok	Belügyminisztérium	igen
2.	Egészségértés hiánya	A gyermekek nagy része nem megfelelő vagy problémás egészségértéssel rendelkezik, nehezen képesek feldolgozni és alkalmazni az egészséggel, a betegséggel, valamint azok kezelésével kapcsolatos információkat. Nem igazán értik a prevenció lényegét, az egészségfejlesztés	<ul style="list-style-type: none"> • Digitális egészségértés fejlesztése 	rövidtáv (1-3 év)	KLIK, önkormányzatok	Belügyminisztérium	igen

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
		fontosságát, valamint az egészségügyi rendszer működését sem. Az egészségértés fejlesztésébe integrálni kell a különböző digitális eszközöket is, amelyek segítségével fogékonyabbá tehetők a gyermekek.					
IDŐSEK							
3.	Digitális kompetenciák hiánya	Az egészségértés fejlesztésébe integrálni kell a különböző digitális eszközöket is, amelyek segítségével fogékonyabbá tehetők a gyermekek.	<ul style="list-style-type: none"> • Digitális egészségértés fejlesztése 	rövidtáv (1-3 év)	önkormányzatok	Belügyminisztérium	igen
NŐK							
4.	Speciális egészségügyi szolgáltatások problémás elérhetőségek	A nők számára elérhető egészségügyi szolgáltatások hiánya számos településen	<ul style="list-style-type: none"> • Egészségügyi, helyben elérhető szolgáltatások megvalósítása: • Szülésre / családdá válásra felkészítő tanácsadás. • Az anyák egészségtudatos magatartását, mentális egészségfejlesztését támogató közösségi tevékenységek és kommunikációs kampányok megvalósítása (pl.: a csecsemő anyatejes táplálásának/szojtatásának népszerűsítése; a kisgyermek otthoni táplálásában az egészséges táplálkozás (kevesebb só, cukor fogyasztása, vízivás fontosságának hangsúlyozása) népszerűsítését célzó előadások szervezése). 	középtáv (1-5 év)	Orvosi Kamara, önkormányzatok, civil szervezetek	Pest vármegye Önkormányzata	igen

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
5.	Fogyatékkal élő személyek társadalmi befogadásának elősegítése	Fogyatékkal élő személyek társadalmi befogadásának elősegítése fejlesztendő	<ul style="list-style-type: none"> Fogyatékkal élő személyek társadalmi befogadásának elősegítése előadások szervezése által. 	rövidtáv (1-3 év)	Orvosi Kamara, önkormányzatok, civil szervezetek	Pest vármegye Önkormányzata	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
6.	Mentális egészségi problémák	A szegénységben élők vagy szegénység által veszélyeztetettek esetében különösen gyakran jelentkeznek mentális problémák. A lelki egészség megteremtése e célcsoportban kiemelten fontos	<ul style="list-style-type: none"> Mentális egészségfejlesztés – kitérve az önbántalmazás és a kapcsolati erőszak fogalmakra, valamint a stresszoldásra és a kiegészítő megelőzésére, minimalizálására, kezelésére. 	rövidtáv (1-3 év)	Orvosi Kamara, önkormányzatok, civil szervezetek	Pest vármegye Önkormányzata	nem
7.	Mozgásformák korlátozottsága	A szegénységben élők vagy szegénység által veszélyeztetettek esetében különösen gyakori a mozgásszegény életmód.	<ul style="list-style-type: none"> Sportolás, illetve az egészséges életmódra nevelés tárgyi feltételeinek megteremtése 	rövidtáv (1-3 év)	önkormányzatok, civil szervezetek	önkormányzatok	nem
8.	A roma népesség, a mélyszegénységben élők az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférésük javítása.	A roma népesség, a mélyszegénységben élők és gyermekek egészségi állapota, a születéskor várható élettartam javítása szükséges	<ul style="list-style-type: none"> A roma népesség, a mélyszegénységben élők és gyermekek egészségi állapotának javítása, a születéskor várható élettartam növelése, valamint az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférésük javítása. Felvilágosító kampányok a társadalombiztosításra nem jogosultak számának csökkentése érdekében 	középtáv (1-5 év)	önkormányzatok, civil szervezetek	önkormányzatok	igen

IV Szociális alap- és szakellátások

IV.1 Szociális alapszolgáltatások

IV.1.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

Szociális alapszolgáltatások

A vármegyében a legtöbb helyen a szociális étkeztetés és az idősek nappali ellátása működik. Éjjeli menedékhelyet csupán Gödöllőn és hajléktalan ellátást is csak 5 településen működtetnek. A vármegyében elsősorban **falugondnoki szolgálatok** működnek. A vármegyében összesen 15 településen működik falugondnoki szolgáltatás.

Az **idősek nappali ellátásával** a települések több mint a fele foglalkozik. Az idősek otthona is a települések majdnem felénél működő szolgáltatás.

Pest vármegyében valamivel több mint 3200 fő volt, aki házi segítségnyújtásban részesült. Fajlagosan jóval kevesebben szorultak rá a házi segítségnyújtásra mint országosan. Egyedül a Dabasi járásban közelítette meg a rászorulókat fajlagos száma az országos értéket, viszonylag magas volt a rászorulókat fajlagos száma a Szobi járásban is a többi térségben az országosnak csupán töredéke volt a mutató értéke.

Házi segítségnyújtásban **a legtöbben a Szobi járásban részesültek**, ami nem is meglepő ismerve a térség demográfiai viszonyait, az idősek magas arányát. Magas volt a házi segítségnyújtásban részesülők fajlagos száma **a Dabasi járásban is**, itt a szociális helyzet és a demográfiai viszonyok együttes hatásaképpen alakult így a helyzet, akárcsak a Ráckevei járásban.

Pest vármegyében a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás keretei között 1433 főt segítettek 2022-ben. A jelzőrendszeres házi segítségnyújtásra szorulókat fajlagos száma elmarad az országostól: amíg országosan 19, addig Pest vármegyében 10 rászoruló jutott tízezer lakosra. A legtöbben a Dabasi és Gyáli járásokban vették igénybe a szolgáltatást, de az országos átlagnál nagyobb volt a rászoruló igénybevevők fajlagos száma a Nagykőrösi járásban is. A szociális alapszolgáltatást az Aszódi, Pilisvörösvári, Szobi, illetve Váci járásokban senki, vagy nagyon kevesen vették igénybe.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtáshoz kapcsolódóan egyre több helyen jelen van az idősek (65 év felettiek) számára ingyenes szolgáltatást biztosító **Gondosóra program**, amelynek célja, hogy az idősek szükség esetén egyetlen gombnyomással jelezni tudják segítségkérési szándékukat.

Családsegítés

A családsegítés a szociális vagy mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok számára az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képesség megőrzése céljából nyújtott szolgáltatás. Családsegítés a gyermekjóléti szolgáltatással egy szolgáltató - a család- és gyermekjóléti szolgálat, valamint a család- és gyermekjóléti központ - keretében működtethető.

A **család- és gyermekjóléti szolgálatot** minden települési önkormányzatnak kötelezően biztosítania kell a szociális, mentálhigiénés problémákkal küzdő vagy egyéb krízishelyzet megoldásához segítséget igénylő gyermekek, egyének, családok számára. Pest vármegyében közel 50.000 személy számára nyújt

évente családsegítő szolgáltatást a helyi családsegítő szolgálat. Az ellátott személyek száma a statisztikák szerint országosan és a vármegyében is folyamatosan csökken.

A család és gyermekvédelmi szolgálatok közül az Aszódi, a Monori, a Nagykátai és a Gödöllői járásokban nyújtottak fajlagosan a legtöbb helyi lakos számára segítséget. Ami kiemelendő, hogy a fejlesztendő járások közül a Ráckevei, Dabasi, Ceglédi, Nagykőrösi járásokban az ellátott személyek ezer lakosra jutó száma még az országos átlagot sem érte el. A Szobi járás esetében a gyermekkorúak alacsonyabb aránya magyarázza a fajlagosan alacsony értéket.

A **család- és gyermekjóléti központ** fenntartója a járásszékhely önkormányzat, amely a járásszékhely településen működik. A Váci és Vecsési járásokban volt a legmagasabb a speciális szolgáltatást igénybe vevők száma. Ez azonban kevésbé a rászorultságot, mindinkább a központok által ellátott feladatokat tükrözi, hiszen például az Aszódi, Dabasi, Nagykátai járásokban a speciális szolgáltatásokat viszonylag kevesen vették igénybe, míg sajnos a valódi szociális helyzetet tükröző hatósági intézkedésekben érintettek fajlagos száma magas volt.

Alapvető fontosságú, hogy a család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok szolgáltatási struktúrája igazodjon a településeken és járásokban élők igényeihez.

Nappali ellátások

A **nappali ellátást**, mint szociális alapszolgáltatást minden tízezer főnél (kivéve idős nappali ellátást, ahol háromezer fő a határ) több lakost számláló települési önkormányzatnak biztosítania kell, azon rászoruló személyek részére, akik segítséget igényelnek önálló életvitelük fenntartásához. Mindezek ellenére sok 3 000 főt meghaladó települési önkormányzat, bár a szociális törvény kötelezettségként írja elő az idősek nappali ellátása szolgáltatás nyújtását, azt mégsem biztosítja. (Természetesen vannak olyan önkormányzatok, ahol ellátási szerződést kötnek a kötelezően nyújtandó szolgáltatásokra, de ez nem oldja meg a kapacitásproblémákat.)

A nappali ellátásban nagyon nagy a férőhelykihasználtság, országosan nem ritka, hogy az engedélyezett férőhelyeknél nagyobb számú igénybe-vevőt látnak el. Pest vármegyében ugyan szintén magasak a forgalmi adatok, de mindegyik ellátás típusnál az országos értékek alatt maradnak.

Közösségi ellátások

A **közösségi ellátás** a pszichiátriai, illetve a szenvedélybetegek részére nyújtott közösségi alapellátást, valamint a szenvedélybetegek részére nyújtott alacsonyküszöbű ellátást jelenti. A közösségi alapellátás a pszichiátriai vagy szenvedélybetegek lakókörnyezetben történő támogatása az önálló életvitel fenntartásában, további gyógyulás és rehabilitáció elősegítése érdekében nyújtható szolgáltatás. A közösségi ellátások keretében biztosítani kell: a meglévő képességek megtartását és fejlesztését, pszicho-szociális rehabilitációt, szociális és mentális gondozást. Az alacsonyküszöbű ellátás a szervezett megkereső programokon felül biztosítja az ártalomcsökkentő szolgáltatásokat és a kríziskezelést. 10 közösségi ellátóhely működik összesen 9 településen 8 járásban. Ellátó körzetük általában több településre, járásra is kiterjed.

A **támogató szolgáltatás** a fogyatékkal élő személyek lakókörnyezetben történő ellátására irányuló szociális szolgáltatás. Ennek keretében biztosítani kell a személyi segítséget, mint speciális segítségnyújtási formát az igénybevevő lakásán és lakókörnyezetében és a szállító szolgáltatást a közszolgáltatások elérésének segítése érdekében. A támogató szolgáltatás feladata az egyén alapvető szükségleteinek kielégítése; a fogyatékoság jellegének megfelelő egészségügyi-szociális ellátásokhoz, valamint a fejlesztő tevékenységhez való hozzájutás támogatása; a fogyatékkal élő ember társadalmi integrációjához, munkavégzéséhez, munkavállalásához történő hozzájárulás elősegítése.

IV.1.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői

Szociális alapszolgáltatások

A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek. Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a szolgáltatáshiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fedezetet biztosítani a hasonló jellegű szolgáltatások megszervezésére. Alapvető fontosságú, hogy a szociális alapszolgálatok struktúrája igazodjon a településeken és járásokban élők igényeihez.

Családsegítés

Pest vármegyében összesen 79 családsegítő működött, nem volt olyan járás, ahol legalább egy intézmény ne foglalkozott volna családsegítéssel. Azonban az korántsem egységes, hogy hány településen működik családsegítő, hiszen nyilvánvalóan akkor igazán hatékony az ilyen szociális szolgáltatás is, amennyiben a lakóhelyhez minél közelebb vehető igénybe. Sajnálatos módon, éppen a rosszabb szociális mutatókkal jellemezhető Aszódi és Nagykőrösi járásban működik csupán egyetlen ilyen intézmény. A legtöbb településen a Nagykáta és Gödöllői járásokban működött családsegítő szolgálat.

A Nagykőrösi, Ceglédi, Dabasi és Szobi járásokban a szolgálatok által ellátottak között az átlagosnál nagyobb a gyermekkorúak aránya, míg a Pilisvörösvári, Budakeszi járásokban éppen az idősebb korosztály számára vált szükségessé a beavatkozás.

Nappali ellátások

A nappali ellátás elkülönült célcsoportjai: idősek, fogyatékkal élők, pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek, hajléktalanok. A szolgáltatás keretében biztosítani kell a célcsoport igényeinek megfelelő szolgáltatásokat, melyek a következők lehetnek: napközbeni intézményi tartózkodás, higiéniai szükségletek kielégítése, igény szerinti étkeztetés (ide nem értve az idősek nappali ellátását), társas kapcsolatok építése, fenntartása, szociális és mentális támogatás. **Időseket ellátó nappali otthonok** minden járásban működtek, összesen 57 intézményt tartottak nyilván. **30 fogyatékosokat ellátó nappali otthon van**, ilyen szervezet csak a Gyáli, Ráckevei, illetve a Szobi járásokban hiányzott. **8 hajléktalan melegedő volt**, ezek a Ceglédi, Dunakeszi, Érdi, Gödöllői, Szentendrei és Váci járásokban működött.

Közösségi ellátások

A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek. Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a szolgáltatáshiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak elegendő költségvetési támogatást biztosítani a hasonló jellegű szolgáltatások megszervezésére. **Alapvető fontosságú lenne, hogy a közösségi ellátások struktúrája igazodjon a településeken és járásokban élők igényeihez.**

IV.1.3 Szociális alapellátások tervezett beavatkozásai

Lakossági hozzáférés javításához tervezett beavatkozások

IV.1-1. táblázat: A szociális alapfeladatok LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	A család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok szolgáltatási struktúrája nem feltétlenül igazodik a településeken és járásokban élők igényeihez.	A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek.	<ul style="list-style-type: none"> • Szülők számára speciális tartalmú szülőket felkészítő programok szervezése prevenciós jelleggel. • Óvodai és iskolai szociális segítők közösségi tevékenységeinek támogatása. • Szupervízió a szolgáltatásokban dolgozók számára. 	középtáv (1-5 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, óvodák, iskolák, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem
2.	Időseknek nyújtott szociális szolgáltatási struktúra nem fedi le az igényeket.	A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek.	<ul style="list-style-type: none"> • Demenciával élők és hozzátartozóik támogatását biztosító szolgáltatások szervezése (pl.: Alzheimer Café). • A településen élők számára érzékenyítő programok szervezése. • Szupervízió a szolgáltatásokban dolgozók számára. 	középtáv (1-5 év)	idősothonok, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem
3.	Fogyatékkal élő személyek, pszichiátriai és szenvedélybetegek számára nyújtott szociális szolgáltatások nem fedik le a speciális igényeket, nem fektetnek hangsúlyt a megelőzésre.	A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek.	<ul style="list-style-type: none"> • Megküzdési stratégiák, tapasztalatok, útravalók – csoportfoglalkozások, tréningek szervezése a szolgáltatásokat igénybe vevők számára. • Szupervízió a szolgáltatásokban dolgozók számára. • A fogyatékkal élő gyermekeket/felnőtteket saját otthonukban nevelő családok részére közösségépítés, tapasztalatcsere, szabadidős, rekreációs programok szervezése. • A településen megtalálható szociális alapszolgáltatások 	középtáv (1-5 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
			ismertségének, a köztudatban való jelenlétének erősítése érdekében nyilvánosság biztosítása. <ul style="list-style-type: none"> Egészségügyi, köznevelési, kulturális intézményekkel együttműködések kialakítása. 				
4.	Hajléktalan személyek számára nyújtott szociális alapszolgáltatások héttérfeltételeinek hiányosságai.	A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek.	<ul style="list-style-type: none"> Szupervízió a szolgáltatásokban dolgozók részére Társadalmi érzékenyítés, edukáció, közösségi programok szervezése 	középtáv (1-5 év)	hajléktalanszállók, egyházi és civil szervezetek	intézményvezető	nem

Pest vármegye társadalmi és területi heterogenitásából adódóan a szociális alapellátások szolgáltatási szerkezetének lokális igényekhez illesztése alapvető fontosságú, amelyben a szociális ellátóhálózat intézményei kulcsszerepet játszanak, ugyanakkor kiemelt jelentősége van a társadalmi támogatottság növelésének, ezáltal az edukációnak és a társadalmi érzékenyítésnek. A tervezett beavatkozások és intézkedések célja – a vármegyei ITP-vel összhangban – az, hogy a **vármegye területén lévő szociális ellátóhálózat minősége javuljon** és ezen keresztül megvalósuljon a vármegye célkitűzéseiben megfogalmazott társadalmi megújulás.

Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

IV.1-2. táblázat: A szociális alapfeladatok hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
GYERMEKEK, NŐK, ROMÁK							
1.	A család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok szolgáltatási struktúrája nem feltétlenül igazodik a településeken és járásokban élők igényeihez.	A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek.	<ul style="list-style-type: none"> Közösségfejlesztő programok szervezése, csoportos készségfejlesztés. Gyermekek (szünidei) szabadidős programjainak szervezése kulturális intézmények, szervezetek bevonásával. 	középtáv (1-5 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, óvodák, iskolák, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem
IDŐSEK							
2.	Házi segítségnyújtás és jelzőrendszeres házi segítségnyújtás kapacitáshiánya.	Az időskorúak számának emelkedése	<ul style="list-style-type: none"> Házi segítségnyújtás és jelzőrendszeres házi segítségnyújtás kapacitásnövelése. 	hosszútáv (1-8 év)	időseket ellátó intézmények, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem
3.	Időseknek nyújtott szociális szolgáltatási struktúra nem fedi le az igényeket.	A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek.	<ul style="list-style-type: none"> A kognitív zavarok kialakulását elősegítő, hajlamosító tényezők kiküszöbölésére/feltárására irányuló közösségi programok, és a demencia progresszióját lassító közösségi programok szervezése kulturális intézmények bevonásával. 	középtáv (1-5 év)	időseket ellátó intézmények, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
4.	Fogyatékkal élő személyek, pszichiai és szenvedélybeteg számára nyújtott szociális szolgáltatások nem fedik le a speciális igényeket, nem	A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek.	<ul style="list-style-type: none"> Művészetterápia alkalmazása, elkészült művekből kiállítás szervezése. 	rövidtáv (1-3 év)	ellátó intézmények, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
	fektetnek hangsúlyt a megelőzésre.						
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
5.	Hajléktalan személyek számára nyújtott szociális alapszolgáltatások héttérfeltételeinek hiányosságai.	A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek.	<ul style="list-style-type: none"> Jogi segítségnyújtás a hajléktalan személyek számára 	rövidtáv (1-3 év)	hajléktalanszállók, egyházi és civil szervezetek	intézményvezető	nem

Pest vármegye társadalmi és területi heterogenitásából adódóan a szociális alapellátások szolgáltatási szerkezetének lokális igényekhez illesztése alapvető fontosságú. A hátrányos helyzetű csoportok sok esetben azért nem tudják igénybe venni a felzárkóztatásukat célzó szolgáltatásokat, mert nem a lakóhelyükön, vagy annak közvetlen közelében találhatók azok meg. Az intézkedések elsődleges célja **a vármegyei ellátóhálózatban egy olyan szolgáltatási szerkezet kialakítása, amely maximálisan figyelembe veszi a lokális igényeket.**

IV.2 Szociális szakellátások

IV.2.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

Ha az életkoruk, egészségi állapotuk, valamint szociális helyzetük miatt rászoruló személyekről az alapszolgáltatások keretében nem lehet gondoskodni, a rászorultakat állapotuknak és helyzetüknek megfelelő szakosított ellátási formában kell gondozni.

2022-ben Pest vármegyében összesen 187 tartós bentlakásos intézmények működött. Ebből 97 az időskorúak gondozására szakosodott, míg 47 a fogyatékkal élő személyek ellátását végezte. További 9 pszichiátriai betegek számára létesített és 3 szenvedélybetegeket fogadó intézmény található még a vármegyében.

Pest vármegyében összesen 20 **átmeneti elhelyezést biztosító intézmény** működött. Az intézményekben összesen 527 db férőhely volt, amelyek magas 83%-os kihasználtsággal működtek. A legalacsonyabb 50% körüli kihasználtsággal a Budakeszi járásban, illetve a Ráckevei járásban működtek ezek az intézmények.

Az ellátási helyek területi eloszlása meglehetősen egyenetlen, például az Aszódi, Dabasi, Monori, Szobi térségekben egyáltalán nem található ilyen intézmények. A fővároshoz közeli Vecsési térségben pedig sem tartós bentlakásos, sem átmeneti elhelyezést nyújtó szociális intézmény nem működött, ez a járás ilyen szempontból teljes mértékben Budapest ellátórendszerére támaszkodik.

Átmeneti elhelyezést biztosító intézmények Biatorbágy, Cegléd, Dunakeszi, Érd, Százhalombatta, Dány, Gödöllő, Veresegyház, Nagykáta, Tápiógyörgye, Nagykőrös, Piliscsaba, Pilisvörösvár, Kiskunlacháza, Pomáz, Szentendre, Szigetszentmiklós, Tököl, Órbottyán, Vác településeken működtek.

IV.2.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők

A tartós bentlakást biztosító intézmények meglehetősen zsúfoltak, bár az országos átlagnál a vármegyében néhány százalékponttal kisebb a férőhelykihasználtság. Az intézmények magas kihasználtsága ezzel együtt felveti a kapacitások bővítésének szükségességét.

Az intézményhálózat viszonylag sűrű, 61 vármegyei településen működik **idősek otthona**, 27 településen találunk **fogyatékkal élő személyek ellátására szakosodott otthont**, 8 településen **pszichiátria** betegek számára létesített otthont, és mindössze három helyen **szenvedélybetegeket gondozó otthont**. **Az otthonok kihasználtsága mindössze néhány intézményben maradt el a 80%-tól.** Domonyban a pszichiátriai betegek otthona 52%-os kihasználtsággal működött, de a tartós bentlakásos otthonok Inárcson, Gödön, Pécelen, Szadán, Tápióbücskén, Tápiógyörgyén, Tápiószentmártonban, Pilisvörösváron, Visegrádon, Verőcén is a 80%-os kihasználtság alatt működtek.

A kapacitásproblémákkal összefüggésben meg kell jegyezni, hogy a férőhelybővítések állami finanszírozása csak az önkormányzati/állami fenntartású intézmények esetében automatikusan biztosított, azonban a civil – azaz nem állami, vagy egyházi – fenntartású intézmények esetében egyedi kérelem alapján, a felszabadult kapacitások terhére lehet csak biztosított a normatíva.

IV.2-1. táblázat: Szociális szakellátások LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	Tartós bentlakásos otthonok kapacitáshiánya	A vármegyében a tartós bentlakásos otthonok férőhely-kihasználtsága alacsonyabb az országos értéknél, azonban így is egy két kivételtől eltekintve teljes, vagy közel teljes kihasználtsággal működnek ezek az intézmények.	<ul style="list-style-type: none"> • tartós bentlakásos otthonok kapacitásának növelése 	középtáv (1-5 év)	Tartós bentlakásos otthonok, önkormányzatok, egyházi és civil szervezetek	intézményvezető	igen

A szociális szakellátás terén a legnagyobb probléma, hogy a vármegyében a tartós bentlakásos otthonok férőhely-kihasználtsága alacsonyabb az országos értéknél, azonban így is egy két kivételtől eltekintve teljes, vagy közel teljes kihasználtsággal működnek ezek az intézmények. A hosszútávú társadalmi prognózisok eredményeit előrevetítve a tartós bentlakásos otthonok kapacitáshiányával kell számolnunk, ezért a **kapacitásbővítés** elengedhetetlen.

IV.2-2. táblázat: Szociális szakellátások hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
IDŐSEK, FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
1.	Tartós bentlakásos otthonok kapacitáshiánya	A vármegyében a tartós bentlakásos otthonok férőhely-kihasználtsága alacsonyabb az országos értéknél, azonban így is egy két kivételtől eltekintve teljes, vagy közel teljes kihasználtsággal működnek ezek az intézmények..	<ul style="list-style-type: none"> kapacitások növelése, különösen az idősgondozás és fogyatékkal élők, pszichiátriai betegek gondozása területén 	középtáv (1-5 év)	Tartós bentlakásos otthonok, önkormányzatok, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem

A szociális szakellátás terén a legnagyobb probléma, hogy a vármegyében a tartós bentlakásos otthonok férőhely-kihasználtsága alacsonyabb az országos értéknél, azonban így is egy két kivételtől eltekintve teljes, vagy közel teljes kihasználtsággal működnek ezek az intézmények. A hosszútávú társadalmi prognózisok eredményeit előrevetítve a tartós bentlakásos otthonok kapacitáshiányával kell számolnunk, ezért a **kapacitásbővítés** elengedhetetlen. Kiemelten fontos feladat ez az **idősgondozás és fogyatékkal élők, pszichiátriai betegek gondozása területén**.

V Gyermekjóléti alapellátás és gyermekvédelmi szakellátás

V.1 Gyermekjóléti alapellátások

Az egyéb egészségügyi ellátások, szolgáltatások (szülészeti ellátás, orvosi rehabilitáció, betegszállítás, mentés, mozgó szakorvosi szolgálat, egyéb egészségfejlesztési tevékenységek, egészségfejlesztési iroda) terén is vannak szolgáltatási hiányosságok.

V.1.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

Gyermekjóléti szolgáltatások

A család- és gyermekjóléti szolgálatok gyermekjóléti szolgáltatásainak részletes helyzetértékelése a családsegítés alfejezetben már bemutatásra került.

Gyermekek napközbeni ellátása

Pest vármegyében az utóbbi évek feszített ütemű bölcsőde fejlesztései ellenére viszonylag sok olyan járás van, ahol a kapacitások elmaradnak a jelenlegi gyermekszámtól. Ezek főként azok a lemaradó, belső perifériát képező járások, ahol az önkormányzatok nehezen képesek kigazdálkodni az intézmény fenntartásával járó többletköltségeket. Gyakran emiatt nem indultak a bölcsődei pályázatokon, ami a vármegye kevésbé fejlett járásaiban kapacitáshiányt okoz, így a hátrányos helyzetű csoportok bölcsődei ellátáshoz való hozzáférése nem megoldott.

Hosszabb távon gondot jelent főleg az agglomerációs gyűrű településein, hogy az elmúlt évek fejlesztéseinél az önkormányzatok, illetve a támogató nem vagy nem eléggé vette figyelembe a népességváltozás időbeli hullámzásait, így nem olyan épületek kerültek/kerülnek kialakításra, amelyek funkcióváltása könnyen megoldható, vagy az alacsony építési költségei miatt viszonylag kisebb költséggel elbonthatók, vagy szerkezetük miatt áthelyezhetők (pl. mobilbölcsődék), ha a demográfiai nyomás megszűnik.

Gyermekek átmeneti gondozása

A vármegyében összesen hét telephelyen működik **családok átmeneti otthona**, amelyek összesen 235 fő elhelyezésére képesek, emellett a Magyar Vöröskereszt által üzemeltetett otthonok folytatnak ilyen tevékenységet.

Gyermekek átmeneti otthona Pest vármegyében jelenleg egyetlen helyszínen működik, melynek fenntartója a Fészek Gyermekvédő Egyesület. Az otthon Érden működik, az intézményben 14 férőhely áll rendelkezésre a gyermekeknek, illetve meghatározott feltételek fennállása esetén a szülő elhelyezésére. Az intézmény 2022-ben 17 gyermek és 6 szülő elhelyezését segítette, összesen 1777 gondozási napon. Az otthon legalább tizenkettő, de legfeljebb negyven gyermek teljes körű ellátását biztosítja. Önálló helyettes szülőt vagy helyettes szülői hálózatot működtethet. Az átmeneti otthon által foglalkoztatott helyettes szülők az átmeneti otthon férőhelyszáma felének megfelelő létszámú gyermek teljes körű ellátását biztosíthatják.

Gyermekek esélynövelő szolgáltatásai

Biztos Kezdet Gyermekházak Pest vármegyében négy településen működnek, viszonylag szűk ellátási körzettel. Két esetben csupán az adott településre, két esetben pedig néhány közeli településre terjed ki az ellátási terület.

Pest vármegyében nyolc helyen működik tanoda (Zsámbék, Budaörs, Csobánka, Csörög, Piliscsaba, Pilisvörösvár, Monor, Örkény). A tanodák ellátási területe az adott településre, vagy annak közvetlen környezetére terjed ki. A Zsámbékon működő premontrei rend által működtetett tanoda ellátási területe a szomszédos Komárom-Esztergom vármegye településeire is kiterjed.

A tanodákkal kapcsolatban pozitívumként értékelhető, hogy nemrég zárult le egy tanoda finanszírozását is lehetővé tévő pályázat, amelynek eredményeképpen hamarosan újabb 3 tanoda megnyitása várható.

Tanoda program működik Csobánkán, Piliscsabán és Monoron, ahol 20 fő körüli létszámmal működtetik a programot 3-4 pedagógus támogatásával. Roma lányok korai iskolaelhagyásának megelőzése program pedig Kiskunlacházán működik 4-5 pedagógus segítése mellett 8-10 fő részvételével. 5 települési önkormányzat jelezte, hogy más településekre járnak át a diákjaik a felzárkóztatási programokra. (Monorierdő, Gödöllő, Dabas, Szentmártonkáta és Dabas).

A kérdőíves felmérés válaszai alapján az oktatási-nevelési intézmények játsszák a legnagyobb szerepet, hiszen a válaszadók 58,3%-a jelölte meg őket, mint szervezőket. Ezt követik a települési önkormányzatok, amelyek a válaszadók 33,3%-a szerint vesznek részt a programok szervezésében. Ezek az intézmények tehát kulcsfontosságú szerepet töltenek be a felzárkóztató programok lebonyolításában, ami arra utal, hogy az oktatási intézmények és az önkormányzatok központi szerepet játszanak a helyi oktatási kezdeményezések sikerességében.

Más szereplők, például a civil szervezetek csak kisebb mértékben vesznek részt a szervezésben, hiszen csak a válaszadók 8,3%-a említette őket. Az olyan intézmények, mint a kisebbségi önkormányzatok, kulturális-művelődési intézmények és az egyházak, nem szerepelnek szervezőként a válaszadók szerint. Érdekes megfigyelni, hogy a válaszadók 25%-a „egyéb” kategóriát jelölt meg, ami arra utalhat, hogy a programok szervezésében esetleg más, a kérdésben nem szereplő intézmények vagy egyének is részt vehetnek.

V.1.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői:

Gyermekjóléti szolgáltatások

A család- és gyermekjóléti szolgálatok gyermekjóléti szolgáltatásainak részletes helyzetértékelése a családsegítés alfejezetben már bemutatásra került.

Gyermekek napközbeni ellátása

A vármegye egyes területeiről teljesen hiányzik ez az ellátás, amely körülmény jelentősen befolyásolja a kisgyermekes szülők munkavállalási lehetőségeit. Ám éppen ezek azok a térségek, ahol a legnagyobb arányban van jelen a szegénység, ahol a családoknak leginkább szükségük lenne a támogatásokra. Ezekben a terekben a szakszerű bölcsődei gondozás egyfajta kiutat is jelent, hiszen segítségével a szegénység újra teremtődésének esélyét is csökkenti (korai fejlesztés).

A családi bölcsődék szerepe az ellátásban általában azokban a járásokban nagyobb, ahol a családok képesek kifizetni a családi bölcsődék díjait. Így a periferikus helyzetű, szegénységgel sújtott járásokban ezek rentábilisan nem üzemeltethetők, így jelentőségük is kisebb.

Gyermekek átmeneti gondozása

Gyermekek átmeneti otthona Pest vármegyében jelenleg egyetlen helyen (Érden)működik, ahogy az az V.1.1-es fejezetben részletesen bemutatásra is került.

Gyermekek esélynövelő szolgáltatásai

Sajnos, a fejlesztendő járások közül csak a Ráckevei és Dabasi járásokban működik Biztos Kezdet Gyermekház. Nagy szükség lenne tehát a hálózat további fejlesztésére, különösen az Aszódi, Nagykátai, de a Nagykőrösi és Ceglédi járásokban is. Különösen azért, mert ezekben a járásokban a szegénység újratermelődésének megállításához a népesség iskolázottságának a javítása lenne a kulcs, hiszen a főváros és környezetének óriási és a munkavállalók számára kedvező feltételeket nyújtó munkaerőpiaca lehetőséget teremt a szegénységből való kilábalásra. Az iskolai felkészítésben, a lemorzsolódás esélyének csökkentésében pedig kulcsszerepe van a korai fejlesztésnek. . A jelenlegi gyerekházak programjának bővítésére volna szükség, mivel az igazán nehéz helyzetben lévő szülők nem képesek igénybe venni a szolgáltatást, ha az nem lakóhelyükön, vagy annak közvetlen közelében működik.

Fontos azonban megjegyezni, hogy az örkényi, csörögi és a monori tanodán kívül olyan térségekben működnek tanodák, amelyek fejlettsége kiemelkedő. Ellenben **éppen azokban a járásokban, településeken nem működik tanoda, ahol arra – adatokkal alátámasztottan is – szükség volna.** Megalapozott igény mutatkozik tehát a tanodai hálózat bővítésére, annak ellenére, hogy nehéz a megfelelő pedagógiai háttérrel megszervezni, különösen az említett leszakadó járásokban. Fontos lenne, hogy a program a fejlesztendő járásokba is eljusson és helyben lehessen igénybe venni a szolgáltatást, mert az igazán nehéz helyzetben lévő szülők nem képesek igénybe venni a szolgáltatást, ha az nem lakóhelyükön, vagy annak közvetlen közelében működik.

A kérdőíves felmérés eredményei alapján **a hátrányos helyzetű gyerekek, fiatalok nem igazán vesznek részt a különböző programokon** (Tanoda, Biztos Kezdet Gyerekházak, Baba-mama körök stb.). A válaszadók többsége (87,5%) szerint a legfőbb akadály a részvételi motiváció hiánya, amit az okoz, hogy nincs megfelelő háttérismeretük a programokról. Ez kiemeli az **információhiány** fontosságát, ami az egyik fő tényezője lehet annak, hogy **a programok kevésbé vonzóak vagy elérhetőek számukra.**

További 50% úgy gondolja, hogy az **érdeklődés hiánya** is jelentős tényező. Ez arra utalhat, hogy még ha lenne is megfelelő információ, a programok tartalma nem elég vonzó vagy releváns számukra.

Egyenlő arányban (12,5%-ban) említették az anyagi források hiányát, a helyszínre való eljutás nehézségét, valamint az információhiányt is. Ezek az okok arra utalnak, hogy a gyakorlati akadályok – például a közlekedés vagy a pénzügyi lehetőségek – is fontos szerepet játszanak a programokon való részvételben.

A felzárkóztató programokra leginkább **ingyenes formában** van szükség, és a lakosság anyagi helyzete jelentős szerepet játszik abban, hogy milyen típusú programokat választanának.

A felzárkóztást segítő programok hatékony megvalósításához **megfelelő szakemberek**, különösen gyógypedagógusok, fejlesztőpedagógusok és szociális munkások bevonása elengedhetetlen. A válaszadók arra is utalnak, hogy a felzárkóztató programok **technológiai támogatása** és a megfelelő **helyszínek** kialakítása kulcsfontosságú. A digitális eszközök mellett a közösségi tér, a fejlesztő játékok és a **tanulási segédeszközök** egyaránt fontos szerepet játszanak a programok sikeres működésében.

V.1-1. táblázat: A gyermekjóléti alapellátások LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	Bölcsődei kapacitáshiány	A bölcsődei kapacitások nem azokon a területeken állnak rendelkezésre, ahol szükség lenne rá. A fenntartási költségeket a leszakadó térségek önkormányzatai nem tudják kigazdálkodni.	<ul style="list-style-type: none"> Bölcsődefejlesztés a leszakadó térségekre szabott pályázati kiírásokkal 	középtáv (1-5 év)	bölcsődevezetők, önkormányzatok, egyházi szervezetek	intézményvezetők	nem

A vármegye gyermekjóléti ellátása terén kiemelt szerepe van a bölcsődei kapacitásoknak, amely a vármegye területi és társadalmi heterogenitásából adódóan nem feltétlenül ott áll rendelkezésre, ahol kell. A szegénység újratemelődének megállításához a népesség iskolázottságának a javítása lenne az egyik kulcstényező. A jelenlegi gyerekházak programjának bővítésére volna szükség, mivel az igazán nehéz helyzetben lévő szülők nem képesek igénybe venni a szolgáltatást, ha az nem lakóhelyükön, vagy annak közvetlen közelében működik. A bölcsődei kapacitások jelenleg nem azokon a területeken állnak rendelkezésre, ahol szükség lenne rá. A fenntartási költségeket pedig a leszakadó térségek önkormányzatai nem tudják kigazdálkodni. Fontos egy **olyan bölcsődefejlesztési program megvalósítása, amely a különböző szempontok együttes figyelembe vételével valósulhat meg.**

V.1-2. táblázat: A gyermekjóléti alapellátások hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
GYERMEKEK, NŐK							
1.	Gyermekjóléti alapellátás szolgáltatási spektruma nem illeszkedik az igényekhez.	A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek.	<ul style="list-style-type: none"> Közösségfejlesztő programok szervezése, csoportos készségfejlesztés ösztönzése. Gyermekek (szünidei) szabadidős programjainak szervezése kulturális intézmények, szervezetek bevonásával. 	rövidtáv (1-3 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, óvodák, iskolák, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem
2.	A sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyerekek helyben történő fejlesztésének	A rászoruló társadalmi csoportok sok esetben nem tudják igénybe venni a fejlesztési lehetőségeket, ha az nem a lakóhelyükön, vagy annak közvetlen közelében áll rendelkezésre.	<ul style="list-style-type: none"> A sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyerekek helyben történő fejlesztésének, tanításának támogatása. 	középtáv (1-5 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, óvodák, iskolák, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem
3.	GYÁO kapacitáshiány	Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a kapacitáshiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fenntartani egy ilyen típusú intézményt.	<ul style="list-style-type: none"> GYÁO kapacitásfejlesztés 	hosszútáv (1-8 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, GYÁO, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem
4.	Gyermekek esélynövelő szolgáltatásainak területi lefedettsége, kapacitáshiánya	Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a kapacitáshiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fenntartani egy ilyen típusú intézményt.	<ul style="list-style-type: none"> Biztos Kezdet Gyerekházak, Tanodák létrehozása 	középtáv (1-5 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, óvodák, iskolák, önkormányzatok, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
5.	Mélyszegénységben élő gyermekek tanórán kívüli, naptári	Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a szolgáltatáshiány, mivel a szegényebb települési	<ul style="list-style-type: none"> Baba-mama körök szervezése Tanórán kívüli, iskolai előrehaladást segítő tevékenységek megvalósítása, 	rövidtáv (1-3 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és	intézményvezetők	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
	évet átívelő, fejlesztő tevékenységeinek biztosítása	önkormányzatok nem tudnak fedezetet biztosítani a hasonló jellegű szolgáltatások megszervezésére.	<p>gyermek korrepetálása, hátrányok mérséklése.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pályaorientációs, továbbtanulási tanácsadások, önértékelés fejlesztését elősegítő tréningek biztosítása a szülők bevonásával. • Tehetségfejlesztő foglalkozások tartása tudományos és/vagy kulturális tevékenységek terén. • Pénzügyi tudatosság fejlesztését segítő programok. • Kommunikáció fejlesztését segítő programok 		központok, óvodák, iskolák, egyházi és civil szervezetek		
ROMÁK							
6.	Roma gyermekek számára helyben szervezett, tanórán kívüli, naptári évet átívelő, fejlesztő tevékenységeinek biztosítása	Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a szolgáltatáshiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fedezetet biztosítani a hasonló jellegű szolgáltatások megszervezésére.	<ul style="list-style-type: none"> • Baba-mama körök szervezése • Tanórán kívüli, iskolai előrehaladást segítő tevékenységek megvalósítása, gyermek korrepetálása, hátrányok mérséklése. • Roma lányok végzettség nélküli iskolaelhagyásának megelőzése • Pályaorientációs, továbbtanulási tanácsadások, önértékelés fejlesztését elősegítő tréningek biztosítása a szülők bevonásával. • Tehetségfejlesztő foglalkozások tartása tudományos és/vagy kulturális tevékenységek terén. • Pénzügyi tudatosság fejlesztését segítő programok. • Kommunikáció fejlesztését segítő programok 	középtáv (1-5 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, óvodák, iskolák, egyházi és civil szervezetek, védőnők	intézményvezetők	nem

A vármegye heterogenitásából adódóan, a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek, így elengedhetetlen a gyermekjóléti alapellátások szolgáltatási struktúrájának a helyi igényekhez igazítása. A jelenlegi ellátórendszer elemek programjának bővítésére volna szükség, mivel az igazán **nehéz helyzetben lévő szülők** nem képesek igénybe venni a szolgáltatást, ha az nem lakóhelyükön, vagy annak közvetlen közelében működik. Emellett **célcsoportspecifikus felzárkóztató programok megvalósítására** van szükség a hatékony működés érdekében, amely **az egyes intézmények összefogásával és együttműködésével** valósítható meg.

V.2 Gyermekvédelmi szakellátások

V.2.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

Ha nevelőszülőre nincs lehetőség, abban az esetben kerül a gyermek gyermekotthonba.

Pest vármegyében összesen 34 telephelyen tudnak az otthonok gyermekeket befogadni, az intézményekben összesen 424 gyermek elhelyezése lehetséges.

Az otthonok nem egyformák az ellátás módja különböző az egyes otthonokban. A lakásotthon a gyermekotthonok azon típusa, ahol önálló lakásban vagy családi házban történik a gondozott gyermek, fiatal felnőtt elhelyezése. Ennek altípusai a speciális vagy különleges lakásotthonok, melyek speciális, különleges vagy kettős szükségletű gyermekeket¹ tudnak fogadni. A speciális gyermekotthonokban nem önálló lakásokban, házakban nevelik a gyermekeket, viszont felkészültek a speciális szükségletű gyermekek gondozására, nevelésére.

Pest vármegyében 17 lakásotthon 191 férőhellyel, 10 különleges lakásotthon 80 férőhellyel, 4 különleges gyermekotthon 94 férőhellyel, egy központi speciális gyermekotthonnak nem minősülő speciális gyermekotthon 15 férőhellyel, egy központi speciális gyermekotthon 24 férőhellyel és egy gyermekotthon 20 férőhellyel működik.

V.2.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők:

Pest Vármegyében évek óta hatalmas problémát jelent a gondozási helyek hiánya, valamint a kevés nevelőszülő, így a családból kiemelt gyermekeket más vármegyékben élő nevelőszülőkhöz tudja csak elhelyezni a járási gyámhivatal. A kiemeléssel egyidejűleg szabályozásra kerül a szülők részére a kapcsolattartás, azonban minél többet kell utazni a kapcsolattartásra, az annál többre kerül. Az egyébként is periférián élő családok nehezen tudják az útiköltségre elő teremteni a pénzt, nem látogatják a gyermeket, így csökken az esélye a gyermek családba való visszakerülésének. Sajnos, sok esetben ezek a gyermekek soha nem kerülnek vissza a vérszerinti családba.

---

¹ Speciális szükségletű gyermekek azok, akiknél valamilyen különleges gondoskodást igénylő pszichológiai probléma áll fenn, míg a különleges nevelési igényű gyermekek valamilyen fogyatékossággal, tartós betegséggel rendelkeznek. Amely gyermekeknél mindkét jellemző fennál, azokat a jogszabály kettős szükségletű gyermekeként definiálja.

V.2-1. táblázat: A gyermekvédelmi szakellátások LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	Gondozási helyek hiánya, valamint kevés nevelőszülő	Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a szolgáltatáshiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fedezetet biztosítani a hasonló jellegű szolgáltatások megszervezésére.	<ul style="list-style-type: none"> Gondozási helyek kapacitásnövelése, nevelőszülők számának növelése 	hosszútáv (1-8 év)	gondozási helyek, önkormányzatok, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	igen

A gyermekvédelmi szakellátások területén fokozottan jelentkezik a gondozási helyek hiánya, valamint kevés számú nevelőszülő. A vármegyén belül elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a szolgáltatáshiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fedezetet biztosítani a hasonló jellegű szolgáltatások megszervezésére. Kiemelten fontos feladat tehát a **gondozási helyek kapacitásnövelése és szemléletformálással, valamint megfelelő ösztönzőrendszer kialakításával a nevelőszülők számának növelése.**

V.2-2. táblázat: A gyermekvédelmi szakellátások hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
1.	Kevés a fogyatékkal élők számára elhelyezést nyújtó speciális gyermekotthonok kapacitása	Kevés a férőhelykapacitás és az a vármegyében koncentráltan helyezkedik el.	<ul style="list-style-type: none"> A fogyatékkal élők számára elhelyezést nyújtó speciális gyermekotthonok kapacitásnövelése a vármegye több pontján történő kialakítással. 	hosszútáv (1-8 év)	gondozási helyek, önkormányzatok, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	igen

Kevés a fogyatékkal élők számára elhelyezést nyújtó speciális gyermekotthonok kapacitása, amelyek a vármegyében koncentráltan helyezkedik el. Elengedhetetlen a **fogyatékkal élők számára elhelyezést nyújtó speciális gyermekotthonok kapacitásnövelése** a vármegye több pontján történő kialakítással, amelyben kiemelt szerepet kell kapniuk a **civil és egyházi szféra** szereplőinek.

VI Oktatás-képzés teljes szolgáltatási köre

VI.1 Köznevelési alapfeladatok

VI.1.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

Pest vármegye népességnövekedése jelentős nyomást helyez a vármegye oktatási és nevelési intézményeire (férőhelyhiány, növekvő iskolai létszámok), amelyhez egyéb kihívások is kapcsolódnak (HH, HHH, SNI tanulók magas aránya, tanulói teljesítmények, iskolai lemorzsolódás, szakmai kompetenciák, végzettség hiánya, elérhető szakmai képzések szűk köre, pedagógushiány, elöregedés és a korai fejlesztéshez szükséges pedagógusok hiánya). Ez egyrészt az **intézményi kapacitások bővítésének szükségességét** vetíti elő, másrészt az oktatás-neveléshez szükséges, megfelelő képzettségű **szakemberek biztosítását** is szükségessé teszi.

Szakemberek tekintetében gondot jelent, hogy **a pedagógusok korfája évről évre öregszik**, amely hosszabb távon jelentős problémákhoz vezethet, így ennek orvoslására mihamarabb szükség van.

A pedagógusok munkája ugyan folyamatosan változó és új kihívásokkal teli, ugyanakkor az állandó környezet, az ismétlődő problémák gyakran vezetnek **a pedagógusok kiégéséhez**. Ennek orvoslására szintén szükség volna az oktatás fejlesztésének keretei között, hiszen a pedagógusok mentális egészségének, motiváltságának megőrzése különösen fontos figyelembe véve azt, hogy a pedagógusok többsége már jelentős időt töltött el a pályán.

Óvodai ellátás

A vármegyei ITP megállapítja, hogy **a vármegye óvodáiban** általában több a férőhely, mint a gyerek, így kapacitáshiány bizonyos településeken, illetve településrészekben van jelen. Ugyanakkor a növekvő népesség miatt vannak olyan települések, ahol az óvodába beíratott gyermekek száma meghaladja a férőhelykapacitást. A Monori, Nagykőrösi, Ceglédi, Szigetszentmiklósi, Gyáli, Budakeszi, Érdi és Vecsési járásokban még térségi szinten is 90%-os vagy afeletti a férőhelyek kihasználtsága, ami azt jelenti, hogy egyes intézmények esetében jelentős zsúfoltság tapasztalható.

A vármegyében mindössze négy településen nem található óvoda (Remeteszőlős, Ipolytölgyes, Perőcsény és Tésa). Mivel Remeteszőlős népessége – agglomerációs településként – gyarapszik, sok a fiatal és családos lakos, óvodáskorú gyermekek létszáma is itt nagyobb, így az intézményhiány ezen a településen merülhet fel. A szülők jellemzően a szomszédos településeken és kerületben meg tudják oldani az óvodáztatást, emiatt ott sem merült fel ez éles problémaként az intézmény hiánya.

Az óvodák fenntartói továbbra is leginkább az önkormányzatok, de a vármegyében az országosnál nagyobb az aránya alapítványi és egyéb fenntartású óvodáknak és kisebb az önkormányzati, állami és egyházi intézményeknek.

Általános iskolai ellátás

Az általános iskolai tanulók létszáma vármegyei szinten 2010 óta folyamatosan emelkedik és az óvodáskorúak létszámadatai, valamint a belső migrációs trendek alapján **további növekedésre lehet számítani**, annak ellenére is, hogy az általános iskolások esetében is jellemző már, hogy a vármegyei intézmények helyett **sokan a fővárosi intézményeket választják**. Az általános iskolai tanulók száma a Budakeszi, Gödöllői, Szigetszentmiklósi és Szentendrei járásokban növekedtek a legnagyobb mértékben, míg a járások többségében létszámcsökkenés történt. A legnagyobb mértékű visszaesés a

Ceglédi, Dabasi és Nagykátai járásokban következett be, de arányaiban nagy volt a tanulók számának csökkenése az Aszódi, Gyáli és Nagykőrösi járásokban is.

Az **általános iskolai feladatellátási helyek** számának növekedése szinte minden járásban jellemző volt, kivéve a **Dabasi és a Gyáli járás**, ahol a feladatellátási helyek száma **csökkent** 2001-hez képest. A Szobi járásban a feladatellátási helyek száma változatlan volt a vizsgált időszakban, bár itt jelentős demográfiai változások nem következtek be.

A tanulói létszám és a feladatellátási helyek száma alapján **az osztálylétszámok vármegyei szinten átlagosan egy tanulóval nőttek**. A legnagyobb növekedés (2,4-3,5 fő) a Szentendrei, Budakeszi, Érdi és Dunakeszi járásokban következett be, annak ellenére, hogy mindegyik járásban érdemi növekedés történt a feladatellátási helyek számában. A legnagyobb csökkenés a Nagykőrösi, a Ceglédi; a Nagykátai, Gödöllői és Gyáli járásokban volt, ezekben 0,7-2,5 fővel csökkent az átlagos osztálylétszám.

A vármegyében található alapfokú oktatási infrastruktúra (épületállomány) az országosnál újabb. Az 1990 után épült oktatást szolgáló épületek aránya közel 20%, ami majdnem duplája az országos átlagnak. Összességében azonban így is **az épületállomáynak csaknem a 80%-a elavult technológiával épült**, amely csak részben felel meg a mai oktatás igényeinek és a környezeti, gazdasági fenntarthatóság követelményeinek. Ennek oka, hogy az **elmúlt években a vármegye önkormányzati intézményeire uniós forrásokból az országosnál fajlagosan kevesebb jutott, így a felújításokra, korszerűsítésekre sokkal kevesebbet tudtak fordítani az önkormányzatok, illetve a Klebelsberg Központ**. Ennek eredményeképpen a vármegyében található, önkormányzati tulajdonban lévő oktatási intézményeinek több mint fele felújításra szorul. Ezek 1%-a gazdaságosan már nem korszerűsíthető, így ezek kiváltására volna szükség. Az épületállomány 43%-a már részleges felújítással is az oktatáshoz szükséges színvonalra javítható, míg 6,8% esetében csak a teljes felújítás lenne megoldás.

Az **általános iskolák felszereltségében** szintén kirajzolódik a szakadék az agglomerációs települések és a leszakadó járások között. Általában a testnevelés feltételei megfelelőbbek az agglomerációs járásokban, mivel itt az iskolák 60-90%-ában biztosított egész éven keresztül a mindennapos testnevelés feltételrendszere. **A szegényebb járásokban az iskoláknak mindössze 30-50%-ában volt helyben tornaterem**, amely messze nem ideális a gyermekek fejlesztésének szempontjából. A jobb helyzetű agglomerációs járásokban az általános iskolákban helyben működik konyha, **a leszakadó járásokban inkább valamely központi konyhából történik a tanulók étkeztetése**. Az informatika fejlődése nem helyettesíti a könyvtárakat, különösen azokban a térségekben, ahol a szociális körülmények nem teszik lehetővé az elektronikus eszközök általános használatát. Az iskolai könyvtárak az olvasás megszerettetésében, a kultúrához való hozzáférés javításában kulcsfontossággal bírnak, ennek ellenére **a vármegyében csak nagyjából minden második általános iskola működtet könyvtári szolgáltatást tanulói számára**. Az agglomerációs járásokban ez az arány jóval magasabb, míg **a leszakadó járásokban ennél kevesebb iskolában található könyvtár**. A **természettudományos oktatást segítő laborok száma egészen alacsony**, a tudományos kísérletek bemutatásának helyszínéként az általános osztálytermek szolgálnak szinte mindenütt.

Az általános iskolai feladatellátási helyek közül 79 db csak alsó tagozattal működött. Ennek eredményeképpen összesen **15 olyan település van a vármegyében, ahol kizárólag csak alsó tagozatos általános iskola található** (ez nagyságrendileg kb. 1500 gyermeket érint). A kisebb települések esetében mindez az elkerülhetetlen **ingázást** jelenti a lakóhely és az iskola települése között. Amennyiben nincs szervezett iskolabusz, úgy a közlekedés ideje jelentősen csökkenti a tanulók pihenéssel és a tanulással tölthető idejét is, így sokszor ismételtlen a legkiszolgáltatottabb helyzetű gyermekek esélyeit rontja. **A legtöbb, kizárólag alsó tagozattal működő iskolát a leszakadó járásokban találjuk**.

Az ingázás esetében nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy sokan az oktatás színvonalához mérten választanak oktatási intézményt. Ezekben az esetekben fontos szempontnak számít pl. a nemzetiségi oktatás, vagy hogy az adott intézmény hogyan teljesít a felvételi statisztikákban. Ebben a tekintetben gyakran a nagyobb költségvetéssel gazdálkodó szigorúbb követelményeket támasztó egyházi fenntartású iskolák, illetve a nagyobb településeken található jól felszerelt iskolák több lehetőséget kínálnak a gyermekek számára, amit a teljesítménymérések adatai is rendre visszaigazolnak.

Az ingázás másik, jelentős szegmensét az agglomerációs településeken élő, de budapesti oktatási intézményekben tanulók jelentik: a fővárosi általános iskolákba több mint 11 ezer gyermek jár be naponta, amelynek nagy része a vármegye településeiről érkezik.

Az állami szerepvállalás Pest vármegyében nagyobb, mint országosan, míg az egyházi iskolák részaránya kisebb annál. Az alapítványi, önkormányzati és egyéb fenntartók esetében számottevő arányeltolódás nem tapasztalható az országos trendekhez képest.

Középfokú oktatás

A középfokú oktatás legnépszerűbb intézménytípusa továbbra is a **gimnázium**. **A vármegyében 85 feladatellátási helyen folyik gimnáziumi oktatás, összesen valamivel több mint 20 ezer diák tanul ezekben az intézményekben a nappali képzés keretei között.** A gimnáziumok nagyobb része az agglomeráció területén található, azon kívül csak a nagyobb városokban, járásközpontokban akad néhány intézmény.

A vármegyében az intézmények átlagos tanulói létszáma 16 fővel, az osztálylétszámok 2 fővel meghaladják az országos trendeket. A gimnáziumok nagyobb zsúfoltságára utal az is, hogy egy főállású pedagógusra, 11 diák jutott, míg országosan eggyel kevesebb. A **legzsúfoltabb gimnáziumok** jelenleg a Dunakeszi, Nagykátai, Gödöllői, Monori, Gyáli és Érdi járásokban vannak, ahol az átlagos osztálylétszám még az amúgy is magas Pest vármegyei átlagot is meghaladja.

A gimnáziumok a **környező településekre jelentős vonzást gyakorolnak**, ezáltal a tanulóik 55%-a más településről érkezik, szemben az országosan jellemző 25%-os aránnyal. A gimnáziumok a legnagyobb vonzást környezetükre az Aszódi, a Gyáli, a Monori, a Ráckevei, a Szobi és a Váci járásokban gyakorolják, hiszen az itt található gimnáziumok tanulóinak több mint 60%-a valamely más településről ingázik. **Az ingázás volumene tehát nem csak a fővárosi intézmények, hanem a Pest vármegyei intézmények irányában is igen nagy.**

A **kollégiumi elhelyezés egyáltalán nem jellemző Pest vármegyében**, a kollégiumot igénybe vevő, vagy venni tudó gimnazisták aránya mindössze 1%, míg az országos érték ennél 6 százalékponttal magasabb. **Kollégiumi ellátást** a gyermekek az Aszódi, Pilisvörösvári és Váci járások iskoláiban tudtak nagyobb (4-5%), a Ceglédi, Dabasi és Szigetszentmiklósi járások iskoláiban kisebb (1%) számban igénybe venni. A többi járás esetében egyáltalán nincs kollégiumban lakó gimnáziumi tanuló.

A vármegye gimnáziumai közül az agglomerációs településeken találhatóak gyakran a fővárosi intézményekkel is felveszik a versenyt az **oktatás színvonalát** illetően. A gimnáziumi rangsorban a 100 legjobb gimnázium közé a vármegye több intézménye is rendszeresen bekerül, ugyanakkor **az agglomeráción kívül egyetlen gimnázium sem fér fel a listára.**

A vármegyében 44 szakgimnáziumi, technikum feladatellátási hely működik, összesen 8771 tanulót oktatnak a nappali oktatás keretei között. Ezek az oktatási intézmények leginkább a járásközpontokban találhatóak, de az agglomeráció több nagyobb településén is működnek. A képző intézményekben átlagosan 200 fő tanult, ez nagyjából 30 fővel több, mint országosan. Az **osztályok nem zsúfoltabbak, mint országosan** és egy főállású pedagógusra is éppen annyi gyermek jutott, mint

országosan. A **legnagyobb tanulói létszámmal és a legnagyobb osztálylétszámokkal** az **Érdi járás képző intézményei** működtek, itt egy osztályban 30 tanuló tanult a nappali képzések keretei között.

A **Budakeszi, Dunakeszi és Szigetszentmiklósi iskolákban a más településről ingázó tanulók** az összes technikumban (szakgimnáziumban) tanuló gyermek **legalább 80%-át** tették ki, de magas volt a bejáró gyermekek aránya a Pilisvörösvári, Nagykátai, Monori, Gyáli és Aszódi járások képző intézményeiben is (60-72%). Az Érdi, Gödöllői, Ráckevei, Nagykőrösi járások iskolái inkább a feladatellátási hely településének tanulói bázisára támaszkodtak. Kollégiumi elhelyezésre a Pilisvörösvári, Nagykőrösi és Gödöllői járásokban található intézményekben volt inkább lehetőség.

További köznevelési feladatok

A vármegyében **32 szakképző iskola működött 2021-ben**, ezek a nappali képzéseiken 4795 gyermeket oktattak valamilyen szakmára. **A Pest vármegyei képzőhelyek viszonylag nagy létszámmal működtek**, egy feladatellátási hely átlagosan 150 gyermeket képzett nappali rendszerben, 8 fővel többet, mint az országos átlag.

Részben a köznevelési feladatok közé sorolható a különböző **ifjúsági közösségfejlesztő és képzési programok** szervezése is. Ezek közül a **tematikus ifjúsági táborok** a települések többségében elérhetők, amelyek közül az egyházi vagy vallási, a sport, illetve kisebb hányadban a kézműves, a hagyományőrző és az Erzsébet táborok dominálnak. Ezeket a táborokat az oktatási-nevelési intézmények mellett civil szervezetek és egyházak szervezik. A táborok általában népszerűek a fiatalok körében, és a helyek gyorsan elfogynak, különösen a legkeresettebb táborok esetében.

A **fiatalok hasznos szabadidőeltöltését segítő programok** közül a sport- és kulturális programok dominálnak. Ezeket leginkább az oktatási-nevelési intézmények, illetve a könyvtárak és kulturális intézmények szervezik.

VI.1.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői

A beavatkozások elsődleges célcsoportjai a gyermekek és a gyermeket nevelő családok, de a felnőttképzés, az iskolai lemorzsolódás csökkentése a szegénységben élőket, nőket és a roma kisebbséghez tartozókat is érintik. Területi szempontból mind az agglomerációs, mind a leszakadó térségek relevánsak, de eltérő fókusszal.

Fontos feladat a meglévő intézmények bővítése, korszerűsítése, új intézmények kialakítása az oktatási-nevelési tevékenység elvégzéséhez szükséges helyszínek (pl. tornaterem, tornaszoba, étkező stb.) biztosítására kiterjedően, valamint a pedagógusi létszám biztosítása. Mindezek mellett azonban kiemelt hangsúlyt kell fektetni a korai fejlesztéshez, HH, SNI, vagy egyéb tanulási zavarokkal küzdő tanulók egyéni fejlesztéséhez, mentálhigiénis, illetve a felnőttképzéshez szükséges pedagógusok és „segítő” biztosítására is. Elvárás a méltányos, egyéni sajátosságokat figyelembe vevő köznevelés, amelyet az **esélyteremtés**, az integráció és a felzárkózás jellemez.

Óvodai ellátás

A hátrányos helyzetű gyermekekre az **óvodai nevelőknek** fokozott figyelmet kell fordítania, hogy fejlesztéssel ezen gyermekek iskolaérettségét minél inkább elősegítsék. A **hátrányos helyzetből érkező gyermekek aránya a vármegye leszakadó térségeiben található óvodákban a legmagasabb. Egyes intézményekben a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű és speciális nevelési igényű gyermekek aránya akár 50-80% is eléri.** Ugyanakkor azt is meg kell jegyezni, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek korai fejlesztése több más települést is kihívás elé állít (pl. Érd).

Az **óvodás korú gyermekek** fejlesztésének egyik legfontosabb eleme a mozgásfejlesztés. Különösen a hátrányos helyzetből induló, vagy valamilyen fejlődési problémával, eltéréssel óvodába érkező

gyermekes esetében volna kiemelt jelentősége a helyben elérhető mozgásfejlesztésnek. Ehhez azonban gyakran nem elegendők a csoportszobák és a játszóudvar nyújtotta lehetőségek, hanem fontos volna az egész évben használható tornatermek, tornaszobák megléte is. A fejlettebb járásokban az óvodák 70-80 százalékában biztosított erre a lehetőség, ugyanakkor **a vármegye elmaradottabb jáásaiban** (Ceglédi, Nagykőrösi, Ráckevei, Nagykáti, Szobi járás) **található óvodai feladatellátási helyeknek mindössze 40-50%-a rendelkezik tornateremmel vagy tornaszobával.**

Általános iskolai ellátás

Azokban az iskolákban, ahol a hátrányos helyzetű vagy speciális nevelési igényű gyermekek aránya magas, a pedagógusoknak ennek megfelelő kihívásokkal kell megküzdeniük, s a hagyományos oktatási feladatokon túl sokkal nagyobb szerep jut a nevelésnek. Ezekben az iskolákban az iskola oktatási programját ennek megfelelően kell kialakítani, amelyhez forrásokat is biztosítani szükséges, ugyanakkor a finanszírozásban jelentős eltérés nem tapasztalható, pedig mindenképpen pozitív megkülönböztetésre lenne szükség ezek esetében. **A HH, HHH és SNI gyermekek együttes aránya a Ceglédi és Nagykáti járásokban volt a legmagasabb, 20% körüli, de 15%-ot meghaladó az arányuk a Dabasi, Aszódi, Ráckevei és Nagykőrösi járásokban is, és a Monori járás is alig maradt el ettől.**

A hátrányos helyzet sajnos magában hordozza a lemorzsolódás veszélyét is. Az általános iskolai lemorzsolódás súlyos probléma, hiszen akik ebben az iskolatípusban alulteljesítenek, azok számára a továbbtanulás, esetleg már a szakma megszerzése is nehézséget okoz. A lemorzsolódás a fiútanulókat sokkal nagyobb mértékben veszélyeztet, mint a lányokat: **a lánytanulók a lemorzsolódással veszélyeztetett gyermekeknek csupán harmadát adják.** A megyén belül a lemorzsolódással veszélyeztetett gyerekek aránya a fővároshoz közeli, jó szociális és gazdasági háttérrel rendelkező agglomerációs járásokban (Dunakeszi, Szentendrei, Budakeszi, Vecsési járás) a legalacsonyabb. **A legmagasabb, 10% körüli arányok a Dabasi, Nagykáti és Aszódi járásokban jellemzőek,** s ezekben a járásokban a népesség iskolázottsága is jóval a vármegyei átlag alatt van. Tulajdonképpen a lemorzsolódási statisztikákban éppen a szegénység generációk közötti átörökítését látjuk manifesztálódni.

Az oktatáshoz kapcsolódóan a lemorzsolódást jelentős hatásokkal segítették a tanulói mentorprogramok - akár a tanulók közül, akár a pedagógusok közül kerültek ki a mentorok.

Középfokú oktatás

A középfokú oktatási intézmények továbbra sem veszik megfelelően figyelembe a nemek közötti különbségeket, így általánosságban megállapítható, hogy **a fiúk általános iskolai lemorzsolódása nagyobb, mint a lányoké.**

Hátrányos helyzetű tanulók a gimnáziumokba általában már nem is jutnak el, az egész vármegyében mindössze 14 tanuló volt hátrányos helyzetű a több mint 20 ezer diák közül. **A lánytanulók aránya rendkívül magas, 60% körüli vagy afeletti az Aszódi, Ceglédi, Nagykőrösi, Váci, Vecsési járásokban.**

A gimnáziumban tanuló diákok elhelyezését mindössze hat településen (Vácon, Dabason, Aszódon, Gödöllőn, Pilisvörösváron, Cegléden és Halásztelken) **segítette kollégium.** A középiskolai kollégiumok hiánya különösen azokat a gyermekeket érinti hátrányosan, akik **rosszabb közlekedési helyzetben lévő településről érkeznek, illetve szociális helyzetük miatt a napi ingázás megoldása gyakran jelentős kihívást és megterhelést jelent a család számára.**

Hátrányos helyzetű gyermek a szakgimnáziumban, technikumban tanulók között is alig van, arányuk országosan 2%, míg a vármegyében csupán 1% volt. Sajnos a technikumban, szakgimnáziumban tanuló gyermekek esetében **sem jellemző, hogy kollégiumi elhelyezésük lehetséges lenne:** míg országosan a tanulók 11%-a lakott kollégiumban, addig a vármegyében mindössze 6%-uk.

További köznevelési feladatok

Az **érettségi nélkül záruló szakmai képzésekben** már **sokkal kevesebb a lánytanuló**, vannak olyan képzőhelyek, ahol egyetlen lánytanuló sem volt. A **szakképző iskolákban a hátrányos helyzetű tanulók aránya magasabb**, mint a középfokú oktatási intézményekben, arányuk nagyjából 4% volt a vármegyében. **A Ceglédi járásban ugyanakkor a szakképző iskolák tanulóinak tizede hátrányos helyzetű volt.**

A sajátos nevelést igénylő tanulók ellátását nem lehet csak vármegyei szinten értékelni, hiszen sok megyei tanulót fővárosi intézmények látnak el. A vármegyében a gyógypedagógiai ellátás keretében többnyire a települési önkormányzatok szerveznek külön csoportokat az enyhe, illetve a középsúlyos értelmi fogyatékosok részére. A tanulók utaztatása, a feladattal foglalkozó iskolák kis száma, illetve elhelyezkedése a megyében a feladatellátást nem teszi teljessé. Ebben az ellátásban segít az integráció, amelynek eredményességével szemben azonban számos kétség is felmerült.

A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai nevelés-oktatása céljából a **szakiskola** a többi tanulóval sajátos nevelési igénye miatt együtthaladásra képtelen tanulókat készíti fel szakmai vizsgára és nyújt részükre a munkába álláshoz és az életkezdéshez szükséges ismereteket. **A vármegyében a Ceglédi, Gödöllői, Monori és Váci járásokban, járásonként 2-2 feladatellátási hellyel összesen 8 szakiskolai és készségfejlesztő iskolai képzés működött.** Az egy feladatellátási helyre jutó tanuló létszám a váci és ceglédi intézmények esetében (72, ill. 64 fő) jóval magasabb az országos átlagnál (36 fő), míg a Monori és Gödöllői járás esetében (20, ill. 10 fő) jelentősen elmarad ettől. A Ceglédi és Gödöllői járás intézményeiben az egy osztályra jutó tanulói létszám (11, ill. 10 fő) magasabb az országosnál (8 fő), de a másik két járás szakiskolái is ehhez közelítő létszámmal működnek (7-8 fő).

Az **egyéb köznevelési feladatok** közül a **tematikus ifjúsági táborokon** a hátrányos helyzetű csoportok közül leggyakrabban a nők vesznek részt, míg a fogyatékkal élők és romák részvétele a legritkább. Ez az eredmény rávilágít arra, hogy az utóbbi csoportok esetében olyan speciális akadályok, nehézségek vagy korlátok állhatnak fenn, amelyek megakadályozzák, hogy nagyobb arányban vegyenek részt ilyen táborokban. Ilyen okok lehetnek a motiválatlanság és az érdektelenség, illetve az anyagi források hiánya.

A **fiatalok hasznos szabadidőeltöltését segítő programokon** elsősorban a gyermekek vesznek részt, míg a fogyatékkal élők mutatják a legalacsonyabb részvételt. A nők is viszonylag magas hajlandóságot mutatnak, míg a mélyszegénységben élők és a romák részvétele alacsonyabb, de még mindig valamivel magasabb a fogyatékkal élőkénél. A legnagyobb akadály a hátrányos helyzetű fiatalok részvételében a belső motiváció és a programok iránti érdeklődés hiánya. Ahhoz, hogy növelni lehessen ezeknek a csoportoknak a részvételi arányát, olyan programok kidolgozására van szükség, amelyek jobban megfelelnek az érdekeiknek és szükségleteiknek, valamint erőteljesebb motivációs stratégiákat kellene alkalmazni, hogy felkeltsék az érdeklődésüket a szabadidős tevékenységek iránt.

VI.1.3 A köznevelési alapfeladatok tervezett beavatkozásai

Lakossági hozzáférés javításához tervezett beavatkozások

VI.1-1. táblázat: A köznevelési alapfeladatok LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	Köznevelési intézményekben tapasztalt férőhelyhiány	Elsősorban az óvodák és általános iskolák esetében a népességnövekedés jelentős nyomást gyakorolt az intézményrendszerre.	<ul style="list-style-type: none"> • Új óvoda építése Remeteszőlősen • Meglévő köznevelési intézmények bővítése a növekvő népességű területeken 	középtáv (1-5 év)	tankerület, települési önkormányzatok, egyházi és alapítványi intézmények	Pest vármegye Önkormányzata	nem
2.	Oktatás, nevelés infrastrukturális elmaradottsága I.	A vármegye önkormányzati tulajdonban lévő oktatási-nevelési intézményeinek több mint fele az elmaradt korszerűsítések miatt felújításra szorul.	<ul style="list-style-type: none"> • A meglévő köznevelési infrastruktúra állagmegóvása, korszerűsítése • Az óvodák, iskolák energiahatékonyságának fejlesztése. 	rövidtáv (1-3 év)	tankerület, települési önkormányzatok, egyházi és alapítványi intézmények	Pest vármegye Önkormányzata, KLIK	nem
3.	Oktatás, nevelés infrastrukturális elmaradottsága II.	Az oktatási-nevelési intézmények felszereltsége , az intézmények által helyben biztosított szolgáltatások színvonala alacsony , különösen a leszakadó járásokban.	<ul style="list-style-type: none"> • A mindennapos testnevelés megvalósításához és a magas szintű egészségneveléshez szükséges infrastruktúra kialakítása, fejlesztése (tornaterem, tornaszoba, tanuszoda, fejlesztő szobák, a fejlesztő nevelés igényeihez rugalmasan alakítható osztálytermi berendezés, fejlesztő, oktatást segítő eszközök stb.) • Sportudvarok, játszóudvarok felújítása és korszerűsítése, valamint a mindennapos testneveléshez kapcsolódó berendezési tárgyak beszerzése • A nevelési-oktatási tevékenység megvalósításához használt termék (különösen természettudományos, nyelvoktatáshoz használt termék, tanműhelyek), fejlesztő, vizsgáló 	rövidtáv (1-3 év)	tankerület, települési önkormányzatok, egyházi és alapítványi intézmények	Pest vármegye Önkormányzata, KLIK	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
			szobák, és az azok elérését szolgáló folyosók, közlekedők felújítása, átalakítása, a termék elavult bútorainak cseréje, taneszközök beszerzése. <ul style="list-style-type: none"> • Iskolai könyvtár belső felújítása, és a könyvtár használatához szükséges bútorok beszerzése 				
4.	Iskolába jutás, iskolai ingázás	A gyermekek jelentős része ingázni kényszerül lakóhelye és az iskola között. Az ingázás egyes települések esetében már az általános iskolában is elkerülhetetlen , később a középiskolák esetében még gyakoribb.	<ul style="list-style-type: none"> • Iskolabusz-szolgáltatás kialakítása 	rövidtáv (1-3 év)	Pest Vármegye Önkormányzata települési önkormányzatok tankerület egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Pest vármegye Önkormányzata, KLIK	nem
5.	Kevés és korszerűtlen kollégiumi férőhely	Középiskolai kollégiumi férőhely kevés, vagy nincs is kollégiuma az adott intézménynek.	<ul style="list-style-type: none"> • Új kollégium létesítése • Új kollégium működtetéséhez szükséges személyzeti feltételek biztosítása • A kollégiumi neveléshez szükséges infrastruktúra felújítása, eszközök, bútorok beszerzése 	középtáv (1-5 év)	tanterület, települési önkormányzatok, egyházi és alapítványi intézmények	Pest vármegye Önkormányzata, KLIK	nem
6.	Pedagógushiány, elöregedés	Szakemberek tekintetében gondot jelent, hogy a pedagógusok korfája évről évre öregszik , illetve a pedagógushiány – különösen bizonyos szakokon – is megmutatkozik. A pedagógushiánnyal, elöregedéssel részben összefügg a „burn out”, azaz a kiégés is, amely a túlterheltséggel	<ul style="list-style-type: none"> • Helyi támogatói rendszer létrehozása az önkormányzatok együttműködésével • A munkavégzés tárgyi feltételeinek fejlesztése • A pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének biztosítása. 	hosszútáv (1-8 év)	központi kormányzat települési önkormányzatok tankerület egyházi és alapítványi fenntartók	Központi kormányzat	igen

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
		párhuzamosan egyre több pedagógust veszélyeztet.					
7.	Elérhető szakmai képzések szűk köre	A vármegyében elérhető szakképzések gyakran nem a piaci igényeknek megfelelő szakmákban, illetve nem a piaci igényeknek megfelelő szakmai háttérrel nyújtva képeznek szakembereket.	<ul style="list-style-type: none"> • A piaci igények és a szakképzés összehangolása a nappali és a felnőttképzés területén. • A szakképzési centrumok aktív vállalati kapcsolatainak fejlesztése • A helyi hagyományra épülő, de piacképes kézműves tudás gyakorlati elsajátítását elősegítő ismeretátadási programsorozatok, szakkörök támogatása szakképző intézmények bevonásával. 	hosszútáv (1-8 év)	szakképző centrumok Pest Vármegyei Iparkamara helyi vállalkozók tankerület civil szervezetek	Pest vármegye Önkormányzata, KLIK	igen
8.	Ifjúsági közösségfejlesztő és képzési programok, kapcsolódó tevékenységek hozzáférhetősége	A fiatalok a szabadidejük nagy részét az online térben töltik, amely növeli az elszigetelődés veszélyét.	<ul style="list-style-type: none"> • Tematikus ifjúsági táborok szervezése. • Ifjúsági civil szervezetek által szervezett programok, programsorozatok. • Ifjúságsegítőknél, fiatalokkal foglalkozó szervezetek érdekében létrejövő és/vagy részvételével zajló nem formális képzési programok. • Helyi fiatalok hasznos szabadidő eltöltését, információhoz jutását, társadalmi részvételét támogató tevékenységek, programok. 	rövidtáv (1-3 év)	oktatási-nevelési intézmények, egyházak, civil szervezetek, települési önkormányzatok	Pest vármegye Önkormányzata	nem

A köznevelési alapfeladatok lakossági hozzáférését akadályozó tényezők **nyolc nagyobb problématerület** mentén csoportosíthatók.

(1.-2.) Pest vármegye folyamatosan növekvő népessége és a népesség korösszetételének jelentős módosulása **nagy nyomást helyez a vármegye nevelési-oktatási intézményeire**. A tervezett beavatkozások és intézkedések célja -a vármegyei ITP-vel összhangban - az, hogy a vármegye területén lévő iskolák, illetve óvodák infrastrukturális feltételei javuljanak. **Óvodák építését, férőhelybővítést és felújítást** egyaránt támogatni szükséges azokon a településeken, ahol **az óvodák kihasználtsága 98% feletti volt 2019-ben**. A magas kihasználtsággal (**85%-97% közötti**) működő óvodákat fenntartó településeken szintén indokolt a **férőhely bővítő beruházások megvalósítása**.

A **köznevelési alapfeladatokat ellátó épületek fizikai állapota rendkívül változatos**, erre vonatkozó pontos információk az ITP tervezésénél nem álltak rendelkezésre, így felújítás tekintetében további differenciálás nem történt. A tervezett beavatkozások keretében egyrészt a meglévő köznevelési intézmények állagmegóvása, korszerűsítése, műszaki színvonalának emelése valósul meg, amely kiterjed a köznevelésnek helyet adó ingatlan felújításához, korszerűsítéséhez, átalakításához, bővítéséhez kapcsolódó munkák elvégzésére, többek között tetőfelújításra (héjazat és szerkezet csere), meglévő épület utólagos vízszigetelésére, falazat felújítására, földem felújítására, nyílászárók cseréjére, stb. Energiahatékonysági fejlesztések keretében kizárólag többségi önkormányzati tulajdonban és/vagy többségi önkormányzati tulajdonú gazdasági társaság tulajdonában álló épület esetén az épület energetikai korszerűsítésére vonatkozó tevékenységek (energiahatékonysági fejlesztések, megújuló energia felhasználás) valósíthatók meg.

(3) **Az oktatási-nevelési intézmények felszereltsége, az intézmények által helyben biztosított szolgáltatások színvonala alacsony, különösen a leszakadó járásokban**, amely az oktatás minőségét is negatívan befolyásolja. A szükséges szolgáltatások biztosítása magában foglalja a mindennapos testneveléshez szükséges fejlesztéseket, azaz a tornaterem és/vagy tornaszoba, tanuszoda valamint ezek kiszolgáló helyiségeinek felújítását, korszerűsítését, illetve sportudvarok, játszóudvarok felújítását és korszerűsítését, valamint a mindennapos testneveléshez kapcsolódó berendezési tárgyak beszerzését. Szintén kiemelten fontos beavatkozás a nevelési-oktatási tevékenység megvalósításához használt oktatási termek (különösen természettudományos, nyelvoktatáshoz használt termek), fejlesztő, vizsgáló szobák, és az azok elérését szolgáló folyosók, közlekedők felújítása, átalakítása, a termek elavult bútorainak cseréje, taneszközök beszerzése, az iskolai könyvtárak belső felújítása, és a könyvtár használatához szükséges bútorok beszerzése.

Az 1-3. problématerülethez kapcsolódó tervezett fejlesztések kb. 90%-a a tankerületek által fenntartott intézmények, míg további 10% az egyházi és nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények felújítására, eszközeinek megújítására fókuszál. A tankerületek által fenntartott intézmények esetében a Klebelsberg Központ vagy az egyes tankerületek, mint kiemelt kedvezményezettnek nyújthatnak be pályázatot.

(4) Az **ingázás**, azaz a lakóhelyről egy másik település iskolájába történő eljutás **bizonyos esetében már az általános iskolában is elkerülhetetlen, később a középiskolák esetében még gyakoribb**. Ez nem csak a szűkös anyagi helyzetű családoknál jelent gondot, hanem ott is, ahol a közlekedési feltételek (pl. közösségi közlekedés, saját személyautó) nem adottak. Erre a probléma jelent megoldást az érintett települések esetében az iskolabusz-szolgáltatás kialakítása, amelynek hiányában sok gyerek egyáltalán nem, vagy csak aránytalan nehézségek árán jut el az oktatási intézménybe, ezért gyakran elkéshetnek vagy kimaradhatnak, és hátrányba kerülhetnek iskolatársaikhoz képest. A köznevelési törvény a kötelező felvételt biztosító (körzetes) iskolák esetében az iskolába jutás feltételeinek megteremtését az iskola fenntartóinak kötelezettségévé teszi. Ez azt jelenti, hogy az iskolák fenntartói kötelesek

megszervezni a gyerekek körzeti iskolába való utaztatását, ezért az iskolabuszokat gyakran az önkormányzatok szervezik önként vállalt feladatként. Mivel azonban az ilyen feladatokra nincs központi támogatás, azt saját bevételeikből kell finanszírozniuk.

(5) Az ingázás mértékét a **hiányzó középiskolai kollégiumi férőhelyek** is növelik. A vármegyében új kollégiumok építésével, a szükséges (szak)személyzet biztosításával növelni kell a férőhelyeket. A meglévő kollégiumokban a kollégiumi neveléshez szükséges infrastruktúra felújítása, eszközök, bútorok beszerzése is szükséges a megfelelő színvonalú szolgáltatás biztosításához.

(6) Az oktatási-nevelési intézményekben a **szakemberhiány országos szintű problémát jelent**. Ennek enyhítésére központi kormányzati intézkedések szükségesek, és hosszú távon orvosolhatók. Vármegyei, illetve település szinten az eszközök korlátozottak, alapvetően több önkormányzat és a vármegye együttműködésével támogató-ösztönző rendszer kidolgozása, a munkavégzés tárgyi feltételeinek javítása jelenthet reális alternatívát. Ez utóbbi kiterjedhet a szolgálati lakás, szükség esetén szolgálati autó, a pedagógusi munka ellátásához szükséges tárgyi eszközök (pl. számítástechnikai eszközök), szoftverek stb. biztosítására egyaránt.

(7) A vármegyében elérhető **szakképzések** sok esetben **nem a piaci igényeknek megfelelő szakmákban**, illetve **nem a piaci igényeknek megfelelő szakmai háttérrel nyújtva** képeznek szakembereket. A beavatkozások keretében szükséges a piaci igények és a szakképzés összehangolása mind a nappali, mind a felnőttképzés területén, amely kiterjed az oktatni kívánt szakmák körének meghatározására, illetve a megfelelő minőségű és színvonalú oktatás megvalósítására. Megoldást jelenthet továbbá a helyi hagyományra épülő, de piacképes kézműves tudás gyakorlati elsajátítását elősegítő ismeretátadási programsorozatok, szakkörök támogatása szakképző intézmények bevonásával.

(8) Mivel a fiatalok a szabadidejük nagy részét az online térben töltik, amely növeli az elszigetelődés veszélyét, ezért az oktatási- és kulturális intézményeknek, önkormányzatoknak, egyéb, az ifjúsággal foglalkozó szervezeteknek nagy hangsúlyt kell fektetni **az ifjúsági közösségfejlesztő és képzési programok, kapcsolódó tevékenységek szervezésére**, amely illeszkedik a célcsoportok igényeihez.

Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

VI.1-2. táblázat: A köznevelési alapfeladatok hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
GYERMEKEK							
1.	Létszámnövekedés mellett a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, SNI tanulók magas aránya	A csoport-/osztálylétszámok növekedése azokban az intézményekben jelent kihívást, ahol sok az HH, vagy SNI gyermekek aránya. Ezekben a pedagógusoknak nagyobb figyelmet kell fordítani az egyéni fejlesztésre. A jelenség kiemelten csak néhány intézményt érint, de ezekben olyan magas az érintett gyermekek aránya, hogy az már szegregált oktatási-nevelési helyzetet idéz elő.	<ul style="list-style-type: none"> Sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók fejlesztését szolgáló helyiség kialakítása, vagy meglévő helyiség felújítása. Óvodák esetében élménypedagógiai módszerek alkalmazásához, a gyermekek komplex személyiségfejlődéséhez, illetve az iskola megkezdéséhez szükséges készség- és képességfejlődéshez szükséges fejlesztő játékok, egyéb eszközök beszerzése. A sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyerekek helyben történő fejlesztésének, tanításának támogatása Gyógypedagógiai szolgáltatások fejlesztése gyermekek részére Iskolai pszichológus alkalmazása azon köznevelési intézményekben, ahol az iskolaigazgató/fenntartó jelzése alapján szükséges. Új pedagógiai módszerek alkalmazása) Szakemberek biztosítása, továbbképzése Biztos Kezdet Gyerekházak, Tanoda programok megvalósítása, folytatása 	hosszútáv (1-8 év)	tankerület, települési önkormányzatok, egyházi és alapítványi intézmények	Belügyminisztérium	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
2.	Iskolai lemorzsolódás	A hátrányos helyzetből érkező, rossz szociális helyzetű gyermekek közül sokan már szakmát sem szereznek . A szakma, az érettségi és főképpen az írás olvasás képességének hiánya jelentősen rontja az elhelyezkedési esélyeiket, így járulva hozzá a szegénység generációk közötti átörökléséhez.	<ul style="list-style-type: none"> • végzettség nélküli iskolaelhagyás jelzőrendszerének hatékonyabb működtetése és továbbfejlesztése • Az alulteljesítő iskolák számára szakmai segítségnyújtás • Csoportra szabott támogatást nyújtó megoldások kialakítása • Iskolai előrehaladást segítő tevékenységek megvalósítása, • Alapkompetencia-hiányokat pótló és kiegészítő készségfejlesztések, programok • Pályaorientációs, továbbtanulási tanácsadások, önértékelés fejlesztését elősegítő tréningek biztosítása a szülők bevonásával. • Tehetségfejlesztő foglalkozások tartása tudományos és/vagy kulturális tevékenységek terén • Pénzügyi tudatosság fejlesztését segítő programok • Kommunikáció fejlesztését segítő programok (pl.: médiafoglalkozások, médiatartalmak létrehozása). • Pozitív pszichológiai tématerülettel összefüggő programok szervezése 	hosszútáv (1-8 év)	tankerület, települési önkormányzatok, egyházi és alapítványi intézmények	Belügyminisztérium	igen
3.	Fiatalok romló fizikai állapota	A mozgásszegény életmód már koragyermekkorban, gyermekkorban is növekvő tendenciát ölt	<ul style="list-style-type: none"> • Óvodapedagógusok aktív bevonása, szakmai támogatása innovatív sportprogramok szervezésének keretében a mozgástanítás és a gyermeksport területén. • Grassroots szellemiségű (élmény- és játékközpontú pedagógiát alkalmazó, alapvető mozgáskészségek fejlesztését célzó) óvodai gyermek sportprogramok (egészségnevelést is 	középtáv (1-5 év)	tankerület, települési önkormányzatok, egyházi és alapítványi intézmények	Pest vármegye Önkormányzata, KLIK	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
			<p>magába foglaló) szervezése, bevonva a közösségi tereket és a kulturális intézmények erre alkalmas területeit.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A hazai országos sportági szakszövetségek játék- és élményközpontú iskolán kívüli – intézményi és egyesületi – programjaiba történő helyi sportszervezeti szintű bekapcsolódást, a helyi iskolák és sportszervezetek közötti kapcsolatépítést célzó programok megvalósítása. • Általános iskolások részére iskolán belüli és kívüli rendszeres szabadidő sport (egészségnevelést is magába foglaló) tevékenységek szervezése fakultatív jelleggel. 				
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
4.	Fogyatékkal élők társadalmi elfogadása	A fogyatékkal élők társadalmi elfogadása javult, de még sok teendő van ezen a téren	<ul style="list-style-type: none"> • Fogyatékkal élő személyek társadalmi befogadásának elősegítése előadások szervezése által 	rövidtáv (1-3 év)	tankerület, települési önkormányzatok, egyházi és alapítványi intézmények	Pest vármegye Önkormányzata	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
5.	Kollégiumi férőhelyek biztosítása	Középiskolai kollégiumi férőhely kevés, vagy nincs is kollégiuma az adott intézménynek. Az ingázás jelentős anyagi teherrel jár, és elsősorban azokat a szegénységben élő gyermekeket érinti hátrányosan, akiknél a szociális helyzetük miatt a napi ingázás megoldása	<ul style="list-style-type: none"> • A mélyszegénységben élők számára térítésmentes/alacsony térítési díjjal járó ösztöndíjprogram kidolgozása és megvalósítása • Szakképzési szakkollégiumok létrehozása • Pénzügyi tudatosság fejlesztését segítő programok 	középtáv (1-5 év)	tankerület, települési önkormányzatok, egyházi és alapítványi intézmények	Pest vármegye Önkormányzata, KLIK	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
		gyakran jelentős kihívást és anyagi megterhelést jelent a család számára.					
NŐK, ROMÁK							
6.	Alacsony iskolai végzettség, iskolai lemorzsolódás	A roma kultúrában a lányok fokozottan ki vannak téve az iskolaelhagyás veszélyének, mert hagyományosan korán férjhez adják őket, hogy minél hamarabb gyermeket szüljenek.	<ul style="list-style-type: none"> • Biztos Kezdet Gyerekházak, tanodák, roma szakkollégiumok bevezetése, működtetése • Mentorprogramok, szemléletformáló programok megvalósítása a roma lányok iskolai lemorzsolódásának visszaszorítására • Roma és hátrányos helyzetű családok eredményesebb bevonása és támogatóbb hozzáállásának elősegítését célzó programok • A családok – kiemelten a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű tanulók családjai – és az intézmények közötti együttműködés erősítése • Egyénre szabott támogatást nyújtó megoldások biztosítása (pl. a művészeti nevelés eszközeinek bevonásával) • Műhelyiskolák elindítása • Az ifjúsági, oktatási és foglalkoztatási szektor helyi szereplőinek együttműködését elősegítő programok • Szexuális felvilágosító programok megvalósítása a fiatal (14-16 éves) korosztály esetében. • Szerhasználatot megelőző programok iskoláskorú korosztály esetében. 	hosszútáv (1-8 év)	tankerület, települési önkormányzatok, egyházi és alapítványi intézmények	Pest vármegye Önkormányzata, KLIK	nem

A köznevelési alapfeladatok hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a hátrányos helyzetű célcsoportok tekintetében **elsősorban a gyermekekre, a nőkre, a fogyatékkal élőkre, a mélyszegénységben élőkre és a romákra fókuszálnak, s hat problématerület mentén csoportosíthatók.** (Természetesen az egyes célcsoportok között lehetnek/vannak is átfedések.)

Összességében kiemelt cél a hátrányos helyzetű célcsoportok esetében az oktatás esélyteremtő, a családi hátrányokat csökkentő funkciójának erősítése, és így a generációkon átívelő szegénység és a gyermekszegénység egyes, különösen kritikus megjelenési formáinak kezelése.

(1) A GYERMEKEKNÉL az egyik legnagyobb problémát a **hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű és SNI tanulók egyre növekvő aránya** jelenti. Ezekben a csoportokban/osztályokban a pedagógusoknak nagyobb figyelmet kell fordítani az egyéni fejlesztésre. A tervezett beavatkozások köre kiterjed a sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyerekek helyben történő fejlesztésének, tanításának támogatására, óvodák esetében élménypedagógiai módszerek alkalmazásához, a gyermekek komplex személyiségfejlődéséhez, illetve az iskola megkezdéséhez szükséges készség- és képességfejlődéshez szükséges fejlesztő játékok, egyéb eszközök beszerzésére, a sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók fejlesztését szolgáló helyiség kialakítására vagy meglévő helyiség felújítására, illetve új pedagógiai módszerek alkalmazására (pl. differenciálás, projekt módszer, drámapedagógia, kooperatív tanulásszervezés). Az SNI gyermekek speciális pedagógiai szükségleteik tekintetében nélkülözhetetlenek a jól képzett szakemberek (gyógypedagógus, korai fejlesztő szakember) de a pedagógusok továbbképzése is szükséges az ilyen gyermekek diagnosztizálása, megfelelő kezelése érdekében.

Gyakori a nevelési és szocializációs problémák a nevelésioktatási intézményekben. Ez hátráltatja az érintett gyermek iskolai beilleszkedését és negatív hatással van a tanulmányi eredményére. Emellett az iskolai környezetét is visszaveti és terheli. Kora gyermekkortól támogatni, ösztönözni kell a bölcsődei-óvodai nevelésben való részvételt. Bölcsődei-óvodai férőhelyek bővítése, biztosítása alapvető feltétele a korai szocializáció kialakításában. Ezt a korai szocializációt támogatják a Biztos Kezdet Gyerekházak. Ezen kívül a szülők részére elérhetővé kell tenni a nevelési tanácsadó szakembereit, ezeknek a szakembereknek a számát növelni kell annak érdekében, hogy ne csak a legproblémásabb esetekkel tudjanak foglalkozni, hanem időbe be tudjanak avatkozni olyan helyzetekbe is, ahol a szülők tanácsadásával is korrigálható a probléma.

(2) Az iskolai lemorzsolódás elsősorban a **hátrányos helyzetből érkező, rossz szociális helyzetű gyermekeket érinti**, akik közül sokan már szakmát sem szereznek. A szakma, az érettségi és főképpen az írás olvasás képességének hiánya jelentősen rontja az elhelyezkedési esélyeiket, így járulva hozzá a szegénység generációk közötti átöröklődéséhez. A lemorzsolódásnak ugyanakkor rendkívül komplex háttere van, de sok dologban mutat hasonlóságot például abban, hogy a probléma elsősorban középfokon, a szakoktatás területén jelentkezik. A lemorzsolódás csökkentésére a leghatékonyabb módszer a korai felismerés, a prevenció, a probléma idejében történő azonosítása.

Fontos az iskolarendszer és a gyermekvédelmi jelzőrendszer, valamint az iskolai szociális segítő munkatárs szorosabb kapcsolatának, együttműködésének biztosítása és a korai iskolaelhagyás megelőzését szolgáló korai jelzőrendszer fejlesztése annak érdekében, hogy ne kallódjon el gyermek, s a családon belüli problémák mielőbb felszínre kerüljenek. Az eddigi adatok, tapasztalatok alapján a **jelzőrendszer bevezetésével** az intézményekben a korábbinál nagyobb figyelmet kap a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók támogatása, az intézmények maguk is keresik azokat a támogatási formákat, amelyekkel eredményesebbek lehetnek.

A kompetenciamérési eredmények alapján alacsonyán teljesítő iskolák fejlesztésére olyan célzott, intézményi és fenntartói szintű beavatkozások megtételére kötelezettek, amelyek érdemben reagálnak a feltárt problémákra és fejlesztést igénylő területekre. A beavatkozások megvalósítását a pedagógiai-szakmai szolgáltatások hálózata segíti. Az érintett intézmények (feladatellátási helyek) fenntartói számára az Oktatási Hivatal pedagógiai-szakmai szolgáltatás keretében szakmai-módszertani, helybe vitt támogatást ajánl fel évente 2 alkalommal (fontos cél, hogy az intézmény és a fenntartó legyen motivált a korai jelzőrendszer jelzéseinek érdemi kezelésére). A beavatkozások az iskola egészét célozhatják, koherensen és komplex módon.

A végzettség nélküli iskolaelhagyás szempontjából veszélyeztetett tanulói csoportok számára csoportra szabott támogatást nyújtó megoldások kialakítására van szükség az oktatási intézményekben, illetve annak szűkebb-tágabb környezetében szakmailag felkészült, több hivatás képviselőiből álló segítőkkel. A hátrányos helyzetű tanulók tanuláshoz történő hozzáférése előtt álló akadályok elhárítása, a tanulás támogatásának ösztönzése ösztöndíj- és komplex támogatást nyújtó rendszer révén, a támogatással összekapcsolt képzési lehetőségek segítségével zajlik az **Arany János Programokban**. További megoldást jelenthet a mentorprogramok kidolgozása (pl. egyénre szabott mentorálás), a gyermekek korrepetálása, a megfelelő iskolai átmenetek biztosítása, a készségfejlesztő tanulási programok bővítése és a kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése (pl. művészeti és művészettel nevelés).

A szakoktatás területén történő lemorzsolódás részben az alapkompenciák hiányára vezethető vissza, ezért szükség van az alapkompencia-hiányokat pótló és kiegészítő készségfejlesztések, módszerek kidolgozására. Ilyen a már működő **orientációs év**, vagyis kompetencia-fejlesztő év lehetőségének a bevezetése azoknak a fiataloknak, akik bizonytalanok a pályaválasztásban, vagy az általános iskolát kompetenciahiánnyal fejezték be. Feladata nem az általános iskolai tananyagok ismétlése, hanem kompetenciák felmérésére alapozott fejlesztés. A szakképző iskolába való belépésnek feltétele, hogy rendelkezzen a tanuló azokkal az alapkompenciákkal, melyek alapvetően szükségesek a szakma elsajátításához. A **Dobbantó program** keretében szervezett alapkompencia-fejlesztő év, amelynek célja, hogy a magatartási és tanulási zavarokkal küzdő, az iskolai rendszerű oktatásban lemaradó, vagy a rendszerből már kisodródott 15–25 éves fiatalok számára a szakiskolai képzés bázisán az oktatás vagy a munka világába visszavezető, a sikeres egyéni életút megtalálásához eljuttató lehetőséget biztosítson. Ezt a célt szolgálja a **műhelyiskolai képzés** is, ahol azok a fiatalok tudnak részsakképesítést szerezni, akik lemorzsolódnának, és végzettség nélkül lépnének ki a szakképzésből, vagy a Dobbantó programban alapfokú képesítést szereztek, de nem tudnak a klasszikus iskolai környezetben tanulni.

(3) A gyermekek esetében nagy hangsúlyt kell helyezni a rendszeres testmozgásra, amelyet már kora gyermekkorban el kell kezdeni. Ehhez az innovatív sportprogramok szervezésének keretében javasolt az óvodapedagógusok aktív bevonása, szakmai támogatása a mozgástanítás és a gyermeksport területén, a Grassroots szellemiségű (élmény- és játékközpontú pedagógiát alkalmazó, alapvető mozgáskészségek fejlesztését célzó) óvodai gyermek sportprogramok (egészségnevelést is magába foglaló) szervezése, bevonva a közösségi tereket és a kulturális intézmények erre alkalmas területeit. A hazai országos sportági szakszövetségek játék- és élményközpontú iskolán kívüli – intézményi és egyesületi – programjaiba történő helyi sportszervezeti szintű bekapcsolódás is támogatott, amely kiegészülhet a helyi iskolák és sportszervezetek közötti kapcsolatépítést célzó programok megvalósításával. Az általános iskolások részére iskolán belüli és kívüli rendszeres, fakultatív jellegű szabadidős sporttevékenységek (egészségnevelést is magába foglaló) szervezése is ajánlott.

(5) A **hátrányos helyzetű, MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐ tanulók** számára, tanulmányaik és továbbtanulásuk tényleges segítése, felzárkózásuk támogatása érdekében az **általános iskolai és a középiskolai kollégiumi hálózat** kialakítása, hátránykompenzáló funkciójának megerősítése, szakmai támogatása

különösen fontos feladat. Az általános iskolai kollégiumokat illetően szükséges megerősíteni a felzárkózást támogató **Kollégium Plusz hálózatot**, hogy az a legszegényebb települések körzetében valódi segítséget jelenthessen, és a tanulás és a család közelében tudjuk tartani a gyermekeket.

Azok a fiatalok, akik kistelepüléseken élnek, naponta bejárnak a közeli városok szakképző iskoláiba vagy kollégiumban laknak. Ezeknek a fiataloknak a körében ugyanakkor kiemelkedően magas a végzettség nélküli iskolaelhagyás. Ez a helyzet csak a szociális körülményeik javításával és személyes támogatással változtatható meg. A kollégiumban lakó fiatalok mentorálása és fejlesztése a felsőoktatásban elindult szakkollégiumok pozitív tapasztalataira alapozott szakképzési szakkollégiumok keretében valósítható meg. A szakképzési szakkollégiumok nem helyettesítik a hagyományos szakképzés munkáját, de hatékonyan kiegészíthetik azt. A szakkollégiumokban a tanulmányi feladatoknál is nagyobb szerepe van a nevelőmunkának. A szakkollégiumok működéhetnek egyházi fenntartású önálló diákotthonként vagy a szakképzési centrumok kollégiumának tagintézményeként. A speciális kollégiumok országos hálózatot is létrehozhatnak.

(6) A ROMÁK esetében az **alacsony iskolai végzettség, iskolai lemorzsolódás** legfőbb oka a kultúrájukban keresendő. A **LÁNYOK** fokozottan ki vannak téve az iskolaelhagyás veszélyének, mert hagyományosan korán férjhez adják őket, hogy minél hamarabb gyermeket szüljenek.

A hátrányos helyzetű roma gyermekek sikeres oktatási előmenetelét elsősorban készségfejlesztéssel, illetve rásegítő szolgáltatásokkal támogató **Biztos Kezdet Gyerekházak, tanodák és roma szakkollégiumok** mára beépültek a hazai szolgáltatási rendszerbe és a központi költségvetésbe, működésüket hazai jogszabályok szabályozzák. A szolgáltatások a célcsoport iskolai karrierjét érintő legsúlyosabb probléma megoldásához, a szelekciós mechanizmusok enyhítéséhez járulnak hozzá. Emellett olyan településeken, ahol hiányoznak az integrált oktatás megvalósításához szükséges feltételek, különösen fontos szerepet játszhatnak az oktatási hátrányok kompenzálásában.

A célcsoport esetében kiemelt jelentőséggel bír az egyéni sajátosságokat figyelembe vevő, támogató oktatás erősítésére. A fejlesztés többek között a helyi oktatásszervezésre vonatkozó helyzetelemzést és a támogató oktatást, a deszegregációt segítő komplex intézkedési terv elkészítését foglalja magában. A deszegregációs intézkedések megvalósítása során erőteljesebb hangsúly helyeződik az oktatásszervezési folyamatok átfogó tervezésére, az oktatási mutatók komplexebb elemzésére. Az egyéni sajátosságokat figyelembe vevő, támogató oktatás erősítésével nő a sérülékeny, illetve hátrányos helyzetű, köztük roma tanulók hozzáférése az oktatáshoz, javul a tanulmányi eredményesség, csökken a lemorzsolódás. Ennek érdekében olyan beavatkozások megvalósítása a cél, amelyek magukban foglalják a deszegregációt és a szegregáció megelőzését szolgáló oktatásszervezési gyakorlatok alkalmazását, továbbfejlesztését és nyomon követését. A szegregálódott környezetből integrált környezetbe kerülő hátrányos helyzetű, köztük roma tanulók támogatása, az innovatív pedagógiai eszközök és módszerek bevezetése oly módon kell megtörténnie, hogy azok a tanulói igényekhez igazodjanak, a tanulók motivációjának és együttműködésének növelését szolgálják.

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, illetve nehéz szociális helyzetű roma tanulói csoportokhoz tartozók felzárkóztatásában pozitív hatása lehet annak, ha az inklúzió a tanulók saját helyi közösségeinek felnőtt tagjait is érinti. Az ő támogatóként történő bevonásuk – például nevelő- oktató munkát közvetlenül segítő munkatársként – elősegítheti az intézmények és a családok közötti együttműködés megerősödését. Már az iskola megkezdésétől kezdve koruknak megfelelően motiválni kell a tanulókat, segíteni, támogatni őket a számukra elérhető jövőkép kialakításában. Ezekben a tanulócsoportokban nagyobb létszámú segítő munkatársra van szükség. Amennyiben magas a roma tanulók száma, abban az esetben célszerű roma származású asszisztensek foglalkoztatása is.

A roma kultúrában a lányok esetében a családalapítást látják egzisztenciájuk biztossítékának és ez elvárásként is jelentkezik velük szemben. Elsősorban ezt a hagyományos, mély gyökerekkel rendelkező attitűdöt kell megváltoztatni a nők és családjuk tekintetében szemléletformáló programok, mentorprogramok útján, amelyek új lehetőségekkel, alternatívákkal ismerteti meg a fiatal lányokat. Ilyen program volt az EFOP-1.4.4-17 „**BARI SHEJ - NAGYLÁNY – FÁTĀ MÁRÉ**” című program, amely a hátrányokkal küzdő 10-18 éves általános vagy középiskolás roma lányok fejlesztését szolgálta azzal a céllal, hogy minél több tanuló folytassa és fejezze be tanulmányait. További célként jelent meg a célcsoport tanulási motivációjának és családjaik tanulást szorgalmazó magatartásának erősítése. A program során az egyéni és családi mentorálás folyamatosan biztosított, de emellett alkalom nyílik csoportos foglalkozásokra is a tapasztalatok megosztása, a horizontális tanulás biztosítása, a prevenció és a hátránykompenzáció biztosítása, az áldozattá válás megelőzése, a családi és női szerepek tisztázása, továbbá az önismeret fejlesztése és a pályaorientáció megfogalmazása céljából. A program során helyi közösség érzékenyítésére is sor került, valamint a pozitív mintákat bemutató roma nők bevonása igen hatékony eszköznek bizonyult.

VI.2 Felnőttképzés

VI.2.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

Pest vármegyében a népesség iskolázottsága rendkívül heterogén képet mutat. Amíg az agglomerációban a fővárosihoz hasonlóan magas az iskolázottság, addig **a vármegye kedvezményezett járásaiban élők iskolázottsága alacsony**, ami – egyéb tényezők mellett – hozzájárul a **szegénység kialakulásához**, és legtöbb esetben az átöröklődéséhez. Ezekben a járásokban a felnőttképzésnek nem a munkaerőpiaci adaptáció a célja, hanem egyáltalán a munkához jutás, a szegénységből való kilépés elősegítése, lehetővé tétele.

A felnőttképzés területén tapasztalható legnagyobb probléma, hogy nem illeszkedik a munkaerőpiaci igényekhez, illetve a célcsoport elvárásaihoz. Tökéletes illeszkedés nem jöhet létre, mivel a képzés időigénye alatt is átalakulhat a munkaerő-piaci kereslet. A képzési intézmények ráhangolását nehezíti, hogy meglehetősen gyorsan változik a piaci szféra képzési igénye, mivel egyre rövidebbek a termék életciklusok és jelentősen átalakulnak a gyártási struktúrák, valamint nagyon nehéz – a termelő és szolgáltató vállalatoknak is - előrejelezni, hogy milyen képzettségű munkavállalókra lesz szükségük akár fél év múlva.

A Magyar Nemzeti Felzárkóztatási Stratégia is megállapítja, hogy **a felnőttképzés az elsődleges munkaerőpiac valós igényeinek és a célcsoport szükségleteinek nem megfelelően alapos figyelembevételével valósul meg**, miközben a célcsoport számára – különösen EU-társfinanszírozású projektekben – viszonylag könnyen elérhető és viszonylag nagy számban rendelkezésre álló, rövid időtartamú képzések jelentősen javítják az egyébként végzettség nélküliek elsődleges munkaerőpiaci elhelyezkedési esélyeit. Ezekben a felnőttképzés, annak tárgya és jellege jól illeszkedik a célcsoport adottságaihoz és a munkaerőpiaci szükségletekhez is.

A Szakképzés 4.0 dokumentummal összhangban tehát a **felnőttképzésben összességében elsősorban nem mennyiségi, hanem minőségi probléma van**, ugyanis a vállalati oldalról a felnőttképzésből kikerülőket esetén is igen gyakori kritika a különféle kompetenciák hiánya. Szintén kritikaként fogalmazódik meg, hogy a jelenleg működő felnőttoktatás és felnőttképzés nem kínál kellően rugalmas tanulási lehetőséget.

VI.2.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők

A vármegyében az országoshoz trendekhez képest fajlagosan kevesebben tanulnak a felnőttoktatás keretei között, amely alól az általános iskolai oktatás jelent kivételt. Összességében azonban **az általános iskolai felnőttoktatásban tanulók létszáma is viszonylag alacsony**, annak ellenére, hogy a vármegye egyes járásaiban szükség volna a fejlődéshez már az általános iskolából lemorzsolódottak felnőttkori képzése. Általános iskolai felnőttoktatás az Aszódi, Szobi, Váci, Szigetszentmiklósi, Nagykőrösi, Vecsési és Gödöllői járásokban működött., ugyanakkor **az amúgy alacsony iskolázottsággal jellemezhető Ráckevei, Dabasi, Monori járásokban nem volt általános iskolai felnőttoktatásban tanuló.**

A felnőttképzések közül a **leginkább az érettségit adó képzéseket keresik**, de viszonylag sokan tanulnak a szakképző iskolák keretei között is.

A 2014-2020 közötti fejlesztési időszak különböző konstrukcióiban a **hátrányos helyzetű célcsoportok esetében a társadalmi felzárkózás céljait szolgáló felnőttképzések megvalósításánál** – egységes módszertani szttenderdek hiányában – **jelentős minőségi különbségek mutatkoztak.**

A tapasztalatok alapján indokolt azonosítani és részletes szabályozás formájában meghatározni mindazon követelményeket, amelyek a komplex fejlesztést igénylő hátrányos helyzetű felnőttek számára indítandó képzésekben országosan és azonos módon javíthatják az esélyteremtés hatékonyságát.

VI.2.3 A felnőttképzés tervezett beavatkozásai

Lakossági hozzáférés javításához tervezett beavatkozások

VI.2-1. táblázat: A felnőttképzés LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	A képzések nem illeszkednek a munkaerőpiaci igényekhez	A felnőttképzés az elsődleges munkaerőpiac valós igényeinek és a célcsoport szükségleteinek nem megfelelően alapos figyelembevételével valósulnak meg. A végzettséggel nem, vagy elavult szakmai végzettséggel rendelkezők munkaerőpiaci integrációjának alapfeltétele a foglalkoztatók elvárásainak megfelelő szakmai kompetenciák megszerzése.	<ul style="list-style-type: none"> A felnőttképzés, a szakképzés és a felzárkózást segítő képzések fejlesztendő harmonizációja, beleértve a nem formális és informális tanulást. Kiegészítő szociális szolgáltatásokkal támogatott minőségi át- és továbbképzések az elsődleges munkaerőpiac valós igényeinek és a célcsoport szükségleteinek megfelelően. Az Ipar 4.0 igényeire választ adó, rövid ciklusú vállalati képzések támogatása 	középtáv (1-5 év)	Pest Vármegyei Kereskedelmi- és Iparkamara, tankerület, egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Belügyminisztérium	nem
2.	Szakmai kompetenciák, végzettség hiánya	A vármegye egyes járásaiban kifejezetten magas azoknak az aránya, akik semmilyen szakmai végzettséggel nem rendelkeznek, vagy elavult a szakmai képzettségük	<ul style="list-style-type: none"> Az egész életen át tartó tanulás nem formális és informális alkalmainak erősítése A kontaktképzés és a távoktatás előnyeit ötvöző (blended) képzések előtérbe helyezése a felnőttoktatásban és felnőttképzésben 	középtáv (1-5 év)	tanterület, egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Belügyminisztérium	igen

A magyar gazdaság versenyképességének fontos feltétele a hatékonyság növelése, aminek elengedhetetlen feltétele a képzettségi szint emelése. Az iskolai rendszerű képzés átfogó reformja mellett szükség van a felnőtt lakosság tudásának folyamatos megújítására. Ezzel összefüggésben a **felnőttképzés lakossági hozzáférést akadályozó tényezői két nagyobb problématerület mentén csoportosíthatók.**

(1) A felnőttképzés legnagyobb problémája az **elsődleges munkaerőpiac valós igényeinek és a célcsoport szükségleteinek figyelmen kívül hagyása.** Ennek orvoslására több intézkedés is megfogalmazható. Az első és legfontosabb teendő a felnőttképzés, a szakképzés és a felzárkózást segítő képzések harmonizációja, beleértve a nem formális és informális tanulást. A felnőttképzést kiegészítő szociális szolgáltatásokkal szükséges ösztönözni a minőségi át- és továbbképzések az elsődleges munkaerőpiac valós igényeinek és az adott célcsoport szükségleteinek megfelelően. Mindez különösen az alacsony képzettségi szinttel rendelkező, jellemzően leszakadó járásokban jelentheti az alacsony végzettségűek felzárkóztatását, foglalkoztatottságának javítását.

A munkavállalók képzése a foglalkoztatottak esetében is kardinális kérdés. Az IPAR 4.0 térhódításával ugyanis egyre gyorsabban amortizálódik a szakmai tudás, többször kell átkepezni, tovább képezni a vállalatoknak a munkatársaikat. A nemzetgazdaság versenyképességének fejlesztése miatt az államnak is érdeke szerepet vállalni a technológia változásaihoz kapcsolódó képzésekben. A munkavállalók akkor érdekeltek a képzésben, ha annak eredményeként foglalkoztatásuk stabilabbá válik vagy jobban megbecsült, magasabb jövedelmet jelentő munkakörbe kerülnek. A magyar felnőttképzés szabályozása lehetővé teszi az előzetesen megszerzett tudás beszámítását és ennek alapján a képzési idő csökkentését. A gyakorlatban ugyanakkor alacsony azoknak a képzéseknek a száma, ahol a képzés szervezője él ezzel a lehetőséggel, így ezen a területen jelentős változásra van szükség. Az intézkedés révén a rövid ciklusú vállalati képzések támogatása, a képzési idő csökkentése, az előzetesen megszerzett végzettség vagy gyakorlatban szerzett tudás beszámítása valósul meg.

(2) Mivel a **vármegye kedvezményezett járásaiban élők iskolázottsága rendkívül alacsony,** ezért a felnőttképzés megerősítésére, a célcsoportok igényeihez leginkább igazodó átalakítására is szükség van. Ennek egyik eszköze lehet az egész életen át tartó tanulás nem formális és informális alkalmainak erősítése. Az sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a felnőttek nagy része ma már munkája mellett tanul, ezért fontos, hogy a képzésben részt vevők élethelyzetét is figyelembe vegyék a képzések szervezői és rugalmas tanulási lehetőséget biztosítsanak. Az egyéni élethelyzetek közül a legfontosabb az időbeosztás és lakóhely — munkahely — oktatási helyszín kapcsolata.

A rugalmas tanulás egyik legfontosabb lehetősége a távoktatás, de az elmúlt időszak tapasztalatai azt mutatják, hogy a tisztán távoktatási formában nagy a lemorzsolódás, kisebb arányban jutnak végzettséghez, mint a kontaktképzésben.

Megoldást jelenthet a kontaktképzés és a **távoktatás előnyeit ötvöző (blended) képzések** előtérbe helyezése a felnőttoktatásban és felnőttképzésben. A blended learninget magyarul vegyes oktatásnak vagy kombinált tanulásnak hívják. Ez egy olyan tanítási forma, amelyben az elektronikus tananyagra épülő önálló tanulást kiegészítik személyes jelenléttel, kontaktórákkal is. Ilyen alkalmakkor zajlanak a konzultációk és a mentori tevékenység. A szakmai képzések esetén, a kontaktórákon szervezhető meg a gyakorlati képzés.

Az előbb említett pozitívumokon kívül fontos tényező, hogy a hagyományos oktatás helyett a blended learning alkalmazása akár 40-50%-kal csökkentheti a képzés költségeit, illetve a tanulók hatékonyabban tanulnak és gyorsabban juthatnak hozzá a mindig aktuális információhoz. A szakmai képzésben a blended learning bevezetésének feltétele, hogy rendelkezésre álljanak elektronikus tananyagok és egy zárt láncú informatikai keretrendszer.

Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

VI.2-2. táblázat: A felnőttképzés hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
NŐK, ROMÁK							
1.	Szakmai kompetenciák, végzettség hiánya	A vármegye egyes járásában kifejezetten magas azoknak a nőknek az aránya, akik semmilyen szakmai végzettséggel nem rendelkeznek, vagy elavult a szakmai képzettségük. Az ő munkaerő piaci integrációjuknak az alapfeltétele a foglalkoztatók elvárásainak megfelelő szakmai kompetenciák megszerzése. Különösen fontos ez a nők számára, hiszen amíg férfiak részére nyitva állnak képzettséget nem igénylő fizikai munkák, addig a nők végzettség hiányában nehezebben tudnak elhelyezkedni.	<ul style="list-style-type: none"> Hátrányos helyzetű személyek – különös tekintettel a roma nőkre – foglalkoztatásba ágyazott képzése vagy a képzések utáni támogatott foglalkoztatása A sikeres „Nő az esély” programok folytatása és kiegészítése digitáliskompetencia-fejlesztéssel 	középtáv (1-5 év)	Pest Vármegyei Kereskedelmi- és Iparkamara, tankerület, egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Belügyminisztérium	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK, ROMÁK							
2.	Alacsony iskolázottság	A rendkívül alacsony iskolázottság hozzájárul a szegénység kialakulásához, átöröklődéséhez. A mélyszegénységben élők esetében a felnőttképzésnek nem a munkaerőpiaci adaptáció, hanem egyáltalán a munkához jutás, a szegénységből való kilépés a célja.	<ul style="list-style-type: none"> A felzárkózást segítő felnőttképzések szabályainak megalkotása Az általános iskolai végzettség megszerzésére irányuló képzések támogatása a meglévő módszertani fejlesztések figyelembevételével. Alacsony iskolai végzettségű emberek alapkompenciáinak és munkaképességeinek fejlesztése Alap- és szakképzéshez, munkagyakorlathoz juttatás ösztönzése, a foglalkoztathatóságot 	hosszútáv (1-8 év)	Pest Vármegyei Kereskedelmi- és Iparkamara, tankerület, egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Belügyminisztérium	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
			<p>akadályozó egyéni problémák kezelése</p> <ul style="list-style-type: none"> • A hátrányos helyzetű térségekben a munkaerő-piaci igényekhez illeszkedő, minőségbiztosított és kimenet- szabályozott képzések indítása • bűnmegelőzési szakemberek, nevelési, oktatási és kulturális intézmények (közművelődési, muzeális és könyvtári intézmények, közművelődési közösségi szinterek), továbbá fenntartóik, valamint civil szervezetek együttműködésének fokozása, szakemberek képzése, továbbképzések; 				

A felnőttképzés hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a hátrányos helyzetű célcsoportok tekintetében elsősorban a **nőkre, a mélyszegénységben élőkre, illetve ezek mentén a romákra** fókuszál, s **két problématerület** mentén csoportosíthatók. (Természetesen az itt megfogalmazott intézkedések a többi célcsoport esetében is – kisebb módosításokkal – relevánsak lehetnek.)

(1) A NŐK és ROMÁK tekintetében szembetűnő a szakmai kompetenciák, végzettségek hiánya, amely a munkaerőpiaci integrációjukat is hátráltatja. Ez annak fényében különösen fontos, hogy amíg férfiak részére nyitva állnak képzettséget nem igénylő fizikai munkák, addig a nők végzettség hiányában nehezebben tudnak elhelyezkedni.

A tervezett beavatkozások közé tartozik a hátrányos helyzetű személyek – különös tekintettel a roma nőkre – foglalkoztatásba ágyazott képzése vagy a képzések utáni támogatott foglalkoztatása, a sikeres „Nő az esély” programok folytatása és kiegészítése digitáliskompetencia-fejlesztéssel.

Az országos szintű „Nő az esély” program keretében (TÁMOP-5.3.1/B-1-11/1, TÁMOP-5.3.1/B-2-12/1, TÁMOP-5.3.1.B-2-12/2, EFOP-1.1.2-16, EFOP-1.1.3-17) elsősorban roma nők (és esetenként férfiak) foglalkoztatásba ágyazott képzése valósult meg. A két EFOP konstrukcióban a foglalkoztatás és foglalkoztatásba ágyazott képzés olyan területen valósult meg, ahol igény volt új munkavállalókra, és a foglalkoztató – a Szociális és Gyermekevédelmi Főigazgatóság fenntartásában lévő intézmények esetében – az állam, így a projekt fenntarthatónak tekinthető.

(2) A MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK és ROMÁK esetében a rendkívül alacsony iskolázottság hozzájárul a szegénység kialakulásához, átöröklődéséhez. **A mélyszegénységben élők esetében a felnőttképzésnek nem a munkaerőpiaci adaptáció, hanem egyáltalán a munkához jutás, a szegénységből való kilépés a célja.** Ennek érdekében szükséges a felzárkózást segítő felnőttképzések szabályainak megalkotása az alap- és szakmai kompetenciafejlesztést meghaladó területeket is magába foglaló, komplex fejlesztés kialakítása és sztenderdizációja, megvalósítása és ellenőrzése. Ennek eszköze lehet a Digitális Jólét Program Pontok kiterjesztése, valamint az online kompetenciamérő és tanulástámogató eszközök bevezetése.

A tervezett beavatkozások kiterjednek az általános iskolai végzettség megszerzésére irányuló képzések támogatására a meglévő módszertani fejlesztések figyelembevételével; az alacsony iskolai végzettségű emberek alapkompenciáinak és munkaképességeinek fejlesztése, alap- és szakképzettséghez, munkagyakorlathoz juttatása, valamint a foglalkoztathatóságot akadályozó egyéni problémák kezelése. A kiegészítő szociális szolgáltatásokkal támogatott minőségi át- és továbbképzések célja az elsődleges munkaerőpiac valós igényeinek és a célcsoport szükségleteinek összhangba hozása. A hátrányos helyzetű térségekben a munkaerő-piaci igényekhez illeszkedő, minőségbiztosított és kimenet-szabályozott képzések indítása is fontos feladat. Az itt felsorolt beavatkozásoknak már vannak sikeresen megvalósult előzményei.

A GINOP-6.1.1-15 „Alacsony képzettségűek és közfoglalkoztatottak képzése” kiemelt projekt célja az alacsony iskolai végzettségű, kiemelten közfoglalkoztatottak oktatása és képzése volt a munkaerőpiaci szempontból releváns ismeretek, készségek, kompetenciák átadásával. A projektbe 2020 év végéig 98 990 fő került bevonásra, amelyből 32 612 fő vallotta magát roma származásúnak. A képzésben sikeresen végzettek létszáma 90 856 fő. A képzésben tartást mentori szolgáltatás segíti, a projekt kezdetétől átlagosan 111 fő mentor részvételével. A projektbe vontak 97%-a (96 041 fő) részesült mentori szolgáltatásban.

A munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű, 18-55 év közötti alacsony iskolai végzettségű, vagy iskolai végzettséggel nem rendelkező személyek munkaerőpiacra történő belépését segítette az EFOP-

3.7.1-17 „**Aktívan a tudásért**” kiemelt projekt, amelyben az alapvető kompetenciák fejlesztése mellett szakmai alapozó és általános iskolai végzettséget megszerző képzések és munkatapasztalat-szerzés valósulnak meg.

A kulturális intézmények **az egész életen át tartó tanulás nem formális és informális formáit támogatják** egyrészt a formális oktatásba való be- és visszailleszkedés, másrészt a munkaerő-piaci elhelyezkedést segítő be- és visszailleszkedés elősegítése céljából (EFOP-3.7.3. „Az egész életen át tartó tanúláshoz hozzáférés biztosítása”). A bevont személyek legalább 50%-ának hátrányos helyzetűnek kellett lennie.

VI.3 Egyéb oktatási, képzési feladatok

VI.3.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

A Nemzeti Köznevelésről szóló CXC. törvény 46. § 3. bekezdésének g) pontja rendelkezik arról, hogy a tanulónak joga, hogy állapotának, személyes adottságainak megfelelően megkülönböztetett ellátásban – különleges gondozásban, rehabilitációs célú ellátásban – részesüljön, és életkorától függetlenül a pedagógiai szakszolgálat intézményéhez forduljon segítségért. A jogok érvényre jutásának egyik feltétele a **szakszolgálatok megfelelő elérhetősége**. Cél, hogy a szakszolgálati ellátás a gyermek lakóközvetében, vagy legalábbis ahhoz legközelebb valósulhasson meg. A gyermek közösségi és családi környezetének könnyű elérhetősége megfelel a szubszidiaritás alapelvének, miszerint a problémák annak keletkezési közelségében oldódjanak meg, és ne kelljen magasabb, távolabbi szinteket bevonni a megoldásba.

A **Pest Vármegyei Pedagógiai szakszolgálat 39 tagintézménnyel 34 településen működik**. A tagintézmények több település van, ahol több telephelyen folytatja tevékenységét a szakszolgálat. A szakszolgálatnál összesen 633 főt foglalkoztattak 2022-ben.

Az egyes tagintézmények a nemzeti köznevelésről 2011. évi CXC. törvényben meghatározott feladatokat végzik, ám a törvényben felsorolt feladatok nem mindegyikét végzi minden tagintézmény. A nyújtott szolgáltatások a helyi szükségletektől, a lehetőségektől és a kialakított területi munkamegosztástól is függenek.

A fejlesztő szolgáltatások (pl. **pedagógiai szakszolgálat**) esetében **kihívást jelent azok elérhetősége**, szakember-ellátottsága, a kapcsolódó egészségügyi ellátások igénybevétele.

Korai fejlesztés

A korai életkorban nyújtott szolgáltatásokat a köznevelés szempontjából három szinten lehet definiálni. Az **első szinten**, a tágabban vett koragyermekkorai intervencióról beszélünk, és minden érintett ágazat intézményes szereplői által nyújtott szolgáltatásokat beleértjük, amelyek az érintett célcsoportra irányulnak. A **második szinten**, a szűkebben vett koragyermekkorai intervenció szintjén azok a szolgáltatások jelennek meg, amelyeket a pedagógiai szakszolgálat komplex terápiás szemléletű ellátási kerete nyújt az iskoláskor előtti gyermekek és szüleik számára szakértők bevonásával (pl. gyógypedagógus, konduktív pedagógus, pszichológus, orvos, gyógytornász stb.) A **harmadik szint** a pedagógiai szakszolgálat tagintézményében nyújtott szolgáltatást, a „gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés, oktatás és gondozás” elnevezésű tevékenységet érinti.

Ha nem kezdődik el időben a fejlesztés az óvodában, akkor már az iskola kudarcra indulhat, ami befolyásolja a tanuló eredményességét. Koragyermekkorai intervenció (gyermekek testi és lelki, képességbeli fejlődésében mutatkozó eltérések esetén beavatkozások, fejlesztések) ugyanakkor nem, vagy nehezen érhetőek el. A járási, helyi szintű problémák megoldásában kulcsszerepet töltenek be a gyakorlott, tapasztalt, szakképzett, szakmailag elismert, széles kapcsolatrendszerrel, jó kapcsolatépítő, kommunikációs, problémamegoldó és együttműködési készséggel rendelkező helyi szakemberek (vezetőkoordinátor, koordinátorok). A sikeres és eredményes program lebonyolítását azonban nagyban akadályozták a különböző strukturális problémák. Az egyik fő probléma, hogy az infrastruktúra hiánya miatt nehézséget jelent eljuttatni a gyermekeket a megfelelő fejlesztésre vagy vizsgálatra. Nincs elegendő forrás és kapacitás ennek a megszervezésére, a családok pedig kellő saját erőforrással nem rendelkeznek

Logopédiai ellátás

A logopédiai szűrés a harmadik és ötödik életévüket betöltött gyermekek számára kötelező, a szűrést a területileg illetékes pedagógiai szakszolgálat végzi. Az ellátás a szakemberhiány miatt ugyanakkor nem folyamatos.

A logopédiai szakszolgálati ellátásban **fejlesztőhelyiségekre**, továbbá **vizsgáló- és tanácsadó szobákra** van szükség. A logopédiai komplex ellátás sok esetben szükségessé teszi a mozgásfejlesztést is, ehhez **tornaszoba vagy tornaterem** használatát is kell biztosítani. Mindezek mellett a szakszolgálat feladatellátásához mindenképpen szükségesek a **szolgáltatási folyamatot kiszolgáló eszközrendszerek**, amelyek közül kitüntetett helye van a nyelv- és beszédképességet fejlesztő eszközöknek.

Gyógytestnevelés

A fentiekben elmondottak erre a részterületre is többnyire érvényesek, illetve kiemelhető neuralgikus pontja napjaink gyógytestnevelési ellátásának az ellátás infrastrukturális háttere.

Óvodai és iskolai pszichológiai ellátás

Amennyiben a pszichológus több ellátási helyen látja el a feladatát, biztosítani kell az intézmények közti közlekedést. A koordinátor a járás/tankerület területén munkája jellegénél fogva sokat utazik, ezért számára minden esetben biztosítani kell az utazási feltételeket. A koordinátor gyakran változó munkavégzési helyére tekintettel, célszerű számára a szükséges technikai eszközök mobil változatát biztosítani (laptop/tablet, mobilinternet, mobiltelefon költségtérítéssel).

Tehetséggondozás

A tehetséggondozó, tehetségfejlesztő foglalkozások szervezésében elsősorban az oktatási-nevelési intézmények játszanak vezető szerepet. A kulturális-művelődési intézmények és civil szervezetek is jelentős szereplők, emellett a települési és kisebbségi önkormányzatok, valamint egyházak is hozzájárulnak a programok szervezéséhez. A legtöbb foglalkozás intézményi vagy önkormányzati keretek között valósul meg, széles körű együttműködéssel a helyi közösségekben.

Pályaválasztási tanácsadás

A továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás tevékenységét a szakszolgálati rendelet értelmében a vármegyei vagy fővárosi pedagógiai szakszolgálat látja el székhelyintézményében vagy vármegyei, illetve fővárosi illetékességű tagintézményében. **Pályaválasztási tanácsadás kizárólag a fővárosi telephelyeken érhető el.** Ez nem egyedi dolog, holott az oktatási rendszer egyik nagy hiányossága az, hogy a pályaválasztással, továbbtanulással kapcsolatos tanácsadás nem mindenütt elérhető és nem elég általános. Sajnos a diákok nem elegendő információval és nem mindig megalapozottan választanak szakmát, amely előbb-utóbb konfliktusokat okoz az életükben. **A mainál sokkal tudatosabb felkészítésre és vagy sokkal rugalmasabb oktatási rendszerre volna szükség ahhoz, hogy ezeket a helyzeteket el lehessen kerülni.**

Pályaorientációs tanácsadás az általános iskolások részére csak a 8. osztályosokra koncentrálódik, illetve az ide vonatkozó rendelet (27/2020. (VIII.11.) EMMI rendelet) évente egy napot ír elő kötelező jelleggel a pályaorientáció témájára. Az általános iskola felső tagozatos tanulói részére több pályaorientációs tanácsadást kell biztosítani. Gyárlátogatásokkal be lehet mutatni a különböző szakmákat, hogy időben orientálódhassanak az iskoláskorú gyerekek.

VI.3.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői

A Pedagógiai Szakszolgálat infrastrukturális felszereltségével összefüggésben nem hagyható figyelmen kívül az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékkal élő személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról, ezen belül többek között az egyenlő esélyű hozzáférés, vagy az akadálymentesség joga, amelyekben valamennyi szakszolgáltatási terület érintett.

Korai fejlesztés

A koragyermekkori intervenciós **szolgáltatások célcsoportját** a gyermek fogantatásától az iskolába lépésig tartó életszakaszban lévő, speciális támogatást igénylő kisgyermek és családjaik alkotják. Ezen belül több speciális támogatást igénylő csoport azonosítható, így (1) a fejlődési rizikóval született, sérült, eltérő vagy megkésett fejlődésű, fogyatékkal élő, illetve krónikus beteg gyermekek; (2) a pszichés fejlődés szempontjából veszélyeztetettek; (3) a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek, valamint (4) a kiemelten tehetséges gyermekek és családjaik – akik a korai beavatkozások sokszor egymást átfedő célcsoportjait képezik

A koragyermekkori intervenciós rendszernek a szűrés, a probléma felismerése, jelzése, a diagnosztizálás mellett része a rehabilitációs, (pszicho)terápiás, illetve a gyógypedagógiai fejlesztő és tanácsadó tevékenység, valamint a juttatások rendszere.

A konduktív pedagógiai ellátást a fővárosban a Pető Intézet mellett a IV., X., XII. és a XVIII. kerületekben szervezték meg. A megyében ilyen fejlesztés nincsen. Nevelési tanácsadó azonban működik a járások többségében, a Szobi, Nagykátai és Pilisvörösvári kivételével.

Magas az iskolai lemorzsolódás a fogyatékkal élő gyermekek körében. A szülők nem viszik el a gyermeket a Pedagógiai Szakszolgálat elé, így nem történik meg a megfelelő intézmény kijelölése sem. Szemléletváltásra van szükség a szülők körében, ezért már a gyermek korai vizsgálata során beigazolódó fejlődési eltérések (értelmi, testi) esetén a szülőket információkkal, tanácsokkal kell ellátni az erre kompetens szakembernek.

Logopédiai ellátás

A logopédiai szakszolgálat a megyében a 33 helyszínen 11 052 gyermeket látott el. A Nagykátai kistérség kivételével mindenütt van logopédiai szakszolgálat. A súlyos beszédhibás gyermekek fejlesztése a fővárosban a Fővárosi Beszédjavító Intézet feladata.

Logopédiai szűrés és ellátás csak a szülők aktív közreműködése esetén vezet eredményre. A vármegye néhány településén, illetve egyes települések bizonyos óvodáiban nagyobb gyakorisággal tapasztalható a szülők nem megfelelő együttműködése, amely több okra vezethető vissza.

Gyógytestnevelés

A gyógytestnevelés célcsoportja a köznevelésben-oktatásban részt vevő óvodás és iskolás gyermekek köre, szűkebb értelemben mindazon gyermekek, akik az óvoda- és iskolalátogatásban nem akadályozottak, és akiknek egészségi állapota az iskolaorvosi vagy szakorvosi szűrővizsgálat alapján a II. kategóriás testnevelési besorolást indokolja

Óvodai és iskolai pszichológiai ellátás

Az iskola- és óvodapszichológusi szolgáltatás kiterjed a köznevelési intézménybe járó gyermekekre, tanulóakra, szüleikre, gondviselőikre és a pedagógusokra is. A különböző nevelési-oktatási intézmények eltérő arányban igénylik a különböző klienscsoportokkal/célcsoportokkal való foglalkozást, azonban az iskola- és óvodapszichológusi munka hatékonysága sokszor éppen azon múlik, hogy bevonják-e a

problémamegoldásba az érintettek teljes körét, vagy támaszkodnak-e azokra az erőforrásokra, amiket a pedagógusok, az osztálytársak vagy a család bevonásával érhetnek el.

Tehetséggondozás

A szakaszolgálati ellátásban a **célcsoportot** azok a személyek képezik, akik alanyai vagy részesei az ellátás folyamatának. Az ellátást kezdeményező, az ellátásban részt vevő, ahhoz kapcsolódó valamennyi személy a gyermekkel/tanulóval való közvetlen kapcsolata révén részese lehet a szolgáltatásnak, az ellátás folyamatában szerepük, feladataik változhatnak. A nevelési-oktatási intézménybe járó gyermekek/tanulók ((3)–5–16 éves kor között, illetve az oktatás befejezéséig, SNI esetén 23 éves korig) a pedagógusok, szülők, gyermek-, ifjúság-, és családvédelmi szakemberek jelzése alapján kerülhetnek a szakaszolgalat és a tehetséggondozó koordinátor látóterébe.

A tehetséggondozás nem minden esetben működik szervezett formában, tehetséggondozó műhely keretében. Vannak olyan intézmények, ahol szórványosan, egy-egy elhivatott pedagógus foglalkozik a tehetséges gyerekekkel.

A tehetség kibontakozásához nélkülözhetetlen a támogató, együttműködő szülői háttér. A kapcsolattartás a tehetségazonosítás során kezdődik, majd az egyéni/csoportos szülőtanácsadás, illetve a tehetséges gyermek/tanuló nyomon követése során folytatódik.

A hátrányos helyzetű célcsoportok közül leginkább a nők/lányok vesznek részt a tehetséggondozásban, a fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők és romák között a részvételi arány jóval alacsonyabb. Ez utóbbiak esetében a leggyakoribb okok között szerepel, hogy a gyerekek nem motiváltak, mert nincs megfelelő háttérismeretük, valamint az is, hogy egyszerűen nem érdekli őket a részvétel. Emellett anyagi források hiánya és a foglalkozásokról való értesülés hiánya is gyakori akadályként jelenik meg.

Pályaválasztási tanácsadás

A továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás, mint szakaszolgalati tevékenység **elsődleges célcsoportjába** a nappali tagozatos tanulói jogviszonnal rendelkező gyermekek és fiatalok, elsősorban a különböző iskolatípusokba átlépő tanulók, hagyományosan az általános iskolák és a középfokú oktatási intézmények utolsó évfolyamának diákjai tartoznak. Szakmai szempontok indokolnák a célcsoport tágítását, egyrészt hogy a nappali tagozaton jogviszonyt létesíteni már nem tudó, ám szakképzésben, felsőoktatásban tanulni kívánó fiatalok, másrészt pedig a hat- és nyolcosztályos gimnáziumok rendszeréhez igazodva bármely évfolyamon tanulók is részesülhessenek tanácsadásban.

A **hátrányos helyzetű célcsoportok közül leginkább a nők és a romák** vesznek részt a pályaválasztási tanácsadáson, míg a mélyszegénységben élők sokkal kisebb arányban képviseltetik magukat. A hátrányos helyzetű fiatalok többsége azért nem vesz részt a tanácsadásokon, mert nem motiváltak a részvételre, ami főként a megfelelő háttérinformációk hiányából ered. Ugyanakkor a hátrányos helyzetű gyerekek és fiatalok számára szervezett programok iránti igény nagymértékben az ingyenes lehetőségekre irányul, ami arra utal, hogy az anyagi források hiánya jelentős akadályt képez számukra a részvételben.

VI.3.3 Az egyéb oktatási, képzési feladatok tervezett beavatkozásai

Lakossági hozzáférés javításához tervezett beavatkozások

VI.3-1. táblázat: Az egyéb oktatási, képzési feladatok LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	Szakemberhiány	Nem egyenlő esélyű a minőségi oktatáshoz való hozzáférés biztosítása azok számára, akik sajátos nevelési igényűek	<ul style="list-style-type: none"> • Szakemberek képzése • Ösztönzőrendszer kidolgozása • szakemberek közötti együttműködések formális és informális csatornáinak erősítése 	hosszútáv (1-8 év)	Pest Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat, tankerület, egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Belügyminisztérium	nem
2.	Korai fejlesztés hiányosságai	Nem minden óvoda rendelkezik a gyermekek mozgásfejlesztéséhez szükséges infrastruktúrával (tornaszoba, tornaterem). Emellett a fejlesztő pedagógusok száma még mindig alacsony, különösen azokban a térségekben, ahol a szociális körülmények miatt a gyerekek kiemelt gondoskodásra szorulnak.	<ul style="list-style-type: none"> • Grassroots szellemiségű (élmény- és játékközpontú pedagógiát alkalmazó, alapvető mozgáskészségek fejlesztését célzó) óvodai gyermek sportprogramok (egészségnevelést is magába foglaló) szervezése, bevonva a közösségi tereket és a kulturális intézmények erre alkalmas területeit. • Óvodapedagógusok aktív bevonása, szakmai támogatása innovatív sportprogramok szervezésének keretében a mozgástanítás és a gyermeksport területén • A fejlesztéshez szükséges infrastruktúra kialakítása • Fejlesztéshez szükséges eszközök beszerzése 	középtáv (1-5 év)	Pest Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat, tankerület, települési önkormányzat, egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Belügyminisztérium	nem
3.	Logopédiai ellátás	Az ellátást a szakemberhiány mellett az infrastrukturális hiányosságok is hátráltatják.	<ul style="list-style-type: none"> • Együttműködések erősítése • Szülők tájékoztatása • Alternatív megoldások alkalmazása • fejlesztőhelyiségek bővítése, fejlesztése • eszközbeszerzés 	rövidtáv (1-3 év)	Pest Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat, tankerület, települési önkormányzat, egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Belügyminisztérium	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
4.	Gyógypedagógia, gyógytestnevelés	Az ellátást a szakemberhiány mellett a szolgáltatások elérhetősége, a szolgáltatási paletta viszonylag szűk köre is hátráltatja.	<ul style="list-style-type: none"> • Gyógypedagógiai szolgáltatások fejlesztése gyermekek részére • Gyógytornászi szolgáltatás elérhetősége és fejlesztése. • Óvodapedagógusok aktív bevonása, szakmai támogatása innovatív sportprogramok szervezésének keretében a mozgástanítás és a gyermeksport területén. • Grassroots szellemiségű (élmény- és játékközpontú pedagógiát alkalmazó, alapvető mozgáskészségek fejlesztését célzó) óvodai gyermek sportprogramok (egészségnevelést is magába foglaló) szervezése, bevonva a közösségi tereket és a kulturális intézmények erre alkalmas területeit. • A hazai országos sportági szakszövetségek játék- és élményközpontú iskolán kívüli – intézményi és egyesületi – programjaiba történő helyi sportszervezeti szintű bekapcsolódást, a helyi iskolák és sportszervezetek közötti kapcsolatépítést célzó programok megvalósítása. • Általános iskolások részére iskolán belüli és kívüli rendszeres szabadidő sport (egészségnevelést is magába foglaló) tevékenységek szervezése fakultatív jelleggel 	rövidtáv (1-3 év)	Pest Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat, tankerület, települési önkormányzat, egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Belügyminisztérium	nem
5.	Pszichológiai ellátás	Az ellátást a szakemberhiány mellett az infrastrukturális hiányosságok is hátráltatják.	<ul style="list-style-type: none"> • Iskolai pszichológus alkalmazása azon köznevelési intézményekben, ahol az iskolaigazgató/fenntartó jelzése alapján szükséges. 	középtáv (1-5 év)	Pest Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat, tankerület, települési önkormányzat, egyházi	Belügyminisztérium	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
					és alapítványi intézmények fenntartói		
6.	Tehetséggondozás hiányosságai	Az ellátást a szakemberhiány mellett a szolgáltatások elérhetősége, a szolgáltatási paletta viszonylag szűk köre is hátráltatja.	<ul style="list-style-type: none"> • tehetséggondozó programok továbbfejlesztési lehetőségeinek vizsgálata • Tehetségfejlesztő foglalkozások tartása tudományos és/vagy kulturális tevékenységek terén 	középtáv (1-5 év)	Pest Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat, tankerület, települési önkormányzat, egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Belügyminisztérium	nem
7.	Pályaválasztási tanácsadás hiányosságai	Hiányosak a továbbtanuláshoz szükséges információk, ezekhez való hozzáférés biztosítása. A nem megfelelő középiskola kiválasztása kudarcélményt eredményezhet. Sok helyen a családi hagyományok is leszűkítik a pályaválasztást.	<ul style="list-style-type: none"> • Koordinátorok bevonása • Pályaorientációs, továbbtanulási tanácsadások, önértékelés fejlesztését elősegítő tréningek biztosítása a szülők bevonásával. • Pénzügyi tudatosság fejlesztését segítő programok. • Kommunikáció fejlesztését segítő programok (pl.: médiafoglalkozások, médiatartalmak létrehozása). • eszközfejlesztések (pl. számítástechnikai eszközök, online tananyagok, közlekedési eszközök stb.) 	középtáv (1-5 év)	Pest Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat, tankerület, Pest Vármegyei Kereskedelmi- és Iparkamara Pedagógiai Szakszolgálat Szülői Munkaközösség	Belügyminisztérium	nem

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény kilenc pedagógiai szakszolgálati tevékenységet sorol fel, amellyel összefüggésben **az egyéb oktatási, képzési feladatok lakossági hozzáférését akadályozó tényezői hét nagyobb problématerület mentén csoportosíthatók.**

Szakemberhiány főleg a kisebb települések oktatási intézményeiben van (logopédus, iskolai pszichológus, gyógypedagógus, szaktanár), de általánosságban az egész szektort sújtó szakemberhiányról beszélhetünk. **A pedagógiai szakszolgálatok és kapcsolódó fejlesztő szolgáltatások kapacitásának a helyi szükségletekhez való igazítása,** szolgáltatásainak erősítése, más segítő és prevenciós „utazó szolgáltatások” biztosítása országos, megyei vagy járási szintről a településekre a családból történő kiemelés megelőzése érdekében is.

Szükséges a különféle ágazatokban és területi egységekben dolgozó szakemberek közötti kommunikáció és az összehangolt szolgáltatásbiztosítás erősítése.

A sajátos nevelési igényű gyermeket nevelő szülők esetében különös jelentőséggel bír a pedagógiai szakszolgálati intézmények által nyújtott megfelelő színvonalú ellátás, különös tekintettel a nevelési, továbbá a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás szakszolgálati tevékenységekre, ezért fontos feladat az ezekhez való hozzáférés bővítése.

A megfelelő színvonalú **korai fejlesztés,** valamint a szülők munkaerő-piaci reintegrációja érdekében elengedhetetlen további férőhelyek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermekek napközbeni elhelyezésére, fejlesztésére, ellátására. A korai intervenció folyamatát alkotó egyes részterületek – így különösen a korai felismerés, a gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés, oktatás és gondozás, illetve a fogyatékkal élő személy családját érintő ellátások és szolgáltatások – összekapcsolása és összehangolása mindenképpen szükséges.

A koragyermekkori intervenció a prevenciótól, a szűrés szakaszától, a probléma felismerésétől és jelzésétől kezdve a diagnózis felállításán át magába foglalja a különböző terápiás, illetve a gyógypedagógiai fejlesztő és tanácsadó tevékenységet is. Az egyénre szabott, célirányos speciális segítségnyújtás a gyermek személyes fejlődése, a család saját kompetenciájának megerősítése, a család és a gyermek szociális befogadása érdekében történik.

A fogyatékoság korai felismerésének meghatározó szerepe van a személy életminősége szempontjából, hiszen a fogyatékkal élő személy által elérhető személyre szabott fejlesztések, szolgáltatások, ellátások beindításának alapfeltétele a fogyatékoság minél előbbi szakszerű megállapítása. Ennek különös jelentősége van a fogyatékkal élő gyermekek esetében, akiknél a hatékony korai intervenció nemcsak a gyorsan és pontosan felállított diagnózist, hanem az egészségügyi, a szociális és a korai fejlesztést végző köznevelési ágazat összehangolt tevékenységét követeli meg. Fontos célkitűzése ezért a korai egészségügyi diagnózis felállításához szükséges személyi és tárgyi feltételek megteremtése, az ehhez kapcsolódó szakmai protokollok fejlesztése, illetve a korai felismerés és a korai fejlesztés ellátórendszere – jelenleg hiányzó – kapcsolódási pontjainak megteremtése.

A korai diagnózis felállításának és a megfelelő fejlesztések megkezdésének egyik legfőbb gátját jelenleg az információhiány és az ebből adódó nem mindig egyértelmű betegút képezi. Kiemelt prioritású ezért az olyan fejlesztések elindítása, amelyek az ellátórendszer minden releváns pontján hozzáférhetővé teszik az egyes fogyatékoságokkal és az elérhető szolgáltatásokkal kapcsolatos ismereteket, információkat, adatokat mind a szakemberek, mind pedig a fogyatékkal élő személyek és családtagjaik számára.

A tehetségek ma már egy adott ország versenyképességét meghatározó kulcstényezőnek számítanak. Ebből adódóan a **tehetségek megtalálása**, a tanulmányi versenyek nyerteseinek nyilvántartása egy jobb nyomon követési és támogatási rendszer kialakítását tenné lehetővé. Éppen ezért került sor a kiemelt tanulmányi versenyek esetén a szervezők és az adott területen kiemelkedően teljesítő magyar egyetemek összekapcsolására. 2018 óta a kiemelt versenyek szervezésében részt vevő egyetemeknek (ELTE, PTE, NJE, SZTE, PPKE, BME, DE, GFF) rálátásuk van a jövő reménységeire, a program keretében mentorálást indíthatnak, célzottan figyelhetnek az erre nyitott tanulókra.

A tehetségek így nem vesznek el, a program azonban tovább gondolható: megfontolandó például, hogy a legtehetségesebb diákoknak rendszerszinten mentorálást és ösztöndíjat nyújtson az állam. A tehetséges gyerekek felkutatásában és fejlesztésében fontos szerepet tölt be a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács, amely mára már több tematikus és a határon túli magyarságot támogató tehetségsegítő szervezetet fog össze.

Népszerű és praktikus oktatási kezdeményezés továbbá az Oktatási Hivatal által működtetett **Tehetségkapu portál**, amely lehetővé teszi a tanulók tehetségének azonosítását és a fejlesztésükhöz gyakorló feladatokat tesz elérhetővé. A Tehetségpont hálózat szakmai és információs bázisként működik, a tanácsadás, a pályorientáció lehetőségét teremti meg a tehetséges gyerekeknek és a szüleiknek. A tehetség-ígéret azonosítása, fejlesztése, támogatása már óvodai korban is elkezdődik, amiben fontos pillér a 217 óvodai Tehetségpont.

A megfelelő pályorientációnak jelentős szerepe lehet a továbbtanulás helyes megválasztásában, adott esetben a szakképzésbe való továbblépés elősegítésében, egyúttal a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzésében. Ennek támogatása céljából került kialakításra a nyolcadik évfolyamos tanulók számára a pályaválasztást megalapozó kompetenciák vizsgálatát célzó mérés. A bevezetést követően, a tapasztalatok alapján kerülhet sor ennek továbbfejlesztésére.

Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

VI.3-2. táblázat: Az egyéb oktatási, képzési feladatok hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
GYERMEKEK, MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK, ROMÁK							
1.	Korai fejlesztés hiánya	Ha nem kezdődik el időben a fejlesztés az óvodában, akkor már az iskola kudarcra indulhat, ami befolyásolja a tanuló eredményességét	<ul style="list-style-type: none"> a részképességek korai felismerésének hiánya korai szűrések és fejlesztések rendszer-szintű bevezetése, óvodapedagógus felkészítése a képességhiányok megállapítására a hazai országos sportági szakszövetségek játék- és élmény-központú iskolán kívüli – intézményi és egyesületi – programjaiba történő helyi sportszervezeti szintű bekapcsolódást, a helyi iskolák és sportszervezetek közötti kapcsolatépítést célzó programok megvalósítása. általános iskolások részére iskolán belüli és kívüli rendszeres szabadidő sport (egészségnevelést is magába foglaló) tevékenységek szervezése fakultatív jelleggel. 	középtáv (1-5 év)	Pest Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat, tankerület, települési önkormányzat, egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Belügyminisztérium	nem
2.	Tanulói teljesítmények, tehetséggondozás	A vármegyében a tanulói mérések alapján a gyermekek az országos átlagnál jobban teljesítettek. Az ország 100 legjobb gimnáziumából 9 a vármegyében található (az agglomerációs településeken). Az iskolai teljesítményméréseken a lemaradó térség tanulói	<ul style="list-style-type: none"> Tanórán kívüli, iskolai előrehaladást segítő tevékenységek megvalósítása, gyermekek korrepetálása, hátrányok mérséklése. Pályaorientációs, továbbtanulási tanácsadások, önértékelés fejlesztését elősegítő tréningek biztosítása a szülők bevonásával Tehetségfejlesztő foglalkozások tartása tudományos és/vagy kulturális tevékenységek terén 	középtáv (1-5 év)	Pest Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat, tankerület, települési önkormányzat, egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Belügyminisztérium	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
		már közel sem teljesítenek ilyen jól.					
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
3.	Hiányos gyógypedagógiai ellátás	A fogyatékossgal élő tanulók részére a gyógypedagógiai ellátása hiányos, mert a speciálisan fejlesztendő területeken előfordul a gyógypedagógusok hiányos módszertani tudása, valamint a szakemberhiány érzékelhető	<ul style="list-style-type: none"> a gyógypedagógiai képzés gyakorlatiasabbá tétele, módszertanok megismertetése, alkalmazása (pl. Meixler programok) gyógypedagógiai asszisztensek nagyobb létszámú alkalmazása A sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyerekek helyben történő fejlesztésének, tanításának támogatása. 	rövidtáv (1-3 év)	Pest Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat, tankerület, települési önkormányzat, egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Belügyminisztérium	nem

Az egyéb oktatási, képzési feladatok hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a hátrányos helyzetű célcsoportok tekintetében elsősorban a **gyermekekre, mélyszegénységben élőkre, romákra és a fogyatékkal élőkre** fókuszál, s **három problématerület** mentén csoportosíthatók. (Természetesen az itt megfogalmazott intézkedések a többi célcsoport esetében is – kisebb módosításokkal – relevánsak lehetnek.)

A korai fejlesztés megkezdésének eredményessége a sajátos nevelési igényű gyermek életkorának előrehaladásával drasztikusan csökken, ezért elsődleges célkitűzés, hogy az idejében felismert, diagnózissal rendelkező sajátos nevelési igényű gyermekek a lehető legkorábban a korai fejlesztés rendszerébe kerüljenek. Ennek érdekében kiemelt feladat a korai intervenció egészségügyi, szociális, illetve köznevelési feladatainak világos elhatárolása, ugyanakkor az ezek közötti kapcsolat és összhang megteremtése, különös tekintettel a közelmúltban átalakult szakszolgálati rendszerre.

A Biztos Kezdet Gyerekházakban és a „Jó kis hely” szolgáltatásokban a szakemberek a 0-3 éves korú gyermekeket nevelő családokkal foglalkoznak a kötelező óvodába lépésig. A szolgáltatást hátrányos helyzetű, főként roma családok veszik igénybe. A gyerekházban lehetőséget kapnak a gyermekek, hogy a legfontosabb fejlődési szakaszaikat megfelelő ritmusban érik el, és ne maradjanak le társaiktól. A szülőre a gyerekházak ugyanúgy koncentrálnak, mint a gyermekre, amennyiben a család bevonása nélkülözhetetlen a cél érdekében. A szülővel kialakult partneri kapcsolat lehetőséget ad a nevelési kompetenciák bővítésére, formálására, valamint a felnőttek egyéni jólétének, jövőképeinek pozitív befolyásolására. A helyi közösségre irányuló szolgáltatások közül a közösségi rendezvényeken a szülők kötetlen, felszabadult légkörben tudnak együtt lenni, ami teret biztosít az önkifejezésre, hozzájárulnak a szociális készségek fejlődéséhez, a szemléletformálódáshoz. A gyerekházak nagy figyelmet fordítanak a társzakkákkal való együttműködésre, hiszen a szolgáltatás a gyermekvédelmi jelzőrendszer része.

A tervezett beavatkozások magukban foglalják a Biztos Kezdet Gyerekházak területi elérésének javítását, a hálózat igény szerinti bővítését, szakmai működésük minőségének és eszköztárának, a szolgáltatás befogadó szemléletének további erősítését (a digitális kompetenciára is tekintettel); valamint szolgáltatáshiányos kistélepüléseken „Jó kis hely” szolgáltatások fejlesztését, a szolgáltatások differenciált finanszírozásának vizsgálatát, a szolgáltatás mérési-értékelési rendszerének fejlesztését, valamint a fejlesztő szolgáltatások megerősítését.

A gyerekházat is érinti az a probléma, hogy a szegény, alacsony végzettséggel rendelkező (korai iskolaelhagyó) szülők sok esetben nem tudják gyermeküknek azt a fejlődési környezetet biztosítani, amelyben megszerezhetőek azok a kognitív és szociális készségek, amelyek a sikeres iskolai előmenetelhez szükségesek. E szülők gyermekei ezért sokszor későn kezdik az iskolát, illetve maguk is kiestek az iskolákból, aminek munkaerőpiaci következményei miatt nagy valószínűséggel átörökítik hátrányaikat gyermekeiknek. A gyerekházak célja e láncolatot az első lépcsőfoknál megállítani a sikeres iskolai előmenetelhez szükséges kognitív és szociális készségek fejlesztésével és a szülők nevelési készségeinek fejlesztésével. A gyerekházak tehát hozzájárulnak az alacsony végzettség és a szegénység újratermelődésének megállításához is.

Kisgyermekkorban a tehetségek felfedezése hazánkban erősen függ a családi háttértől. Ahhoz, hogy a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű tehetségek megmutatkozzanak, a speciális, nekik szánt programokon kívül oktatási-fejlesztési háttérre is szükségük van. Az állami programok közül ennek támogatására vállalkoznak az Arany János Tehetséggondozó Program, valamint az Útravaló Ösztöndíjprogram Út a tudományhoz alprogramja. A tehetségek gondozásával kapcsolatos intézkedéseknek külön kiemelt programja és gyűjtőrendszere a Nemzeti Tehetség Program. Annak érdekében, hogy a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek tehetsége is széleskörűen megmutatkozhasson, a sajátosságait figyelembe véve, személyre szabottan kell

számukra tehetséggondozási foglalkozást szervezni, amely egyúttal hozzájárulhat a jobb tanulmányi eredmények eléréséhez, valamint a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentéséhez is.

Annak érdekében, hogy a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, eltérő szociokulturális háttérű gyermekek tehetsége széleskörűen megmutatkozhasson, a sajátosságaikat figyelembe vevő tehetségűzés után, személyre szabott tehetséggondozási programot javasolunk számukra kialakítani, ami hozzájárulhat a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentéséhez is. Ezen rendszerek továbbfejlesztése javíthatja a hazai tehetséggondozás eredményességét.

A hátrányos helyzetű, köztük a roma fiataloknak a jövőjüket meghatározó iskola- és pályaválasztásban is a jelenleginél több segítségre van szüksége annak érdekében, hogy piacképes, érdeklődésükhöz illeszkedő iskolát, szakmát válasszanak.

A pszichoszociális fogyatékossgal élő emberek megfelelő ellátása érdekében fejleszteni szükséges a területileg egyenletes, a fogyatékossg sajátosságaihoz igazodó módon szervezett pszichiátriai ellátást.

VII Lakhatás, közszolgáltatások, infrastruktúra

VII.1 Lakhatás, lakásállomány

VII.1.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

Lakásállomány jellemzői

Pest vármegye **LAKÁSÁLLOMÁNYA 2001 óta 31%-kal, azaz mintegy 124 ezer lakással bővült**, ami azt jelenti, hogy az elmúlt két évtized során, azaz az ezredfordulóhoz képest csaknem harmadával növekedett a lakásállomány. A bővülés területi eloszlása egyértelmű területi mintát mutat: a **legnagyobb bővülés az agglomeráció járásaiban** történt: a **Szigetszentmiklósi** járás lakásállománya 64%-kal haladta meg a 2001-ben nyilvántartott értéket, de magas, 50% feletti növekedés volt tapasztalható a **Dunakeszi járásban is, és a Gödöllői, Szentendrei, Budakeszi, Pilisvörösvári** járásokban is 40%-os vagy afeletti bővülés következett be. Jóval meghaladta az országos léptéket az Érdi, Monori, Vecsési és Ráckevei járások lakásállományának növekedése.

A **Ceglédi, Nagykőrösi, Nagykátai és Aszódi járásokban** a lakásállomány az országosnál kisebb mértékben emelkedett, így ezekben a járásokban a **lakásállomány minőségében jelentős javulás nem következhetett be**. Összességében a lakásállomány számában bekövetkező változások a fejlettebb, jellemzően **agglomerációs járásokban a beépített területek drasztikus növekedését, ezzel együtt zsúfoltságot** eredményeztek, míg a leszakadó térségekben az épületállomány további amortizációjához vezettek.

Pest vármegyében a **LAKÁSÁLLOMÁNY KORSZERKEZETE** összességében fiatalabb, mint országosan. A lakások korstruktúrája az agglomeráció járásaiban a legjobb, **előregedő lakáskor-szerkezet ugyanakkor szintén a leszakadó járásokat jellemezte**: a Nagykőrösi, Szobi, Nagykátai, Ceglédi és Aszódi térségekben az elmúlt húsz évben épült lakások aránya a lakásállományon belül még a 15%-ot sem érte el. Az 1960-as 1970-es években épült ún. „Kádár-kockák” aránya is utóbbi járásokban volt a legmagasabb.

A **lakások KOMFORTOSSÁGA** a felújításoknak, a megszünéseknek és építéseknek köszönhetően az elmúlt 20 év során jelentősen javult. Pest vármegyében 20 évvel ezelőtt a lakások 15%-a volt komfort nélküli szükség, vagy egyéb lakás, míg manapság csupán 1,5%-uk. **A vármegye átlagát meghaladó az arányuk a leszakadó járásokban**, ezek közül is **kiemelten a Nagykőrösi, Ceglédi és Nagykátai járásokban volt jellemző**, ahol a részesedésük 3-5% közötti. A vármegyei átlagot meghaladó még a nagyon alacsony komfortfokozatú lakások aránya a Szobi, Ráckevei, Monori, Dabasi és Aszódi járásokban.

PANELLAKÁSOKAT nagyobb arányban a Váci, Dunakeszi, Érdi, Budakeszi és Nagykőrösi járásokban találunk, ahol a nagyobb városok már az 1970-es években növekedésnek indultak.

Lakhatási feltételek

Bár csak áttételesen, de a használt **LAKÁSOK ÁTLAGÁRA** is jó fogódzót ad a lakások minőségére vonatkozóan. Az értékesített lakások ára azonban nemcsak a lakások minőségét, hanem a lakókörnyezet minőségét, a megközelíthetőséget, a helyi társadalmi és szociális helyzetet is tükrözi. Éppen emiatt jelentős eltéréseket találunk a járások között az ingatlanárak tekintetében. **Míg a Budakeszi járásban közel 70 millió forintot kellett fizetni egy lakás megvásárlásáért, addig a Nagykátai járásban 15,3 millió forintot, de a Nagykőrösi és Ceglédi járásokban sem sokkal magasabbak a lakásárak.**

Életkörülmények, infrastruktúra

A megfelelő életkörülményekhez hozzá tartozik a **megfelelő minőségű és mennyiségű ivóvíz** biztosítása. A vármegyei települések **lakásainak 94%-a volt az ivóvízhálózatba bekötve**, ami csak kis mértékben marad el az ország egészére jellemző értéktől. Az ivóvízhálózatba kötött lakások aránya a **Nagykőrösi járásban a legalacsonyabb, itt azonban a tanyás településszerkezet is szerepet játszik a relatív alacsonyabb arányban.**

Az országos trendeknél kevesebb településen volt kifogásolható az IVÓVÍZ MINŐSÉGE: míg országosan a települések 60%-ában volt megfelelő az ivóvíz minősége, addig ez az arány a vármegye településeinek 80%-át teszi ki. **A legtöbb probléma a vármegye déli területein található alföldi járásokban volt tapasztalható, a Nagykőrösi, Ceglédi, Dabasi járásokban a településeknek kevesebb mint felében volt megfelelő a szolgáltatott ivóvíz minősége,** de magas volt még a Ráckevei, Gyáli és Monori térségekben is azon települések aránya, ahol az ivóvíz minősége kifogásolható volt.

A **CSATORNAHÁLÓZAT** kiépítése nagyrészt megtörtént, Pest vármegyében a lakások országos átlagnál nagyobb hányada, 86,2%-a van a közüzemi szennyvízhálózatra csatlakoztatva. A további kiépítést gyakran a domborzati viszonyok (pl. Szobi járás), távolság, egyéb egyedi okok gátolják, illetve teszik azt gazdaságtalanná.

A helyi szintű közlekedést, a munkába, iskolába járást, és egyáltalán a helyi mobilitást nagyban befolyásolja az utak, járdák állapota. A vármegyében kiemelkedő a **BELTERÜLETI UTAK HOSSZA**, ugyanakkor kiépítésük már a rendszerváltozás előtt is vontatottan haladt. A vármegyére a rendszerváltozás után jellemző migrációs folyamatok hatására **növekvő beépített területek miatt a kiépítetlen belterületi utak hossza nemhogy rövidült, hanem még növekedett is.** Ráadásul az **útfejlesztések gyakran a járdák fejlesztése nélkül valósultak meg,** ami a gyalogosokra, különösen a gyermekek és idősek számára jelent veszélyforrást. **Az aszfaltutak aránya a Nagykőrösi, Nagykátai, Aszódi, Dabasi, Váci és Ceglédi járások településein volt a legalacsonyabb a megyében.**

VII.1.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők

Lakásállomány jellemzői

A vármegyei szinten bővülő lakásállomány mértéke a leszakadó térségekben, azaz a **Ceglédi, Nagykőrösi, Nagykátai és Aszódi járásokban** elmaradt az országos trendektől, így ezekben a járásokban a **lakásállomány minőségében jelentős javulás nem következhetett be**. Mindezt alátámasztják a lakások minőségében tapasztalt különbségek is. **A Nagykőrösi, Nagykátai, Dabasi, Ceglédi járásokban a lakásoknak még mindig 35-40%-a vályog vagy sár falazatú, ami kifejezetten magas arány. A vályogból épült lakások aránya a Monori és Aszódi járásokban volt még viszonylag magas.**

Lakhatási feltételek

A lakhatás megoldása az elmúlt években folyamatosan növekvő INGATLANÁRAK miatt egyre nehezebbé vált. Pest vármegyében kirívóan sokat, 12,3 évet kell dolgozni ahhoz, hogy az éves nettó átlagkeresetből egy átlagos használtlakáshoz jusson valaki. Ez közel 2,5 évvel hosszabb, mint Budapesten és 5-8 évvel hosszabb idő, mint a többi vármegyében. Óriási szerepe lenne tehát a bérlakásoknak a vármegyében ahhoz, hogy a bérek és ingatlanárak közötti növekvő szakadék mellett biztosítható legyen a fiatalok számára a megfelelő lakhatás.

A **vármegyében az önkormányzatok nem rendelkeznek jelentős lakásvagyonnal**, az egész vármegyében mindössze 2 985 db ÖNKORMÁNYZATI TULAJDONÚ LAKÁS volt, ami azt jelenti, hogy tízezer lakosra mindössze 22 önkormányzati lakás jutott. Ez messze a legalacsonyabb érték az egész országban, így az önkormányzati lakásokkal sem könnyíthetők a lakhatási problémák. Az önkormányzati tulajdonú lakások **bérleti díjai ráadásul országos összehasonlításban a vármegyében a legmagasabbak**. Mindezek mellett az önkormányzati tulajdonú lakásállomány állapota is folyamatosan romlik.

A KORMÁNYZAT LAKÁSPOLITIKAI TÁMOGATÁSAI nem jelentettek megoldást a lakhatási szegénységben élők sajátos helyzetére, ezek nem voltak reálisan elérhetők a szegényebb háztartások számára. Az **otthonfelújítási támogatásokat** gyermeket nevelő háztartások vehették igénybe, vissza nem térítendő, utófinanszírozott konstrukcióban valósultak meg és nem tartalmaztak energiahatékonysági szempontokat. Mindez azt jelentette, hogy a szegényebb háztartások nem tudták előre megfinanszírozni a korszerűsítés költségeit, ugyanakkor a felújítások árába a kormányzati támogatások is beépültek, megdrágítva a kivitelezést. **Hiányoznak tehát a hosszú távon is elérhető, az energiaszegénységet enyhítő, rászorultsági alapon is célzott lakásfelújítási programok**, amelyeken keresztül a lakhatási szegénység is csökkenthető volna.

A **babaváró hitel** hozzáférhetősége a lakhatási szegénységben élők körében a munkavégzéshez kapcsolódó folyamatos hároméves társadalombiztosítási jogviszony miatt szintén alacsonyabb, az igénylőknek csak 11,9%-a tartozik a legalacsonyabb jövedelmi ötödbe.

A **családi otthonteremtési kedvezményt** (CSOK) 2015-ben, a falusi CSOK-ot 2019-ben vezette be a kormány. A falusi CSOK-településeken használtlakás-vásárlásra csak korszerűsítéssel és bővítéssel együtt igényelhető a támogatás, új lakás építése esetén pedig a lakás nem lehet többlakásos épület. A falusi CSOK rendszerével és a „városi” CSOK megszüntetésével a kormány **a területi szempontú lakhatási szegénység kockázatát növeli**, hiszen a kevésbé tehetősek igénylőket olyan, alacsonyabb ingatlanárakkal rendelkező kistépülések irányába mobilizálja, ahol a közszolgáltatások hozzáférhetősége (pl. jó minőségű iskola, betöltött háziorvosi praxis) eleve rossz volt és romlott az elmúlt években. A falusi CSOK emellett **árfelhajtó hatású volt, főleg a nagyvárosi agglomerációk falusi CSOK-listán szereplő településein**.

Pest vármegyében a népesség 3%-a, nagyjából 36 ezer fő élt SZEGREGÁTUMBAN, VAGY SZEGREGÁCIÓVAL VESZÉLYEZTETETT TERÜLETEN. A szegregáció a legnagyobb problémát **az Aszódi, Nagykátai, Dabasi, Ceglédi járásokban jelenti**, ahol a népesség 6-12%-a élt szegregátumokban vagy azzal veszélyeztetett településrészekben. A szegregáció mértéke a legnagyobb Valkó, Örkény, Domony, Jászkarajenő, Tápiószéle, Dány, Csobánka, Tura, Galgagyörk, Bag településeken, ahol **a szegregátumokban él a lakosság legalább 10%-a, illetve a szegregátumokban és szegregációval veszélyeztetett településrészekben élők együttes aránya a 25%-ot is meghaladja.** Az itt élő gyermekek nélkülözik a társadalom többsége számára megszokott körülményeket, a fűtött helyiséget, a megfelelő étkezést, a burkolt padlót, ahol egészséges fejlődésük végbe mehet. A gyermekeknek a jelentős része olyan hátrányokkal indul, amelyeket a kötelező óvoda már csak korlátozottan képes behozni, az iskola pedig a szakértői értékelések szerint ezeket a hátrányokat inkább csak konzerválja.

A roma lakosságot fokozottan sújtják ezek a hátrányok. Kevésbé „látható” részük integrált módon, míg másik, „láthatóbb” részük, többnyire zárványszerű csoportokban, telepeken vagy nagyvárosi szegregált körülmények között él. Többségük eleve a városoknál kevesebb lehetőséget kínáló községekben él, mintegy kétharmaduk van kitéve a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának

A lakásügyhöz kapcsolódó közpolitikai eszköztár központi eleme a **REZSIVÉDELEM**, avagy hétköznapi nevén a „rezsicsökkentés”. A rezsiköltségek emelkedését ugyanakkor nem rászorultsági alapon kompenzálja az állam a háztartásoknak, hanem az alacsonyabb rezsizár alanyi jogon jár az átlagfogyasztás alatti felhasználóknak. A 2022-ben bevezetett módosítások – csökkentések – miatt a legszegényebb háztartások, lakhatási szegénységben élők még kevésbé tudták igénybe venni a rezsivédelmi intézkedéseket. (pl. a tűzifával fűtők kimaradtak a rezsicsökkentésből). A rezszi esetében az energiaárak jelentős növekedése növeli a hátralékok kockázatát, különösen az alacsony jövedelmű háztartások esetében. Az Energiaklub Szakpolitikai Intézet elemzése szerint **a legalacsonyabb jövedelmű családok viselik leginkább az energiaválság terheit**, különösen a városokban, vidéken azonban a középosztálybeli háztartásokat is sújtja ez a plusz teher. Továbbá minden jövedelmi csoporton belül az **idősek számára jelent nagy terhet** az energiaárak elszállása. Mindez hátralékok felhalmozásához vezethet, amelyet a családok jellemzően nem lesznek képesek külső segítség nélkül még a középtávú jövőben sem kezelni, felszámolni.

Életkörülmények, infrastruktúra

Bár országosan és vármegyei szinten is viszonylagosan magas a vezetékes ivóvízzel ellátott települések aránya, **települési szinten nagyon nagy különbségek vannak. Nyársapáton az ivóvízhálózatra kötött lakások aránya még az 50%-ot sem érte el, de nem sokkal jobb a helyzet Kocséron sem, ahol a lakásoknak az 57%-a tudott csak hálózati vizet használni.** A bekötések aránya Márianosztra, Szentmártonkáta, Nagyörzsöny, Vasad, Ipolydamásd, Ipolytölgyes, Sződ, Törtel, Tápiószőlős, Pilisszántó, Pilis, Herceghalom településeken 70-80% között maradt.

A kiépített JÁRDÁK HOSSZA még a belterületi önkormányzati utakétól is elmarad, ami különösen a sérülékeny társadalmi csoportok számára jelent hátrányt. A járdák hiánya egyfelől balesetveszélyes, másfelől akadályozza a településen belüli közlekedést. **A Vecsési járáson kívül a járások többségében az önkormányzati utak teljes hosszának csupán 20-40%-a mellett vezetett járda. A legkisebb a kiépített járdák utakhoz viszonyított hossza ismét csak általában a leszakadó térségekben a legalacsonyabb, a Dabasi járásban mindössze 7%.**

VII.1.3 A lakhatás, lakásállomány tervezett beavatkozásai

Lakossági hozzáférés javításához tervezett beavatkozások

VII.1-1. táblázat: A lakhatás, lakásállomány LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	Beépítettség növekedése	A lakóterületek növekedésével az agglomeráció számos településén drasztikusan megnőtt a lakosság szám, ezzel együtt a beépítettség mértéke, a zsúfoltság, illetve a település által biztosítandó közszolgáltatások iránti igény is.	<ul style="list-style-type: none"> • Beépítettség korlátozása • Beköltözés korlátozása 	rövidtáv (1-3 év)	települési önkormányzatok	képviselőtestület, főépítész	nem
2.	Lakáshoz jutás feltételeinek romlása	A növekvő ingatlanárak, a bérlakásállomány alacsony száma, valamint a magas bérleti díjak megnehezítik a lakáshoz jutást, az önálló lakhatást.	<ul style="list-style-type: none"> • Bérlakásprogram kidolgozása és hosszú távú, ütemes megvalósítása • Önkormányzati tulajdonú lakásállomány korszerűsítése 	hosszútáv (1-8 év)	központi kormányzat, települési önkormányzatok	képviselőtestület	nem
3.	Korszerűtlen lakásállomány	A korszerűtlen lakásállomány nagyban megnöveli a lakóingatlanok rezsiköltségét.	<ul style="list-style-type: none"> • bérlakások komfortfokozatának emelése • energiahatékonysági korszerűsítések • megújuló energia használatának ösztönzése 	középtáv (1-5 év)	központi kormányzat, települési önkormányzatok, közműszolgáltatók	képviselőtestület, központi kormányzat	nem
4.	Előregedő közműrendszerek	A közműrendszerek előregedése egyre gyakoribb szolgáltatási kimaradásokhoz, fennakadásokhoz vezet.	<ul style="list-style-type: none"> • közműrendszerek korszerűsítése 	hosszútáv (1-8 év)	központi kormányzat, közműszolgáltatók	közműszolgáltatók	nem

Kiemelt probléma Magyarországon ma a megfelelő lakhatás kérdése, amely számos más életminőséget befolyásoló tényezővel függ össze, és amelynek területi elkülönültségi és minőségi vetületei is vannak. A leghátrányosabb helyzetű településeken együttesen van jelen a súlyos munkanélküliség, a szociális, egészségügyi problémák, a méltatlan lakhatási körülmények, gyakran elégtelen minőségűek a köz- és humán szolgáltatások. Gyenge a közmű és közlekedési infrastruktúra.

Kihívás az energiafüggőség csökkentése, az energia- és klímapolitika összhangjának megteremtése, az energiahatékonyság és megfizethető energiaellátás, a fenntarthatóság szempontjainak összehangolása az energetikai igényekkel.

A 2019. évben indult **Magyar Falu Program** (mely a lakosság több mint 30%-át, a települések 91%-át érinti) legfontosabb célkitűzése az ötezer fő és ez alatti lélekszámú települések népességmegtartó erejének növelése, a kistelepülési életforma erősítése, és a vidéki lakhatási lehetőségek segítése. A program intézkedései segítik az alsóbbrendű utak felújítását, a falusi családi otthonteremtést a komplex programmal fejlesztendő járásközpontú településein is, és hozzájárulnak az életminőség javításához. Támogatják a társadalmi felzárkózásban érintett lakossági csoportok közszolgáltatásokhoz való hozzáférést, közlekedését, ezáltal munkavállalását, környezetbarát és energiatakarékos lakhatását, közösségeik fejlesztését, kiemelt figyelemmel a gyermekekre, gyermeket nevelő családokra.

A lakhatási szegénység mérséklésében meghatározó, és a korábbi évek hasonló programjaihoz képest nagyobb léptékű a **Felzárkózó települések** (FETE) lakhatási programeleme. A Felzárkózó települések program 2019-es indulásakor 31 településen nyolc szervezet kezdte meg a munkát, 2023-ban már 178 helyszínen zajlik 29 megvalósító szervezet közreműködésével, köztük a Pest vármegyei Tatárszentgyörgyön. A lakhatási program keretében 2000 lakásos szociális bérlakásállomány épül ki területileg szétszórva az ország legszegényebb településein; összesen 1600 lakóingatlant újítanak fel és 400 új lakást építenek 2026 közepéig. A lakások a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Alapítvány és partnerszervezeteinek tulajdonába kerülnek, kezelésüket pedig szociális lakásügynökség fogja végezni legalább 20 évig.

Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

VII.1-2. táblázat: A lakhatás, lakásállomány hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
IDŐSEK, FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
1.	Lakhatás és életkörülmények, energiaszegénység	A korszerűtlen lakásállomány nagyban megnöveli a lakóingatlanok rezsiköltségét, amely az alacsony jövedelemmel rendelkező háztartásokat veszélyezteti a leginkább.	<ul style="list-style-type: none"> Lakóépületek korszerűsítése, a korszerűsítések támogatása akadálymentesítés bérlakásállomány korszerűsítése, szükség esetén akadálymentesítése 	középtáv (1-5 év)	központi kormányzat települési önkormányzat	képviselőtestület	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK, ROMÁK							
2.	Szegregáció és energiaszegénység	A korszerűtlen lakásállomány nagyban megnöveli a lakóingatlanok rezsiköltségét, amely az alacsony jövedelemmel rendelkező háztartásokat veszélyezteti a leginkább.	<ul style="list-style-type: none"> lakóépületek korszerűsítése bérlakásállomány bővítése, korszerűsítése vármegyei önkormányzat integrált területi programjának megvalósítása szemléletformáló programok 	középtáv (1-5 év)	Pest Vármegye Önkormányzata, települési önkormányzatok	képviselőtestület	nem
3.	Lakhatás és életkörülmények	A lakáskörülmények mellett jellemző a rossz infrastrukturális ellátottság, azaz a vezetékes gáz, csatorna, gyakran vezetékes víz hiánya	<ul style="list-style-type: none"> közműrendszerek korszerűsítése, szükség esetén kiépítése belterületi utak korszerűsítése 	hosszútáv (1-8 év)	központi kormányzat települési önkormányzat, közműszolgáltatók, közútfenntartók	képviselőtestület, központi kormányzat	nem

Az energiaszegénység három fő összetevője az alacsony jövedelem, a rossz energiateljesítményű épület, valamint a magas energiaárak. A jövedelmi adottságok és a növekvő energiaárak miatt az érintett háztartások helyzete – a magasabb energiaárak vagy az elvárt beruházási költségek miatt – akár romolhat is, illetve több háztartás kerülhet ebbe a helyzetbe. Az alacsony jövedelmű háztartások egy részének elegendő lehet egyrészt a **rendszeres pénzügyi támogatás és/vagy energiaár-kezdvezmény**, illetve a **felújítások pénzügyi támogatása**. Másrészt további támogatási formákkal érdemes segíteni őket: **információkkal** a támogatások és a felújítások folyamatát, műszaki tudnivalóit illetően, pl. egyablakos tanácsadással. Ez a megoldás egyúttal a műszaki megoldások minőség-biztosítását is segítheti, hogy a támogatásokból a lehető legnagyobb energiamegtakarítást és komfortot érhessék el. Ezen túl további segítség szükséges többek között olyan csoportoknak, mint az idősek, fogyatékkal élők, ahol a **lakások fizikai akadálymentesítése** is szükséges lehet.

A stratégiai dokumentumok mentén a periférikus élethelyzeteknek a felszámolását szolgálták a szegregált élethelyzetek kezelésére indított **komplex telepprogramok**, amelyekben hangsúlyosan jelentek meg a humán támogatási lehetőségek (oktatási, képzési, közösségfejlesztési, gyermeknevelési stb.), és amelyek segítségével az egyén képességei, munkaerő-piaci pozíciói is erősödnek, tervezhetőbb jövőképet tud kialakítani, továbbá a lakhatási beruházások fenntarthatósága is biztonságosabbá válik. 2015/16-ig országos szinten 55 komplex telep-program valósult meg 66 szegregátumban több mint 5000 fő bevonásával, 2700 fő kiképzett személlyel (köztük a romák aránya 61% volt). A folyamatos szociális munkával támogatott szegregátumokban 8 településen 132, előre felkészített család mintegy 500 tagjának a lakhatási körülményei javultak. 2017-től folytatódtak a **Jelenlét programra** alapozott komplex (humán és lakhatási elemekből álló) telepprogramok nem városi jellegű településeken az EFOP keretében (legalább 100 program), valamint a városi szegregátumokra irányuló szociális városrehabilitációs programok TOP és VEKOP forrásokból (legalább 200 program). Az ún. Jelenlét módszer alkalmazása 15 évre nyúlik vissza Magyarországon, országos kiterjesztésének javaslata 2019-ben került jogszabályi megfogalmazásra, amelynek értelmében célzott program indult az ország 300 leghátrányosabb helyzetű településének felzárkózása érdekében. A program szakmai koordinálására a kormányzat a Magyar Máltai Szeretetszolgálatot (továbbiakban: MMSZ) kérte fel, valamint miniszterelnöki biztost nevezett ki. A Jelenlét módszer kisebb közösségekben bizonyult a leghatékonyabbnak a felzárkózási folyamatok elindítására.

A települési programok megvalósítása a helyi adottságok feltárásán, szakmai jelenléten, vagyis Jelenlét programon, és egyedi diagnózis szerint kialakított komplex beavatkozásokon alapulnak. A Jelenlét átfogó célja a leszakadó települések szociális- és infrastrukturális ellátottságának fejlesztése, és az ott élő emberek és közösségek életében pozitív, előremutató változások előidézése.

Ezek mellett 2018-ban EFOP forrásokból további 37 szegregátumban mintegy 800 fő lakhatási körülményeit javultak. A tapasztalatok alapján a telepi környezetben élők élethelyzete változásának egyik leggyakoribb akadálya az ott **élők jogi helyzetének tisztázatlansága**, amely akadályozza a mobilitást is. Jellemző probléma az ingatlanok bizonytalan tulajdonviszonya, az eladósodottság, melynek az alacsony jövedelem mellett oka az erre vonatkozó információhiány, és sok esetben rosszhiszemű hitelfelvétellel (mint az uzsora legújabb formája) vagy nem felelős fogyasztási minták elterjedtségével is magyarázható.

A **Bagázs Közhasznú Egyesület** a bagei és a dányi szegregátumokban nyújtott ügyfeleinek adósságkezelési tanácsadást, személyre szabott, az adósságfelhalmozást hosszú távon megelőző, adósságcsökkentő szolgáltatásokat, például kártyás villanyórak beszerelését – intenzív szociális munkával kombinálva az adósságkezelést. Az adósságkezelés célja nem csak a bajba jutott háztartások hátralékainak csökkentése, hanem a pénzügyi tudatosság növelése is, ami részben tanácsadás, szociális munkásokkal történő együttműködés és eseti támogatásokon keresztül valósul meg.

VII.2 Közzolgáltatások

VII.2.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

A vármegyében a **vezetékes közművek** közül a villamosenergia-ellátás teljes körű, és a földgázellátás – Pilisszentlászló kivételével – valamennyi településen biztosított. A villamosenergia-ellátás valamennyi településen, település-szintű kiépítettséggel rendelkezésre áll. Megfelelő számú igény esetén a beépítésre nem szánt, vagy külterületi területeken is kiépítésre került. Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy mindenki számára hozzáférhető, hiszen az alacsony társadalmi státuszú rétegek sok esetben komfort nélküli lakásokban élnek, mert az alacsony jövedelmi helyzetük miatt nem tudják fedezni már a bekötéssel járó költségeket sem, vagy ha a bekötés rendelkezésre is áll, a számlák fedezésére nem áll rendelkezésre a megfelelő mennyiségű jövedelem, így a szolgáltatás kikapcsolásra kerül. Ennek ellenére a vármegyében a lakások **komfortossága** is sokat javult. Míg Pest vármegyében 20 évvel ezelőtt a lakások 15%-a tartozott a komfort nélküli kategóriába, manapság csupán 1,5%-uk. A **rosszul felszerelt, általában alacsony műszaki színvonalú otthonok** a vármegye **leszakadó járásaiban**, különösen a Nagykőrösi, Ceglédi és Nagykátai járásokban koncentrálódnak, ahol arányuk 3-5% közötti.

A megfelelő életkörülményekhez hozzátartozik a megfelelő minőségű és mennyiségű ivóvíz biztosítása. A vármegyei **lakásállomány 94%-a volt az ivóvízhálózatba bekötve**, ami csak kis mértékben marad el az ország egészére jellemző értéktől. Az ivóvízhálózatba kötött lakások aránya a **Nagykőrösi járásban (78%) a legalacsonyabb**, itt azonban a **tanyás településszerkezet** is szerepet játszik a relatív alacsonyabb arányban. Települési szinten ugyanakkor nagyon nagy különbségek vannak: Nyársapáton az ivóvízhálózatra kötött lakások aránya még az 50%-ot sem érte el, de nem sokkal jobb a helyzet Kocséron sem, ahol a lakásoknak csupán 57%-a tudott hálózati ivóvizet használni.

Ivóvízminőségi szempontból a vármegye településeinek 80%-ban megfelelő minőségű ivóvíz áll a lakosság rendelkezésére, amely jelentősen meghaladja az országos átlagot (60%). A legtöbb probléma a vármegye déli területein található alföldi járásokban (Nagykőrösi, Ceglédi, Dabasi) tapasztalható, mindemellett még a Ráckevei, Gyáli és Monori térségekben is magas azon települések aránya, ahol a szolgáltatott ivóvíz minősége kifogásolható.

VII.2.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői

A hátrányos helyzetű csoportok elsősorban szegregátumokban, vagy szegregációval veszélyeztetett területeken koncentrálnak. Mivel a jövedelmi helyzet alapvetően meghatározza a lakhatási feltételeket, az alacsony társadalmi státuszú rétegek általában ugyanazon a környéken jutnak ingatlanhoz ezért alakulnak ki **a szegregátumok**. Ezek a területek sok esetben a városok szélén, esetleg külterületi részein helyezkednek el, így **a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés** sok esetben már a településrész egészét tekintve is **korlátozott**, mert a gerinchálózattól távol eső területeken költséges a hálózat kiépítés, amelynek teljes költségét sem a szolgáltató, sem az önkormányzat nem tudja vállalni a lakosok hozzájárulása nélkül. A lakosság **alacsony jövedelmi helyzete** ugyanakkor **nem teszi lehetővé az infrastruktúra bővítését**.

Pest vármegyében a népesség 3%-a, nagyjából 36 ezer fő élt szegregátumban vagy szegregációval veszélyeztetett területen. A szegregáció a legnagyobb problémát a **leszakadással küzdő** Aszódi, Nagykátai, Dabasi és Ceglédi **járásokban** jelent, ahol **a népesség 6-12%-a élt** szegregátumokban vagy azzal veszélyeztetett településrészeken. Különösen magas az ilyen degradálódó településrészeken élők aránya Valkó, Örkény, Domony, Jászkarajenő, Tápiószéle, Dány, Csobánka, Tura, Galgagyörk, Bag településeken, ahol **a szegregátumokban és szegregációval veszélyeztetett településrészeken élők együttes aránya a 25%-ot is meghaladja.**

A szegregátumok egyik alapvető problémája a közszolgáltatásoktól való elzártság, amelynek oldását a szükséges infrastruktúra fejlesztési források hiánya mellett az is hátráltatja, hogy az adott településrészeken magas a kriminalitás és rosszabb a közbiztonság. Sok esetben **a szociális munkások sem tudnak segítséget nyújtani** az arra rászorulóknak. A közszolgáltatás hiányosságai miatt pedig olyan spirálba kerülnek bele a hátrányos helyzetű csoportok, ahonnan csak célzott segítséggel tudnak kikerülni.

VII.2.3 A közszolgáltatások tervezett beavatkozásai

Lakossági hozzáférés javításához tervezett beavatkozások

VII.2-1. táblázat: A közszolgáltatások LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	Szegregátumok, ill. szegregációval veszélyeztetett területek közszolgáltatási hiányosságai	Szegregátumok, ill. szegregációval veszélyeztetett területek az infrastruktúrával ellátott területektől távol esnek. Alacsony jövedelmi viszonyok.	<ul style="list-style-type: none"> • közszolgáltatások szabályozásának és finanszírozásának átgondolása • szolgáltatások járási szintű erősítése • szolgáltatásfejlesztési cselekvési terv elkészítése települési, vagy több település, vagy egy közös önkormányzati hivatalhoz tartozó települések közös problémamegoldását elősegítendően • ügyintézési tér kialakítása (fizikai vagy mobil, eszközbeszerzés, internetelérés, ügyintézési segítség nyújtása) • mobil irodai szolgáltatások megszervezése • települési szinten vagy települések összefogásában mobil könyvtári szolgáltatás megszervezése (igényfelmérés, eszközbeszerzés, házhoz menő szolgáltatások megszervezése) 	középtáv (1-5 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, óvodák, iskolák, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem

A közszolgáltatások lakossági hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások elsősorban olyan intézkedéseket tartalmaznak, amelyek lehetővé teszik a hátrányos helyzetű csoportok hozzáféréseinek javítását. E tekintetben kiemelt jelentősége van **a mobil, ill. mozgó szolgáltatások igénybevételi lehetőségének a kiszélesítésére**, ill. a mobil irodai szolgáltatások megszervezésének. Pest vármegye társadalmi és területi heterogenitásából adódóan ugyanakkor ezeknek a lokális igényekhez illesztése alapvető fontosságú, amelyben a szociális és családsegítő ellátóhálózat intézményeinek segítsége kulcsszerepet játszik. Emellett elengedhetetlen a szolgáltatások nyújtásához szükséges jogszabályi háttér és infrastruktúra megteremtése.

Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

VII.2-2. táblázat: A közszolgáltatások hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
GYERMEKEK							
1.	Szegregátumok, ill. szegregációval veszélyeztetett területek közszolgáltatási hiányosságai	Közszolgáltatások igénybevételi lehetőségének korlátozottsága az alacsony jövedelmi helyzet miatt	<ul style="list-style-type: none"> Gyermekek társadalmi integrációjának segítése 	3-5 év	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, óvodák, iskolák, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem
IDŐSEK, MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK, ROMÁK							
2.	Szegregátumok, ill. szegregációval veszélyeztetett területek közszolgáltatási hiányosságai	Közszolgáltatások igénybevételi lehetőségének korlátozottsága az alacsony jövedelmi helyzet miatt	<ul style="list-style-type: none"> Jogi és egyéb ügyek intézésben történő segítségnyújtás Hiányzó humán- és alapszolgáltatások pótlása 	3-5 év	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, óvodák, iskolák, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem
NŐK							
3.	Szegregátumok, ill. szegregációval veszélyeztetett területek közszolgáltatási hiányosságai	Közszolgáltatások igénybevételi lehetőségének korlátozottsága az alacsony jövedelmi helyzet miatt	<ul style="list-style-type: none"> Nők társadalmi szerepvállalásának segítése Háztartás-gazdálkodás és a pénzügyi tudatosság fejlesztése 	3-5 év	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, óvodák, iskolák, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
4.	Szegregátumok, ill. szegregációval veszélyeztetett területek közszolgáltatási hiányosságai	Közszolgáltatások igénybevételi lehetőségének korlátozottsága az alacsony jövedelmi helyzet miatt	<ul style="list-style-type: none"> Fogyatékkal élő személyek társadalmi integrációjának segítése 	3-5 év	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, óvodák, iskolák, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem

Pest vármegye társadalmi és területi heterogenitásából adódóan a közszolgáltatások igénybevételét célzó programok lokális igényekhez illesztése alapvető fontosságú. A hátrányos helyzetű csoportok sok esetben azért nem férnek hozzá bizonyos a közszolgáltatásokhoz, mert nem a lakóhelyükön, vagy annak közvetlen közelében találhatóak azok meg. Az intézkedések elsődleges célja a szolgáltatások igénybevételéhez szükséges **háttérinfrastruktúra és kapcsolódó szolgáltatások megteremtése** pl. ügyintézési segédlet, mozgó szolgáltatások megteremtése, társadalmi integráció, önkéntes segítségnyújtó hálózat szemléletformálás.

VII.3 Infrastruktúra

VII.3.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

Egyéni közlekedés

Pest vármegyében a motorizáció mértéke folyamatosan emelkedik, és 2022-ben már ezer lakosra 407 természetes személy által fenntartott személygépkocsi jutott; azaz szinte minden második embernek volt autója. **Az országos átlagot a személygépkocsik fajlagos száma kizárólag a Nagykátai járásban nem érte el**, minden más járásban meghaladta azt. A Gyáli és Ráckevei járásokban 440 feletti személygépkocsi szám jutott ezer lakosra, ami kiemelkedően magas érték.

Az autópályák környezetében a növekvő üzemanyagköltségek ellenére a tömegközlekedés versenyképes alternatívája a személygépkocsi. A népesség nagyobb arányban tartott fenn ezeken a településeken személygépkocsit, a mindennapos közlekedés, ingázás céljából, mint az autópályáktól távolabb. A másik fontos tényező a gyengébb közösségi közlekedési kapcsolat, hiszen ahonnan csak hosszabb utazással lehet bejutni a fővárosba, ott ismét versenyképes alternatívának ígérkezik a személygépkocsi.

Közösségi közlekedés

A vármegye tömegközlekedésének gerincét a vasút adja, a személyforgalom jelentős része vasúton zajlik. **A vasútvonalak jelentős része már megújult, illetve egy részük megújítás alatt áll.** Ettől függetlenül a vasúthálózat centrális jellege miatt a vonalak zsúfoltak, így nem ritkák a késések. Emellett számos település kívül esik a vasúti közlekedéssel lefedett területeken, így az itt élők számára az egyetlen összeköttetést a fővárossal a **távolsági autóbusszjáratok** jelentik.

Az autóbushálózat viszonylag sűrűn hálózta be a vármegyét, de a járatsűrűség nem mindenütt segíti megfelelően a helybeliek közlekedését. Az agglomeráció településeiről több alternatíva is van a fővárosba jutásra, de a fővárostól távolodva rohamosan romlik a főváros elérhetősége, így a megye távolabbi területein élők számára, egyre kisebb a főváros vonzó hatása és Budapest kulturális kisugárzása. **A Ráckevei, Aszódi, Szobi, Nagykőrösi, Nagykátai, Ráckevei térségekben vannak olyan elzárt helyzetű települések, ahonnan a járásközpont település is csak 2-3 órás követési távolságokkal rendelkező távolsági buszjáratokkal érhető el.** Mindez az ezeken a településeken élők közlekedési lehetőségeit jelentősen leszűkíti, amely a tanulói, vagy munkahelyi ingázást is megnehezíti. Az elzártság komoly veszélyt jelent, hiszen ennek eredményeképpen a szegénység egész települések esetében konzerválódhat, egyes esetekben a továbbtanulást, a szakmához jutást is meggátolhatja a közlekedés hiánya.

VII.3.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői

Egyéni közlekedés

Azok a települések, ahol a szegénység miatt az átlagosnál alacsonyabb az ezer lakosra jutó gépjárművek száma, jellemzően a vármegye délkeleti járásaiban találhatók. Itt „csak” minden harmadik, negyedik embernek van autója.

A természetes személyek által üzemeltetett **személygépjárművek átlagéletkora** Magyarországon rendkívül magas. **Pest vármegyében valamivel kedvezőbb** a helyzet, de ez inkább az agglomerációs járásokban bejegyzett gépjárműveknek köszönhető. Az agglomeráción kívüli terekből, messziről ingázók esetében magasabb az országos átlagnál a személygépjárművek átlagos életkora, azaz éppen **a szegényebb térségekben élőknek kell megküzdniük az autók emelkedő fenntartási költségeivel**, nagyobb üzemanyagfogyasztásával és a rosszabb közlekedésbiztonsági jellemzőivel.

Közösségi közlekedés

A közlekedési szegénység a vármegye bizonyos részein ma is jellemző, mely a munkába és iskolába járást, szolgáltatáshoz jutást is korlátozza, különösen a hátrányos helyzetű népesség számára. Egyes települések kifejezetten periferikus helyzetűek a közösségi közlekedés szempontjából.

A vasúti közlekedéssel lefedett területektől távol élők számára az egyetlen összeköttetést a fővárossal a **távolsági autóbuszjáratok** jelentik. A Lajosmizsei vasútvonal felújítása társadalmi, szociális szempontból különösen indokolt, hiszen olyan településeket fűz fel, amelyekben a rászorulók aránya igen magas. **Az elővárosi közlekedés szempontjából kiemelt jelentőségűek a HÉV vonalai, amelyek Szentendre (H5), Ráckeve (H6), és Gödöllő (H8) irányában szállítanak utasokat.** A HÉV vonalainak és az itt közlekedő szerelvényeknek az állapota, a karbantartás hiányosságai e vonalak mentén egyre nagyobb problémát jelentenek, s közvetve hozzájárulnak ahhoz, hogy megnőtt e vonalak mentén a közutak forgalma és zsúfoltsága, s egyes területeken lecsökkent a közösségi közlekedők száma, mely különösen a déli irányban látványos a korszerűtlen infrastruktúra, járműállomány és szolgáltatás miatt.

Az autóbushálózaton különösen a Ráckevei, Aszódi, Szobi, Nagykőrösi, Nagykátai, Ráckevei térségekben vannak olyan elzárt helyzetű települések, ahonnan a járásközpont település is csak 2-3 óras követési távolságokkal rendelkező távolsági buszjáratokkal érhető el. Mindez az ezeken a településeken élők közlekedési lehetőségeit jelentősen leszűkíti, amelynek a tanulói, vagy munkahelyi ingázást is megnehezíti, illetve pszichikai, szociális és társadalmi problémákat is eredményezve pl. csökkenti a tanulók pihenéssel és a tanulással tölthető idejét is, éppen a legkiszolgáltatottabb helyzetű gyermekek esélyeit rontva.

VII.3.3 Az infrastruktúra tervezett beavatkozásai

Lakossági hozzáférés javításához tervezett beavatkozások

VII.3-1. táblázat: Az infrastruktúra LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	nem az igényekhez igazított közlekedési szolgáltatás	egyes települések periférikus helyzete, a közösségi közlekedési fővonalaktól való távolsága, valamint nem az igényekhez igazított szolgáltatási minőség korlátozza, vagy kedvezőtlen irányba tolja el a mobilitási viszonyokat	<ul style="list-style-type: none"> Az igények feltárása, az igényekhez igazodó, azokat a fenntartható mobilitás elvei szerint befolyásolni képes mobilitási rendszer formálása térségi fenntartható mobilitási tervek készítése vármegyei kerékpárfőhálózati terv /térségi kerékpárhálózati tervek (KHT) készítése 	rövidtáv (1-3 év)	közlekedési szolgáltatók, üzemeltetők, fejlesztő szervezetek, vármegyei és települési önkormányzatok, óvodák, iskolák vezetői, és civil szervezetek	vármegyei és települési önkormányzat	nem
2.	szemléletformálás szükségessége	a biztonságos és fenntartható közlekedés feltételeinek javítása szükséges, ehhez a közlekedők ismereteit, szemléletmódját is bővíteni, formálni kell	<ul style="list-style-type: none"> kerékpáros kultúra emelésére hivatott népszerűsítő, oktató, ösztönző kampányok, rendezvények, biciklizés megvalósítása; információs kiadványok készítése, megváltozott forgalmi rendet és/vagy új KRESZ szabályokat ismertető kampányok lebonyolítása és kiadványok kiadása; Bringázz a munkába, BringaSuli/BringaAkadémia, egyedi kerékpáros szemléletformáló kampányainak a megvalósítása (pl.: iskolások, óvodások, gépjárművezetők, kerékpárral közlekedők részére stb.); Bike Safe program népszerűsítése, kerékpáros szervizoszlopok telepítése; 	rövidtáv (1-3 év)	vármegyei önkormányzat, civil szervezetek, rendőrség közlekedési szolgáltatók, üzemeltetők, települési önkormányzatok, óvodák, iskolák vezetői	vármegyei és települési önkormányzat, intézményvezetők	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
			<ul style="list-style-type: none"> • gépjárművezetők számára a kulturált együtt közlekedésre felhívó kampány(ok) megvalósítása; • védtelen közlekedők (gyalogosok, kerékpárosok) közlekedésbiztonságát célzó szemléletformáló kampány megvalósítása. 				

Mivel a közlekedési szolgáltatások gyakran nem a valódi igényekhez igazítottak, illetve a mobilitási viszonyok társadalmi szinten kedvezőtlen irányba mozdulnak el, ezért elsősorban **a szemléletformálás eszközeivel, közlekedésmenedzsmenti és szervezési megoldásokkal nagymértékben be lehet avatkozni azokba a kedvezőtlen folyamatokba, melyek az egyéni közlekedés hagyományos prioritása és a társadalmi egyenlőtlenségek miatt a társadalom egyre szélesebb rétegeit érintik hátrányosan** akár közvetlenül (pl. elérhetőség), akár közvetve (pl. környezetszennyezés, versenyhátrány stb.). Egyes települések periférikus helyzete, a közösségi közlekedési fővonalaktól való távolsága gyakran nagyszámú népesség számára erősíti az egyenlőtlenségeket. Ezeket stratégiai eszközökkel feltárni, vizsgálni és a helyben legmegfelelőbb megoldásokkal megoldani szükséges. Erre szolgál a mobilitási tervezés illetve **a fenntartható mobilitási formák népszerűsítését támogató, nagyobb területekre kiterjedően stratégiai szintű megoldásokat javasoló hálózati tervezés.**

Mindemellett nagyon fontos, hogy a lakosság nagy része nem rendelkezik megfelelő információkkal a fenntartható mobilitási, közlekedési lehetőségekről, formákról, ezért a tájékoztatás, szemléletformálás eszközeivel minél szélesebb kör számára szükséges ezen lehetőségek alapos megismerése kiegészítve a biztonságos közlekedéssel kapcsolatos ismeretekkel. Alapvető feladat **a közlekedők ismereteinek, szemléletmódjának bővítése** a gyermekkortól kezdve, mindezt kampányokkal, kurzusokkal, kiadványokkal, s akár kisebb eszközökkel is segítve.

Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

VII.3-2. táblázat: Az infrastruktúra hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
GYERMEKEK							
1.	Közlekedési szegénység	hátrányos helyzetű, mobilitási igényeiket nem vagy nehezen kielégíteni tudó gyermekek óvodába, iskolába való eljuttatásának korlátozottsága	<ul style="list-style-type: none"> igényvezérelt közösségi közlekedési megoldások vizsgálata, iskolabusz beindítása 	rövidtáv (1-3 év)	vármegyei önkormányzat, civil szervezetek, települési önkormányzatok, óvodák, iskolák vezetői, közlekedési szolgáltatók	vármegyei és települési önkormányzat, intézményvezetők	nem
2.	Szemléletformálás szükségessége	a biztonságos és fenntartható közlekedés feltételeinek javítása szükséges, ehhez a fiatal közlekedők ismereteit, szemléletmódját is bővíteni, formálni kell	<ul style="list-style-type: none"> BringaSuli/BringaAkadémia, egyedi kerékpáros szemléletformáló kampányainak a megvalósítása védtelen közlekedők (gyalogosok, kerékpárosok) közlekedésbiztonságát célzó szemléletformáló kampány megvalósítása 	rövidtáv (1-3 év)	vármegyei önkormányzat, civil szervezetek, rendőrség közlekedési szolgáltatók, üzemeltetők, települési önkormányzatok, óvodák, iskolák vezetői	vármegyei és települési önkormányzat, intézményvezetők	nem
IDŐSEK, FOGYATÉKKAL ÉLŐK, NŐK							
1.	Közlekedési szegénység	hátrányos helyzetű, mobilitási igényeiket nem vagy nehezen kielégíteni tudó idősek orvoshoz, egyéb szolgáltatókhoz való eljuttatásának korlátozottsága	<ul style="list-style-type: none"> igényvezérelt közösségi közlekedési megoldások vizsgálata akadálymentesítés 	rövidtáv (1-3 év)	vármegyei önkormányzat, civil szervezetek, települési önkormányzatok	vármegyei és települési önkormányzat, intézményvezetők	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
1.	Közlekedési szegénység	hátrányos helyzetű, mobilitási igényeiket nem vagy nehezen kielégíteni tudók mobilitási lehetőségeinek korlátozottsága	<ul style="list-style-type: none"> igényvezérelt közösségi közlekedési megoldások vizsgálata 	rövidtáv (1-3 év)	vármegyei önkormányzat, civil szervezetek, települési önkormányzatok, óvodák, iskolák vezetői, közlekedési szolgáltatók	vármegyei és települési önkormányzat, intézményvezetők	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
2.	Szemléletformálás	a biztonságos és fenntartható közlekedés feltételeinek javítása szükséges, ehhez a fiatal közlekedők ismereteit, szemléletmódját is bővíteni, formálni kell	<ul style="list-style-type: none"> kerékpáros kultúra emelésére hivatott népszerűsítő, oktató, ösztönző kampányok, rendezvények, biciklizés megvalósítása 	rövidtáv (1-3 év)	vármegyei önkormányzat, civil szervezetek, rendőrség közlekedési szolgáltatók, üzemeltetők, települési önkormányzatok, óvodák, iskolák vezetői	vármegyei és települési önkormányzat, intézményvezetők	nem

A város-vidék különbségek tovább nőnek, eltűnőben a vidék mezőgazdasági jellege, ami végképp veszélyezteti a megélhetés gazdasági alapjait, kevés a munkahely, és a megélhetési nehézségek jelentős elvándorlást eredményeznek. Ezzel együtt a mélyszegénységben élők, az alacsony iskolai végzettségűek és a roma lakosság röghöz kötöten élnek, társadalmi mobilitásuk jövedelmi szegénységükből adódóan alacsony, de számukra a **közlekedés fejlesztése elemi szükséglet**.

A felzárkózásban érintett települések nagy részén több évtizedes örökséget jelentenek a közlekedési nehézségek. Ahol a vasúti közlekedés lehetőségei megszűntek, ott általában a minőségi közúti közösségi közlekedés sem elérhető; az autóbuszjáratok ritkák, a menetrendek nem kompatibilisek az igényekkel – bár valamelyest szolgálják a munkába, iskolába járást, de az egyéb közszolgáltatásokhoz való hozzáférést már nem.

A közszolgáltatásokhoz való hozzáféréshez nélkülözhetetlen közlekedési lehetőségek javítása érdekében a **Magyar Falu Program** keretében jelentős útfelújítási támogatások érhetőek el, így az útfelújítási program (Falusi Útalap) keretében elérendő cél, hogy az országos mellékúthálózaton a lehető legnagyobb hosszon lehessen az útállapotokat – azok teljes szélességében, több kilométeres szakaszokon – javítani. Emellett a Program pályázati rendszere lehetőséget kínál a kistérségeken az belterületi utak, járdák, hidak felújítására is. A falu- és tanyagondnoki szolgálatot támogató falubusz program, amely a kistérségi közösségi közlekedés egyik fő megoldása, 2008 óta folyamatosan fejlődik, és jelenleg a legmodernebb és legnagyobb (a posta és mentőszolgálat mellett) hazai gépjárműpark.

VII.4 Bűnmegelőzés és közbiztonság

VII.4.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

Noha vármegyei bontásban a legtöbb bűncselekményt Budapesten és Pest vármegyében követik el, az ezer lakosra jutó bűnelkövetések számában a vármegye a hetedik legalacsonyabb értékkel bír: ezer lakosra 14,4 elkövetett bűncselekmény jutott 2022-ben. Ezzel Pest vármegye az ország legbiztonságosabb vármegyéi, régiói között van. Az **elkövetett bűncselekmények száma évről évre folyamatosan csökken**, az elmúlt tíz év során a regisztrált bűncselekmények száma a 2011. évinek a harmadára esett vissza. Ez igen jelentős javulást jelent a közbiztonságban.

Az **ezer lakosra jutó bűncselekmények számát vizsgálva a Pilisvörösvári járás a legbiztonságosabb térség**, itt ezer lakosra mindössze 5,4 bűncselekmény jut. Felfelé az Aszódi (16,1), a Nagykátai (18,5) és némi meglepetésre a Gödöllői járás (28,3) lóg ki, utóbbiban a regisztrált bűncselekmények ezer lakosra jutó száma a vármegyei átlag kétszerese. A települések közül Veresegyházán, Bagon, Tatárszentgyörgyön, Csörögön, Ipolydamásdon és Márianosztrán történt 1000 lakosra vetítve a legtöbb bűncselekmény.

VII.4.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők

A **nők** részvétele a bűnelkövetésben enyhe, de folyamatos növekedést mutatott 2012-ig, azóta stagnálás figyelhető meg. **Korcsoport tekintetében** a bűnelkövetés felnőtt korú (2022-ben az elkövetések 71%-a) és a fiatal felnőtt (2022-ben az elkövetések 18%-a) korcsoportba tartozók esetében a legmagasabb. A gyermek- és fiatalkorú elkövetők esetében elmondható, hogy számuk és arányuk folyamatosan csökken, habár e korcsoportoknál a legnagyobb a látencia mértéke

A **szegregáció**, az alacsony iskolázottság, a szegénység, az otthoni nem megfelelő szociális körülmények, illetve a munkanélküliség olyan tényezők, amelyek a bűncselekmények elkövetéséhez motivációs tényezőként járulhatnak hozzá. A droghasználat elsősorban a fiatalokat veszélyezteti, de különösen a szegényebb településeken, a szegregátumokban már a középkorúakat is érinti.

A **sértetté válások** nem szerinti megoszlása 2013 és 2022 között állandóságot mutat. Ez alapján elmondható, hogy a bűncselekmények tipikus sértettjei a felnőtt korú férfiak, azonban jelentős eltérés tapasztalható deliktumonként. A vagyon elleni, vagyon elleni erőszakos, köznyugalom elleni, valamint az élet, testi épség és egészség elleni bűncselekmények többségét férfiak sérelmére követik el. Ezzel ellentétben, a gyermekek érdekét sértő és család elleni, a nemi élet szabadsága és nemi erkölcs elleni, valamint az emberi szabadság elleni bűncselekmények nagyobb részét nők sérelmére követik el. A közlekedési, valamint az emberi méltóság és egyes alapvető emberi jogok elleni bűncselekmények esetében nagyjából kiegyenlített a nemek aránya.

2022-ben az esetek többségében az elkövető és a sértett között volt valamilyen, legalább alkalmi kapcsolat a bűncselekményt megelőzően. A 14 év alatti sértettek esetében az esetek 78%-ában a sértett ismerte az elkövetőjét, 49%-ban családtag, vagy rokon volt, 10%-ban iskolai kapcsolat, és 17%-ban alkalmi kapcsolat volt közöttük. Ahogy egyre idősebb korcsoportokat vizsgálunk, úgy emelkedett azon esetek száma, ahol az elkövető és a sértett nem ismerték egymást.

Az **online és offline bántalmazás és zaklatás** jelensége számos kutatás eredménye szerint sokszor együtt jár. Az iskolai zaklatások az esetek nagy részében folytatódnak az online térben is. Az életkor befolyásolja a jelenséget, jellemzőbb, hogy a fiatalabb évfolyamok vesznek részt ebben, az életkor előrehaladtával a jelenség megjelenése csökken. Emellett különbség mutatkozik iskolatípusok szerint is.

VII.4.3 A bűnmegelőzés és közbiztonság tervezett beavatkozásai

Lakossági hozzáférés javításához tervezett beavatkozások

VII.4-1. táblázat: A bűnmegelőzés és közbiztonság LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	Szervezetépítés és tervezés	Noha az 1000 lakosra jutó bűncselekmények száma csökkenő tendenciát mutat, még mindig Budapesten és Pest vármegyében követik el a legtöbb bűncselekményt.	<ul style="list-style-type: none"> vármegyei bűnmegelőzési tanácsok létrehozása és működtetése helyi bűnmegelőzési stratégiák kidolgozása és megvalósítása 	rövidtáv (1-3 év)	IM, rendőrség, kormányhivatalok, önkormányzatok, egyházak, civil szervezetek	Igazságügyi Minisztérium	nem
2.	Biztonságérzet növelése	A tényleges bűnelkövetések mellett a biztonságérzet több településen is alacsony, azaz a lakosság a saját települését kevésbé érzi biztonságosnak a ténylegesnél.	<ul style="list-style-type: none"> épített környezet fejlesztése vagyonvédelem a meglévő folyamatos szemléletformáló és közbiztonságot erősítő kampánysorozat folytatása és civil kezdeményezésű közbiztonságérzetet növelő programok indítása a lakosság biztonságérzetének növelését célzó egyéb intézkedések 	középtáv (1-5 év)	rendőrség, önkormányzatok, civil szervezetek	települési önkormányzat	nem
3.	Áldozattá válás megelőzése	Áldozattá válni több módon lehet, az egyszerű véletlentől kezdve, szándékosan a nagyon is szándékos agresszió elszívásáig.	<ul style="list-style-type: none"> a helyi közösség biztonságérzetét negatívan befolyásoló problémák megoldására alkalmas módszerek kialakítása, programok, képzések megvalósítása tudatosságnövelés; a településen élők önvédelmi képességeinek növelése, bevonásuk a település közbiztonságát növelő intézkedések kialakításába és megvalósításába; gyors, hatékony védekezési mechanizmusok kidolgozása és alkalmazása; 	középtáv (1-5 év)	rendőrség, önkormányzatok, civil szervezetek	települési önkormányzat	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
			<ul style="list-style-type: none"> • az áldozattá válás elkerülését, valamint a bűnözés okozta káros hatások csökkentését és a bűncselekményeket elszenvedő személyek társadalmi, erkölcsi sérelmeinek enyhítését célzó programok; 				
4.	Szakemberképzés, módszertani eszköztár fejlesztése és együttműködések	Noha az 1000 lakosra jutó bűncselekmények száma csökkenő tendenciát mutat, még mindig Budapesten és Pest vármegyében követik el a legtöbb bűncselekményt.	<ul style="list-style-type: none"> • együttműködés, információáramlás javítása, hálózatépítés; • bűnmegelőzési szakemberek, nevelési, oktatási és kulturális intézmények (közművelődési, muzeális és könyvtári intézmények, közművelődési közösségi színterek), továbbá fenntartók, valamint civil szervezetek együttműködésének fokozása, szakemberek képzése, továbbképzések; 	középtáv (1-5 év)	IM, rendőrség, kormányhivatalok, önkormányzatok, egyházak, civil szervezetek	Igazságügyi Minisztérium	nem

A tervezett beavatkozások célja a bűnözés mennyiségi csökkentése, a bűncselekményt előidéző okok hatásának mérséklése, a bűnözést gerjesztő és újratermelő társadalmi folyamatok befolyásolása, a bűnisméltés megelőzése, az áldozattá válás veszélyének csökkentése, az egész közösség biztonságának erősítése, ezáltal javítva az életminőséget és egyben az emberi jogok érvényesülését. A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiával összhangban az intézkedések **háromszintű modellt** követnek.

Az **elsődleges megelőzés** az egész társadalmat célozza meg, jellemzően olyan intézkedéseket foglal magába, amelyek célja a bűnözést alakító társadalmi, gazdasági és jogi körülmények, valamint a bűnözés reprodukciójának befolyásolása (például társadalmi kohézió és integráció erősítése, átfogó társadalmpolitikai védelem, ágazati politikák együttműködése).

A **másodlagos megelőzés** már specifikusabb célcsoportra fókuszál, a beavatkozás ebben az esetben a bűnelkövetővé még nem vált, ám annak kockázatát magukban hordozók korai felismerésére, azonosítására fókuszál. A cél ebben az esetben az, hogy a kockázatok ellenére az egyén ne kövessen el bűncselekményt. Ezen a szinten a beavatkozás célja lehet például a veszélyeztető családi körülmények alakítása gyermekvédelmi eszközökkel, valamint a jelzőrendszer hatékony működése, amely képes idejekorán észlelni egy gyermek veszélyeztetettségét. Azonban már megjelenhet a hatósági kényszer is (kiemelten súlyos veszélyeztetés esetén a gyermek családjából való kiemelése révén), amelynél elengedhetetlen a beavatkozás célrendszerének, valamint az alapelveknek és garanciális kööttségeknek az érvényesülése.

A **harmadlagos megelőzés** célcsoportja még specifikusabb, a már bűnelkövetővé vált személyek bűnisméltésének megelőzését tűzi ki célul. Tehát ez a szint reaktív, a már megtörtént bűncselekményekre reagál

A háromszintű modell szem előtt tartásával a tervezett intézkedések 4 db nagyobb tématerülethez kapcsolhatók.

(1) Az elsődleges teendő a bűnmegelőzés és közbiztonság **tekintetében a szervezetépítés és a stratégiai tervezés**. Ehhez kapcsolódóan az utóbbi években vált láthatóvá a törekvés a bűnmegelőzés hálózatszerű felépítésére. Négy vármegyében alakultak **vármegyei bűnmegelőzési tanácsok**, amelyek a bűnmegelőzésért tenni köteles és tenni tudó szervezetek munkáját koordinálják. A vármegyei tanácsok létrehozása elősegíti, hogy a helyi problémákra helyi szinten szülessenek válaszok, erősítsék a bűnmegelőzésben részt vevő szereplők közötti együttműködést, és elkészüljenek a helyi sajátosságokat, kihívásokat és lehetőségeket számba vevő vármegyei bűnmegelőzési stratégiák.

(2) A **biztonságérzet növelése** egyrészt „hard” típusú beavatkozásokkal valósítható meg, másrészt viszont ezek kiegészítésére „soft” típusú programok megvalósítása is szükséges.

Ilyen beavatkozás lehet az építészeti bűnmegelőzés alapgondolatából kiindulva az épített környezet fejlesztése, azaz az épített környezet megfelelő tervezésével és a közösségi kontroll növelésével csökkenteni lehet a bűnalkalmak számát. Erre jó példaként szolgálhat a **SafeCity projekt** (<https://www.safecity.hu/>), amelynek célja, hogy az építészeti bűnmegelőzés módszerét széles körben megismertesse. Az építészeti bűnmegelőzés lényege, hogy az épített környezet kreatív tervezésével, egyszerű, gazdaságos és fenntartható eszközök használatával megszüntethetők a bűnözésnek kedvező körülmények és terek.

Ez egészülhet ki a vagyonvédelemmel. A polgárok tulajdonának biztosítása közhatalmi eszközökkel az állam egyik alapvető feladata, ugyanakkor a tulajdon megvédése kizárólag közhatalmi eszközökkel nem biztosítható. A vagyonvédelem fontosságára a statisztikai adatok irányítják rá a figyelmet, hiszen a regisztrált bűncselekmények közel 50%-át a vagyon elleni deliktumok teszik ki. A vagyonvédelem célja,

hogy vagyonvédelmi eszköztár és prevenciós szemlélet átadásával tudatos egyéneket neveljen, akik tudják, hogy hogyan, milyen módszerekkel és szemlélettel védjék meg vagyontárgyaikat, és ezt a tudásukat meg is tudják osztani másokkal, elősegítve ezzel a vagyon elleni bűncselekmények számának csökkenését. A vagyonvédelmi programok keretében növelni szükséges a lakosság és valamennyi szereplő tulajdonosi felelősségérzetét a prevenciós szemlélet átadásával. Szükséges tájékoztató, felvilágosító programok, rendezvények, valamint lokális és mobil bűnmegelőzési centrumok működtetése. Emellett a vagyon elleni bűncselekmények megelőzése érdekében szükség van olyan informatikai védelmi rendszerek fejlesztésére és üzemeltetésére, amelyek csökkentik a bűnalkalmakat, segítik a felderítést. Mindez kiegészülhet a meglévő folyamatos szemléletformáló és közbiztonságot erősítő kampánysorozatok folytatásával és civil kezdeményezésű közbiztonságérzetet növelő programok indításával.

(3) Az **áldozattá válás megelőzése** a társadalom minden tagját érinti, és több szempontból is kiemelt jelentőséggel bír a bűnmegelőzés számára. A tervezett beavatkozások elsősorban szemléltformáló akciók, programok és képzések megvalósítására terjednek ki és magukban foglalják a helyi közösség biztonságérzetét negatívan befolyásoló problémák megoldására alkalmas módszerek kialakítását, programok, képzések megvalósítását, a tudatosság növelését, a településen élők önvédelmi képességeinek növelését és bevonásukat a település közbiztonságát növelő intézkedések kialakításába és megvalósításába, a gyors és hatékony védekezési mechanizmusok kidolgozását és alkalmazását, az áldozattá válás elkerülését, valamint a bűnözés okozta káros hatások csökkentését, illetve a bűncselekményeket elszenvedő személyek társadalmi, erkölcsi sérelmeinek enyhítését célzó programokat egyaránt.

(4) Horizontális beavatkozási területként is értelmezhető a **szakemberképzés, módszertani eszköztár fejlesztése és együttműködések kialakítása**. A bűnmegelőzés több szereplő összehangolt működése esetén hatékony, amelyhez elengedhetetlen, hogy a prevencióban részt vevő szakemberek megkapják a témához szükséges ismereteket és szemléletet. Ennek leghatékonyabb módja, ha már a szakképzésük során elsajátítják a szakmájuk bűnmegelőzéshez kötődő aspektusait. Éppen ezért célkitűzés, hogy a témakör valamennyi bűnmegelőzéshez kötődő szakterület szakképzésének szerves részévé váljon, különösképpen a pedagógus, oktatói és szociális munkás, szociálpedagógus képzésekben.

A bűnmegelőzés elvi megalapozása érdekében empirikus vizsgálatokat kell folytatni a bűnözés új trendjeinek megismerése érdekében, valamint egyes – kiemelt fontosságú – elkövetői vagy áldozati csoportok, bűncselekménytípusok esetében felmerülő kulcskérdések megválaszolása érdekében. A módszertani eszköztár felépítése során fontos szempont, hogy az abban szereplő programok online és offline módon egyaránt kivitelezhetőek legyenek mind az előzmények, mind pedig a folyamatosan fejlődő digitalizáció miatt

A tervezett intézkedések megvalósításában **számos szereplő érintett**, amelyek közül a legfontosabbak az alábbiak.

Az **önkormányzatoknak** aktív, kezdeményező szerepet kell játszaniuk a helyi közösség biztonságát szolgáló tervek elkészítésében és végrehajtásában. Kezdeményező szerepük van a helyi jelzőrendszerek, a legkülönbözőbb együttműködési formák szervezésében, a helyi bűnmegelőzési programok koordinálásában, végrehajtásában, valamint folyamatos értékelésében. A helyi önkormányzat ösztönzi és motiválja a helyi közösség szakmai és civil önszerveződéseit, működteti a közterület-felügyeletet. Fontos szerepet tölthet be a társadalmi igények megfelelő becsatornázásával a bűnmegelőzés együttműködési rendszerében. Az építészeti eszközökkel segített bűnmegelőzésben az önkormányzatok, mint a területrendezésért, településfejlesztésért felelős hatóságok elengedhetetlen szerepet játszanak. Hatósági jogkörében ugyancsak meg kell említenünk az

önkormányzatok szerepét a helyi intézmények, gazdasági szereplők működésének szabályozásával kapcsolatosan, valamint fenntartóként jelentős befolyása van az adott település szociális ellátórendszeréhez.

A **nevelési-oktatási intézmények** dolgozói kiemelkedő szerepet töltenek be a bűnmegelőzésben. Az óvónők, tanárok, gyermekvédelmi felelősök, iskolaorvosok, védőnők, szociális munkások, iskolapszichológusok, kollégiumi nevelőtanárok nemcsak a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaiként, hanem mint a nevelés, egészségfejlesztés és -megőrzés, a bűnmegelőzési információk közvetítői is részt vesznek a prevencióban.

A **civil szervezetek** olyan társadalmi csoportokat és személyeket is képesek megszólítani, amelyek sok esetben érdektelenek vagy ellenségesek az állami szereplőkkel szemben. Emellett fontos az oktatási, képzési, áldozatsegítő szerepük, amellyel aktívan tudják támogatni a bűnmegelőzési tevékenységet.

Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

VII.4-2. táblázat: A bűnmegelőzés és közbiztonság hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
GYERMEKEK							
1.	áldozattá és / vagy elkövetővé válás	A gyermekek esetében mind az áldozattá, mind az elkövetővé válás esélye igen nagy.	<ul style="list-style-type: none"> veszélyeztetett fiatalok számára a bűnözés, csellengés megelőzése érdekében „ifjúsági játszóházi” programok megvalósítása a kulturális intézményekben; Gyermek- és ifjúságvédelem, komplex családvédelem bűnmegelőzési szakemberek, nevelési, oktatási és kulturális intézmények (közművelődési, muzeális és könyvtári intézmények, közművelődési közösségi színterek), továbbá fenntartóik, valamint civil szervezetek együttműködésének fokozása, szakemberek képzése, továbbképzések 	középtáv (1-5 év)	rendőrség, önkormányzatok, civil szervezetek	települési önkormányzat	nem
IDŐSEK							
2.	Áldozattá válás	Az idősek esetében leginkább az áldozattá válás lehetősége kockázati tényező.	<ul style="list-style-type: none"> vármegyei szintű kampány az időseket ért erőszakkal szemben a média bevonásával 	középtáv (1-5 év)	rendőrség, önkormányzatok, civil szervezetek	települési önkormányzat	nem
NŐK							
2.	Áldozattá válás	A nők esetében leginkább az áldozattá válás lehetősége kockázati tényező.	<ul style="list-style-type: none"> vármegyei szintű kampány a nőknek a nőket ért erőszakkal szemben a média bevonásával nőkkel foglalkozó szervezetek vármegyei érdekképviselőinek erősítése 	középtáv (1-5 év)	rendőrség, önkormányzatok, civil szervezetek	települési önkormányzat	nem
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							

2.	Áldozattá válás	A fogyatékkal élők esetében leginkább az áldozattá válás lehetősége kockázati tényező.	<ul style="list-style-type: none"> • vármegyei szintű kampány a fogyatékkal élőknek a fogyatékkal élőként ért erőszakkal szemben a média bevonásával • fogyatékkal élőkkel foglalkozó szervezetek vármegyei érdekképviselőinek erősítése 	középtáv (1-5 év)	rendőrség, önkormányzatok, civil szervezetek	települési önkormányzat	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK, ROMÁK							
3.	Bűnelkövetővé válás	A bűnmegelőzési tevékenység, itt még bűnelkövetővé nem vált, ám annak kockázatát magukban hordozók korai felismerésére, azonosítására fókuszál, az őket segítők segítése a megelőzés érdekében	<ul style="list-style-type: none"> • bűnmegelőzési szakemberek, nevelési, oktatási és kulturális intézmények (közművelődési, muzeális és könyvtári intézmények, közművelődési közösségi színterek), továbbá fenntartóik, valamint civil szervezetek együttműködésének fokozása, szakemberek képzése, továbbképzések 	középtáv (1-5 év)	rendőrség, önkormányzatok, civil szervezetek, roma kisebbségi önkormányzatok	települési önkormányzat	nem

A szegénység, a rossz szociális környezet, a rossz lakásviszonyok, az alacsony iskolázottság általában melegágya a bűnözésnek.

A bűnmegelőzési intézkedések – a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiával összhangban - megvalósulhatnak a büntető igazságszolgáltatás által kifejtett generális és speciális prevención keresztül, a korai beavatkozás révén, a szituációs bűnmegelőzés, valamint közösségi bűnmegelőzés formájában.

A **büntető igazságszolgáltatáson keresztül megvalósuló megelőzés** a büntetésnek és magának a büntető igazságszolgáltatásnak tulajdonított megelőző célra fókuszál. Legnagyobb részt az előző fejezetben bemutatott harmadlagos bűnmegelőzési szinthez kötődik, tehát reaktív, a már megtörtént bűncselekményekre való reagálást foglalja magában, azonban az elsődleges és másodlagos szinten is kifejt megelőző hatást. Ilyen beavatkozások tartozhatnak, mint pl. a jogkövető kultúra támogatása (elsődleges szint), lakossági-rendőrségi együttműködések javítása (másodlagos szint), vagy a fogvatartottak képzési- és tréningprogramjainak megvalósítása (harmadlagos szint).

A **bűnelkövetővé válás megelőzése, a korai beavatkozás** esetében a fő cél, hogy azonosítsa azokat a kockázati tényezőket, amelyek indikátorként előre jelezhetik, hogy az egyén a kriminalitás szempontjából veszélyeztetettebb másnál. Mivel a kockázati tényezők soha nem önmagukban jelennek meg az egyének életében, hanem jellemző rájuk, hogy halmozódnak, és egymást erősítve újabb és újabb kockázati tényezőket generálnak, ezért azok a bűnmegelőzési programok és intézkedések hatékonyak, amelyek egyszerre több rizikótényező hatásának mérséklését célozzák. Ilyen beavatkozások lehet a gyermek- és családvédelmi rendszer fejlesztése, az iskolai konfliktuskezelés modelljeinek terjesztése (elsődleges szint), a hátrányos helyzetű gyermekek iskolai felkészítése, szülői tréningek (másodlagos szint), vagy a már elkövetővé váltak egyéni kockázatelemzése és kockázatkezelése (harmadlagos szint).

A **közösségi bűnmegelőzés** esetében a kiindulópont a közösségi hipotézis, azaz a bűnözés és a közösség közötti összefüggés. A közösségi bűnmegelőzés álláspontja szerint a deviáns magatartásformák és a közösség minősége több ponton is kapcsolódnak, kölcsönösen hatással vannak egymásra, azaz a magas bűnözési ráta soha nem önmagában álló jelenség, hanem mindig együtt jár a közösség szociális zavarainak egyéb tüneteivel. A közösségi megelőzés eszközei lehetnek elsődleges szinten az önkormányzatiság erősítése (pl. a közösségi kultúra terjesztése, szegregáció elleni küzdelem), másodlagos szinten közösségépítő és közösségvédelmi programok (pl. szomszédok egymásért mozgalom, szabadidős programok), illetve harmadlagos szinten közösségi programok szervezése (pl. „nyitott börtön” programok, jóvátételi programok).

A **szituációs és áldozatközpontú megelőzés** esetén a fő szempont a bűnalkalom kontrollján van, a célja, hogy a bűncselekményeket fizikailag ellehetetlenítse, amelyre különböző eszközöket alkalmaznak (például fokozott rendőri jelenlét, térfelügyelő kamerák alkalmazása, „szomszédok egymásért”, közösségi kontrollon alapuló programok, helyi polgárőrségek, sebességmérő készülékek).

A **GYERMEKEK ÉS FIATALOK** kiemelt kockázatú csoportot képeznek bűnmegelőzési szempontból, hiszen hiszékenyséjük, bizalmuk, óvatlanságuk és csekély testi erejük miatt kiváló célpontjai egy-egy bűncselekménynek. A fiatalok a kortárs csoport nyomására hajlamosak olyan cselekmények gyakran csoportos elkövetésére, amelynek következményeivel nincsenek tisztában, és ez az információhiány az elkövetővé válásuknak kiemelkedő kockázatát jelenti. De ugyanez a kortárs csoport meg is óvhatja azokat, akik letérnek a kívánt útról. Éppen ezért a gyermekés ifjúságvédelem intézkedéseinek kiemelten koncentrálnia kell ezen célcsoport igényeire és a kettős célzatú speciális prevenciók programok kidolgozására és megvalósítására.

A nevelés maga a bűnmegelőzés egyik alaptevékenysége, hiszen a biztonsággal és annak megőrzésével kapcsolatos információkat, attitűdöket, magatartásformákat a gyermekek és fiatalok nevelése folytán lehet a leghatékonyabban elsajátítani. Emellett az iskola, mint másodlagos szocializációs színtér megfelelő erőforrásokkal képessé válhat a szocializációs hiányosságok ellensúlyozására. Képesek lehetnek a bűnelkövetővé válás kockázati tényezőit ellensúlyozni, valamint erősíteni az úgynevezett protektív tényezőket. Jelzőrendszeri tagként a bölcsődék, óvodák és iskolák képesek idejekorán észlelni a gyermek veszélyeztetettségét, és jelzéssel élni annak érdekében, hogy minél korábban megtörténjen a szakszerű, korai beavatkozás.

A gyermekjóléti szolgálatok és központok kiemelt szerepet játszanak a bűnmegelőzésben, hiszen a veszélyeztetettségi tényezők és a bűnelkövetővé válás kockázati tényezői számos párhuzamot mutatnak. Habár a gyermekvédelem fókuszában nem a bűnmegelőzés áll, tevékenysége – sok más pozitív hatás mellett – a bűnmegelőzés területén is jelentős. A 2018-ban bevezetett **óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység** működése új utakat nyitott a prevenció tekintetében. Az óvodai és iskolai segítő szolgáltatás olyan preventív tevékenység, amely elősegíti az óvodás- és iskoláskorú gyermekek képességeinek, lehetőségeinek kibontakozását, szociális kapcsolataik és társadalmi integrációjuk javításával. E tevékenység leginkább az elsődleges prevencióhoz kapcsolódik, hiszen a foglalkozásokon minden gyermeket elérnek. Feladatai közé tartozik továbbá a szakmai segítségnyújtás a gyermekek, tanulók, szülei és pedagógusok számára annak érdekében, hogy képessé váljanak felismerni és jelezni a gyermeknél észlelt változások háttérében meghúzódó problémákat. Az óvodai és iskolai szociális segítő tagjai a jelzőrendszernek, ezáltal feladatuk közé tartozik a jelzőrendszer hatékony működésének segítése.

Az **IDŐSKORÚAK** (65 év felettek) célcsoportja ugyancsak több szempontból is sérülékenynek tekinthető. Ez a korosztály fizikai jellemzőikből és digitális kompetenciáikból adódóan könnyebb célponttá jelenthetnek a bűnelkövetők számára (például online bankkártyás, romantikus csalások). Növelheti az áldozattá válás valószínűségét az elszigeteltség, amelyből fakadóan az idősek jobban vágyanak a társas kapcsolatokra, amit a bűnelkövetők könnyen kihasználhatnak

Prevenció szempontjából fontosak az idősklubok, amik mintegy fórumként segítik az idősek információhoz való hozzájutását (például „unokázós” csalásokra való figyelmeztetés), emellett lehetőséget teremtenek különböző bűnmegelőzési programok biztosítására.

A **FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐK** is kiszolgáltatottak a fogyatékoságuk mértéke és jellege szerint, mely az önálló életvitel lehetőségét is korlátozhatja. Esetükben az áldozattá válás megelőzését két irányból lehet megközelíteni. Egyrészt a társadalom tagjainak közös felelőssége a fokozott védelmük elősegítése, másrészt erősíteni kell azokat a kompetenciákat, amelyek az áldozattá válással szembeni védettséget erősítik. Ezek lehetnek: a kockázat felismerő képesség, a tudatos interakciók fejlesztése (utcán, lakókörnyezetben és interneten egyaránt), a kritikus szituációk elkerüléséhez és megoldásához szükséges konkrét viselkedési panelek elsajátítása, illetve a felelősségtudat fejlesztése (önmagukkal és a csoporttal szemben).

VIII Közösségi programok a hátrányos helyzetű csoportokat érintően a társadalmi befogadás, társadalmi kohézió és identitás, munkaerőpiaci kompetenciák, együttműködés erősítésére

VIII.1 Mélyszegénységben élő gyermekek, roma gyermekek, illetve fiatal felnőttek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások

VIII.1.1 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők

A mélyszegénységben élő gyermekek **nélkülözik a társadalom többsége számára megszokott körülményeket**, a fűtött helyiséget, a megfelelő étkezést, a burkolt padlót, ahol egészséges fejlődésük végbe mehet. A gyermekek jelentős része olyan hátrányokkal indul, amelyeket a kötelező óvoda már csak korlátozottan képes behozni, az iskola pedig a szakértői értékelések szerint ezeket a hátrányokat inkább csak konzerválja. A roma lakosságot fokozottan sújtják ezek a hátrányok. Kevésbé „látható” részük integrált módon, míg másik, „láthatóbb” részük, többnyire zárványszerű csoportokban, telepeken vagy nagyvárosi szegregált körülmények között él. Többségük eleve a városoknál kevesebb lehetőséget kínáló községekben él, mintegy kétharmaduk van kitéve a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának (szemben a teljes népesség alig egyharmados arányával), a roma fiatalok nem roma társaikhoz képest többszörös eséllyel morzsolódnak le az iskolában, míg foglalkoztatási szintjük a jelentős javulás ellenére alig az országos átlag kétharmada.

Az alacsony iskolai végzettség együtt jár a magasabb termékenységgel, ezért a vármegye egyes településein magas roma népességszám alakult ki. A legrosszabb helyzetben a Dél-pest vármegyei – Aszódi, Ceglédi, Dabasi, Nagykátai, Nagykőrösi, Ráckevei, Monori – járások, valamint részint a Szobi járás települései vannak.

A város-vidék különbségek tovább nőnek, eltűnőben a vidék mezőgazdasági jellege, ami végképp veszélyezteti a megélhetés gazdasági alapjait, kevés a munkahely, és a megélhetési nehézségek jelentős elvándorlást eredményeznek. Ezzel együtt a mélyszegénységben élők, az alacsony iskolai végzettségűek és a roma lakosság röghöz kötötten élnek, társadalmi mobilitásuk jövedelmi szegénységükből adódóan alacsony, de számukra a közlekedés fejlesztése elemi szükséglet. Esetükben az alacsony munkaerő-piaci aktivitás mellett megmutatkoznak a szegénység szempontjából legmeghatározóbb társadalmi jellemzők: az alacsony iskolai végzettség, a roma származás, a családok magas gyermekszáma, rurális lakókörnyezet, illetve a gyermekszegénység. A leghátrányosabb helyzetű településeken együttesen van jelen a súlyos munkanélküliség, a szociális, egészségügyi problémák, a méltatlan lakhatási körülmények, gyakran elégtelen minőségűek a köz- és humán szolgáltatások. Gyenge a közmű és közlekedési infrastruktúra

A szociális szolgáltatásokkal kapcsolatban hangsúlyos elvárás, hogy lehetőleg saját otthonában segítse a rászorulókat, és csak az alapellátás szintjét meghaladó szükségletek esetén vehessék igénybe a szakellátásokat. Az otthonközeli és a bentlakásos ellátások egymásra épülése azonban sok esetben nem valósult meg, és fejlesztésük is jobbára egymástól függetlenül történt.

Jelentős mértékű a pályaelhagyás, a szakemberek túlterheltsége, amely miatt a felzárkózás-politikai törekvések is kevésbé érhetik el a kitűzött céljaikat.

Az ágazat szerény munkaerő-megtartó képessége mellett további kihívás a rendszer (szolgáltatási, fenntartói és finanszírozási) töredezettsége, ami látszik az alap- és szakellátások egymásra épülésének hiányában, illetve a tanácsadói szolgáltatások (családsegítő központok és szolgálatok) hatókörének a korlátozottságában. Az önkormányzati rendszer meghatározó a szolgáltatások működtetése és elérése szempontjából, de a megfelelő humánerő-kapacitás és erőforrások nélkül ez gyakran szétforgácsolt, kevésbé fókuszált erőforrás-felhasználással, de mindenekelőtt koordinációs és minőségbeli hiányosságokkal jár. A szociális és a gyermekvédelmi törvény által meghatározott kötelező helyi szolgáltatások rendszere, szabályozása és finanszírozása sok esetben figyelmen kívül hagyja a településszerkezetből, illetve a helyi gazdasági-társadalmi folyamatokból eredő problémákat, az ellátási igényeket, az önkormányzat teherbíró képességét, a helyi gazdasági-társadalmi sajátosságokat.

A kérdőíves felmérés eredményei alapján **a hátrányos helyzetű gyerekek, fiatalok nem igazán vesznek részt a különböző programokon** (Tanoda, Biztos Kezdet Gyerekházak, Baba-mama körök stb.). A válaszadók többsége (87,5%) szerint a legfőbb akadály a részvételi motiváció hiánya, amit az okoz, hogy nincs megfelelő háttérismeretük a programokról. Ez kiemeli az **információhiány** fontosságát, ami az egyik fő tényezője lehet annak, hogy **a programok kevésbé vonzóak vagy elérhetőek számukra.**

További 50% úgy gondolja, hogy az **érdeklődés hiánya** is jelentős tényező. Ez arra utalhat, hogy még ha lenne is megfelelő információ, a programok tartalma nem elég vonzó vagy releváns számukra.

Egyenlő arányban (12,5%-ban) említették az anyagi források hiányát, a helyszínre való eljutás nehézségét, valamint az információhiányt is. Ezek az okok arra utalnak, hogy a gyakorlati akadályok – például a közlekedés vagy a pénzügyi lehetőségek – is fontos szerepet játszanak a programokon való részvételben.

A felzárkóztató programokra leginkább **ingyenes formában** van szükség, és a lakosság anyagi helyzete jelentős szerepet játszik abban, hogy milyen típusú programokat választanának.

A felzárkózást segítő programok hatékony megvalósításához **megfelelő szakemberek**, különösen gyógypedagógusok, fejlesztőpedagógusok és szociális munkások bevonása elengedhetetlen. A válaszadók arra is utalnak, hogy a felzárkóztató programok **technológiai támogatása** és a megfelelő **helyszínek** kialakítása kulcsfontosságú. A digitális eszközök mellett a közösségi tér, a fejlesztő játékok és a **tanulási segédeszközök** egyaránt fontos szerepet játszanak a programok sikeres működtetésében.

VIII.1.2 A mélyszegénységben élő gyermekek, roma gyermekek, illetve fiatal felnőttek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások tervezett beavatkozásai

VIII.1-1. táblázat: A mélyszegénységben élő gyermekek, roma gyermekek, illetve fiatal felnőttek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
GYERMEKEK							
1.	Gyermekek esélynövelő szolgáltatásainak területi lefedettsége, kapacitáshiánya	Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a kapacitáshiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fenntartani egy ilyen típusú intézményt.	<ul style="list-style-type: none"> • Biztos Kezdet Gyerekházak, Tanodák létrehozása 	középtáv (1-5 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, óvodák, iskolák, önkormányzatok, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK, NŐK							
2.	Mélyszegénységben élő gyermekek tanórán kívüli, naptári évet átívelő, fejlesztő tevékenységeinek biztosítása	Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a szolgáltatáshiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fedezetet biztosítani a hasonló jellegű szolgáltatások megszervezésére.	<ul style="list-style-type: none"> • Baba-mama körök szervezése • Tanórán kívüli, iskolai előrehaladást segítő tevékenységek megvalósítása, gyermekek korrepetálása, hátrányok mérséklése. • Pályaorientációs, továbbtanulási tanácsadások, önértékelés fejlesztését elősegítő tréningek biztosítása a szülők bevonásával. • Tehetségfejlesztő foglalkozások tartása tudományos és/vagy kulturális tevékenységek terén. • Pénzügyi tudatosság fejlesztését segítő programok. • Kommunikáció fejlesztését segítő programok 	középtáv (1-5 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, óvodák, iskolák, egyházi és civil szervezetek	intézményvezetők	nem
ROMÁK							

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
3.	Roma gyermekek számára helyben szervezett, tanórán kívüli, naptári évet átívelő, fejlesztő tevékenységeinek biztosítása	Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a szolgáltatáshiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fedezetet biztosítani a hasonló jellegű szolgáltatások megszervezésére.	<ul style="list-style-type: none"> • Baba-mama körök szervezése • Tanórán kívüli, iskolai előrehaladást segítő tevékenységek megvalósítása, gyermekek korrepetálása, hátrányok mérséklése. • Roma lányok végzettség nélküli iskolaelhagyásának megelőzése • Pályaorientációs, továbbtanulási tanácsadások, önértékelés fejlesztését elősegítő tréningek biztosítása a szülők bevonásával. • Tehetségfejlesztő foglalkozások tartása tudományos és/vagy kulturális tevékenységek terén. • Pénzügyi tudatosság fejlesztését segítő programok. • Kommunikáció fejlesztését segítő programok 	középtáv (1-5 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, óvodák, iskolák, egyházi és civil szervezetek, védőnők	intézményvezetők	nem

A vármegye egyes területein megmutatkozó hátrányok hatékony kezelésére – a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia és a Helyi Esélyegyenlőségi Programokkal összhangban – elsősorban az ún. **jelenlét-típusú, komplex beavatkozások** alkalmasak, amelyek a helyi erőforrásokra és a különféle fejlesztési és működési támogatási lehetőségekre támaszkodva válaszolnak az aktuális kihívásokra.

VIII.2 Sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások

VIII.2.1 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők

Az egyéb pszichés fejlődési zavar a Köznevelési törvény által használt gyűjtőfogalom, a sajátos nevelési igényre (SNI) való jogosultság egyik kategóriája. Ebbe a kategóriába tartoznak a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdő tanulók, akik az iskolai teljesítmények és a viselkedésszabályozás területén a kognitív, emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése, a kialakult képességzavarok halmozott előfordulása miatt egyéni sajátosságaik figyelembevételével fokozott pedagógiai, pszichológiai megsegítést, gyógypedagógiai segítséget igényelnek.

Pest vármegyében a HH, HHH és SNI gyermekek együttes aránya a Ceglédi és Nagykátai járásokban volt a legmagasabb 20% körüli, de 15%-ot meghaladó volt az arányuk a Dabasi, Aszódi, Ráckevei és Nagykőrösi járásokban is, továbbá a Monori járás is alig maradt el ettől. A vármegye egyes **óvodáiban** intézményekben a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű és speciális nevelési igényű gyermekek aránya akár 50-80% is eléri. A többi gyermekkel együtt nevelhető SNI gyermekek aránya Érden (CREDO Óvoda: 26%) és Pilisszentivánon (HEIDI Német Nemzetiségi Óvoda: 24%) haladta meg a 20%-ot. Itt a fenntartó mindkét esetben alapítvány volt.

Az **általános iskolákban** a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, illetve integráltan oktatható SNI tanulók együttes aránya Szentmártonkúta, Cegléd, Örkény, Jászkarajenő és Abony egyes általános iskoláiban haladta meg a 70%-ot (68-89%).

A középfokú oktatás tekintetében a hátrányos helyzetű tanulók a gimnáziumokba általában már nem is jutnak el (az egész vármegyében mindössze 14 tanuló volt hátrányos helyzetű a több mint 20 ezer diák közül), a szaggimnáziumban, technikumban tanulók között is alig van hátrányos helyzetű tanuló (arányuk országosan 2%, míg a vármegyében csupán 1% volt). A szakképző iskolákban azonban a hátrányos helyzetű tanulók aránya magasabb, nagyjából 4% a vármegyében, de a Ceglédi járásban a szakképző iskolák tanulóinak tizede hátrányos helyzetű volt.

A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai nevelés-oktatása céljából a szakiskola a többi tanulóval sajátos nevelési igénye miatt együtthaladásra képtelen tanulókat készíti fel szakmai vizsgára és nyújt részükre a munkába álláshoz és az életkezdéshez szükséges ismereteket. A készségfejlesztő speciális szakiskola ugyanakkor a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók részére biztosítja az életkezdéshez való felkészülést, a munkába állást lehetővé tevő egyszerű betanulást igénylő munkafolyamatok elsajátítását. A szakiskolában, készségfejlesztő speciális szakiskolában az évfolyamok száma a speciális kerettanterv szerint meghatározott.

A vármegyében mindössze 8 szakiskolai és készségfejlesztő iskolai képzés működött, a Ceglédi, Gödöllői, Monori és Váci járásokban. Érthető módon ebben az iskolatípusban az egy osztályra jutó tanulók és az egy főállású pedagógusra jutó tanulók száma is alacsonyabb, mint a normál képző intézményekben, hiszen a gyermekek oktatása speciális igényeik miatt csak kisebb csoportokban oldható meg. A speciális nevelési igényű, vagy középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek számára a szakmai képzések hozzájárulnak ahhoz, hogy később a társadalomba való beilleszkedésük könnyebb legyen.

Összességében a Vármegye településein a sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyerekek fejlesztésének és tanításának támogatása többféle módon valósul meg. Az **integrált nevelés a leggyakrabban alkalmazott módszer**, amely lehetővé teszi, hogy a gyerekek a normál iskolai közegben tanuljanak, különleges igényeik figyelembevételével. Ezen kívül az **inkluzív nevelés** és az

egyéni nevelési-fejlesztési tervek is jelentős szerepet kapnak. Az egyéni haladási ütem alkalmazása szintén gyakori, ami lehetővé teszi, hogy a gyermekek saját képességeik szerint fejlődjenek.

A **speciális fejlesztések** (pl. logopédia, TSMT, egyéb terápiás torna) is **széles körben elérhetőek**, ezek különösen fontosak a gyermekek pszichomotoros fejlődésének elősegítésében. Néhány esetben az inkluzív és integrált nevelési módszereket egyaránt alkalmazzák, ami azt mutatja, hogy a településeken igyekeznek a lehető legtöbb támogatást nyújtani a rászoruló gyermekeknek.

Azokon a településeken, ahol a **hátrányos helyzetű célcsoportok nem igazán vesznek részt** a fejlesztéseken, ott több tényező játszik szerepet. Az egyik leggyakoribb akadály az **anyagi forrás hiánya**, azaz sok hátrányos helyzetű személy nem engedheti meg magának, hogy részt vegyen ilyen programokon, mivel nincsenek meg a pénzügyi eszközeik a részvételhez. A **motiváció és háttérismeretek hiánya** azt eredményezi, hogy sokan azért nem vesznek részt a programokon, mert nem értik azok fontosságát vagy előnyeit, így a megfelelő információk és ismeretek hiánya miatt kevésbé motiváltak a részvételre, mert nem látják a személyes hasznukat a programokból. Ehhez szorosan kapcsolódik az **információhiány**, vagyis azért alacsony a részvételi arány, mert nem értesülnek a lehetőségekről. Ez arra mutat, hogy a programok népszerűsítése nem hatékony, és sokan nincsenek tisztában a részvétel lehetőségével. Több esetben akadályt jelenthet a **programok helyszínére történő eljutás**, ami közlekedési nehézségekre vagy távolságra utal. Néhány esetben az **érdektelenség** is megjelenik, azaz a programok nem vonzzák eléggé a célcsoportot, vagy nem relevánsak számukra.

A fenti okok együttesen akadályozzák a hátrányos helyzetű csoportokat abban, hogy kihasználják a fejlesztési programok nyújtotta lehetőségeket. A probléma megoldása érdekében jobb kommunikációra, támogatási rendszerekre (pl. anyagi segítségnyújtás) és könnyebb hozzáférhetőségre lenne szükség.

VIII.2.2 A sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások tervezett beavatkozásai

VIII.2-1. táblázat: A sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
FOGYATÉKKAL ÉLŐK, MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK, ROMÁK							
1.	Humán erőforrás-kapacitás szűkössége	Az intézményekben komoly hiány van szakemberekből, különösen a gyógy-pedagógusok, logopédusok, pszichológusok és más fejlesztő szakemberek körében. Több intézmény esetében az utazó szakemberek nem elegendőek.	<ul style="list-style-type: none"> • pontos felmérések elvégzése a szükséges/hiányzó humán erőforrás-kapacitás feltérképezésére • szakemberhiány orvoslása (elsősorban gyógypedagógusok, logopédusok, pszichológusok és mozgásfejlesztők) • részmunkaidős foglalkoztatás lehetőségének bővítése 	hosszútáv (1-8 év)	Pest Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat, tankerület, települési önkormányzat, egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Belügyminisztérium	nem
2.	Infrastrukturális hiányosságok	A helyszíni infrastruktúra, a specifikus fejlesztőeszközök és technológiai megoldások szűkössége, valamint a telekommunikációs és informatikai infrastruktúra hiányosságai, amelyek kulcsfontosságúak a fejlesztési tevékenységek lebonyolításához	<ul style="list-style-type: none"> • tornaterem vagy tornaszoba kialakítása, felszerelése fejlesztő eszközökkel • speciális helyiségek kialakítása • a gyermekek szállításához szükséges közlekedési eszközök beszerzése, üzemeltetése • speciális fejlesztő eszközök (pl. TSMT tornaeszközök, a finommotorikai készségeket fejlesztő játékok stb.) • mozgásfejlesztő eszközök (pl. mászófal, szivacszőnyegek, udvari játékok stb.) • okoseszközök és számítástechnikai eszközök 	rövidtáv (1-3 év)	Pest Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat, tankerület, települési önkormányzat, egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Belügyminisztérium	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
3.	A pedagógiai szakszolgálati intézményrendszer fejlesztése, módszertani megsegítése	A megfelelő színvonalú és teljes körben hozzáférhető szolgáltatások, továbbá a korai beavatkozások hiányosságai gátolják a felnövekvő generációk versenyképességét, sikeres munkaerő-piaci és szociális integrációját, valamint növelik a szociális és egészségügyi ágazat későbbi ellátási kötelezettségeit, terheit.	<ul style="list-style-type: none"> • a sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyerekek helyben történő fejlesztésének, tanításának támogatása • a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók integrált, inkluzív nevelésének oktatásának támogatása, az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmények együttnevelő szerepének erősítése • a korszerű nevelés-oktatási formák szakmai támogatása. • az eszközkölcsonzó és utaztatási szolgáltatások fejlesztése. • a tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek, tanulók nevelésének-oktatásának támogatása. • a pályorientációs tevékenységek biztosítása. • IKT alapú, illetve digitális pedagógiai megoldások bevonása a sajátos nevelési igényű tanulók felzárkóztatásának támogatásában. • az inkluzív nevelés-oktatás feladatához illeszkedő személyi-tárgyi feltételek fejlesztése az intézményekben. 	középtáv (1-5 év)	Pest Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat, tankerület, települési önkormányzat, egyházi és alapítványi intézmények fenntartói	Belügyminisztérium	nem

A pedagógiai szakszolgálati intézmények, a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók nevelésben-oktatásában és a tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek, tanulók köznevelési ellátásában részt vevő intézmények **eszközellátottságának és utaztatási szolgáltatásainak bővítése, fejlesztése**, valamint a **helyben elérhető és a speciális eszközkölcsönző szolgáltatások kiterjesztése** szükséges. A tervezett fejlesztés keretében pedagógusok továbbképzése, tudásmegosztó programok lebonyolítása, társadalmi elfogadást segítő programok lebonyolítása, fizikai és infokommunikációs akadálymentesítést szolgáló eszközök, fejlesztő eszközök, vizsgálóeszközök, speciális gyógyászati és technikai eszközök, szoftverek, a feladatellátáshoz szükséges általános jellegű és átalakított gépjárművek beszerzése, feladatbankok készítése, szülősegítő programok lebonyolítása valósulhat meg. Az eszközbeszerzések elsősorban a különböző fejlesztő- és diagnosztikai és gyógyászati eszközök beszerzését jelenti.

A tervezett intézkedések a sajátos nevelési igényű, a tartós gyógykezelés alatt álló gyermekeket, tanulókat ellátó intézményeket, illetve a pedagógiai szakszolgálati intézményeket érinti közvetlenül. Az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmények (EGYMI) – számos egyéb tevékenységük mellett működtetik az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatokat (amelyek az inkluzív intézmények számára biztosítanak speciális szakembereket), az eszközkölcsönző szolgáltatást (speciális segédeszközök biztosítása az inkluzív intézmények számára) és sok esetben szállítási szolgáltatást is. A sajátos nevelési igényű tanulók csoportján belül a fejlesztések alapvetően az inkluzív formában ellátott (ez az összes sajátos nevelési igényű tanuló 70 %-a) tanulóknak segítenek a fejlesztési tervezett utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatok, eszközkölcsönző szolgáltatások révén.

VIII.3 Ifjúságot célzó tevékenységek

VIII.3.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

A 15-29 éves ifjúsági korosztály ellátórendszerébe elsősorban a középfokú oktatási intézmények, valamint a családsegítő szolgálatok vesznek részt, kisebb mértékben a közművelődési intézmények és az egészségügyi ellátórendszeren belül a védőnői szolgálatok. Ezek szolgáltatási szerkezetét, ellátási rendszere a megfelelő fejezetnél összegzésre kerültek. A továbbiakban a szolgáltatási hiányosságokat és azok okait ismertetjük.

A 15-29 éves ifjúsági korosztály helyzetének javítása az egyik legproblematicusabb terület nem csak a vármegyében, de országos szinten is. A fiatalabb korosztály esélyegyenlőségi helyzetének javítására rendelkezésre áll az ellátórendszer mind önálló, megfelelő szakemberekkel ellátott szociális intézmények, mint az oktatási rendszer intézményeiben működő szakemberek segítségével. A 15-18 éves korosztály, a tankötelezettség miatt még a középiskolai keretek között nyomon követhető és segíthető, azonban – míg a fiatalabb korosztály tekintetében a szülői felügyelet kontrollt és segítséget jelent –, a középiskolás korosztály tekintetében ez a kontroll már korántsem jelent akkora segítő tényezőt. Emellett az iskolai lemorzsolódás nemzetközi összevetésben is viszonylag magas. Problémát jelent, hogy a hátrányos helyzetből érkező, rossz szociális helyzetű gyermekek közül sokan már szakmát sem szereznek. A szakma, az érettségi és főképpen az írás olvasás képességének hiánya jelentősen rontja az elhelyezkedési esélyeiket, így járulva hozzá a szegénység generációk közötti átöröklődéséhez. Az iskolából kikerülve pedig elérhetetlenné válnak ezek a társadalmi csoportok, felzárkóztatásuk, segítségük szinte lehetetlen feladat.

A kérdőíves felmérés eredményei is azt sugallják, hogy a fiatalok informálódására vonatkozóan a válaszadók szerint 70-85%-ban a különböző online felületeket (például Facebook, település honlapja) használják. Emellett a hagyományos módszerek (például hirdetések, táblák, plakátok) is fontos szerepet játszanak, amelyeket a válaszadók mintegy 50%-a említett.

Ez arra utal, hogy bár az online platformok dominálnak az információszerezésben, a hagyományos csatornák továbbra is jelentős szerepet játszanak, különösen a helyi közösségekben. Az online és offline kommunikáció kombinációja fontos lehet annak érdekében, hogy minél több fiatal elérjenek a különböző programokkal és információkkal.

A fiatalok tájékoztatásának feladatát a válaszadók 70-75%-a szerint vélhetően a következő szervezetek látják el: települési önkormányzat, kisebbségi önkormányzat, civil szervezetek, oktatás-nevelési intézmények. Ez arra utal, hogy a fiatalok információhoz jutását elsősorban ezek a helyi intézmények és szervezetek biztosítják. Ezek az entitások kulcsszereplői a fiatalokkal való kommunikációnak, akik különböző csatornákon keresztül (online és offline) tájékoztatják a fiatalokat a helyi eseményekről, programokról és lehetőségekről.

A válaszadók kétharmada szerint a fiatalok elérését és tájékoztatását alapvetően hatékonynak tartják. Ez azt jelzi, hogy a fiatalokkal való kommunikáció és információáramlás a válaszadók többsége szerint működőképes a meglévő csatornákon keresztül, legyen szó online platformokról vagy hagyományos eszközökről.

Ez a pozitív visszajelzés arra utalhat, hogy a jelenlegi tájékoztatási módszerek megfelelően eléri a fiatalokat, de érdemes folyamatosan figyelni a változó igényeket és technológiákat, hogy a jövőben is hatékonyak maradjanak.

VIII.3.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők

A 15-29 éves korosztályon belül az iskolában tanulók az intézményeken keresztül elérhető és segíthető, az iskolából kikerülve azonban elérhetetlenné és ellenőrizhetetlenné válnak, így segítségük, felzárkóztatásuk problémás. Különösen igaz ez a hátrányos helyzetű csoportok esetében, hisz az ő esetükben számolni kell az iskolai lemorzsolódással, valamint a szegregációval. A hátrányos helyzetű csoportok sok esetben olyan kistelepüléseken élnek, ahol hiányos a megfelelő szociális ellátóhálózat, ill. az infrastrukturális ellátottság is alacsony szintű. Ahhoz, hogy megfelelő ellátáshoz jussanak el kell hagyniuk a településüket, ez azonban meglehetősen problematikus. Pénzügyi forrás hiányában esetleg a busz, vagy vonatjegy árát sem tudják kifizetni, de sok esetben a közlekedési feltételek sem adottak ahhoz, hogy igénybe vehessék a szolgáltatásokat. Így hiába vannak a szomszédos településen szervezett olyan programok lehetőségek, amelyek ezeknek a célcsoportoknak a reintegrálását szolgálják, az érintett csoportok nem tudják azt igénybe venni. Különösen igaz ez a mélyszegénységben élőkre és a romákra, valamint a fogyatékkal élőkre, hiszen utóbbiak esetében gyakran az önálló közlekedés is problémás még annak ellenére is, hogy esetleg a közösségi közlekedés akadálymentesítése megvalósult. A fogyatékkal élők esetében ugyanakkor nem csupán a fogyatékkal élők szenvednek hátrányt, hanem az őket ápoló családtagok is.

A nők esetében a legnagyobb hátráltató tényező a bölcsődei férőhelyek számának korlátozottága, hiszen, ha nem tudja megoldani a gyermek elhelyezését sem az oktatási rendszerben, sem a munkaerőpiacon nem tudja igénybe venni azokat az lehetőségeket, amelyek segítenék a felzárkózást. E probléma a 15-29 éves korosztály nő tagjait kiemelten érinti.

Fentiek tekintetében Pest vármegyében a legrosszabb helyzetben a Dél-pest vármegyei – Aszódi, Ceglédi, Dabasi, Nagykáta, Nagykőrösi, Ráckevei, Monori – járások, valamint részint a Szobi járás települései.

VIII.3.3 Az ifjúságot célzó tevékenységek tervezett beavatkozásai

Lakossági hozzáférés javításához tervezett beavatkozások

VIII.3-1. táblázat: Az ifjúságot célzó tevékenységek LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	Kevés az kifejezetten ifjúsági korosztállyal foglalkozó szervezet, illetve a meglévők is elszigetelten működnek	Az ifjúsági korosztály elérhetőségének nehézségei, iskolai lemorzsolódás.	<ul style="list-style-type: none"> • Az ifjúsági munka módszertani és szervezeti fejlesztése a fiatalok foglalkoztathatóságának elősegítése érdekében. • Az ifjúsági, oktatási és foglalkoztatási szektor helyi szereplőinek együttműködését elősegítő programok. • Helyi fiatalok hasznos szabadidő eltöltését, információhoz jutását, társadalmi részvételét támogató tevékenységek, programok. • Ifjúságsegítőknak, fiatalokkal foglalkozó szervezetek érdekében létrejövő és/vagy részvételével zajló nem formális képzési programok. 	középtáv (1-5 év)	iskolák, családsegítő, egyházak, közművelődési intézmények, civil szervezetek	intézményvezetők	nem
2.	Fiatalok közügyek iránti érdektelensége, elszigetelődése.	Az ifjúsági korosztály elérhetőségének nehézségei, iskolai lemorzsolódás.	<ul style="list-style-type: none"> • Fiatalok bevonása a helyi ügyek alakításába települési szintű ifjúsági fejlesztések, valamint civil szervezetek helyi programjainak támogatásán keresztül. • Ifjúsági civil szervezetek által szervezett programok, programsorozatok. 	középtáv (1-5 év)	iskolák, egyházak, közművelődési intézmények, civil szervezetek	intézményvezetők	nem

Pest vármegye társadalmi és területi heterogenitásából adódóan az ifjúságot célzó felzárkóztató programok lokális igényekhez illesztése alapvető fontosságú, amelyben az oktatási és a szociális ellátóhálózat intézményei kulcsszerepet játszanak, ugyanakkor kiemelt jelentősége van a társadalmi támogatottság növelésének. A tervezett beavatkozások és intézkedések célja – a vármegyei ITP-vel összhangban – az, hogy a vármegye területén lévő **szereplők nagyobb szerepet vállaljanak az ifjúság támogatásában és ezen keresztül megvalósuljon a vármegye célkitűzéseiben megfogalmazott társadalmi megújulás.**

Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

VIII.3-2. táblázat: Az ifjúságot célzó tevékenységek hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
NŐK, FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
1.	Nők gyermekvállalás utáni munkaerőpiaci reintegrációja nehézkes	Megfelelő háttérinfrastruktúra hiányában a fiatal anyák nem tudnak munkát vállalni. Megfelelő kompetenciák hiányában nem tudnak saját vállalkozást nyitni.	<ul style="list-style-type: none"> Vállalkozói kompetenciáinak és egyéb, a foglalkoztatást elősegítő kompetenciáinak erősítése, fejlesztése 	középtáv (1-5 év)	iskolák, egyházak, közművelődési intézmények, civil szervezetek	intézményvezetők	nem
2.	Szabadidő hasznos eltöltésének korlátai	A sajátos élethelyzetből adódóan a szabadidő hasznos eltöltésének a lehetőségei korlátozottak.	<ul style="list-style-type: none"> Tematikus ifjúsági táborok szervezése. 	rövidtáv (1-3 év)	iskolák, egyházak, közművelődési intézmények, civil szervezetek	intézményvezetők	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK, ROMÁK							
3.	Ifjúsági korosztály munkavállaláshoz szükséges kompetenciáinak hiánya	Iskolai lemorzsolódás miatt nem sajátítanak el megfelelő kompetenciákat a fiatal felnőttek	<ul style="list-style-type: none"> Piacképes kézműves tudás gyakorlati elsajátítását elősegítő ismeretátadási programsorozatok, szakkörök Vállalkozói kompetenciáinak és egyéb, a foglalkoztatást elősegítő kompetenciáinak erősítése, fejlesztése. 	hosszútáv (1-8 év)	iskolák, egyházak, közművelődési intézmények, civil szervezetek	intézményvezetők	nem

Pest vármegye társadalmi és területi heterogenitásából adódóan az ifjúságot célzó programok lokális igényekhez illesztése alapvető fontosságú. A hátrányos helyzetű csoportok sok esetben azért nem tudják igénybe venni a felzárkóztatásukat célzó szolgáltatásokat, mert nem a lakóhelyükön, vagy annak közvetlen közelében található az a meg. Az intézkedések elsődleges célja **a vármegyei ellátóhálózatban egy olyan programstruktúra kialakítása, amely maximálisan figyelembe veszi a lokális igényeket.**

VIII.4 Helyi kulturális közösségfejlesztési folyamat

VIII.4.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

A járási adatok összevetésében talán a leginkább szembeűnő, **hogy mára az embereknek csak mindössze tizedének van könyvtári tagsága.** Ez kevesebb annál, mint amennyi ember személygépkocsival rendelkezik. Természetesen érthető, hogy a digitális technológia fejlődésével a könyvekhez való hozzáférés a korábbiaknál könnyebb, azonban a könyvtárak a személyes kapcsolattartáson keresztül jóval közelebb hozzák a könyveket, azok íróit az olvasókhoz. A gyerekeknek kifejezetten fontos, hogy az olvasás megszerettetése érdekében szakemberek tanácsai segítségével fedezhessék fel a kulturális örökségünket. A járási adatok rámutatnak arra is, hogy **a felsőoktatási intézmények jelenléte jelentősen növeli a könyvtárhasználatot,** hiszen a felsőfokú tanulmányaikat végzők számára elengedhetetlenül fontos a szakmai felkészüléshez a könyvtári gyűjtemények használata.

A könyvtári olvasók számát települési bontásban vizsgálva láthatjuk, hogy az olvasók számában nagy különbségek nem mutatkoznak. Természetesen **Gödöllő kiemelkedik,** ahol az egyetem oktatói, tanulói rendszeres használói a könyvtáraknak. Márianosztrán az ott működő börtön miatt magas az egy lakosra jutó olvasók száma.

Pest vármegye szerencsés helyzetben van, hiszen történelmi szerepe jelentős, így nem szűkölködik látványosságokban, kulturális értékekben. **A vármegye szinte minden járásában találunk olyan intézményt, amely a gazdag kulturális múlt bemutatását végzi. Mindössze a Vecsési és Gyáli járásokban nem találunk muzeális intézményeket.**

Pest vármegyében összesen 305 közművelődési intézmény működött 2021-ben, csupán három település - Monorierdő, Kakucs és Pilisjászfalu – nem rendelkezik művelődési intézménnyel.

A művelődési házaknak **rendkívül fontos közösség-szervező** feladata van, ennek ellenére a vármegyében az **országosnál kevésbé aktívak a lakók, sokkal kisebb arányban látogatják a közművelődési intézményeket, mint országosan.** Ebben **két fontos tényező játszik szerepet,** az egyik a **főváros hatalmas kulturális piacának közelsége,** másrészt a **vármegye átalakulóban lévő társadalma.** A szuburbanizáció nem hagyja érintetlenül a vármegye helyi közösségeit sem, a betelepülők sok esetben nem (azonnal) válnak a helyi közösség részévé, ugyanúgy városi életet élnek, identitásukban nem, vagy csak kis mértékben jelenik meg a lakóhelyük, környezetük. Emiatt sokkal kevésbben látogatják a helyi közösség által szervezett rendezvényeket. A fentieket támasztja alá, hogy rendezvény típusonként általában csak egy-egy járás az amelyikben az országos átlag körül, vagy afölött alakul a résztvevők fajlagos aránya. A járások többségében jelentősen elmarad attól.

A leggyakoribb rendezvény típusok a művészeti események, az ismeretterjesztő előadások, az alkotó művelődési közösségi események, a klubok, szakkörök, ill. a tehetséggondozás. Vannak azonban olyan települések, ahol az intézményekben csak időszakosan tartanak rendezvényeket, kulturális ismeretterjesztő programokat, azonban rendszeres művelődési foglalkozásokat nem tartanak. Ezen települések Remeteszőlős, Kőröstimetlen, Pilisjászfalu, Lórév, Ipolydamásd, Perőcsény, Tésa voltak.

A projekt által érintett célterületen a közösségi tevékenységek történeti feltárásáról és elérhetővé tételéről, valamint archiválásáról a települések közel 80%-ában nem készült felmérés. Csupán néhány helyen készült cselekvési terv (4 település), és mindössze egy helyen jött létre a helyi nyilvánosság fóruma.

Ez azt mutatja, hogy a közösségi tevékenységek történeti áttekintése és nyilvántartása sok településen még nem került fókuszba, és kevés helyen történtek konkrét lépések a közösségi múlt dokumentálására vagy a helyi fórumok megteremtésére. A közösségi emlékezet és részvétel erősítése érdekében érdemes lehet ilyen típusú kezdeményezéseket ösztönözni, különösen a települések közösségi identitásának és társadalmi összetartozásának megerősítése céljából.

A válaszadók több mint kétharmada szerint a településükön, egy szakszerű közösségi felmérést követően, helyi cselekvési tervet is meg lehetne fogalmazni.

Ez azt jelzi, hogy a válaszadók többsége úgy látja, hogy a közösségi tevékenységek és szükségletek alapos feltérképezése után lehetőség lenne a közösség céljait és igényeit figyelembe vevő terv kidolgozására. Egy ilyen terv segíthetne a helyi közösségi élet fejlesztésében, a lakosság bevonásában és a közös célok elérésében, ami hosszú távon erősíthetné a helyi összetartozást és társadalmi kohéziót.

A kérdőíves felmérés eredményei alapján a helyi értékek feltárásával foglalkozó kezdeményezések sikeresen járultak hozzá a közösség kulturális és történelmi örökségének megőrzéséhez és bemutatásához. Az ilyen tevékenységek nemcsak a helyi lakosok identitását és közösségi összetartozását erősítik, hanem hozzájárulnak a helyi kultúra és örökség szélesebb körben való megismertetéséhez is.

A települések egy része már tett lépéseket a helyi közösségi párbeszéd platformjainak felmérésére és megértésére, ami segíthet a közösségi kommunikáció javításában és a döntéshozatalban. Ugyanakkor a települések többségében még nincs megfelelő átláthatóság és feltárás a helyi párbeszéd lehetőségeiről, ami gátolhatja a közösségi részvételt és az aktív kommunikációt. Ennek felmérése fontos lépés lehet a közösségi összetartás és együttműködés erősítése érdekében.

VIII.4.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezői

A könyvtárhasználat és a járáskor fejlettsége, a népesség iskolázottsága között nincs erős összefüggés (bár természetesen ez is alakítja a könyvtárhasználatot), hiszen a **Nagykátai, Gyáli, Vecsési, Aszódi és Érdi járáskorban a legalacsonyabb a könyvtári olvasók ezer lakosra jutó száma.**

Galgahévíz, Remeteszőlős, Pusztazámor, Apaj, Kóspallag településeken egyáltalán nem működött települési könyvtár, Budajenő, Pusztavacs, Tésa településeken pedig a könyvtári állomány még az 1000 egységet sem érte el.

Pozitív eltérést jelent, hogy az amúgy szinte minden iskolázottsági, szegénységi statisztikában élen járó Tatárszentgyörgy, Táborfalva, Nagykőrös, Kocsér, Tápiószőlős, Tápiógyörgye, Újszilvás, Pilis, Nyáregyháza településeken viszonylag magas az ezer lakosra jutó könyvtárhasználók száma. Ellenkező negatív példa Diósd, Zsámbék, Herceghalom, Pécel, Mogyoród, ahol a kedvező társadalmi összetétel, jövedelmi helyzet és iskolázottság ellenére sem jellemző a települési könyvtárak látogatása.

Valamilyen közművelődési intézmény a vármegye minden településén van, jónéhány településen több intézmény is működik egyszerre, **integrált közösségi és szolgáltató modellt azonban sehol sem alkalmaznak. A válaszadó települések közül több mint 80% nem rendelkezik Ifjúsági ill. gyermekházzal, több mint a fele azonban úgy gondolja, hogy szükség lenne rá.**

A szegényebb járáskorban viszonylag sokan vesznek részt rendszeres közművelődési foglalkozásokon, az összetartó közösség kiváló alapot jelenthet minden szociális, foglalkoztatási, vagy egyéb program végrehajtásához. A hátrányos helyzetű csoportok között ugyanakkor erőteljesen

megjelenik, hogy **nem motiváltak a részvételre, nincs rá igényük, nem is tudnak a rendezvényekről, programokról.** Ezt elsősorban szemléletformálással, célzott marketinggel lenne szükséges fejleszteni.

A programokon való magasabb részvételi arány gyermekek és nők esetében a legjellemzőbb. A romák, a mélyszegénységben élők és a fogyatékkal élők körében viszont alacsonyabb a részvétel hajlandósága. Ez arra utalhat, hogy a gyermekek és nők számára több lehetőség vagy vonzóbb programok állnak rendelkezésre, míg a többi hátrányos helyzetű csoport esetében szükség lenne további ösztönzőkre és támogató intézkedésekre a részvétel növelése érdekében.

Akadályozza a hátrányos helyzetű csoportok rendezvényeken, programokon való részvételét az **infrastruktúra hiánya**, amely elsősorban a programok megvalósításához szükséges **helységek és eszközök** meglétét jelenti. **Elsősorban a kistélepüléseken hiányoznak** ezek a feltételek, így az itt élő hátrányos helyzetű csoportoknak másik településre kell sok esetben utazniuk, hogy részt vehessenek a programokon, ehhez pedig nem rendelkeznek elegendő motivációval. A legtöbb kulturális közösségfejlesztő program a művelődési, ill. az oktatási intézményekhez kötődnek. A folyamatban esetlegesen résztvevő civil szervezetek a kisebb településeken nem rendelkeznek önálló helyiségekkel, így az ő rendezvényeik, programjaik is a művelődési, ill. oktatási intézmények infrastruktúráját „terhelik”, amely kapacitáshiányhoz vezet és a tevékenységi lehetőségek szűküléséhez.

VIII.4.3 A helyi kulturális közösségfejlesztési folyamat tervezett beavatkozásai

Lakossági hozzáférés javításához tervezett beavatkozások

VIII.4-1. táblázat: A helyi kulturális közösségfejlesztési folyamat LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	Helyi intézmények kulturális örökséget őrző akcióinak hiánya	Nem megfelelő marketingkampányok, társadalmi csoport alacsony motiváltsága, tudatlanság, érdektelenség	<ul style="list-style-type: none"> • közösségi tevékenységének történeti feltárása és a lakosság számára elérhetővé tétele, valamint archiválása • lakosságának kulturális közösségi együttműködését dinamizáló és fenntartó közösségi akciók, tevékenységek, események, programok, folyamatok, rendezvények megvalósítása 	rövidtáv (1-3 év)	iskolák, egyházak, közművelődési intézmények, civil szervezetek	intézményvezetők	nem
2.	Helyi társadalom véleménynyilvánítását lehetővé tevő programok hiánya	Nem megfelelő marketingkampányok, társadalmi csoport alacsony motiváltsága, tudatlanság, érdektelenség	<ul style="list-style-type: none"> • Részvételi fórumok elindítása, működtetése, meglévők fejlesztése • települési stratégiai dokumentum(ok)nak részvételi fórumok keretei között való felülvizsgálata és amennyiben releváns módosítása, helyi cselekvési tervhez illeszkedő új stratégiai dokumentum készítése • A helyi nyilvánosság fórumainak megteremtése, meglévő fórumainak fejlesztése, folyamatos működtetése, frissítése, aktualizálása 	középtáv (1-5 év)	iskolák, egyházak, közművelődési intézmények, civil szervezetek, önkormányzat	intézményvezetők	nem
3.	Intézmények helyi kötődését segítő programjainak hiánya	Nem megfelelő marketingkampányok, társadalmi csoport alacsony motiváltsága, tudatlanság, érdektelenség	<ul style="list-style-type: none"> • Közösségfejlesztési folyamat tájékoztatói platformjainak megteremtése, fejlesztése • A közösségfejlesztési folyamatról tájékoztató közösségi információs pont kialakítása (infrastruktúra-fejlesztés nélkül). 	rövidtáv (1-3 év)	iskolák, egyházak, közművelődési intézmények, civil szervezetek, önkormányzat	intézményvezetők	nem

Pest vármegye társadalmi és területi heterogenitásából adódóan a társadalmi összetartozást erősítő felzárkóztató programok lokális igényekhez illesztése alapvető fontosságú, amelyben a kulturális intézmények kulcsszerepet játszanak, ugyanakkor kiemelt jelentősége van a társadalmi támogatottság növelésének. A tervezett beavatkozások és intézkedések célja – a vármegyei ITP-vel összhangban – az, hogy a vármegye területén lévő szereplők nagyobb szerepet vállaljanak a hátrányos helyzetű csoportok támogatásában, a helyi közügyekben, növekedjen a lokálpatriotizmus érzése, mert csak ezen keresztül tud megvalósulni a **vármegye célkitűzéseiben megfogalmazott társadalmi megújulás**.

Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

VIII.4-2. táblázat: A helyi kulturális közösségfejlesztési folyamat hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK, ROMÁK							
1.	Intézmények helyi kötődését segítő programjainak hiánya	Nem megfelelő marketingkampányok, társadalmi csoport alacsony motiváltsága, tudatlanság, érdektelenség	<ul style="list-style-type: none"> Közösségfejlesztési folyamat tájékoztatási platformjainak megteremtése, fejlesztése 	rövidtáv (1-3 év)	iskolák, egyházak, közművelődési intézmények, civil szervezetek	intézményvezetők	nem
2.	Helyi társadalom vélemény-nyilvánítását lehetővé tevő programok hiánya	Nem megfelelő marketingkampányok, társadalmi csoport alacsony motiváltsága, tudatlanság, érdektelenség	<ul style="list-style-type: none"> A helyi nyilvánosság fórumainak megteremtése, meglévő fórumainak fejlesztése, folyamatos működtetése, frissítése, aktualizálása A közösségfejlesztési folyamatról tájékoztató közösségi információs pont kialakítása (infrastruktúra-fejlesztés nélkül). 	középtáv (1-5 év)	iskolák, egyházak, közművelődési intézmények, civil szervezetek	intézményvezetők	nem

Pest vármegye társadalmi és területi heterogenitásából adódóan a kulturális intézményeket célzó programok lokális igényekhez illesztése alapvető fontosságú. A hátrányos helyzetű csoportok sok esetben azért nem tudják igénybe venni a felzárkóztatásukat célzó szolgáltatásokat, mert nem a lakóhelyükön, vagy annak közvetlen közelében találhatóak azok meg. Az intézkedések elsődleges célja a vármegyei ellátóhálózatban egy olyan programstruktúra kialakítása, amely maximálisan figyelembe veszi a lokális igényeket. Emellett kiemelten fontos a szemléletformálás, az egyéni motiváció fokozása a programokon való részvétel érdekében és az azok hasznosságának, előnyeinek hangsúlyozása. Ez lehetőséget teremt **a hátrányos helyzetű csoportok felzárkózására, emellett a kulturális intézmények kihasználtságának növelésére** is. Áttételesen pedig a társadalmi elfogadásra, a reintegrációra, valamint a helyi közösségek összetartozás érzésének, lokálpatriotizmusának, közügyekben való szerepvállalásának növelésére.

VIII.5 Vármegyei és térségi identitás erősítése, térségfejlesztési együttműködések

VIII.5.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezői

A területfejlesztési politika kiemelten **fontosnak tekinti a regionális identitás erősítésének, a gazdasági és intézményi hálózatok létrejöttének ösztönzését**, hosszú távon a regionális demokrácia feltételeinek megteremtését. Pest Vármegye Területfejlesztési Konceptiója és Programja is kiemeli a helyi identitás erősítésének fontosságát, elsősorban a helyi közösségi alapú kezdeményezésekkel, a partnerség elvével összhangban. A **helyi, térségi, vármegyei és nemzeti identitástudat kialakítása**, az önbecsülés és összetartozás erősítése az egész vármegye számára kiemelten fontos, melyet külön kiemel a Program: „A rendkívüli mobilitás, a népesség növekedése, illetve a népességcsere, továbbá a gazdasági és társadalmi változások gyors üteme és nem utolsósorban a főváros „gravitációs ereje” komoly kockázatot jelent a hagyományosan erős nemzetiségi-, kulturális és gazdasági gyökerekkel rendelkező települések számára.” Mindeközben pedig megállapítható, hogy **a helyi értékek, - identitás-, közösségek fejlesztésének gazdasági haszna egyértelműen meghatározható**. A helyi értékek segítenek a helyi identitás megőrzésében, erősítésében, a helyi márkásításban, turisztikai jelentőségük van, továbbá a gazdaságra is kihatásuk van. Ennek keretében az épített és a helyi értékekhez kötődően a kulturális örökség megőrzése, a hagyományok megélésén keresztül **a helyi identitás erősítése a Vármegye kiemelt célja**.

A helyi közösségek fejlesztése elsősorban települések, településrészek, **térségek közösségi kezdeményező- és cselekvőképességének fejlesztését, a közösségi szerepvállalás erősödését** jelenti. Ez a társadalmi felzárkózási politikának is fontos eszköze, a közösségi munka hatására az érintett emberek is együttműködnek a problémák megoldásában.

Ehhez kapcsolódóan a közösségi térségi, települési, illetve településrészi helyi identitást erősítő **közösségfejlesztési folyamatok megvalósítás szükséges**, melynek eredményeként **fejlődik a közösség tagjainak egymás iránti felelősségtudata**, a helyi civil társadalom megerősödése segíti a helyi közösségi konfliktusok megoldását és az önálló cselekvési képességek erősítését, **erősödik a civil aktivitás**, kialakulnak, illetve **megerősödnek a szükséges kompetenciák, az önkéntesség, a helyi identitás, valamint a településhez, településrészekhez, térséghez való kötődés**. Ennek köszönhetően a meglévő (humán) erőforrások is felszínre kerülhetnek, az együttműködések következtében ezen **erőforrások aktivizálódnak** és minőségi változást hoznak a település, települési közösségek életében.

Ennek keretében a Pest vármegyében **a kulturális értékek megőrzése, helyi és megyei identitástudat erősítése, valamint a Pest vármegyei értéktár fejlesztése és a vármegyei értékek széleskörű megismertetése önálló beavatkozási terület**.

A kérdőíves felmérés tanulságai szerint **a kulturális közösségi identitáshoz, a lakosság együttműködéséhez kapcsolódó esemény megvalósítására szükség van**. A kulturális közösségi események szervezése számos előnnyel járhat a közösségi identitás és a lakosság együttműködése szempontjából. Az események során az emberek találkozhatnak és kapcsolatokat építhetnek, ami elősegíti a közösségi hálózatok kialakulását és erősítését. Az ilyen események bevonják a helyi lakosokat a közösségi életbe, ami növeli az aktív részvételt és a közösségi felelősségvállalást. Az események lehetőséget adnak a helyi kulturális értékek és hagyományok megőrzésére és továbbadására a jövő generációi számára. A kulturális események vonzzák a látogatókat, ami növeli a helyi gazdaság bevételeit, különösen a turizmus és a vendéglátás területén.

A térségi szintű **kulturális programok iránti igény a településeken igen nagy**, mert a kérdőívek tanulsága szerint az ilyen programok **segítik a helyi közösségek összekovácsolását, lehetőséget adnak az embereknek, hogy találkozzanak, kapcsolatokat építsenek és közös élményeket szerezzenek**. Emellett a térségi programok bemutatják a helyi kultúra sokszínűségét, lehetőséget adnak a helyi művészeknek és előadóknak a bemutatkozásra, és gazdagítják a közösség kulturális életét. Ugyanakkor e rendezvények kapcsán felmerülő humán erőforrás problémákat is kezelni kell. A programok, események megszervezéséhez önkéntesek munkájára lenne szükség, s fontos lenne, hogy a civil szféra szorosabban kapcsolódjon az önkormányzat intézményeinek szervező munkájához. Ugyanakkor emellett a kis- és nagyértékű eszközökre, egyéb infrastruktúrára is szükség lenne a tehetségfejlesztő foglalkozások megvalósításához.

Ugyanakkor megállapítható, hogy **a lakosság identitását erősíteni hivatott rendezvények, programok nem mindig érik el a kívánt célcsoportot, melynek gyakran információhiány az oka**. Vannak hatékony és kevésbé hatékony platformok, melyeken keresztül a tájékoztatás és a promóció történik. Számos település rendelkezik **tudásmegosztó és kommunikációs platformokkal, amelyek segítik a közösségi akciók, események és programok szervezését és lebonyolítását**. A települési kérdőívek alapján a legtöbben a települési weboldalt, a hirdetőtáblákat, plakátokat és a személyes megkeresést tekintették a leghatékonyabb módnak, az egyre jobban elterjedt digitális és közösségi médiás megoldásokat többen kisebb hatékonyságúnak jelölték, a helyi újságot, szórólapot pedig ennél is kevésbé javasolják a jövőben az elérés kapcsán. A tudásmegosztó és kommunikációs platformok lehetővé teszik a felhasználók közötti gyors és hatékony kommunikációt, függetlenül a földrajzi távolságtól. Segítenek közösségek kialakításában, ahol az emberek hasonló érdeklődési körök mentén kapcsolódhatnak egymáshoz. Online kurzusok, webináriumok és egyéb oktatási anyagok elérhetők, amelyek segítik a felhasználók személyes és szakmai fejlődését. Ugyanakkor a tudásmegosztó, kommunikációs platformokon jellemzően azért még egyoldalú információközlésre van lehetőség. A tudásmegosztó, kommunikációs platformok kialakítását és fenntartását a többség szükségesnek tartja, s támogatják, ha azokon elérhetők például videók, prezentációk, e-könyvek és egyéb tananyagok, amelyek segítik a tanulást; kérdések és válaszok, ahol a felhasználók megoszthatják tapasztalataikat és tanácsaikat; aktuális eseményekről és trendekről szóló információk, de akár részletes elemzések különböző tudományterületekről is megférnek itt. Azaz a tudásmegosztó, kommunikációs platformokon a szakértők és a felhasználók megoszthatják tudásukat és tapasztalataikat különböző témákban, legyen szó szakmai kérdésekről, hobbi tevékenységekről vagy mindennapi problémákról.

Jellemző, hogy a rendezvények iránti érdeklődés alacsonyabb, de a válaszadók közül sokan nyitottak a részvétel lehetőségére, szívesen részt vennének, ha elérhető lenne számukra megfelelő rendezvény. A településekben megvan az igény a térségfejlesztési együttműködésekben való részvételre, de lehet, hogy nem mindig szerveznek ilyen eseményeket a környéken, vagy nincs elegendő információ a rendezvényekről.

A kérdőíves felmérés adatainak feldolgozása alapján megállapítható, hogy a települések túlnyomó többsége **nem rendez kiemelt térségi vagy járási szintű térségfejlesztési együttműködések támogató képzéseket és rendezvényeket**. Az önkormányzatok nehéz anyagi helyzete mellett, ez arra is utal, hogy a térségfejlesztési együttműködések támogatása ezen a szinten kevésbé elterjedt, és szükség lehet további kezdeményezésekre vagy forrásokra, amelyek elősegítik az ilyen típusú programok szervezését. A térségi együttműködések támogatása hozzájárulhatna a közösségek közötti kapcsolatok és a regionális fejlődés erősítéséhez. Ma a civil szervezetek jelentős szerepet vállalnak a térségfejlesztési rendezvények szervezésében, míg az önkormányzatok kisebb arányban vesznek részt ilyen programokban. Ez a helyzet lehetőséget biztosít arra, hogy a közösségi kezdeményezések erősítsék a helyi együttműködések és a települések közötti kapcsolatok fejlesztését, de **az**

önkormányzatok részvételének növelése még jobban előmozdíthatná a térségfejlesztést. A térségfejlesztési **együtműködések támogatása nem folyamatos, inkább alkalmi eseményekre korlátozódik.** Ennek következtében hiányozhat a hosszú távú, rendszeres együttműködés a települések között, ami javíthatná a térségi fejlesztési célok hatékonyabb elérését. A térségfejlesztési együttműködéseknek számos fontos tématerülete van, de a fenntarthatóság és környezetvédelem jelenleg kiemelt figyelmet kap a válaszadók körében.

A települések általában szükségesnek tartják a térségfejlesztési együttműködések támogató képzések és rendezvények szervezését, amelyek **elősegítik a helyi közösségek és települések közötti együttműködést, valamint a térségi fejlesztési célok közös megvalósítását.** Az ilyen típusú képzések és rendezvények nemcsak a térségi fejlesztések koordinációját és hatékonyságát növelhetik, hanem a települések közötti tudásmegosztást és partnerségeket is erősíthetik, hozzájárulva a fenntartható fejlődéshez és a helyi közösségek hosszú távú sikeréhez. A települések elsősorban a közösségi tervezést és a fenntarthatóságot helyezik előtérbe a térségfejlesztési együttműködések során.

A térségfejlesztési témakörökben a települések szükségesnek tartják a kiadványok, tanulmányok és elemzések készítését. Ez arra utal, hogy a települések jelentős része felismeri a **részletes dokumentációk és háttéranyagok fontosságát a térségfejlesztési együttműködések támogatásában és hatékonyabbá tételében.** Ezek az anyagok hozzájárulhatnak a helyi igények és problémák pontosabb megértéséhez, valamint segíthetnek a fenntartható fejlődési stratégiák kidolgozásában és a döntéshozatal megalapozásában.

VIII.5.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők

A térségek népességmegtartó képessége szempontjából különösen fontos, hogy az ott élők között erős összetartozás érzés alakuljon ki. A Pest Vármegye Területfejlesztési Program a hagyományok, a történelmi emlékek ápolását, helyi kulturális, természet és építészeti értékek megőrzését támogatja, infrastrukturális fejlesztések, helyi programok támogatása segítségével. E téren az épített örökség értékmegőrzése mellett a helyi értékhez köthető rendezvények, identitást erősítő fesztiválok megtartása is fontos.

Természetesen ehhez kapcsolódik **az identitás-megélés helyszíneinek az elérhetősége, hozzáférhetősége is, így a lakosság identitás-tudatának emeléséhez szükséges a találkozóhelyek, városi közösségi terek fejlesztése,** a helyi identitás megteremtéséhez alkalmas infrastrukturális elemek kialakítása, valamint az **identitás-erősítő és versenyképes oktatás-fejlesztési komplex program** a jövő nemzedéke számára. Mindezen területeken ma még azonosíthatók hiányok, mely a magasan képzett helyi kötődésű lakosság kialakulásának akadálya is, különösen a fővároshoz közelebbi fekvésű, dinamikusabban változó települések lakosságában.

A helyi társadalmi akciókba bevonás érdekében elért hátrányos helyzetű személyek száma fontos indikátora annak, hogy egy-egy térségben mennyire lehet bevonni a hátrányos helyzetű csoportokat, s ez a fejlesztéspolitikai monitoring során térségi szinten is nyomon követhető, akár térségi megoldásokkal javítható is.

VIII.5.3 A vármegyei és térségi identitás erősítéséhez, térségfejlesztési együttműködésekhez kapcsolódó tervezett beavatkozások

Lakossági hozzáférés javításához tervezett beavatkozások

VIII.5-1. táblázat: A vármegyei és térségi identitás erősítése, térségfejlesztési együttműködések LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	Helyi identitás erodálódása, a közösséghez tartozás megélésének elvesztése, helyi értékek degradálódása	sem a helyi lakosok, sem az újonnan betelepülők nagy része ma már nem igazán része a helyi közösségnek, sem identitásukban, sem aktivitásukban	<ul style="list-style-type: none"> Vármegyei/térségi cselekvési terv alapján a vármegye, térség lakosságának kulturális közösségi identitását, együttműködését dinamizáló és fenntartó közösségi akciók, tevékenységek, események, programok, folyamatok, rendezvények megvalósítása 	rövidtáv (1-3 év)	önkormányzatok, intézmények, szervezetek együttműködésben	helyi kulturális intézmények	nem
2.	Az identitást erősítő rendezvényeken, kulturális programokon sok célcsoportban alacsony a részvétel	nem elég erős a célcsoportok bevonása a képzésekre és rendezvényekre	<ul style="list-style-type: none"> a kulturális közösségi identitást, együttműködést dinamizáló és fenntartó közösségi akciók, tevékenységek, események, programok, folyamatok, rendezvények megvalósítása 	rövidtáv (1-3 év)	önkormányzatok, óvodák, iskolák, intézmények, szervezetek együttműködésben	helyi kulturális intézmények, óvodák, iskolák	nem
3.	Információhiány	hiányoznak, vagy nem jól működnek a mindenkit elérő, hatékony analóg és digitális kommunikációs platformok	<ul style="list-style-type: none"> A közösségi akciókhoz, eseményekhez, programokhoz, rendezvényekhez kapcsolódó tudásmegosztó, kommunikációs platformok kialakítása és fenntartása 	középtáv (1-5 év)	önkormányzatok, intézmények, szervezetek együttműködésben	helyi kulturális intézmények	nem
4.	Együttműködés hiánya	fel kell tární az együttműködésben rejlő lehetőségeket, be kell vonni a lakosságot, egyelőre ezen a téren alacsony az aktivitás	<ul style="list-style-type: none"> Kiemelt térségi, járási szintű térségfejlesztési együttműködések megvalósítása (képzések és rendezvények szervezése, kiadványok, háttér tanulmányok, elemzések készítése, térségfejlesztés, projektfejlesztés szakmai támogatása) 	rövidtáv (1-3 év)	önkormányzatok, intézmények, szervezetek együttműködésben	helyi kulturális intézmények	nem

Vármegyei és térségi identitás erősítése kapcsán olyan beavatkozások szükségesek, amelyek a **közösség fejlesztését, társadalmi kohézió erősítését segítik elő**, s a beavatkozás során a közösségek igényei, szükségletei állnak középpontban. Elvárásként kell megfogalmazni, hogy **igényfelmérés eredményeire alapuljon** a beavatkozás, s ehhez egy vármegyei/térségi **cselekvési terv készüljön**, amely tartalmazza a célterületen élők szükségleteit, saját jövőjükre vonatkozó elképzeléseit. Javasolt, hogy a cselekvési tervben foglalt célokat a támogatást igénylő civil szervezetekkel, önkormányzatokkal, szakmai szervezetek szereplőivel összefogva, együttműködésben valósítsa meg, így például a vármegye, térség lakosságának közösségi identitását, együttműködését dinamizáló és fenntartó közösségi akciókat, tevékenységeket, eseményeket, programokat, folyamatokat és rendezvényeket. A közösségi akciók, tevékenységek, programok, események minden esetben a megfogalmazott fejlesztési célokhöz kell, hogy kötődjenek, illetve a vármegyei/térségi cselekvési tervhez illeszkedjenek.

Kulturális közösségi akciók, tevékenységek, események megvalósítása kapcsán a következők támogatása javasolt:

- helyi, térségi hagyományok feltárása és felelevenítése, archiválása;
- közösségi eredmények bemutatása;
- közösségek szomszédolása (szomszédos közösséget megismerő közös tevékenységek szervezése: szomszédünnep, közösségi térkép készítése);
- közösségi helyismereti kiállítások megszervezése;
- közösségi találkozók szervezése (pl.: leszármazottak találkozója, közös névnapok, újszülöttek napja stb.);
- a közösségi kohéziót erősítő ismeretátadási (múzeumandragógiai és múzeum-, levéltár-, valamint könyvtárpedagógiai) programok szervezése; hagyományos és online civil fórumok, közösségi rendezvények, szervezése;
- egyéb felhívás céljához illeszkedő, kulturális közösségi akciók, tevékenységek, események.

Programok, folyamatok, rendezvények megvalósítása kapcsán a következők támogatása javasolt:

- vármegyei, térségi erőforrások feltárása (tanítana-tanulna katalógus (tankatalógus, tudástár); helyi, vármegyei értékek feltárása, értékőrzés (pl.: helyi értéktár bizottság megalapítása, működtetése, vármegyei értéktár működtetése), szellemi kulturális és épített örökség meghatározása); ismeretterjesztő előadássorozatok, játékok, programok; - közösségi eredmények bemutatása, közösségi kiállítás rendezése muzeális intézmények vagy könyvtárak, levéltárak bevonásával.
- a vármegyei és térségi történelem feltárása, a mindennapok megörökítése a helyi lakosok és a könyvtárak, levéltárak muzeális és közművelődési intézmények bevonásával (helytörténetet kutató közösségek alapítása, működtetése; közösségi kalendárium, falukönyv készítése; helyi, térségi események adatbázisának építése; helytörténeti, helyismereti dokumentumok gyűjtése, feltárása; helyi, térségi szellemi kulturális örökség feltárása, bemutatása és archiválása)
- tanuló körök szervezése,
- népismereti tábor,
- generációk közötti tudásátadáshoz kapcsolódó rendezvénysorozatok,
- művelődő közösségek (pl.: olvasó kör, múzeumbaráti kör, örökségklub, helytörténeti egyesület, amatőr és népművészeti klubok, szakkörök, film- és könyvklubok) megszervezése, működésének szakmai támogatása,
- ismeretterjesztő előadássorozatok,
- egyéb felhívás céljához illeszkedő, kulturális programok, programsorozatok.

A közösségi akciókhoz, eseményekhez, programokhoz, rendezvényekhez kapcsolódó tudásmegosztó, kommunikációs platformok kialakítása és fenntartása a megvalósítás alatt a következők támogatása javasolt:

- honlap,
- közösségi oldal,
- mobil applikáció,
- podcast, rövidfilm,
- földi sugárzású vagy internetes rádió,
- kábel vagy internetes televízió,
- nyomtatott, illetve elektronikus újság, hírlevél,
- hirdető táblák, oszlopok, információs felületek kialakítása, fejlesztése.

Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

VIII.5-2. táblázat: A vármegyei és térségi identitás erősítése, térségfejlesztési együttműködések hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősek, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
GYERMEKEK							
1.	A hátrányos helyzetű gyermekek alig vesznek részt a kulturális programokon	nem elég erős a célcsoport bevonása a képzésekre és rendezvényekre	<ul style="list-style-type: none"> a kulturális közösségi identitást, együttműködést dinamizáló és fenntartó közösségi akciók, tevékenységek, események, programok, folyamatok, rendezvények megvalósítása 	1-3 év	önkormányzatok, óvodák, iskolák, intézmények, szervezetek együttműködésben	helyi kulturális intézmények, óvodák, iskolák	nem
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
2-	A fogyatékkal élők alig vesznek részt a kulturális programokon	nem elég erős a célcsoport bevonása a képzésekre és rendezvényekre	<ul style="list-style-type: none"> a kulturális közösségi identitást, együttműködést dinamizáló és fenntartó közösségi akciók, tevékenységek, események, programok, folyamatok, rendezvények megvalósítása 	1-3 év	önkormányzatok, óvodák, iskolák, intézmények, szervezetek együttműködésben	helyi kulturális intézmények, óvodák, iskolák	nem
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK							
3.	A mélyszegénységben élők alig vesznek részt a kulturális programokon	nem elég erős a célcsoport bevonása a képzésekre és rendezvényekre	<ul style="list-style-type: none"> a kulturális közösségi identitást, együttműködést dinamizáló és fenntartó közösségi akciók, tevékenységek, események, programok, folyamatok, rendezvények megvalósítása 	1-3 év	önkormányzatok, óvodák, iskolák, intézmények, szervezetek együttműködésben	helyi kulturális intézmények, óvodák, iskolák	nem
ROMÁK							
4.	A romák alig vesznek részt a kulturális programokon	nem elég erős a célcsoport bevonása a képzésekre és rendezvényekre	<ul style="list-style-type: none"> roma kulturális identitás erősítése a kulturális közösségi identitást, együttműködést dinamizáló és fenntartó közösségi akciók, tevékenységek, események, programok, folyamatok, rendezvények megvalósítása 	1-3 év	önkormányzatok, óvodák, iskolák, intézmények, szervezetek együttműködésben	helyi kulturális intézmények, óvodák, iskolák	nem

A programokkal kevésbé sikerült elérni a mélyszegénységben élőket és a romákat, de a következő csoportok elérése egyaránt fejleszthető: középiskolások és a fiatal felnőttek, a fogyatékkal élők, az ingázók, az értelmiségiek és az egyedülállók. Sokan nem is tudnak a programokról, mert nem jut el hozzájuk az információ megfelelő csatornákon keresztül. A társadalmi befogadást, társadalmi kohéziót és identitást, munkaerő-piaci kompetenciát és együttműködések erősítését célzó közösségi programok megvalósítása segítheti e **csoportok aktívabb bevonását, elérését**, s fontos hangsúlyozni, hogy e tevékenységek megvalósításának fókuszában a hátrányos helyzetű csoportokat kell helyezni.

VIII.6 Roma nők foglalkoztatását elősegítő felzárkózási programok

VIII.6.1 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők

A hátrányos helyzetű csoportok sok esetben olyan kistélepüléseken élnek, ahol hiányos a megfelelő szociális ellátóhálózat, ill. az infrastrukturális ellátottság is alacsony szintű. Ahhoz, hogy megfelelő ellátáshoz jussanak el kell hagyniuk a településüket, ez azonban meglehetősen problematikus. Pénzügyi forrás hiányában esetleg a busz, vagy vonatjegy árát sem tudják kifizetni, de sok esetben a közlekedési feltételek sem adottak ahhoz, hogy igénybe vehessék a szolgáltatásokat. Így hiába vannak a szomszédos településen szervezett olyan programok lehetőségek, amelyek ezeknek a célcsoportoknak a reintegrálását szolgálják, az értintett csoportok nem tudják azt igénybe venni. Különösen igaz ez a roma nőkre, akik egy nagyon erős tradicionális társadalmi berendezkedéssel és szokásrendszerrel rendelkező közegben élnek. Ebben a társadalmi rendszerben a nők alacsonyabb rendűnek számítanak, korán férjhez adják őket, így az iskolai lemorzsolódásuk szinte törvényszerű, ebből adódóan pedig munkaerőpiaci integrációjuk csak célzott programok és szemléletformálás segítségével történhet meg.

Fentiek tekintetében Pest vármegyében a legrosszabb helyzetben a Dél-pest vármegyei –**Ceglédi, Dabasi, Nagykátai, Nagykőrösi, Ráckevei, Monori** – járások, valamint az **Aszódi**, és részint a **Szobi járás** települései.

VIII.6.2 A roma nők foglalkoztatását elősegítő felzárkózási programok tervezett beavatkozásai

VIII.6-1. táblázat: A roma nők foglalkoztatását elősegítő felzárkózási programok k hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (nők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
NŐK, MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK, ROMÁK							
1.	Nők, romák, mélyszegénységben élők munkaerőpiaci reintegrációját segítő programok	A nem megfelelő képzettséggel rendelkező nők a gyermekszülés után nehezen tudnak visszailleszkedni a munka világába, amelyet nehezít a részmunkaidős álláslehetőségek alacsony aránya. Különösen igaz ez a roma nőkre. Mindez gátolja a mélyszegénységben élők társadalmi mobilitását.	<ul style="list-style-type: none"> Roma nők foglalkoztatását elősegítő felzárkózási programok szervezése és lebonyolítása 	középtáv (1-5 év)	iskolák, egyházak, közművelődési intézmények, civil szervezetek	intézményvezetők	nem

Pest vármegye társadalmi és területi heterogenitásából adódóan a roma nőket célzó programok lokális igényekhez illesztése alapvető fontosságú. A hátrányos helyzetű csoportok sok esetben azért nem tudják igénybe venni a felzárkóztatásukat célzó szolgáltatásokat, mert nem a lakóhelyükön, vagy annak közvetlen közelében található azok meg. Az intézkedések elsődleges célja a vármegyei ellátóhálózatban egy **olyan programstruktúra kialakítása, amely maximálisan figyelembe veszi a lokális igényeket.**

Uniós támogatással valósult meg a roma nők képzését és szociális és gyermekjóléti/gyermekvédelmi rendszerben való foglalkoztatását támogató, a Foglalkoztatás, munkavállalás, felnőttképzés, szociális gazdaság részben is említett **„Nő az esély” program**, amely mentori támogatással kezeli a bevont roma népesség eltérő kulturális és szociális jellemzőit (pl. roma nők családi szerepei, korai családalapítás, köznevelési részvétel).

Az **EFOP-1.6.1-VEKOP/16 Felzárkózási együttműködések támogatása** felhívás roma női közösségek megerősítése alprojektje esélyt kínál a roma nők számára a hagyományos, családi szerepeiken túli közösségformáló szerepek betöltésére, amelyek révén nőként és romaként egyaránt javulhat személyes helyzetük is.

Az **EFOP-1.4.4-17 Bari Shej – Nagylány – Fata Mária Roma lányok továbbtanulási esélyeinek növelése** Európában egyedülálló program. 10-18 éves, általános iskolás vagy középfokú iskolába járó roma lányok tanulását és taníttatását támogatja a pályázó szervezeteken keresztül (egyházak, civilek).

VIII.7 Digitális kompetenciafejlesztés

VIII.7.1 Lakossági hozzáférés hiányai, akadályozó tényezők

A legfrissebb népszámlálási adatok alapján Pest vármegyében a 6 évnél idősebb lakosság **digitális tevékenységének szintje meghaladja az országos átlagot** mind a digitális tevékenységet nem végzők (Pest vármegye: 15%; Magyarország: 17%), mind a legalább közepes szintű képességekkel rendelkezők (Pest vármegye: 58%; Magyarország: 53%) arányában.

Pest vármegye telekommunikációs szempontból jól ellátott, mára gyakorlatilag az összes járásban elérhető az 5G hálózat. A vezetékes hálózat is megfelelően sűrűn kiépített így infrastrukturális akadálya nincs a kommunikációnak. A vármegyében **a háztartások 94,5%-a rendelkezik internet hozzáféréssel**, ami 3,1 százalékponttal **magasabb arány**, mint ami országosan jellemző. Mindez azért is fontos, hisz a távoktatás, távmunka csak akkor képzelhető el, ha megvan a megfelelő kapcsolat lehetősége. A költségek és a megbízhatóság miatt **a háztartások továbbra is nagyobb arányban használnak helyhez kötött szélessávú kapcsolatot**, mint mobilt. Mindkét hozzáférés típus esetében jelentősnek mondható Pest vármegye előnye az országoshoz képest. Mobilnetet a vármegyei háztartások 7 százalékponttal nagyobb hányada, míg a helyhez kötött hálózatok esetében 4 százalékponttal nagyobb hányada használta, mint országosan.

Mindezek ellenére a vármegyében az 1000 lakosra jutó **internetelőfizetések száma** (lakónépesség esetén 347 db; állandó népesség esetén 340 db) **elmarad az országos átlagtól** (366 db, illetve 359 db). Az internettel leginkább ellátott járások jellemzően az északi agglomerációban találhatóak (Dunakeszi járás, Szentendrei járás, Budakeszi járás, valamint Szobi járás), míg a lista végén **leszakadó térségek** foglalnak helyet (Ráckevei járás, Aszódi járás, Monori járás, Ceglédi járás, Gyáli járás, Nagykáta járás, Dabasi járás, Nagykőrösi járás). Az ezer lakosra jutó internet elérések esetében a települési térkép különleges folyamatokra hívja fel a figyelmünket. Egyrészt **a Szobi járás esetében szembeötlő milyen magas az internetelőfizetők száma, amely egyfelől a háztartás összetételéből következik**, másfelől pedig **a járás társadalmi összetétele** (viszonylag magas iskolázottság) is hatással van a mutató magas értékére. A másik, ami megragadja a figyelmet, hogy **azok a települések, amelyek szociális problémákkal küzdenek szinte minden téren kihívásokkal néznek szembe**, legyen az mobilitás, edukáció, kulturális szolgáltatások vagy egészségügyi ellátás. **Apaj, Nyársapát, Mikebuda településeken ezer lakosra kevesebb mint 200 előfizetés jut, nagyjából az országos átlag fele.**

A vármegyében az **egy számítógépre jutó nappali tagozatos tanulók száma** mind az általános iskolákban (9,13 fő), mind a gimnáziumokban (6,86 fő) **kedvezőtlenebb** az országos átlagnál (5,76 fő; illetve 5,12 fő). Az elmúlt években **egyenetlen fejlesztés** történt **a köznevelési intézmények IKT-eszközökkel való ellátása terén**. Ennek eredményeképpen jelentősen, de nem elégséges mértékben nőtt az IKT-eszközök használata a tanításban, és ez hozzájárult a tanulók infokommunikációs készségeinek fejlődéséhez. A fejlesztés mellett ugyanakkor nem valósult meg a meglévő eszközök karbantartása, szinten tartása, így egy általánosan elavult asztali számítógéppark mellett jelentek meg a tantermi multimédia megjelenítő eszközei (a projektorok, az interaktív táblák). Az elmúlt néhány évben számos helyen történt iskolai sávszélesség-fejlesztés, de ennek mértéke még nem elegendő, ezért a multimédiás tartalmak és egyéb online elérések nehézkes, helyenként lehetetlen. Mindezek együttesen azt eredményezik, hogy a diákok csak korlátozottan férnek hozzá IKT-eszközökhöz, amelyek egyre inkább elavulnak.

Bár a NAT előírja a tanulók digitális kompetenciáinak fejlesztését, a **pedagógusok** erre **kevés** tényleges **ösztönzést** kapnak. A közvetlen ösztönzők mellett hiányoznak a közvetett ösztönző hatást biztosító

támogató szolgáltatások is. A pedagógusok jellemzően önállóan, egyedül igyekeznek a digitális oktatás feltételeinek megteremtésére és gyakorlására sokszor rendszergazdai és módszertani segítség nélkül.

A 25–64 éves **aktív korú felnőttek** 60%-a digitális kompetenciái legfeljebb alapszintűek vagy teljesen hiányoznak. Alacsony az érdeklődés a digitális kompetenciafejlesztő tanfolyamok iránt. Az IKT szakmai képzésekre való jelentkezőket korlátozza, hogy **kevesen jutnak el a digitális kulcskompetenciák magasabb szintjére**, amely előfeltétele a szakmai tanfolyamokra történő belépésnek. További akadályt jelent, hogy nem eléggé ismertek az IKT-szakmák nyújtotta karrierlehetőségek, valamint kevés a korszerű ismeretekkel és a munkaadók számára releváns kompetenciákkal felruházó képzési program.

Mindez összefügg azzal, hogy országos szinten is rendkívül alacsony a felnőttek egész életen át tartó tanulásban való részvétele. Ennek egyik fő oka a tanulás fontosságáról és szükségességéről kialakult közvélekedés: sem a felnőttek nem tartják hasznosnak, sem a kis- és középvállalkozások jelentős hányada nem látja szükségesnek, hogy az alkalmazottai tanuljanak.

A kérdőíves felmérés válaszai alapján a legtöbb program az idősek digitális készségeinek fejlesztésére összpontosít. Az eszközök és infrastruktúra biztosítása mellett a szakképzett humánerőforrás biztosítása is kulcsfontosságú a digitális kompetenciák fejlesztéséhez.

VIII.7.2 Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek hiányai, akadályozó tényezők

A digitális eszközök terjedése a korai várakozásokkal szemben nem képes felszámolni vagy legalábbis csökkenteni a fennálló társadalmi egyenlőtlenségeket, sőt tovább növeli a megosztottságot. Míg azonban az ezredforduló környékéig a hozzáférés esélye képezte az egyenlőtlenség alapját, az infokommunikációs eszközök szélesebb körű elterjedésével egyre inkább az lett a kérdés, ki mire és mennyire hatékonyan képes használni azokat. A lakosság digitális kompetenciái (a digitális eszközök használata) nemzetközi összehasonlításban továbbra is alacsonyak, **különösen a szegénységben élők, a romák, illetve az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők, valamint az idősebb munkavállalók körében**. A digitális kompetencia tekintetében további fejlesztésre van szükség, különösen az ebből a szempontból hátrányos helyzetű társadalmi csoportok tagjai körére.

Magyarországon a **szakképzés** alacsony társadalmi presztízsű, éppen ezért már a szakképzésbe történő jelentkezést is egy erőteljes szelekció jellemzi: a szakiskolai képzésekbe kapcsolódó tanulók magas arányban a **hátrányosabb helyzetű társadalmi csoportokhoz** tartoznak, és tanulmányi eredményeik, valamint motivációjuk is alacsony szintű. Mindez egyértelmű hatással van digitális felkészültségükre is. **A szakképzési rendszer jelenleg nem biztosítja a digitális kompetenciák fejlesztését**: az iskolák sok esetben nem rendelkeznek az adott szakmák legújabb technológiáinak bemutatásához szükséges feltételekkel, a szaktárgyi elméleti és gyakorlati oktatók nem rendelkeznek megfelelő digitális tudással és pedagógiai-módszertani ismerettel ahhoz, hogy a tanítási-tanulási folyamatot digitális környezetbe helyezték, továbbá az eszközrendszer, ami alapvetően soha nem volt alkalmas a digitális pedagógia kiszolgálására, egyre inkább elavul.

A digitális kulcskompetenciák fejlesztésére irányuló **képzési programok száma és elérhetősége is nagyon korlátozott**, területileg egyenetlen, hiányoznak a hátrányos helyzetűek bevonására alkalmas formális és informális tanulási lehetőségek.

A köznevelés és a képzés különböző szintjein tanulók mintegy 4–5%-a fogyatékossgal él, akit **fogyatékossga akadályoz vagy akadályozhat a tanulásban**. A fogyatékossgal élők esetében az esélyegyenlőség biztosítása elsősorban az akadálymentesítéssel valósulhat meg (az egyéb szociális és életviteli kompenzációs beavatkozásokon túlmenően). A digitális oktatás, a digitális tanulás esetében természetesen az esélyegyenlőség biztosítása a digitális akadálymentesítéssel érhető el.

A kérdőíves felmérés eredményei alapján ez visszatükröződik a kompetenciákban. A **hátrányos helyzetű gyermekek** a játék, szórakozás és közösségi oldalak használata terén magasabb szintű digitális kompetenciát mutatnak, ami azt jelenti, hogy ezek a gyermekek valószínűleg jól kezelik a szórakoztató és közösségi platformokat, és magabiztosan használják azokat. A tanulási, információszerezési és számítógép használat terén ugyanakkor alacsonyabb szintű digitális kompetenciát mutatnak, ami azt jelzi, hogy ezek a gyermekek esetleg nehezebben boldogulnak a tanulási célú digitális eszközök használatában, az információk keresésében és a számítógépes alkalmazások kezelésében.

Hasonló kép rajzolódik ki a **hátrányos helyzetű idősek** esetén, akinek digitális kompetenciája általában alacsonyabb, különösen a tanulási és ügyintézési célú használat területén. A közösségi oldalak és a szórakoztató tartalmak terén viszont magasabb kompetenciát mutatnak, ami arra utal, hogy ezek az alkalmazások és platformok elérhetőbbek számukra. Az alacsony kompetencia a tanulási és ügyintézési feladatokban jelezheti, hogy ezen a téren további támogatásra és képzésre lenne szükség a digitális eszközök hatékonyabb használatára érdekében.

A hátrányos helyzetű **nők** digitális kompetenciája általában valamivel magasabb a közösségi oldalak, szórakozás, és a kommunikáció terén, mint más területeken, például a tanulási és ügyintézési célú használatban. Ez arra utal, hogy bár a digitális eszközöket használják, a komplexebb vagy célzott feladatokhoz (tanulás, ügyintézés) való hozzáférés és kompetencia fejlesztése még szükséges lehet.

A **hátrányos helyzetű fogyatékossgal élők** digitális kompetenciája legnagyobb a szórakozás, játék, és közösségi oldalak használatában, míg a napi munkavégzés és az oktatási célú használat terén viszonylag alacsonyabb. Ez azt jelenti, hogy bár a fogyatékossgal élők sikeresen használják a digitális eszközöket a szórakoztatás és közösségi tevékenységek során, a munkahelyi és tanulási környezetben való alkalmazás még mindig fejlődést igényel.

A **hátrányos helyzetű romák** digitális kompetenciája legnagyobb a digitális játékok, szórakozás, és közösségi oldalak használatában, míg a napi munkavégzés és tanulási, oktatási célú használat terén a leggyengébb. Ez azt jelzi, hogy bár a romák jól használják a digitális eszközöket a szórakoztatás és közösségi kapcsolatok terén, a munkahelyi és tanulási környezetben való alkalmazás még fejlesztésre szorul.

A **hátrányos helyzetű mélyszegénységben élők** digitális kompetenciája legmagasabb a közösségi oldalak használatában, míg a napi munkavégzés, ügyintézés és számítógép használat terén a legalacsonyabb. Ez jelzi, hogy a mélyszegénységben élők a digitális eszközöket legjobban a közösségi kapcsolatok fenntartására használják, míg más területeken, mint a munka és az ügyintézés, jelentős fejlődési lehetőségek vannak.

Összefoglalva a válaszadók véleménye szerint a legnagyobb digitális kompetencia fejlesztési szükséglet az idősek és a mélyszegénységben élők esetében jelentkezik. A gyerekek, fogyatékkal élők és romák esetében is fontos a fejlesztés, de a nők esetében a legkevésbé sürgető a digitális kompetencia fejlesztése. A legnagyobb hiányosságok a napi munkavégzés, ügyintézés és számítógép használat területén tapasztalhatók.

VIII.7.3 A digitális kompetenciafejlesztés tervezett beavatkozásai

Lakossági hozzáférés javításához tervezett beavatkozások

VIII.7-1. táblázat: A digitális kompetenciafejlesztés LAKOSSÁGI hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
1.	Infrastrukturális hiányok	Az egyenetlen fejlesztések hatására összességében nem elégséges mértékben nőtt a köznevelési intézmények IKT eszközellátottsága , nem valósult meg a meglévő eszközök karbantartása , valamint az iskolai sávszélesség-fejlesztés sem mindenhol megfelelő.	<ul style="list-style-type: none"> internet-sávszélesség bővítése, működés-biztonságának fejlesztése, intézményi digitális infrastruktúra és eszközpark folyamatos fejlesztése, szakszerű karbantartása és stabil működési feltételeinek megteremtése, különös tekintettel a leszakadó járásokra 	rövidtáv (1-3 év)	művelődési intézmények, iskolák, egyházi és civil szervezetek, önkormányzat	intézményvezetők	nem
2.	Kompetenciahiány	Hiányoznak az ösztönzők , a digitális pedagógiai módszerek, valamint nincs egységes módszertan a digitális készségek mérésére .	<ul style="list-style-type: none"> tanulói digitális kompetenciák fejlesztése; pedagógusok digitális kompetenciáinak (IKT-tudás, módszertani kultúra, motiváció és eszközhasználat, együttműködés, egyéni sajátosságokat figyelembe vevő digitális pedagógiai megoldások stb.) fejlesztése; 	középtáv (1-5 év)	művelődési intézmények, iskolák, egyházi és civil szervezetek, önkormányzat	intézményvezetők	nem
3.	Módszertani hiány	A tanárok és (szak)oktatók nem rendelkeznek a digitális oktatáshoz szükséges technikai ismeretekkel és módszertani kompetenciákkal ; nem áll rendelkezésre megfelelő módszertani háttér.	<ul style="list-style-type: none"> saját eszköz használat kereteire vonatkozó módszertani ajánlás és eljárásrend kialakítása, szűrő- és védelmi rendszerek biztosítása, biztonságos eszközhasználat elősegítése digitális pedagógiai megoldások alkalmazásának ösztönzése és támogatása a szaktárgyak szintjén is; tanulók és pedagógusok digitális pedagógiai kultúrájának és 	hosszútáv (1-8 év)	művelődési intézmények, iskolák, egyházi és civil szervezetek, önkormányzat	intézményvezetők	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
			biztonságos internethasználatának támogatása, megfelelő módszertani és technikai támogatás biztosítása, • pedagógusok munkáját ösztönző tudásmenedzsment megoldások bővítése				

A köznevelés digitalizációjára vonatkozó részletes stratégiai irányokat és beavatkozásokat a Digitális Oktatási Stratégia (DOS) rögzíti. Ezzel összefüggésben **3 olyan kulcsterület** definiálható, amely a lakosság digitális kompetenciájának fejlesztését irányozhatja elő.

(1) Az Európai Szociális Alap által támogatott **Digitális Kompetenciafejlesztés** kiemelt projekt keretében (130 millió euró) 45 630 notebookot és 24 000 táblagépet bocsátottak az iskolák rendelkezésére; 429 általános iskolában, 265 középiskolában és 39 szakképző iskolában korszerűsítették a széles sávú hálózati kapcsolatot. A megfelelő hálózati lefedettség kiépítése, az eszközbeszerzés folytatása, illetve a meglévő eszközpark karbantartása továbbra is szükséges mind a köznevelési és szakképző intézményekben, mind a felnőttképzés számára helyet biztosító intézményekben.

(2) Kulcsfontosságú nemcsak a tanulók, hanem a pedagógusok digitális kompetenciájának fejlesztése is, beleértve a technikai és módszertani tudáson és képességeken túl azt is, hogy legyenek motiváltak és elkötelezettek a digitális pedagógia alkalmazása, az egymással való együttműködés és tudásmegosztás irányában. Annak érdekében, hogy a köznevelés rendszere képes legyen megerősíteni a megfelelő, mind az élethosszig tartó tanulást, mind a munkaerőpiac számára kiemelt fontosságú IKT-alapkészségeket, szükséges a pedagógusok megerősítése is ezen a területen.

A hazai stratégiákban és stratégiai anyagokban a digitális kompetencia-fejlesztés nevesített általános kerete az **Infokommunikációs Egységes Referenciakeret (IKER)**. Az IKER fejlesztése a TÁMOP 2.1.2/12-1 „Idegen nyelvi és informatikai kompetenciák fejlesztése” című kiemelt projektben kezdődött 2012-ben. Az IKER fejlesztési célja az volt, hogy a magyar és az európai fejlesztésekhez egyaránt igazodó hazai eszközt hozzanak létre, amely támogatja a magyar állampolgárokat és képzőket a digitális kompetenciák értelmezésében és fejlesztésében. A Digitális Jólét Programon belül a kifejezetten a digitális kompetenciával nem rendelkezők részére fejlesztett képzési program a **Digitális Rámpa** nevet kapta. A GINOP-6.1.2-15 Digitális szakadék csökkentése című kiemelt projekt olyan képzéseket kínál, amelyek a Kormányzati Informatikai Fejlesztési Ügynökség (KIFÜ) által fejlesztett „Első lépések a digitális világba” (IKER 1. szint), valamint „Önállóan használom az informatikai eszközt” (IKER 2. szint) című, egységes képzési programok alapján, egyenként 35 óra időtartamban valósulnak meg felnőttképző intézmények közreműködésével.

(3) A köznevelésben jelenleg még a nyomtatott tananyagok, tankönyvek, munkafüzetek az elsődleges segédanyagok. Annak érdekében, hogy az oktatás alkalmazkodjon a tanulói attitűd megváltozásához, magas színvonalú és hatékony legyen, — a papír alapú verziók megtartása mellett — szükség van a tankönyvek és a kiegészítő tananyagok digitális formában történő közvetítésére. A tartalomfejlesztés eredményeként jó minőségű tananyagok állnak rendelkezésre. A már meglévő tananyagok digitalizálása során a tananyagok jól meghatározott tartalmi egységekre bonthatók. Az okostankönyveket, tananyagokat a tanulást és a tanítást támogató ún. Tanulásmenedzsment-rendszeren (Learning Management System, LMS) keresztül kell elérhetővé tenni. Az LMS segítségével az interneten keresztül a tananyagok bármikor, bárhol hozzáférhetőek és nyomon követhető a tanulók egyéni előrehaladása is.

Jellemzően az Oktatási Hivatal üzemelteti a köznevelés területén működő állami digitális tartalomszolgáltatások központi felületeit, valamint digitális fejlesztéseket végez, többek között az okostankönyvek új generációjának fejlesztését is. A **Nemzeti Köznevelési Portál** (portal.nkp.hu) a tartalomtár funkció mellett önálló és csoportos, osztálytermi és tanórán kívüli, tanítást és tanulást támogató funkciókat is kínál, és az ugyancsak állami fenntartású **Sulinet Digitális Tudásbázis** is hozzáférést nyújt a digitális tartalomelemekhez

Hátrányos helyzetűek hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások

VIII.7-2. táblázat: A digitális kompetenciafejlesztés hozzáféréseinek javításához tervezett beavatkozások a HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK (gyermekek, idősök, nők, fogyatékkal élők, mélyszegénységben élők, romák) körében

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
GYERMEKEK							
1.	Gyermekek digitális írástudásának hiánya	A hátrányos helyzetű gyermekek a digitális eszközöket legjobban a közösségi kapcsolatok fenntartására használják, míg más területeken, mint tanulás jelentős lemaradásban vannak.	<ul style="list-style-type: none"> digitális kompetenciafejlesztő programok, tréningek (pl.: alapvető digitális írástudás kompetenciák fejlesztése, infokommunikációs eszközök alapszintű használatának elsajátítása érdekében) szervezése és a programra való eljutás segítése biztonságos internethasználat oktatása és az online bántalmazás veszélyének csökkentése 	középtáv (1-5 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, művelődési intézmények, iskolák, egyházi és civil szervezetek, önkormányzat	intézményvezetők	nem
NŐK, IDŐSEK							
2.	Nők és idősök digitális írástudásának hiánya	A hátrányos helyzetű nők digitális kompetenciája általában valamivel magasabb a közösségi oldalak, szórakozás, és a kommunikáció terén, mint más területeken, például a tanulási és ügyintézési célú használatban.	<ul style="list-style-type: none"> digitális kompetenciafejlesztő programok, tréningek (pl.: alapvető digitális írástudás kompetenciák fejlesztése, infokommunikációs eszközök alapszintű használatának elsajátítása érdekében) szervezése és a programra való eljutás segítése 	középtáv (1-5 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, művelődési intézmények, iskolák, egyházi és civil szervezetek, önkormányzat	intézményvezetők	nem
FOGYATÉKKAL ÉLŐK							
3.	Fogyatékkal élők digitális hozzáférhetőségének hiányai	A hátrányos helyzetű fogyatékosokkal élők digitális kompetenciája legnagyobb a szórakozás, játék, és közösségi oldalak használatában, míg a napi munkavégzés és az oktatási	<ul style="list-style-type: none"> digitális akadálymentesítés 	rövidtáv (1-3 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, művelődési intézmények, iskolák, egyházi és civil	intézményvezetők	nem

Sorsz.	A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Ütemezés, a beavatkozás végrehajtásának határideje	Közreműködő szakemberek, szervezetek	A megvalósításért felelős személy(ek)	Több vármegye együttműködésében megvalósuló beavatkozás?
		célú használat terén viszonylag alacsonyabb.			szervezetek, önkormányzat		
MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK, ROMÁK							
4.	A mélyszegénységben élők és romák digitális kompetenciájának hiányai	A mélyszegénységben élők és a hátrányos helyzetű romák digitális kompetenciája legnagyobb a digitális játékok, szórakozás, és közösségi oldalak használatában, míg a napi munkavégzés és tanulási, oktatási célú használat terén a leggyengébb.	<ul style="list-style-type: none"> • a digitális infrastruktúra hozzáférhetőségének fejlesztése • a digitális kompetenciák kiemelt fejlesztése az esélyteremtés céljából a rászoruló, nehéz helyzetű tanulók felzárkóztatására 	hosszútáv (1-8 év)	család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, művelődési intézmények, iskolák, egyházi és civil szervezetek, önkormányzat	intézményvezetők	nem

A digitális kompetenciafejlesztés területén a javasolt beavatkozások célja a különböző hátrányos helyzetű csoportok bevonása, valamint a potenciális munkavállalók digitális kompetenciájának és felhasználói tudatosságának folyamatos fejlesztése, azaz a **digitális világtól eddig elzárkózók megnyerése**, motiválása, s ezzel a digitális szakadék áthidalása; illetve a csak alapszintű digitális ismeretekkel rendelkezők munkaerőpiaci szempontból is értelmezhető digitális tudással történő **felvértezése**. A szolgáltatások kialakítása során céltudatosan figyelni kell az alacsony iskolázottságú és gyenge alapkészségekkel rendelkezők, a fogyatékossgal élők, az idősek, valamint a szociális és családi körülményeik miatt hátrányos helyzetűek speciális tanulási igényeire, és a bevonásukat akadályozó tényezők lebontására.

Olyan „csomagokat” kell kialakítani, amelyek egyaránt választ adnak az **egzisztenciális** (az esélyegyenlőségi programok bázisára épülő), az **infrastrukturális** és a **kompetenciahiányból fakadó problémákra**.

A **Digitális Esély pályázatok** célja az volt, hogy támogassák a Magyarországon működő és nyilvántartott közhasznú szervezetek (civil szervezetek, alapítványok, gyermekotthonok), szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek digitális felzárkózását, valamint infokommunikációs oktatását segítő programjaikkal (szervezetenként nagyjából 1 millió forinttal).

A **Digitális Pedagógiai Módszertani Központ** gyűjti és saját felületein disszeminálja a tanítási-tanulási folyamatot több szinten is támogató online megoldásokat, amelyek gyakorlati segítséget jelentenek a köznevelés intézményei, pedagógusai számára a digitális munkarend megszervezéséhez. E leírások és a kapcsolódó tartalmak a sajátos nevelési igényű (SNI) tanulókat nevelő-oktató intézmények pedagógusai, gyógypedagógusai számára is fontos információkat tartalmaznak. Gyűjtésük a sajátos nevelési igény típusai szerint is tartalmaz ajánlásokat.

A digitális akadálymentesítés két fő területet érint: a fizikai, hardver elemek elérhetőségét, kezelhetőségét, valamint a digitális szolgáltatások, szoftverek kezelhetőségét. Mivel egy szoftvert vagy honlapot utólag akadálymentesíteni sokkal több energiába kerül, mintha már rögtön a fejlesztéskor figyelembe vették volna a fejlesztői ezeket az igényeket, fontos, hogy már ne készüljön olyan infokommunikációs eszköz, amely ne venné figyelembe legalább a legalapvetőbb szempontokat.

A **gyermekek** esetében az online és offline bántalmazás és zaklatás jelensége számos kutatás eredménye szerint sokszor együtt jár. Az iskolai zaklatások az esetek nagy részében folytatódnak az online térben is. Az ifjúságkutatás eredményei alapján a diákok találkoznak e jelenséggel, döntő többségük tapasztalt már online bántalmazást vagy zaklatást. Az életkor befolyásolja a jelenséget, jellemzőbb, hogy a fiatalabb évfolyamok vesznek részt ebben, az életkor előrehaladtával a jelenség megjelenése csökken. Emellett különbség mutatkozik iskolatípusok szerint is. Az **időskorúak** (65 év felettiek) célcsoportja ugyancsak több szempontból is sérülékenynek tekinthető. Ez a korosztály fizikai jellemzőikből és digitális kompetenciáikból adódóan könnyebb célpontot jelenthetnek a bűnelkövetők számára (például online bankkártyás, romantikus csalások).

IX Összegzés

Az alábbiakban összefoglalóan áttekintjük a VEP-ben bemutatott hátrányos helyzetű csoportokra vonatkozó legfontosabb információkat (szolgáltatási hiányok, hozzáférést nehezítő tényezők, megoldási, beavatkozási lehetőségek.).

IX.1 A vármegyében élő hátrányos helyzetű csoportok körében feltárt szolgáltatási hiányok, valamint megoldási/beavatkozási lehetőségek átfogó, összegző bemutatása

IX.1.1 Egészségügyi alap- és szakellátások

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
Egészségügyi alapellátás								
Orvoshiány, szak személyzet, védőnők hiánya, elöregedése	sok a tartósan betöltetlen házi orvosi álláshely, gond a házi orvosok, az iskolaorvosok és védőnők hiánya	<ul style="list-style-type: none"> • Humán erőforrás-hiányos területek egészségügyi alapellátásának megerősítése • kiterjesztett hatáskörű ápoló alkalmazása • dentálhigiénikus alkalmazása; • Esetmenedzser alkalmazása a házi orvosi ellátás támogatására • Egészségügyi dolgozók mentális támogatása; • Házi orvosi praxisközösségek, egészségházak széleskörű együttműködésre épülve 	X	X	X	X		
A népesség egészségtudatossága, annak hiánya	A dohányzás, az alkohol fogyasztás mérséklése, a megfelelő táplálkozás társadalmi és egészségügyi szempontból is fontos	<ul style="list-style-type: none"> • Egészség-fejlesztő és egészség-tudatosságot erősítő képzési programok • Az egészséges táplálkozással kapcsolatos ismeretek fejlesztése települési szinten. • Életmódváltó és közösségi egészségnevelési programok megvalósítása 		X		X	X	X
A lakosság egészségi állapota	A népesség egészségesen várható élettartama az országosnál alacsonyabb. A szűrővizsgálatok fontossága kiemelt.	<ul style="list-style-type: none"> • Egészségtudatos életmód és prevenció ösztönzése • Jogszabályban rögzített, térítésmentes, életkor szerinti szűrővizsgálatokon való részvételre ösztönzés, egyéni állapotfelmérés és kockázatbecslés, illetve az 		X	X	X	X	X

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
		ehhez kapcsolódó egyéni tanácsadás, továbbá a szűrővizsgálatok helyben történő biztosítása.						
Egészségügyi infrastruktúra minősége	Az önkormányzati tulajdonú, egészségügyi célt szolgáló épületek 45%-a felújításra szorul, 1%- kiváltandó.	<ul style="list-style-type: none"> Hatékonyan működő egészségügyi ellátórendszer kialakítása Az egészségügyi célokat szolgáló épületek felújítása, az ellátórendszer infrastruktúrájának fejlesztése. 						
Egészségügyi szakellátás								
Orvoshiány, szak személyzet hiánya, elöregedése	A szakorvoshiány növekszik, szűkül az egészségügyi szakellátáshoz való hozzáférés lehetősége (egyre többet kell várni és egyre messzebb kell utazni a megfelelő szakellátás érdekében)	<ul style="list-style-type: none"> Humán erőforrás-hiányos területek egészségügyi alapellátásának megerősítése kiterjesztett hatáskörű ápoló alkalmazása Egészségügyi dolgozók mentális támogatása; 	X	X	X	X		
Egészségügyi infrastruktúra minősége	Az egészségügyi célokat szolgáló épületek felújítása, egészségügyi ellátórendszer infrastruktúrájának fejlesztése szükséges	<ul style="list-style-type: none"> Egészségügyi szakellátás intézményeinek és Pest vármegyei kórházak fejlesztése Hatékonyan működő egészségügyi ellátórendszer kialakítása Az egészségügyi célokat szolgáló épületek felújítása, egészségügyi ellátórendszer infrastruktúrájának fejlesztése. 						
Egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés problémái	Több településen nem elérhető számos egészségügyi szakellátási szolgáltatás	<ul style="list-style-type: none"> Egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása: Gyógy pedagógiai szolgáltatások fejlesztése gyermekek részére; Gyógytornászi szolgáltatás elérhetősége és fejlesztése. 	X	X			X	
Egyéb egészségügyi ellátások, szolgáltatások								
Egészségügyi, helyben elérhető szolgáltatások szükségessége	Az egészségfejlesztés területén fontos a speciális célcsoportok számára a helyben elérhető szolgáltatások megvalósítása,	<ul style="list-style-type: none"> Egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása Életmódváltó és közösségi egészségnevelési programok megvalósítása. 		X	X			

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
	s a programokra való eljutás segítése	<ul style="list-style-type: none"> • Dohányzásról ill. alkoholoról való leszokást támogató programok, szolgáltatások megvalósítása. • Szülésre / családdá válásra felkészítő tanácsadás. • Az anyák egészségtudatos magatartását, mentális egészségfejlesztését támogató közösségi tevékenységek és kommunikációs kampányok megvalósítása 						
Egészségfejlesztés és egészségtudatosságot erősítés szükségessége	A dohányzás, az alkohol fogyasztás mérséklése, a megfelelő táplálkozás társadalmi és egészségügyi szempontból is fontos	<ul style="list-style-type: none"> • Egészségfejlesztő és egészségtudatosságot erősítő képzési programok megvalósítása, a programokra való eljutás segítése • Életkor szerinti szűrővizsgálatokon való részvételre ösztönzés, egyéni állapotfelmérés és kockázatbecslés • Mentális egészségfejlesztés • Felvilágosító programok • Szerhasználatot megelőző programok • Az egészséges táplálkozással kapcsolatos ismeretek fejlesztése • Betegségmegelőzés és betegségfelismerés • Balesetmegelőzés, elsősegélynyújtás képzés • Digitális egészségértés fejlesztése. • Fogyatékkal élő személyek társadalmi befogadásának elősegítése • Pozitív pszichológiai tématerülettel összefüggő programok szervezése. • Egészségtudatosság, egészséges magatartás érdekében tájékoztatók, kampányok szervezése, a népegészségügyi rendszer és annak részeként az iskolai egészségvédelem további fejlesztése, a virtuális környezetek túlhasználatával kialakuló függőségekre, a megtévesztésre, kihasználásra vonatkozó kockázatok csökkentését célzó, a célcsoport életkörülményeit figyelembe vevő felvilágosító és gondozói programok. 	X	X	X	X	X	X

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
Alacsony a gyermekek körében a mozgással töltött idő	A gyerekek kevés időt töltenek sporttal, mozgással, mely egészségi problémákhoz vezet. Meg kell teremteni bevonásukat különböző szinteken együttműködések biztosítása révén	<ul style="list-style-type: none"> Egészségfejlesztést célzó sport és testmozgás programok Óvodai mozgásfejlesztés a mozgástanítás és a gyermeksport területén. Grassroots szellemiségű (élmény- és játékközpontú pedagógiát alkalmazó, alapvető mozgáskészségek fejlesztését célzó) óvodai gyermek sportprogramok (egészségnevelést is magába foglaló) szervezése, bevonva a közösségi tereket és a kulturális intézmények erre alkalmas területeit. Általános iskolai oktatás kiegészítése iskolán, tanítási időn kívüli (egészségnevelést is magába foglaló) sport programokkal 	X				X	
Hiányos lakossági gyakorlat erősítése a betegségek és sérülések megelőzése, felismerése, kezelése területén	A lakosság általában csupán a súlyos tünetállapotok esetében keresi fel háziorvosát, vagy a legközelebbi szűrőállomást, s nem a potenciális megbetegedések, kóros állapotok kialakulása előtt – korai szakaszban – fordulnak szakemberhez Betegségmegelőzés és betegség-felismerés, elsősegélynyújtás	<ul style="list-style-type: none"> Egészségfejlesztés és egészségügyi prevenciók programok szervezése, a programokra való eljutás segítése Tematizált képzési programok, lakossági gyakorlatorientált képzés a betegségek és sérülések megelőzésének, azok felismerésének, kezelésének lehetőségeiről Betegségmegelőzés és betegség-felismerés a felnőtt lakosság körében Balesetmegelőzés, elsősegélynyújtás képzés szülők számára, 	X					
Egészségfejlesztési Irodák (EFI) és Lelki Egészség Központok (LEK) szolgáltatásainak bővítése	Szakemberhiány	<ul style="list-style-type: none"> Egészségfejlesztési Irodák (EFI) és Lelki Egészség Központok (LEK) fejlesztése (szakemberek létszámának növelése, mentálhigiénés szolgáltatások nyújtása), a szinergiák kihasználása a praxisközösségekkel 						

IX.1.2 Szociális alap- és szakellátások

A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési javaslatok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
Szociális alapszolgáltatások								
A család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok szolgáltatási struktúrája nem feltétlenül igazodik a településeken és járásokban élők igényeihez.	A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek.	<ul style="list-style-type: none"> • Szülők számára speciális tartalmú szülőket felkészítő programok szervezése prevencióssal jellel. • Óvodai és iskolai szociális segítők közösségi tevékenységeinek támogatása. • Szupervízió a szolgáltatásokban dolgozók számára. 	általános beavatkozás					
Időseknek nyújtott szociális szolgáltatási struktúra nem fedik le az igényeket.	A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek.	<ul style="list-style-type: none"> • Demenciával élők és hozzátartozóik támogatását biztosító szolgáltatások szervezése (pl.: Alzheimer Café). • A településen élők számára érzékenyítő programok szervezése. • Szupervízió a szolgáltatásokban dolgozók számára. • A kognitív zavarok kialakulását elősegítő, hajlamosító tényezők kiküszöbölésére/feltárására irányuló közösségi programok, és a demencia progresszióját lassító közösségi programok szervezése kulturális intézmények bevonásával. 		X				X
Fogyatékkal élő személyek, pszichiátriai és szenvedélybetegek számára nyújtott szociális szolgáltatások nem fedik le a speciális igényeket, nem fektetnek hangsúlyt a megelőzésre.	A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek.	<ul style="list-style-type: none"> • Megküzdési stratégiák, tapasztalatok, útravalók – csoportfoglalkozások, tréningek szervezése a szolgáltatásokat igénybe vevők számára. • Szupervízió a szolgáltatásokban dolgozók számára. • A fogyatékkal élő gyermekeket/felnőtteket saját otthonukban nevelő családok részére közösségépítés, tapasztalatsere, szabadidős, rekreációs programok szervezése. 				X		X

A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési javaslatok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
		<ul style="list-style-type: none"> A településen megtalálható szociális alapszolgáltatások ismertségének, a köztudatban való jelenlétének erősítése érdekében nyilvánosság biztosítása. Egészségügyi, köznevelési, kulturális intézményekkel együttműködések kialakítása. Művészetterápia alkalmazása, elkészült művekből kiállítás szervezése. 						
Hajléktalan személyek számára nyújtott szociális alapszolgáltatások héttérfeltételeinek hiányosságai.	A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek.	<ul style="list-style-type: none"> Szupervízió a szolgáltatásokban dolgozók részére Társadalmi érzékenyítés, edukáció, közösségi programok szervezése Jogi segítségnyújtás a hajléktalan személyek számára 					X	X
A család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok szolgáltatási struktúrája nem feltétlenül igazodik a településeken és járásokban élők igényeihez.	A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek.	<ul style="list-style-type: none"> Közösségfejlesztő programok szervezése, csoportos készségfejlesztés. Gyermekek (szünidei) szabadidős programjainak szervezése kulturális intézmények, szervezetek bevonásával. 	X		X			X
Házi segítségnyújtás és jelzőrendszeres házi segítségnyújtás kapacitáshiánya.	Az időskorúak számának emelkedése	<ul style="list-style-type: none"> Házi segítségnyújtás és jelzőrendszeres házi segítségnyújtás kapacitásnövelése. 		X		X		
Szociális szakellátások								
Tartós bentlakásos otthonok kapacitáshiánya	A vármegyében a tartós bentlakásos otthonok férőhely-kihasználtsága alacsonyabb az országos értéknél, azonban így is egy két kivételtől eltekintve teljes, vagy közel teljes kihasználtsággal működnek ezek az intézmények..	<ul style="list-style-type: none"> Fontos lenne ezen a téren a kapacitások növelése, különösen az idősgondozás és fogyatékkal élők, pszichiátriai betegek gondozása területén 		X		X		

IX.1.3 Gyermekjóléti alapellátás és gyermekvédelmi szakellátás

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
Gyermekjóléti alapellátások								
Bölcsődei kapacitáshiány	A bölcsődei kapacitások nem azokon a területeken állnak rendelkezésre, ahol szükség lenne rá. A fenntartási költségeket a leszakadó térségek önkormányzatai nem tudják kigazdálkodni.	<ul style="list-style-type: none"> Bölcsődefejlesztés a leszakadó térségekre szabott pályázati kiírásokkal 						
Gyermekjóléti alapellátás szolgáltatási spektruma nem illeszkedik az igényekhez.	A vármegye heterogenitásából adódóan a különböző területein eltérő problémák jelentkeznek.	<ul style="list-style-type: none"> Közösségfejlesztő programok szervezése, csoportos készségfejlesztés ösztönzése. Gyermekek (szünidei) szabadidős programjainak szervezése kulturális intézmények, szervezetek bevonásával. 	X					
A sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyerekek helyben történő fejlesztésének	A rászoruló társadalmi csoportok sok esetben nem tudják igénybe venni a fejlesztési lehetőségeket, ha az nem a lakóhelyükön, vagy annak közvetlen közelében áll rendelkezésre.	<ul style="list-style-type: none"> A sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyerekek helyben történő fejlesztésének, tanításának támogatása. 	X					
GYÁO kapacitáshiány	Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a kapacitáshiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fenntartani egy ilyen típusú intézményt.	<ul style="list-style-type: none"> GYÁO kapacitásfejlesztés 	X					
Gyermekek esélynövelő szolgáltatásainak területi lefedettsége, kapacitáshiánya	Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a kapacitáshiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fenntartani egy ilyen típusú intézményt.	<ul style="list-style-type: none"> Biztos Kezdet Gyerekházak, Tanodák létrehozása 	X					

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport						
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák	
Mélyszegénységben élő gyermekek tanórán kívüli, naptári évet átívelő, fejlesztő tevékenységeinek biztosítása	Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a szolgáltatásihiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fedezetet biztosítani a hasonló jellegű szolgáltatások megszervezésére.	<ul style="list-style-type: none"> Baba-mama körök szervezése Tanórán kívüli, iskolai előrehaladást segítő tevékenységek megvalósítása, gyermekek korrepetálása, hátrányok mérséklése. Pályaorientációs, továbbtanulási tanácsadások, önértékelés fejlesztését elősegítő tréningek biztosítása a szülők bevonásával. Tehetségfejlesztő foglalkozások tartása tudományos és/vagy kulturális tevékenységek terén. Pénzügyi tudatosság fejlesztését segítő programok. Kommunikáció fejlesztését segítő programok 					X	X	
Gyermekvédelmi szakellátások									
Gondozási helyek hiánya, valamint kevés nevelőszülő	Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a szolgáltatásihiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fedezetet biztosítani a hasonló jellegű szolgáltatások megszervezésére.	<ul style="list-style-type: none"> Gondozási helyek kapacitásnövelése, nevelőszülők számának növelése 	X						
Kevés a fogyatékkal élők számára elhelyezést nyújtó speciális gyermekotthonok kapacitása	Kevés a férőhelykapacitás és az a vármegyében koncentráltan helyezkedik el.	<ul style="list-style-type: none"> A fogyatékkal élők számára elhelyezést nyújtó speciális gyermekotthonok kapacitásnövelése a vármegye több pontján történő kialakítással. 				X			

IX.1.4 Oktatás, képzés

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport				
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők
Köznevelési alapeladatok							
Pedagógushiány, előregedés	Szakemberek tekintetében gondot jelent, hogy a pedagógusok korfája évről évre öregszik , illetve a pedagógushiány – különösen bizonyos szakokon – is megmutatkozik. A pedagógushiánnyal, előregedéssel részben összefügg a „burn out”, azaz a kiégés is, amely a túlterheltséggel párhuzamosan egyre több pedagógust veszélyeztet.	<ul style="list-style-type: none"> Helyi támogatói rendszer létrehozása az önkormányzatok együttműködésével A munkavégzés tárgyi feltételeinek fejlesztése A pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének biztosítása. 				általános beavatkozás	
Oktatás, nevelés infrastrukturális elmaradottsága	A vármegye önkormányzati tulajdonban lévő oktatási-nevelési intézményeinek több mint fele az elmaradt korszerűsítések miatt felújításra szorul. Az oktatási-nevelési intézmények felszereltsége , az intézmények által helyben biztosított szolgáltatások színvonala is alacsony , különösen a leszakadó járásokban	<ul style="list-style-type: none"> A meglévő köznevelési infrastruktúra állagmegóvása, korszerűsítése Az óvodák, iskolák energiahatékonyságának fejlesztése. A mindennapos testnevelés megvalósításához és a magas szintű egészségneveléshez szükséges infrastruktúra kialakítása, fejlesztése Sportudvarok, játszóudvarok felújítása és korszerűsítése, valamint a mindennapos testneveléshez kapcsolódó berendezési tárgyak beszerzése A nevelési-oktatási tevékenység megvalósításához használt termék, fejlesztő, vizsgáló szobák, és az azok elérését szolgáló folyosók, közlekedők felújítása, átalakítása, a termék elavult bútorainak cseréje, taneszközök beszerzése. Iskolai könyvtár belső felújítása, és a könyvtár használatához szükséges bútorok beszerzése 				általános beavatkozás	

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
Létszámnövekedés mellett a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, SNI tanulók magas aránya	A csoport-/osztálylétszámok növekedése azokban az intézményekben jelent kihívást, ahol sok az HH, vagy SNI gyermekek aránya. Ezekben a pedagógusoknak nagyobb figyelmet kell fordítani az egyéni fejlesztésre. A jelenség kiemelten csak néhány intézményt érint, de ezekben olyan magas az érintett gyermekek aránya, hogy az már szegregált oktatási-nevelési helyzetet idéz elő.	<ul style="list-style-type: none"> A sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyerekek helyben történő fejlesztésének, tanításának támogatása Gyógypedagógiai szolgáltatások fejlesztése gyermekek részére Iskolai pszichológus alkalmazása azon köznevelési intézményekben, ahol az iskolaigazgató/fenntartó jelzése alapján szükséges. 	X			X		
Alacsony iskolai végzettség, iskolai lemorzsolódás	A hátrányos helyzetből érkező, rossz szociális helyzetű gyermekek közül sokan már szakmát sem szereznek. A szakma, az érettségi és főképpen az írás olvasás képességének hiánya jelentősen rontja az elhelyezkedési esélyeiket, így járulva hozzá a szegénység generációk közötti átöröklődéséhez. A roma kultúrában a lányok fokozottan ki vannak téve az iskolaelhagyás veszélyének, mert hagyományosan korán férjhez adják őket, hogy minél hamarabb gyermeket szüljenek.	<ul style="list-style-type: none"> Pályaorientációs, továbbtanulási tanácsadások, önértékelés fejlesztését elősegítő tréningek biztosítása a szülők bevonásával. Tehetségfejlesztő foglalkozások tartása tudományos és/vagy kulturális tevékenységek terén Pénzügyi tudatosság fejlesztését segítő programok Kommunikáció fejlesztését segítő programok (pl.: médiafoglalkozások, médiatartalmak létrehozása). Pozitív pszichológiai tématerülettel összefüggő programok szervezése Az ifjúsági, oktatási és foglalkoztatási szektor helyi szereplőinek együttműködését elősegítő programok Szexuális felvilágosító programok megvalósítása a fiatal (14-16 éves) korosztály esetében. Szerhasználatot megelőző programok iskoláskorú korosztály esetében. 	X		X		X	X
Fiatalok romló fizikai állapota	A mozgásszegény életmód már koragyermekkorban, gyermekkorban is növekvő tendenciát ölt	<ul style="list-style-type: none"> Óvodapedagógusok aktív bevonása, szakmai támogatása innovatív sportprogramok szervezésének keretében a mozgástanítás és a gyermeksport területén. 	X					

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
		<ul style="list-style-type: none"> Grassroots szellemiségű (élmény- és játékközpontú pedagógiát alkalmazó, alapvető mozgáskészségek fejlesztését célzó) óvodai gyermek sportprogramok (egészségnevelést is magába foglaló) szervezése, bevonva a közösségi tereket és a kulturális intézmények erre alkalmas területeit. A hazai országos sportági szakszövetségek játék- és élményközpontú iskolán kívüli – intézményi és egyesületi – programjaiba történő helyi sportszervezeti szintű bekapcsolódást, a helyi iskolák és sportszervezetek közötti kapcsolatépítést célzó programok megvalósítása. Általános iskolások részére iskolán belüli és kívüli rendszeres szabadidő sport (egészségnevelést is magába foglaló) tevékenységek szervezése fakultatív jelleggel. 						
Ifjúsági közösségfejlesztő és képzési programok, kapcsolódó tevékenységek hozzáférhetősége	A fiatalok a szabadidejük nagy részét az online térben töltik, amely növeli az elszigetelődés veszélyét.	<ul style="list-style-type: none"> Tematikus ifjúsági táborok szervezése. Ifjúsági civil szervezetek által szervezett programok, programsorozatok. Ifjúságsegítőknél, fiatalokkal foglalkozó szervezetek érdekében létrejövő és/vagy részvételével zajló nem formális képzési programok. Helyi fiatalok hasznos szabadidő eltöltését, információhoz jutását, társadalmi részvételét támogató tevékenységek, programok. Fogyatékkal élő személyek társadalmi befogadásának elősegítése előadások szervezése által 	X			X	X	X
Felnőttképzés								
Alacsony iskolázottság	A rendkívül alacsony iskolázottság hozzájárul a szegénység kialakulásához, átöröklődéséhez. A mélyszegénységben élők	<ul style="list-style-type: none"> Hátrányos helyzetű személyek – különös tekintettel a roma nőkre – foglalkoztatásba ágyazott képzése vagy a képzések utáni támogatott foglalkoztatása 			X		X	X

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
	esetében a felnőttképzésnek nem a munkaerőpiaci adaptáció, hanem egyáltalán a munkához jutás, a szegénységből való kilépés a célja.	<ul style="list-style-type: none"> Alacsony iskolai végzettségű emberek alapkompenciáinak és munkaképességeinek fejlesztése Alap- és szakképzettséghez, munkagyakorlathoz juttatás ösztönzése, a foglalkoztathatóságot akadályozó egyéni problémák kezelése A hátrányos helyzetű térségekben a munkaerőpiaci igényekhez illeszkedő, minőségbiztosított és kimenet- szabályozott képzések indítása bűnmegelőzési szakemberek, nevelési, oktatási és kulturális intézmények (közművelődési, muzeális és könyvtári intézmények, közművelődési közösségi színterek), továbbá fenntartóik, valamint civil szervezetek együttműködésének fokozása, szakemberek képzése, továbbképzések; 						
Egyéb oktatási, képzési feladatok								
Korai fejlesztés hiányosságai	Nem minden óvoda rendelkezik a gyermekek mozgásfejlesztéséhez szükséges infrastruktúrával (tornaszoba, tornaterem). Emellett a fejlesztő pedagógusok száma még mindig alacsony, különösen azokban a térségekben, ahol a szociális körülmények miatt a gyerekek kiemelt gondoskodásra szorulnak.	<ul style="list-style-type: none"> Grassroots szellemiségű (élmény- és játékközpontú pedagógiát alkalmazó, alapvető mozgáskészségek fejlesztését célzó) óvodai gyermek sportprogramok (egészségnevelést is magába foglaló) szervezése, bevonva a közösségi tereket és a kulturális intézmények erre alkalmas területeit. Óvodapedagógusok aktív bevonása, szakmai támogatása innovatív sportprogramok szervezésének keretében a mozgástanítás és a gyermeksport területén a hazai országos sportági szakszövetségek játék- és élményközpontú iskolán kívüli – intézményi és egyesületi – programjaiba történő helyi sportszervezeti szintű bekapcsolódást, a helyi iskolák és sportszervezetek közötti kapcsolatépítést célzó programok megvalósítása. Általános iskolások részére iskolán belüli és kívüli rendszeres szabadidő sport 	X					

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok (egészségnevelést is magába foglaló) tevékenységek szervezése fakultatív jelleggel.	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
Gyógypedagógia, gyógytestnevelés	A fogyatékossgal élő tanulók részére a gyógypedagógiai ellátása hiányos, mert a speciálisan fejlesztendő területeken előfordul a gyógypedagógusok hiányos módszertani tudása, valamint a szakemberhiány érzékelhető	<ul style="list-style-type: none"> Gyógypedagógiai szolgáltatások fejlesztése gyermekek részére Gyógytornázi szolgáltatás elérhetősége és fejlesztése. Óvodapedagógusok aktív bevonása, szakmai támogatása innovatív sportprogramok szervezésének keretében a mozgástanítás és a gyermeksport területén. Grassroots szellemiségű (élmény- és játékközpontú pedagógiát alkalmazó, alapvető mozgáskészségek fejlesztését célzó) óvodai gyermek sportprogramok (egészségnevelést is magába foglaló) szervezése, bevonva a közösségi tereket és a kulturális intézmények erre alkalmas területeit. A hazai országos sportági szakszövetségek játék- és élményközpontú iskolán kívüli – intézményi és egyesületi – programjaiba történő helyi sportszervezeti szintű bekapcsolódást, a helyi iskolák és sportszervezetek közötti kapcsolatépítést célzó programok megvalósítása. Általános iskolások részére iskolán belüli és kívüli rendszeres szabadidő sport (egészségnevelést is magába foglaló) tevékenységek szervezése fakultatív jelleggel A sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyerekek helyben történő fejlesztésének, tanításának támogatása. 	X			X		
Tehetséggondozás hiányosságai	A vármegyében a tanulói mérések alapján a gyermekek az országos átlagnál jobban teljesítettek. Az ország 100 legjobb gimnáziumából 9 a vármegyében található (az	<ul style="list-style-type: none"> Tanórán kívüli, iskolai előrehaladást segítő tevékenységek megvalósítása, gyermekek korrepetálása, hátrányok mérséklése. Pályaorientációs, továbbtanulási tanácsadások, önértékelés fejlesztését elősegítő tréningek biztosítása a szülők bevonásával 	X					

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
	agglomerációs településeken). Az iskolai teljesítményméréseken a lemaradó térségek tanulói már közel sem teljesítenek ilyen jól.	<ul style="list-style-type: none"> Tehetségfejlesztő foglalkozások tartása tudományos és/vagy kulturális tevékenységek terén 						
Pályaválasztási tanácsadás hiányosságai	Hiányosak a továbbtanuláshoz szükséges információk, ezekhez való hozzáférés biztosítása. A nem megfelelő középiskola kiválasztása kudarcélményt eredményezhet. Sok helyen a családi hagyományok is leszűkítik a pályaválasztást.	<ul style="list-style-type: none"> Pályorientációs, továbbtanulási tanácsadások, önértékelés fejlesztését elősegítő tréningek biztosítása a szülők bevonásával. Pénzügyi tudatosság fejlesztését segítő programok. Kommunikáció fejlesztését segítő programok (pl.: médiafoglalkozások, médiatartalmak létrehozása). 	X					

IX.1.5 Lakhatás, közszolgáltatások, infrastruktúra

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
Lakhatás, lakásállomány								
Lakhatási szegénység, szegregáció	A növekvő ingatlanárak, a bérlakásállomány alacsony száma, valamint a magas bérleti díjak megnehezítik a lakáshoz jutást, az önálló lakhatást	<ul style="list-style-type: none"> • bérlakásprogram kidolgozása és hosszú távú, ütemes megvalósítása • önkormányzati tulajdonú lakásállomány korszerűsítése • akadálymentesítés 				X	X	X
Energiaszegénység	A korszerűtlen lakásállomány következtében a legalacsonyabb jövedelmi helyzetű családok viselik leginkább az energiaválság terheit	<ul style="list-style-type: none"> • lakások komfortfokozatának emelése • energiahatékonysági korszerűsítések, a korszerűsítések támogatása • megújuló energia használatának ösztönzése 		X		X	X	
Közszolgáltatások								
Szegregátumok, ill. szegregációval veszélyeztetett területek közszolgáltatási hiányosságai	Szegregátumok, ill. szegregációval veszélyeztetett területek az infrastruktúrával ellátott területektől távol esnek. Alacsony jövedelmi viszonyok.	<ul style="list-style-type: none"> • közszolgáltatások szabályozásának és finanszírozásának átgondolása • szolgáltatások járási szintű erősítése • szolgáltatásfejlesztési cselekvési terv elkészítése • ügyintézési tér kialakítása • mobil irodai szolgáltatások megszervezése 					X	X
Szegregátumok, ill. szegregációval veszélyeztetett területek közszolgáltatási hiányosságai	Közszolgáltatások igénybevételi lehetőségének korlátozottsága az alacsony jövedelmi helyzet miatt	<ul style="list-style-type: none"> • Gyermek társadalmi integrációjának segítése • Jogi és egyéb ügyek intézésben történő segítségnyújtás • Nők társadalmi szerepvállalásának segítése • Háztartás-gazdálkodás és a pénzügyi tudatosság fejlesztése • Fogyatékkal élő személyek társadalmi integrációjának segítése • Hiányzó humán- és alapszolgáltatások pótlása 	X	X	X	X	X	X
Infrastruktúra								
nem az igényekhez igazított közlekedési szolgáltatás	egyres települések periférikus helyzete, a közösségi közlekedési fővonalaktól való távolsága, valamint nem az igényekhez igazított szolgáltatási minőség	<ul style="list-style-type: none"> • Az igények feltárása, az igényekhez igazodó, azokat a fenntartható mobilitás elvei szerint befolyásolni képes mobilitási rendszer formálása 	általános beavatkozás					

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
	korlátozza, vagy kedvezőtlen irányba tolja el a mobilitási viszonyokat	<ul style="list-style-type: none"> térségi fenntartható mobilitási tervek készítése vármegyei kerékpárfőhálózati terv /térségi kerékpárhálózati tervek (KHT) készítése 						
szemléletformálás szükségessége	a biztonságos és fenntartható közlekedés feltételeinek javítása szükséges, ehhez a közlekedők ismereteit, szemléletmódját is bővíteni, formálni kell	<ul style="list-style-type: none"> kerékpáros kultúra emelésére hivatott népszerűsítő, oktató, ösztönző kampányok, rendezvények, biciklizés megvalósítása; információs kiadványok készítése, megváltozott forgalmi rendet és/vagy új KRESZ szabályokat ismertető kampányok lebonyolítása és kiadványok kiadása; Bringázz a munkába, BringaSuli/BringaAkadémia, egyedi kerékpáros szemléletformáló kampányainak a megvalósítása (pl.: iskolások, óvodások, gépjárművezetők, kerékpárral közlekedők részére stb.); Bike Safe program népszerűsítése, kerékpáros szervízoszlopok telepítése; gépjárművezetők számára a kulturált együtt közlekedésre felhívó kampány(ok) megvalósítása; védtelen közlekedők (gyalogosok, kerékpárosok) közlekedésbiztonságát célzó szemléletformáló kampány megvalósítása. 	X				X	
Bűnmegelőzést és közbiztonság javítását segítő programok								
Szervezetépítés és tervezés	Noha az 1000 lakosra jutó bűncselekmények száma csökkenő tendenciát mutat, még mindig Budapesten és Pest vármegyében követik el a legtöbb bűncselekményt.	<ul style="list-style-type: none"> vármegyei bűnmegelőzési tanácsok létrehozása és működtetése helyi bűnmegelőzési stratégiák kidolgozása és megvalósítása 					általános beavatkozás	
Biztonságérzet növelése	A tényleges bűnelkövetések mellett a biztonságérzet több településen is alacsony, azaz a lakosság a saját települését kevésbé érzi biztonságosnak a ténylegesnél.	<ul style="list-style-type: none"> a lakosság biztonságérzetének növelését célzó egyéb intézkedések 					általános beavatkozás	

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
Áldozattá válás megelőzése	Áldozattá válni több módon lehet, az egyszerű véletlentől kezdve, szándékosság hiányán keresztül a nagyon is szándékos agresszió elszenvedéséig.	<ul style="list-style-type: none"> a helyi közösség biztonságérzetét negatívan befolyásoló problémák megoldására alkalmas módszerek kialakítása, programok, képzések megvalósítása tudatosságnövelés; a településen élők önvédelmi képességeinek növelése, bevonásuk a település közbiztonságát növelő intézkedések kialakításába és megvalósításába; gyors, hatékony védekezési mechanizmusok kidolgozása és alkalmazása; 	X	X	X	X		
Szakemberképzés, módszertani eszköztár fejlesztése és együttműködések	Noha az 1000 lakosra jutó bűncselekmények száma csökkenő tendenciát mutat, még mindig Budapesten és Pest vármegyében követik el a legtöbb bűncselekményt.	<ul style="list-style-type: none"> együttműködés, információáramlás javítása, hálózatépítés; bűnmegelőzési szakemberek, nevelési, oktatási és kulturális intézmények (közművelődési, muzeális és könyvtári intézmények, közművelődési közösségi színterek), továbbá fenntartóik, valamint civil szervezetek együttműködésének fokozása, szakemberek képzése, továbbképzések; 	X				X	X

IX.1.6 Közösségi programok

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
Mélyszegénységben élő gyermekek, roma gyermekek, illetve fiatal felnőttek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások								
Gyermekek esélynövelő szolgáltatásainak területi lefedettsége, kapacitáshiánya	Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a kapacitáshiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fenntartani egy ilyen típusú intézményt.	<ul style="list-style-type: none"> Biztos Kezdet Gyerekházak, Tanodák létrehozása 	X					
Mélyszegénységben élő gyermekek tanórán kívüli, naptári évet átívelő, fejlesztő tevékenységeinek biztosítása	Elsősorban a leszakadó térségekben alakul ki a szolgáltatáshiány, mivel a szegényebb települési önkormányzatok nem tudnak fedezetet biztosítani a hasonló jellegű szolgáltatások megszervezésére.	<ul style="list-style-type: none"> Baba-mama körök szervezése Tanórán kívüli, iskolai előrehaladást segítő tevékenységek megvalósítása, gyermekek korrepetálása, hátrányok mérséklése. Pályaorientációs, továbbtanulási tanácsadások, önértékelés fejlesztését elősegítő tréningek biztosítása a szülők bevonásával. Tehetségfejlesztő foglalkozások tartása tudományos és/vagy kulturális tevékenységek terén. Pénzügyi tudatosság fejlesztését segítő programok. Kommunikáció fejlesztését segítő programok 			X		X	X
Sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek számára nyújtott szolgáltatások, ellátások								
A pedagógiai szakszolgálati intézményrendszer fejlesztése, módszertani megsegítése	A megfelelő színvonalú és teljes körben hozzáférhető szolgáltatások, továbbá a korai beavatkozások hiányosságai gátolják a felnövekvő generációk versenyképességét, sikeres munkaerőpiaci és szociális integrációját, valamint növelik a szociális és egészségügyi ágazat későbbi ellátási kötelezettségeit, terheit.	<ul style="list-style-type: none"> a sajátos nevelési igényű, pszichés fejlődési zavarral küzdő gyerekek helyben történő fejlesztésének, tanításának támogatása 				X		
Ifjúságot célzó tevékenységek								
Kevés az kifejezetten ifjúsági korosztállyal foglalkozó szervezet, illetve a meglévők is	Az ifjúsági korosztály elérhetőségének nehézségei, iskolai lemorzsolódás.	<ul style="list-style-type: none"> Az ifjúsági munka módszertani és szervezeti fejlesztése a fiatalok foglalkoztathatóságának elősegítése érdekében. 	X					

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
elszigetelten működnek		<ul style="list-style-type: none"> Az ifjúsági, oktatási és foglalkoztatási szektor helyi szereplőinek együttműködését elősegítő programok. Helyi fiatalok hasznos szabadidő eltöltését, információhoz jutását, társadalmi részvételét támogató tevékenységek, programok. Ifjúságsegítőknak, fiatalokkal foglalkozó szervezetek érdekében létrejövő és/vagy részvételével zajló nem formális képzési programok. 						
Fiatalok közügyek iránti érdektelensége, elszigetelődése.	Az ifjúsági korosztály elérhetőségének nehézségei, iskolai lemorzsolódás.	<ul style="list-style-type: none"> Fiatalok bevonása a helyi ügyek alakításába települési szintű ifjúsági fejlesztések, valamint civil szervezetek helyi programjainak támogatásán keresztül. Ifjúsági civil szervezetek által szervezett programok, programsorozatok. 	X		X	X	X	X
Nők gyermekvállalás utáni munkaerőpiaci reintegrációja nehézkes	Megfelelő háttérinfrastruktúra hiányában a fiatal anyák nem tudnak munkát vállalni. Megfelelő kompetenciák hiányában nem tudnak saját vállalkozást nyitni.	<ul style="list-style-type: none"> Vállalkozói kompetenciáinak és egyéb, a foglalkoztatást elősegítő kompetenciáinak erősítése, fejlesztése 			X			
Ifjúsági korosztály munkavállaláshoz szükséges kompetenciáinak hiánya	Iskolai lemorzsolódás miatt nem sajátítanak el megfelelő kompetenciákat a fiatal felnőttek	<ul style="list-style-type: none"> Piacképes kézműves tudás gyakorlati elsajátítását elősegítő ismeretátadási programsorozatok, szakkörök Vállalkozói kompetenciáinak és egyéb, a foglalkoztatást elősegítő kompetenciáinak erősítése, fejlesztése 	X		X	X	X	X
Szabadidő hasznos eltöltésének korlátai	A sajátos élethelyzetből adódóan a szabadidő hasznos eltöltésének a lehetőségei korlátozottak.	<ul style="list-style-type: none"> Tematikus ifjúsági táborok szervezése. 	X			X	X	
Helyi kulturális közösségfejlesztési folyamat								
Helyi intézmények kulturális örökséget őrző akcióinak hiánya	Nem megfelelő marketingkampányok, társadalmi csoport alacsony motiváltsága, tudatlanság, érdektelenség	<ul style="list-style-type: none"> közösségi tevékenységének történeti feltárása és a lakosság számára elérhetővé tétele, valamint archiválása 	általános beavatkozás					

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
		<ul style="list-style-type: none"> lakosságának kulturális közösségi együttműködését dinamizáló és fenntartó közösségi akciók, tevékenységek, események, programok, folyamatok, rendezvények megvalósítása 						
Helyi társadalom vélemény-nyilvánítását lehetővé tevő programok hiánya	Nem megfelelő marketingkampányok, társadalmi csoport alacsony motiváltsága, tudatlanság, érdektelenség	<ul style="list-style-type: none"> Részvételi fórumok elindítása, működtetése, meglévők fejlesztése települési stratégiai dokumentum(ok)nak részvételi fórumok keretei között való felülvizsgálata és amennyiben releváns módosítása, helyi cselekvési tervhez illeszkedő új stratégiai dokumentum készítése A helyi nyilvánosság fórumainak megteremtése, meglévő fórumainak fejlesztése, folyamatos működtetése, frissítése, aktualizálása 				általános beavatkozás		
Intézmények helyi kötődését segítő programjainak hiánya	Nem megfelelő marketingkampányok, társadalmi csoport alacsony motiváltsága, tudatlanság, érdektelenség	<ul style="list-style-type: none"> Közösségfejlesztési folyamat tájékoztatási platformjainak megteremtése, fejlesztése A közösségfejlesztési folyamatról tájékoztató közösségi információs pont kialakítása (infrastruktúra-fejlesztés nélkül). 				általános beavatkozás		
Vármegyei és térségi identitás erősítése, térségfejlesztési együttműködések								
Helyi identitás erodálódása, a közösséghez tartozás megélésének elvesztése, helyi értékek degradálódása	sem a helyi lakosok, sem az újonnan betelepülők nagy része ma már nem igazán része a helyi közösségnek, sem identitásukban, sem aktivitásukban	<ul style="list-style-type: none"> Vármegyei/térségi cselekvési terv alapján a vármegye, térség lakosságának kulturális közösségi identitását, együttműködését dinamizáló és fenntartó közösségi akciók, tevékenységek, események, programok, folyamatok, rendezvények megvalósítása 	X	X		X	X	X
nagyon sok identitást erősítő rendezvényen, kulturális programokon sok	nem elég erős a célcsoportok bevonása a képzésekre és rendezvényekre	<ul style="list-style-type: none"> a kulturális közösségi identitást, együttműködést dinamizáló és fenntartó közösségi akciók, tevékenységek, események, programok, folyamatok, rendezvények megvalósítása 	X			X	X	X

A SZÚT-ban feltárt szolgáltatási hiányok	A szolgáltatási hiányok okai, a szolgáltatások elérésének akadályai a lakosság körében	Beavatkozási, intézkedési, javaslatok	Elsődlegesen érintett hátrányos helyzetű célcsoport					
			gyermekek	idősek	nők	fogyatékkal élők	mélyszegénységben élők	romák
célcsoport an alacsony a részvétel								
Információhiány	hiányoznak, vagy nem jól működnek a mindenkit elérő, hatékony analóg és digitális kommunikációs platformok	<ul style="list-style-type: none"> A közösségi akciókhoz, eseményekhez, programokhoz, rendezvényekhez kapcsolódó tudásmegosztó, kommunikációs platformok kialakítása és fenntartása 	általános beavatkozás					
Együttműködés hiánya	fel kell tárni az együttműködésben rejlő lehetőségeket, be kell vonni a lakosságot, egyelőre ezen a téren alacsony az aktivitás	<ul style="list-style-type: none"> Kiemelt térségi, járási szintű térségfejlesztési együttműködések megvalósítása (képzések és rendezvények szervezése, kiadványok, háttér tanulmányok, elemzések készítése, térségfejlesztés, projektfejlesztés szakmai támogatása) 	általános beavatkozás					
Roma nők foglalkoztatását elősegítő felzárkózási programok								
(Roma) Nők munkaerőpiaci reintegrációját segítő programok	A nem megfelelő képzettséggel rendelkező nők a gyermekszülés után nehezen tudnak visszailleszkedni a munkavilágába, amelyet nehezít a részmunkaidős álláslehetőségek alacsony aránya. Különösen igaz ez a roma nőkre	<ul style="list-style-type: none"> Roma nők foglalkoztatását elősegítő felzárkózási programok szervezése és lebonyolítása 			X			X
Digitális kompetenciafejlesztés								
digitális írástudás	A hátrányos helyzetű célcsoportok a digitális kompetenciája elmarad az átlagtól.	<ul style="list-style-type: none"> digitális kompetenciafejlesztő programok, tréningek (pl.: alapvető digitális írástudás kompetenciák fejlesztése, infokommunikációs eszközök alapszintű használatának elsajátítása érdekében) szervezése és a programra való eljutás segítése 	X	X	X	X	X	X